

association for
the prevention
of torture

International
Detention Coalition

Human rights for detained refugees,
asylum seekers and migrants

GÖÇMENLERİN GÖZALTINA ALINMASININ İZLENMESİ

Uygulama Kılavuzu

TELİF HAKLARI © 2014, İşkencenin Önlenmesi Derneği (APT) ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK).

Tüm hakları saklıdır. Kaynağına atıf yapılmak kaydıyla bu yayında yer alan materyallerden serbestçe alıntı yapılabilir veya yeniden basılabilir. Yayının kopyalanması veya tercümesine ilişkin izin taleplerinin APT ve BMMYK'ya yöneltilmesi gerekmektedir.

Sayfa düzeni ve Tasarım: BakOS DESIGN

Bu kılavuza aşağıdaki İnternet adreslerinden erişilebilir:
<http://www.refworld.org/docid/53706e354.html> vet:
www.apr.ch/publications

GÖÇMENLERİN GÖZALTINA ALINMASININ İZLENMESİ Uygulama Kılavuzu

association for
the prevention
of torture

UNHCR
The UN Refugee Agency

**International
Detention Coalition**
Human rights for detained refugees,
asylum seekers and migrants

TEŞEKKÜR

Bu Kılavuzun ilk taslakları danışman Eve Lester tarafından hazırlanmış ve APT'den Edouard Delaplace ve Tanya Norton tarafından revize edilmiştir. Yönlendirme Komitesi, Barbara Bernath (APT), Alice Edwards (BMMYK), Grant Mitchell (IDC), Tanya Norton (APT) ve Ariel Riva'dan (BMMYK) oluşmuştur. Kılavuzun hazırlanmasında, uluslararası ve ulusal izleme kurumları, Birleşmiş Milletler Özel Usuller, uluslararası örgütler ve sivil toplum dâhil çok sayıda uluslararası, bölgesel ve ulusal kurum ve paydaş ile gerçekleştirilen kapsamlı istişarelerden yararlanılmıştır. APT, IDC ve BMMYK bu yeni yayına katkıda bulunan uzmanların tamamına minnettarlıklarını ifade eder.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER MÜLTECİLER YÜKSEK KOMİSERİ'NİN ÖNSÖZÜ

Gözlerden irak fakat gönüllerden irak değil

Hayatlarını kurtarmak için veya zulüm riski karşısında ülkelerinden kaçanların kilit altına alınması, bazı ülkelerde, sınırların yönetiminde hükümetlerin – istisnai olarak değil – rutin olarak başvurdukları bir uygulama haline gelmiştir. Çocukların ve ailelerin yaygınlaşan bu uygulamadan muaf tutulmalarını özellikle endişe verici bir durumdur ve bu kişilerin bazıları dikenli tellerin veya demir parmaklıklar ardında uzun süreler geçirmektedir. Sığınmacılar ve mülteciler çoğunlukla yüksek güvenliktaki tutukevlerinde, çok tehlikeli kişilerle bir arada alıkonulmakta ya da standartların altında yaşamlar sürmektedirler ve sanki cürüm işlemişler gibi muamele edilmektedirler. Bazen ise, çöller, sınır bölgeleri ve kıyıda açığındaki adalar gibi uzak ve düzenli izleme ve denetimin erişemediğı bölgelere yerleştirilmek suretiyle temel olarak toplumdan “uzaklaştırılmaktadırlar.” Bu çeşit yerler ve muameleler Ofisimin çalışmasının temelini oluşturan bir hak olan evrensel sığınma talep etme hakkıyla uyumlu değildir.

Düzensiz göç sınır bütünlüğünün yanı sıra sığınmayla ilgili sistemlerin işleyişini zorlayabilmekteyse de, hükümetlerin sığınmacıların yanı sıra göçmenlere karşı insanca ve insan onuruna yakışır şekilde muamele etme yükümlölükleri vardır. Sığınmacılar ve göçmenler, göçmenlik veya sığınmacılık statülerine bakılmaksızın, tıpkı tüm insanlar gibi antik *habeas corpus* kurumundan, yani keyfi veya yasal olmayan şekilde gözaltına alınmama hakkından yararlanma hakları mevcuttur. Gözaltında tutulan sığınmacılar BMMYK personelinin karşılaştığı en hassas durumdaki kişiler arasında yer almaktadır. İzleme faaliyetiyle, bu kişilerin gözlerden uzak olsalar bile bulundukları şartların gönüllerden irak olmaması sağlanmaktadır.

Bu İzleme Kılavuzu, Ofisim, İşkencenin Önlenmesi Derneğı (APT) ve Uluslararası Gözaltı Koalisyonu (IDC) tarafından ortaklaşa hazırlanmıştır. Kılavuz sadece, gözaltı izlenmesi faaliyeti kendileri için düzenli ve önemli bir koruma faaliyeti olan BMMYK koruma personelinin değil, ayrıca göçmenlerin gözaltında tutuldukları yerleri ziyaret edecek

olan ulusal ve/veya uluslararası yetkili diğerk aktör ve kuruluşların izleme kapasitelerinin güçlendirilmesi umulmaktadır.

Bu Kılavuzda belirtilen ilkeler ve standartlar hem koruyucu hem de yönlendirme açısından düzeltici niteliktedirler. İzleme faaliyeti; bireysel veya sistematik düzeydeki insan hakları ihlallerinin önlenmesine yardımcı olabilir ve insan onuruna yakışır ve insancıl muamele için temel haklara tam olarak saygı gösterilmesinin sağlanması için iyileşme sağlanması gereken alanları vurgulayabilir. Gözaltı tesislerine erişim suistimalin önlenmesinin ilk adımıdır.

Gözaltının izlenmesi için uygulama metodolojisi sunan ve güncel uluslararası ve bölgesel insan hakları ve mülteci hukuku standartlarından yararlanan bu Kılavuz, izleme faaliyetinde görev alacakların kullanımına yönelik olarak hazırlanmış, uygulama adımlarını teker teker gösteren ve gözaltı yerlerine beraberlerinde götürebilecekleri bir kılavuzdur. Bu kılavuz ayrıca hükümetler ve gözaltı merkezleri personeli tarafından en iyi uygulamaların yanı sıra gözaltı sürecinin tüm aşamalarında uygulamaları gereken standartlar bakımından bir kontrol listesi olarak da kullanılabilir. Kılavuz, BMMYK Sığınmacıların Gözaltına Alınmasına ve Gözaltı Alternatiflerine İlişkin Geçerli Kriterler ve Standartlar Hakkında Kılavuz İlkeler (2012) belgesini tamamlayıcıdır ve APT ve IDC'nin sırasıyla gözaltı izleme formları ve gözaltı alternatifleri alanındaki uzmanlığından ve geniş kapsamlı çalışmalarından yararlanmaktadır. Bu Kılavuzu sizlere tevdi ediyorum.

António Guterres

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiseri

ÖZET İÇİNDEKİLER TABLOSU

1. KILAVUZ'A GİRİŞ 19

1.1 Neden İzleme? Neden Bu Kılavuz? 21

1.2 Bu Kılavuz Kimlere Yöneliktir? 22

2. GÖÇMENLİK BAĞLAMINDA GÖZALTI 27

2.1 İnsanlar Neden Gözaltında Tutulurlar? 28

2.2 Kimler Gözaltında Tutulmaktadır? 28

2.3 İnsanlar Nerede Gözaltında Tutulurlar? 29

2.4 İnsanlar Ne Kadar Süreyle Gözaltında Tutulurlar? 30

2.5 Gözaltına Alınanlar Kimlerdir? 30

2.6 Göçmenlerin Gözaltına Alınması ve Uluslararası Hukuki Çerçeve 31

3. GÖÇMENLERİN GÖZALTINA ALINMASI: BİR İZLEME METODOLOJİSİ 35

3.1 Göçmenlik Bağlamında İdari Gözetimi İzleme Yerleri 36

3.2 Bir İzleme Stratejisinin Geliştirilmesi: Kilit Unsurlar 43

3.3 Ziyarete Hazırlık 49

3.4 Ziyaretin gerçekleştirilmesi 54

3.5 Ziyaret Sonrası 74

4. GÖÇMENLERİN GÖZALTINA ALINMASININ İNCELENECEK YÖNLERİ 88

4.1 Gözaltı Ve Göç Usulleri	89
4.2 Muamele ve Güvenceler	113
4.3 Güvenlik, Düzen ve Disiplin	123
4.4 Maddi Şartlar	130
4.5 Faaliyetler	143
4.6 Sağlık Hizmetleri	159
4.7 Personel / Kadrolama.....	172
4.8 Hassas Durumda/Risk Altında Bulunan Kişiler	179

SON NOTLAR..... 196

EKLER..... 206

Ek I: Kilit terimler sözlüğü	206
Ek II: Seçilmiş Referans Materyaller	213

İÇİNDEKİLER TABLOSU

KISALTMALAR	14
1. KILAVUZ'A GİRİŞ	19
1.1 Neden İzleme? Neden Bu Kılavuz?	21
1.2 Bu Kılavuz Kimlere Yöneliktir?	22
2. GÖÇMENLİK BAĞLAMINDA GÖZALTI	27
2.1 İnsanlar Neden Gözaltında Tutulurlar?	28
2.2 Kimler Gözaltında Tutulmaktadır?	28
2.3 İnsanlar Nerede Gözaltında Tutulurlar?	29
2.4 İnsanlar Ne Kadar Süreyle Gözaltında Tutulurlar?	30
2.5 Gözaltında Tutanlar Kimlerdir?	30
2.6 Göçmenlerin Gözaltına Alınması ve Uluslararası Hukuki Çerçeve	31
3. GÖÇMENLERİN GÖZALTINA ALINMASI: BİR İZLEME METODOLOJİSİ 35	
3.1 GÖÇMENLİK BAĞLAMINDA GÖZALTI YERLERİNİN İZLENMESİ	36
3.1.1 Göçmenlerin Gözaltına Alınmasının İzlenmesinin Zorlukları	36
3.1.2 Göçmenlerin Gözaltına Alınmasının İzlenmesi Ne Demektir? .	37
3.1.3 Göçmenlerin Gözaltına Alınmasının İzlenmesi: Hassas durumlar	39
3.1.4 İzleme Amacıyla Erişim Edinmek	40
3.2 Bir İzleme Stratejisinin Geliştirilmesi: Kilit Unsurlar	43
3.2.1 Genel Olarak Göçmenlerin Gözaltına Alınması Kavramını Anlamak	43
3.2.2 Net İzleme Amaçlarının ve Hedeflerinin Tanımlanması	44

3.2.3 İzleme Programı için Genel Takvimin Belirlenmesi	44
3.2.4 Odaklanılacak Gözaltı Yerlerinin Seçilmesi	44
3.2.5 İzleme Ziyaretlerinin Niteliği ve Süresi	45
3.2.6 İzleme Ziyaretlerinin Sıklığı	46
3.2.7 İzleme Ekibinin Bileşimi ve Büyüklüğü	46
3.2.8 Ziyaret Gerçekleştiren Kuruluşlar Arasında Koordinasyon	48
3.3 Ziyarete Hazırlık	49
3.3.1 Bilgilerin Araştırılması, Toplanması ve Sıraya Konulması	50
3.3.2 Ziyaretin Özel Hedef(ler)inin Tanımlanması	51
3.3.3 İzleme Faaliyetlerine iyi Şekilde Hazırlanılmasının Sağlanması	52
3.3.4 Malzeme ve Lojistik Hazırlıkların Sağlanması	52
3.4 Ziyaretin gerçekleştirilmesi	54
3.4.1 Merkezin Müdürü ile İlk Görüşme	56
3.4.2 Tesislerin Gözden Geçirilmesi ve Gözlemler	58
3.4.3 Kayıt Defterlerinin ve diğer Belgelerin İncelenmesi	60
3.4.4 Usullerin Gözlenmesi	60
3.4.5 Gözaltında Tutulan Kişilerle Mülakat	62
3.4.6 Personelle Mülakatlar	72
3.4.7 Merkezin Müdürü ile Son Görüşme	73
3.5 Ziyaret sonrası	74
3.5.1 Ekipten Bilgi Edinme Toplantısına Hazırlık ve Üyeler için Bilgi Edinme Toplantıları	75
3.5.2 Analiz ve İç Belge	76
3.5.3 Raporlama	76
3.5.4 Tavsiyelerde Bulunmak	79
3.5.5 Raporların Dağıtılması	82
3.5.6 Rapor ve Tavsiyeleri Takip Süreci	82
3.5.7 İzleme Sürecinin Değerlendirilmesi ve İncelenmesi	84
3.5.8 Muhtemel İlave Takip Stratejileri	84

4. GÖÇMENLERİN GÖZALTINA ALINMASININ İNCELENECEK YÖNLERİ ... 88

4.1 Gözaltı ve göç usulleri	88
-----------------------------------	----

4.1.1 Gözaltı Usulleri ve İdari Gözetim Alternatiflerine Erişim	89
4.1.2 Avukata Erişim	94
4.1.3 Varış ve Kabul	96
4.1.4 Transfer(ler)	102
4.1.5 Sığınma/Koruma Usullerine Erişim İmkânı	104
4.1.6 Talepler ve Şikâyetler	106
4.1.7 Serbest Bırakma ve Serbest Bırakma Sonrası Bakım	108
4.1.8 Ülkeden Çıkarma, Sınır Dışı ve Geri Dönüş Usulleri	110
4.2 Muamele ve Güvenceler	113
4.2.1 İşkence ve diğer Kötü Muamele Çeşitleri	114
4.2.2 Tecrit ve Hücre Hapsi	117
4.2.3 Caydırıcı Önlemler ve Güç Kullanımı	120
4.3 Güvenlik, Düzen ve Disiplin	123
4.3.1 Disiplin Usulleri	123
4.3.2 Dış Denetim	125
4.3.3 Zorbalık ve Mağdur Etme	127
4.3.4 Acil Durumların Ele Alınması	129
4.4 Maddi Şartlar	130
4.4.1 Barınma	131
4.4.2 Yiyecek ve İçme Suyu	135
4.4.3 Temizlik ve Hijyen	138
4.4.4 Kıyafet	140
4.4.5 Nakit ve Kişisel Eşyalar	141
4.5 Faaliyetler	143
4.5.1 Ziyaretler ve Dış Dünya İle İletişim	143
4.5.2 Eğitim ve Beceri Geliştirme	148
4.5.3 Çalışma ve Ücretli Faaliyetler	150
4.5.4 Açık Havada Gerçekleştirilen Egzersizler, Eğlenceler ve Kültürel Faaliyetler	151
4.5.5 Din	154
4.5.6 Refah ve Danışmanlık Hizmetleri	157

4.6 Sağlık Hizmetleri	159
4.6.1 Sağlık Hizmetlerine Erişim	159
4.6.2 Tıbbi Personel.....	165
4.6.3 Kadınların ve Bebeklerin Özel İhtiyaçları	167
4.6.4 Ruh Sağlığı Bakımından Sorunlu Kişiler.....	170
4.7 Personel / Kadrolama	172
4.7.1 Personel - Gözaltında Tutulan Kişiler arasındaki İlişkiler ve Güvenlik	173
4.7.2 Personelin İşe Alınması, Eğitimi ve Çalışma Esasları	176
4.8 Hassas Durumda/Risk Altında Bulunan Kişiler	179
4.8.1 Temel İlkeler	179
4.8.2 Çocuklar	181
4.8.3 Refakatsiz veya Ebeveynlerinden Ayrılmış Çocuklar	184
4.8.4 Kadınlar	186
4.8.5 Zihinsel veya Bedensel Engelli Kişiler	189
4.8.6 İnsan Ticareti Mağdurları	191
4.8.7 İşkence ve Travma Mağdurları	192
4.8.8 Vatansız Kişiler	193
4.8.9 LGBTİ Kişiler.....	194
SON NOTLAR.....	196
Ekler.....	206
Ek I: Kilit terimler sözlüğü	206
Ek II: Seçilmiş Referans Materyaller	213

KUTULAR LİSTESİ

Kutu 1.1 Göçmenlerin Gözaltına Alınması	20
Kutu 1.2 Kılavuzun Hedefleri	26
Kutu 2.1 BMMYK Gözaltı Kılavuz İlkeleri	32
Kutu 3.1 İzleme	36
Kutu 3.2 Gözaltının İzlenecek Yönleri	38
Kutu 3.3 Gözaltı Yerlerine Erişim	41
Kutu 3.4 İzleme Sürecine Yön Veren İlkeler	42
Kutu 3.5 Ziyaretlerin Sıklığı	47
Kutu 3.6 İzleme Ekibinin Profili	48
Kutu 3.7 Merkez Müdürü ile İlk Görüşme.....	57
Kutu 3.8 Güvenlik Endişeleri	59
Kutu 3.9 Kayıt Defterleri.....	61
Kutu 3.10 Kaynakların ve Bilgilerin Korunması.....	63
Kutu 3.11 Mülakat Yapılacak Kişilerin Seçimi.....	66
Kutu 3.12 Mülakat Sürecine Giriş.....	68
Kutu 3.13 Yardımcı Notlar	69
Kutu 3.14 Kayıt Cihazları	70
Kutu 3.15 Tercümanlar	71
Kutu 3.16 Ziyaret sonrası	75
Kutu 3.17 İç Dokümantasyon	77
Kutu 3.18 Beş Genel Raporlama Kuralı	78
Kutu 3.19 İkili SMART Modeli.....	81
Kutu 3.20 İzleme Amaçlı Ziyaretin Değerlendirilmesi	85

KISALTMALAR

[ACHR](#)..OAS (Amerikan Devletleri Örgütü) Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi (1969)

[ACHR.AP](#)..OAS Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Ek Protokolü (1988)

[ACHRP](#)..AU (Afrika Birliği) Afrika İnsan ve Halklar Hakları Sözleşmesi (1981)

[APT](#).. İşkencenin Önlenmesi Derneği

[ASP](#).. Ulus Ötesi Organize Suçla Mücadele için Birleşmiş Milletler Sözleşmesini tamamlayan Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Protokolü (Göçmen Kaçakçılığıyla Mücadele Protokolü) (2000)

[AT.P](#)..Ulus Ötesi Organize Suçla Mücadele için Birleşmiş Milletler Sözleşmesini tamamlayan Başta Kadınlar ve Çocuklar Olmak Üzere İnsan Ticaretinin Önlenmesi, Bastırılması ve cezalandırılması Hakkında Birleşmiş Milletler Protokolü (İnsan Ticaretiyle Mücadele Protokolü) (2000)

[BPP](#).. Her Türlü Gözetim Altında Tutulan veya Tutuklu Tüm Kişilerin Korunması için BM İlkeler Kurumu (1988)

[BPTP](#)..Mahkumlara Gösterilen Muameleyle ilgili BM Temel İlkeleri (1990)

[BPUFF](#)..Kolluk Kuvvetlerinin Güç ve Ateşli Silahlar Kullanımı hakkında BM Temel İlkeleri (1990)

[BR](#)..Kadın Mahkûmlara Gösterilen Muameleler ve Kadın Suçlularla ilgili Gözaltı İçermeyen Tedbirlerle ilgili BM Kuralları ("Bangkok Kuralları") (2010)

[CAT](#)..BM İşkenceyle Mücadele Komitesi

[CCLEO](#)..BM Kolluk Kuvvetleri için Mesleki Ahlak Kuralları (1979)

[CCPR](#)..BM İnsan Hakları Komitesi

[CDR](#)..Mülteciler Hakkında Kartaca Deklarasyonu (1984)

[CEDAW](#)..Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi (1979)

- [CERD](#).. Birleşmiş Milletler Irk Ayrımcılığının Önlenmesi Komitesi
- [CESCR](#).. BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi
- [CFREU](#).. Avrupa Temel İnsan Hakları Sözleşmesi (2000)
- [CMCoE](#).. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi
- [CMW](#).. Göçmen İşçilerin ve Aile Üyelerinin Haklarının Korunması Sözleşmesi (1990)
- [CoE](#).. Avrupa Konseyi
- [CoE-TGFR](#).. Avrupa Konseyi Zorla Geri Gönderme Hakkında Yirmi Kılavuz İlke (2005)
- [CPT](#).. Avrupa İşkenceyi ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ve Cezayı Önleme Komitesi
- [CRC](#).. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989)
- [CRC-GC](#).. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi Hakkında genel Görüşler (1989)
- [CRHIL](#).. ICRC, Uluslararası İnsancıl Hukuk Örfi Kuralları
- [OAUR](#).. Afrika'da Mülteci Problemlerinin Özel Yönlendirici Düzenleyen Afrika Birliği Sözleşmesi (1969)
- [CRPD](#).. Birleşmiş Milletler Engellilerin Hakları Sözleşmesi (2006)
- [CSR](#).. Birleşmiş Milletler Mülteciler Statüsü Sözleşmesi (1951)
- [CCSSP](#).. Birleşmiş Milletler Vatansız Kişiler Sözleşmesi (1954)
- [DOM](#).. Dünya Tıp Asamblesi – Açlık Grevleri Hakkında Malta deklarasyonu (1991) (1992 ve 2006 yıllarında revize edilmiştir)
- [DOT](#).. Dünya Tıp Asamblesi – Tokyo deklarasyonu (1975) (2005 ve 2006 yıllarında revize edilmiştir), Doktorlar için Gözetim ve Tutukluluk Halleriyle ilgili İşkence ve diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezalar hakkında Yönlendirici Kurallar
- [ECHR](#).. Avrupa İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi (1950)

ECPT Avrupa İşkencenin Önlenmesi ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezalar Sözleşmesi (1987)

EPR Avrupa Tutuklevleri Kuralları (2006)

ERTG Eşit Haklar Vakfı, Vatansız Kişilerin Keyfi Gözetim Altında Tutulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönlendirici Kurallar (2012)

EU-RD Avrupa Birliği, Uluslararası Koruma Başvurularının Kabulüne İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey'inin 2013/33/AB sayılı Direktifi (değiştirilmiş) (2013)

IACPPT OAS Amerika Kıtaları Arası İşkencenin Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi (1985)

IACPEVAW OAS Amerika Kıtaları Arası Kadına Şiddetin Önlenmesi, Cezalandırılması ve Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (1994)

ICCPR BM Sivil ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi (1966)

ICESCR BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (1966)

ICPPED BM Bütün Kişilerin Zorla Kaybedilmeden Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşmesi (2006)

ICRC Uluslararası Kızılhaç Komitesi

IDC Uluslararası İdari Gözetim Koalisyonu

ILO Uluslararası Çalışma Örgütü

IOM Uluslararası Göç Örgütü

LGBTI Lezbiyen, Homoseksüel, Biseksüel, Transseksüel ve Interseks

STK Sivil toplum kuruluşları

NHRI Ulusal İnsan Hakları Enstitüsü

NPM OPCAT kapsamında Ulusal Önleyici Mekanizma

OAS Amerikan Devletleri Örgütü

OHCHR Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği

- OHCHR-TG..OHCHR, İnsan Hakları ve İnsan Ticareti Hakkında Tavsiye Edilen İlkeler ve Yönlendirici Kurallar (OHCHR İnsan Ticareti Yönlendirici Kuralları) (2010)
- OPCAT..BM İşkenceyle Mücadele Sözleşmesi için BM İhtiyari Protokol (2002)
- PBPPDLA..OAS/IACHR Amerika Kıtalarında Hürriyetlerinden Yoksun Kalan Kişilerin Korunması Hakkında İlkeler ve En İyi Uygulamalar (2008)
- PPMIHC..BM Akıl Sağlığı Bozuk Kişilerin Korunması ve Akıl Sağlığını Koruyucu Hizmetlerin İyileştirilmesi Esasları (1991)
- PME..BM Tıbbi Etik İlkeleri (1982)
- PSR..BM Mültecilerin Statüsü Hakkında Protokol (1967)
- RPJDL..Hürriyetten Yoksun Kalmış Gençlerin Korunması Hakkında BM Kuralları (1990) SMR
BM Tutuklulara Muamelede Asgari Standart Kurallar (1955)
- SPT..OPCAT kapsamında Birleşmiş Milletler İşkencenin Önlenmesi Alt-Komiteisi
- SR.Torture..İşkence ve diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ve Aşağılayıcı Muamele veya Cezalandırma Konularında BM Raportörü
- SRHRM..Göçmenlerin İnsan Hakları Konusunda BM Özel Raportörü
- SRTP..Kadınlar ve çocuklar başta olmak üzere İnsan Ticareti Konusunda BM Özel Raportörü
- UDHR..BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948)
- UNCAT..BM İşkenceyi ve diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ve Cezayı Önleme Sözleşmesi (1984)
- UNHCR..BM Mülteciler Yüksek Komiserliği
- UNHCR-DG..UNHCR Sığınmacıların İdari Gözetimiyle ilgili olarak Uygulanabilir Kriterler ve Standartlar ve İdari Gözetim Alternatifleri Hakkında Esaslar (2012)
- UNICEF..Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu
- WGAD..BM Keyfi Gözetim Altında Tutma Uygulaması Çalışma Grubu
- WMA..Dünya Tıp Birliği
- YP..Cinsel Yönelim ve Cinsel Kimlik konularında Uluslararası İnsan Hakları Hukukunun Uygulanması hakkında Yogyakarta İlkeleri (2007)

1 KILAVUZ'A GİRİŞ

“ Gözaltının düzensiz göç bakımından caydırıcı veya sığınma talebinde bulunacaklar için cesaret kırıcı nitelikte olduğunu gösteren bir ampirik kanıt bulunmamaktadır.

Sığınmacılar, Mülteciler, Göçmenler ve Vatansız Kişilerin İdari Gözetim Alternatiflerine İlişkin Küresel Yuvarlak Masa Toplantısı: Sonuç Özetleri, BMMYK / OHCHR Temmuz 2011.

“ Gözaltında tutulan göçmenler kendilerini özellikle hassas durumda bulurlar çünkü, dili bilmemektedirler ve bu nedenle neden gözaltında tutulduklarını anlayamazlar veya gözaltının hukuka uygunluğuna itiraz etmek için başvurulabilecek yollardan haberdar değildirler [...] gözaltında tutulan göçmenler, bir avukata derhal erişim imkanı, sözlü/yazılı tercüme hizmetleri, gerekli tıbbi bakım, aile bireyleriyle ya da konsolosluklarıyla irtibata geçme ve gözaltına itiraz yolları gibi temel usul güvencelerinden çoğunlukla mahrum bırakılırlar.

Göçmenlerin İnsan Hakları Konusunda Özel Raportör, BM İnsan Hakları Konseyi, /HRC/20/24, §15, Nisan 2012.

KUTU 1.1 GÖÇMENLERİN GÖZALTINA ALINMASI kabul eden ÷lkeye giriş, o ÷lkede kalış veya ikamet şartlarını sözde ihlal gerekçesiyle, genellikle idari nitelikte olmak üzere, bir bireyin hürriyetten yoksun kalmasına işaret etmektedir.

Keyfi gözaltı uygulanması hakkındaki uluslararası yasağın yansıması olarak ve hareket serbestisi hakkıyla desteklendiğı üzere, kişisel özgürlük ve güvenlik hakları temel insan hakları arasında sayılmaktadır. Devletlerin kendi vatandaşı olmayan kişilerin ÷lke topraklarına girişini buralarda kalışını kontrol etme hakları bulunmakla birlikte, bu hakkın mülteciler ve insan haklarıyla ilgili hukuk standartlarına saygılı bir şekilde icra edilmesi gerekir.¹

Günümüzde göçmenlerin gözaltına alınmasının bir göç yönetim aracı olarak kullanımı pek çok ÷lkede giderek yaygınlaşan bir uygulamadır. Gözaltı uygulamasına ancak uluslararası hukuk kapsamında gerekli gör÷len hallerde ve erişilmesi hedeflenen amaçla orantılı şekilde gerçekleştirilmesi ve sadece her bir bireysel vakada daha az cebri alternatiflerin uygulanmasının uygun olmadığı belirlenmiş olması kaydıyla izin verilmesine karşın, sığınmacıların ve göçmenlerin² gözaltına tüm dünyada insan haklarının önünde artan bir zorluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Aslında sığınmacılar ve göçmenler bazen keyfi ve/veya hukuksuz gözaltına maruz kalmaktadır. Uygun usuller olmaksızın veya asgari standartları karşılamayan ve özel durumlarına uygun olmayan şartlar altında gözaltında tutulabilirler. Gözaltı uygulamaları ve şartları ÷lkeden ÷lkeye ve hatta ÷lke içersindeki farklı gözaltı tesisleri arasında bile oldukça farklılık gösterebilmekteyse de, gözaltının – kasıtlı olsun ya da olmasın – gözaltında tutulan kişinin göç statüsünün çözüme kavuşturulması bakımından kritik önemde olan ve çoğunlukla insan hakları açısından daha geniş boyutlu sonuçlar doğurabilecek usullere erişim hakkını engelleyici bir etkiye sahip olması gibi göç bağlamıyla sınırlı bir sorunu bulunmaktadır. Bu bağlamda, göçmenlerin gözaltına alınmasının farklı çeşitleri için idari ve/veya adli inceleme mevcut olmayabilmektedir. Uygulamada bazı ÷lkelerin gözaltında tutulan belli göçmen kategorilerindeki kişilerin özel veya belirli koruma gereksinimlerini veya bireysel hassas durumlarını gerektiğı kadar veya

uygun şekilde dikkate almadıkları görülmektedir.³ Gözaltında tutulan göçmenler doğdukları veya vatandaşı oldukları ülkelerin dışında bulunmaları ve hukuki bağlama ve hatta geçerli dile aşına olmamaları sebebiyle hassas bir konumdadırlar. Ülkeye varmak için uzun ve travmatik bir yolculuk geçirmişlerdir ki, bu durum zulüm, ciddi insan hakları ihlalleri veya çatışma sebebiyle vatanlarından ayrılmış mülteciler için de geçerlidir.

Son olarak, sınır hatları başta olmak üzere bağımsız denetimin az veya hiç olmaması göçmenlerin gözaltına alınmasının sık karşılaşılan bir özelliğidir. Bazı ülkelerde göçmenlerin gözaltına alınması geçmişten bu zamana kamu yönetiminin en şeffaf olmayan alanlarından biri olmuştur.

1.1 NEDEN İZLEME? NEDEN BU KILAVUZ?

Bir devletin kamu yönetiminin şeffaflığı ve bağımsız denetime tabi olması, demokrasi ve hukuk devleti ilkelerine dayalı tüm sistemlerin önemli birer parçasıdır. Bu özellikle devletin sadece göçmenlerin gözaltına alınması bağlamında değil, herhangi bir kişiyi özgürlüğünden yoksun bırakma gücünün izlenmesi bakımından da geçerli bir durumdur. Gözaltına alma (alıkoyma) özgürlükten yoksun bırakma eylemidir. Bu sebeple uluslararası hukukta öngörülen ilgili güvencelere uygun olmak zorundadır. Bu bağlamda, bu Kılavuz'un temel amacı, göçmenlerin gözaltında tutuldukları yerleri ziyaret eden kuruluş ve kişilerin izleme ve/veya denetleme kabiliyetlerini geliştirecek ve güçlendirecek bir uygulama aracı sağlamaktır.

Göçmenlerin gözaltında tutuldukları yerlerin izleme faaliyetiyle görevli kurumlarca ziyaret ediliyor olması, gözaltının kapalı dünyasının açılmasını sağlayabilmekte ve şeffaflık ve hesap verme sorumluluğunun artırılmasına ve kamunun güven seviyesinin yükseltilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu ziyaretler ayrıca, işkence ve insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele gibi insan hakları ihlalleri riski bakımından caydırıcı ve azaltıcı bir etkiye de sahip olabilmektedirler.

İzleme faaliyetinin arkasında yatan temel fikir; bu faaliyetin önleyici bir yaklaşımla gerçekleştirilmesi gereğidir ki, bu yaklaşım, ister bireysel isterse sistematik düzeyde olsun, tüm insan hakları ihlallerinin bu ihlaller gerçekleştirilmeden önce önlenmelerini amaçlamaktadır.

Göztaltı izleme faaliyeti kapsamında ayrıca, iyileştirilmesi gereken alanları vurgulayan düzeltici bir yaklaşım da benimsenmektedir. Uygulamada bunun anlamı şudur: bu Kılavuz göçmenlerin göztaltına alınmasının asgari uluslararası standartları karşılamakta yetersiz kaldığı durumların tanımlanması ve belgelendirilmesi için pratik bir metodoloji sunmaktadır. Bu geniş kapsam içersinde, bu Kılavuz izleme amaçlı ziyaretlerin tutarlı, etkili, bağımsız ve kanıtlara dayalı bir şekilde yürütölmesini sağlayacaktır ki, bunun göçmenlerin göztaltına alınma şartlarını iyileştirmesi ve keyfi ya da hukuka aykırı göztaltı, işkence ve diğler kötü muamele çeşitleri ve *geri gönderilme* riskini ortadan kaldıracacağı umulmaktadır.⁴

Önleme amaçlı ziyaretler, ilgili makamlarla devam eden ve kısa ve uzun vadede göztaltı sisteminin iyileştirilmesine yönelik somut tavsiyelerin sağlandığı yapıcı diyalog sürecinin bir parçasıdır. Bu ziyaretler belirli bir olay veya şikâyet üzerine değil böyle bir olay veya şikâyetten önce gerçekleştirilebilir. Ziyaretler herhangi bir anda ve hatta görünürde bir sorun olmadığında zamanlar da bile gerçekleştirilebilir.

Münferit vaka çalışması amacıyla gerçekleştirilecek ziyaretlerin daha sistematik veya yapısal sorunlar hakkında bilgi sağlayabileceklerinin ve özellikle göç bağlamında sığınma veya diğler usullere müracaat mekanizmalarının yerindeliğiyle ilgili sorunları gündeme getirebilecek olmalarının farkında olunması önemlidir.

1.2 BU KILAVUZ KİMLERE YÖNELİKTİR?

Bu Kılavuz göçmenlerin göztaltına alınmasıyla ilgili ziyaretler gerçekleştirilen tüm kişilere veya kurumlara yöneliktir. İzleme faaliyetini gerçekleştiren kurumun yetkileri ve amacına bağılı olarak farklı izleme çeşitleri mevcuttur. Bazı kurumlar bireysel dosyaların veya başvuruların çözümlenmesine odaklanırken diğlerleri sistematik ve yapısal sorunları ele almak suretiyle daha genel bir yaklaşım benimserler.

Göçmenlerin göztaltına alınması bağlamında çeşitli izleme kuruluşlarına göçmenlik merkezlerine erişim olanağı sağlanmaktadır. Bu kuruluşlar arasında BMMYK ve aşağıda sayılan diğler uluslararası, bölgesel ve ulusal kuruluşlar da yer almaktadır;

ULUSLARARASI DÜZEYDE

- **Birleşmiş Milletler İşkencenin Önlenmesi Alt-Komitesi (SPT):** BM İşkenceyle Mücadele Sözleşmesi için BM İhtiyari Protokol (OPCAT)⁵, bağımsız uluslararası (SPT) ve ulusal kuruluşlar (NPM'ler) tarafından kişilerin hürriyetten mahrum bırakıldıkları veya bırakılmış olabilecekleri yerlerde, işkencenin ve diğer zalimane, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele veya cezaların önlenmesi amacıyla gerçekleştirilen önleyici ziyaretler için ikili bir sistem oluşturmaktadır.' SPT 25 bağımsız uzmandan oluşmaktadır ve OPCAT kapsamında yer alan devletlerin tamamındaki göçmenlerin gözaltında tutuldukları yerler dâhil gözaltı yerlerini izleyebilmektedir.
- **BMMYK:** Sığınmacılar ve mültecilerle ilgili uluslararası araçların devletler tarafından nasıl uygulandığına ilişkin denetim sorumluluğu kapsamında ve mültecilere yönelik uluslararası koruma görevi uyarınca, BMMYK, göçmenlerin gözaltına alınmasının izlenmesinde hususi rol oynamaktadır. BMMYK'nın 1950 tarihli Tüzüğü'nde tüm Devletlerden ofisin işlevlerinin yerine getirilmesinde Ofisle işbirliği yapılması talep edilmektedir. Öte yandan Mültecilerin Statüsü hakkında 1951 tarihli Sözleşme'nin (CSR) ve/veya 1967 tarihli Protokol'ün tarafı olan devletler ise, BMMYK'ya gözaltı yerlerinin yanı sıra gözaltında tutulan sığınmacılara ve mültecilere erişim hakkı tanınması dâhil, Ofis ile işbirliği yapmakla yükümlüdürler.⁶
- **İnsan Hakları Konseyi Özel Usuller** göçmenlerin gözaltında tutuldukları yerleri ziyaret edebilir⁷. Bu ziyaretler, İşkence, Göçmenlerin İnsan Hakları ve Kadınlar ve Çocuklar Başta Olmak Üzere İnsan Ticareti konularında görev yapan Özel Raportörler ve Keyfi Gözaltı Çalışma Grubu (WGAD) tarafından gerçekleştirilebilir. Bu mekanizmalar ancak ilgili devletten önceden izin alınmış olmak kaydıyla yerinde inceleme gerçekleştirebilirler.

→ **Uluslararası Kızıl Haç Komitesi** (ICRC) Savaş mahkûmlarının ziyaret edilmesindeki rolü kapsamında, silahlı çatışma bağlamında gözaltına alma yerlerini izleyen kuruluşların başında yer almıştır. ICRC'nin yetki alanı ileriki yıllarda, iç karışıklık veya gerilim zamanlarında – ilgili hükümetle varılan anlaşma çerçevesinde – gözaltında tutulan kişileri ziyaret etmesine izin verilecek şekilde genişletilmiştir. Bu yerlere göçmenlerin gözaltında tutulduğu yerler de dâhildir.

BÖLGESEL DÜZEY

→ **Afrika Komisyonu** Afrika'daki Mülteciler, Sığınmacılar ve Ülkesinde Yerinden Edilmiş Kişiler ve Afrika'daki Tutukevleri ve Gözaltı Şartları konularıyla görevli Özel Raportörlerden oluşmaktadır.

→ **Amerika Kıtaları Arası İnsan Hakları Komisyonu** Göçmenlerin Hakları ve Hürriyetten Yoksun Bırakılmış Kişilerin Hakları konularıyla görevli Raportörlüklerden oluşmaktadır.

→ **Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi** (CPT) Avrupa Konseyi'ne üye devletlerdeki göçmenlerin gözaltına alınması dâhil gözaltı yerlerinde önleyici izleme faaliyeti gerçekleştirmek için özel olarak kurulan ilk kuruluştur. CPT 1990 yılından bu yana bu ziyaretleri gerçekleştirmektedir.⁸

ULUSAL DÜZEY⁹

→ **Ulusal Önleyici Mekanizmalar** (NPM'ler): OPCAT'a Taraf Devletler işkencenin önlenmesi için işlevsel olarak bağımsız ve uygun personel ve kaynaklarla donatılmış NPM'ler bulundurmamak, görevlendirmek veya kurmakla yükümlüdürler. Taraf Devletler NPM'lere gözaltı yerlerinin tamamına erişim hakkı tanımakla yükümlüdürler. Bu yerlere göçmenlerin gözaltında tutuldukları yerlerin de dâhil edilmesi gerekmektedir. Diğer hallerde ise, NPM, gözaltında tutma yerlerine habersiz ziyaretler gerçekleştirme ve hürriyetten yoksun bırakılmış kişilerin haklarına saygı duyulmasıyla ilgili tavsiyelerde bulunma yetkisine de sahiptir. NPM'lerin göçmenlerin gözaltına alınmasının izlenmesi sürecinde kritik bir bileşen olması beklenmektedir. Öyle ki bu kapsamda, bazı hallerde önemli sayıda NPM bu rolü ciddi bir etkiyle hâlihazırda icra etmektedir. OPCAT Madde 19(c) kapsamında NPM'ler

ayrıca ‘mevcut veya taslak mevzuatla ilgili tekliflerini ve gözlemlerini sunabilmektedirler.’

→ **Ulusal İnsan Hakları Kuruluşları** (NHRI’ler) gözetim altında tutma (alıkoyma) yerlerindeki dâhil insan haklarının izlenmesi ve desteklenmesi konularında geniş yetkilere sahiptirler. Bu kuruluşlar çoğu zaman göçmenlerin gözetimine alınması bağlamı da dâhil aktif izleme rolüne sahiptirler. Bu kuruluşlardan bazıları göçmenlerin gözetimine alınması konusunda değerli literatür ve dokümantasyon çalışmaları gerçekleştirmiş olup, herhangi bir izleme programının geliştirilmesi bakımından önemli bir kaynak teşkil etmektedirler. Pek çok hükümet tarafından OPCAT kapsamında bir NPM olarak görev yapmak üzere bir NHRI seçilmiştir.

→ **Sivil Toplum Kuruluşları** (STK’lar) bazı ülkelerde gözaltı yerlerini izleme yetkisini haizdirler. Sivil toplum tarafından gerçekleştirilen izleme faaliyeti genellikle makamların yüksek düzeyde bağımsız olmalarıyla karakterize edilmektedir. Bağımsız olmaları sayesinde bu makamların bulguları ve raporları çoğu zaman geniş kitlelere ulaşabilmektedir. Ancak ilgili bakanlıklar ve hatta kimi zaman tek bir bakan ile yapılan sözlü veya yazılı mutabakatlara dayalı olduklarından, izleme faaliyeti çoğunlukla zayıf bir yasal dayanağa sahip olabilmektedir. Bu, izleme faaliyetini gerçekleştirenlerin resmi makamların siyasi iradesine bağlı olmaları sonucuyla karşı karşıya bırakacaktır. Bazı ülkelerde seyahat masrafları için finansman bulunmayışı bile söz konusu bağımsız gruplar için izleme faaliyetinin tutarlı bir şekilde gerçekleştirilmesini oldukça zorlu bir hale getirmektedir.

→ **Parlamenteerler** pek çok ülkede göçmenler dâhil hürriyetten yoksun bırakılmış kişilerin tutuldukları yerleri ziyaret etmek konusunda geniş yetkileri haizdirler¹⁰. Bazı ülkelerde bu yetkilere habersiz ziyaret gerçekleştirme hakkı da dâhildir.

Mevcut mekanizmaların hiçbirisi dış etmenlerden izole bir ortamda işlev görmezler ve bunların tamamı insan haklarının korunmasını ve desteklenmesini sağlayan karmaşık bir sistem için özel bir katma değere sahiptir. Bu, ziyaretleri gerçekleştiren kurum ve kuruluşların bilgiler ve bazı hallerde raporlar ile ilgili işbirliğinin ve paylaşımının yollarını aramaları gerektiği anlamına gelmektedir. Bu kurum ve kuruluşların pek çoğu hâlihazırda faaliyetlerinde iyi düzeyde koordinasyon sağlamaktadır.

KUTU 1.2 KILAVUZUN HEDEFLERİ

Kılavuzun özel amaçları şunlardır;

- Ziyaret gerçekleştiren kurum ve kuruluşların göçmenlerin gözüaltına alınmasını tüm boyutlarıyla izleyebilmelerine yardımcı olacak bir uygulama aracı sağlamak;
- Göçmenlerin gözüaltına alınmasını izleme faaliyetinin kalitesini, tutarlılığını ve etkinliğini artırmak;
- Göçmenlerin gözüaltı şartlarını izleme faaliyetine yönelik izleme faaliyetini gerçekleştirecek kurum ve kuruluşları izledikleri durumun özel şartlarını göz önünde bulundurmaya teşvik ettiği ederken aynı zamanda evrensel olarak da geçerli olan bir çerçeve ve karşılaştırma ölçütleri sağlamak;
- İzleme faaliyetini gerçekleştiren kurum ve kuruluşların gözüaltında tutulan göçmenler arasından uluslararası koruma veya durumlarının yasallaştırılmasını sağlayacak diğer yollara başvurma hakkı bulunan veya bulunabilecekleri tanımlayabilmelerini ve bu kişilerin özel gereksinimlerinin karşılanmasını sağlamak;
- Uygun kuruluşlara ve hizmet sağlayıcılarına yönlendirmek dâhil takviye müdahaleler konusunda rehberlik sağlamak;
- Ziyaretleri gerçekleştiren ulusal kurumlar arasında olduğu kadar bölgesel ve uluslararası kuruluşlar arasında da işbirliğini ve tamamlayıcı nitelikteki izleme uygulamalarını teşvik etmek.

2 GÖÇMENLİK BAĞLAMINDA GÖZALTI

“ *Kişinin özgürlük ve güvenlik haklarını ihlal etmemek ve kişiyi keyfi uygulamalara karşı koruma altına almak için, göçmenlerin gözetimine alınmasının kanun tarafından öngörülmesi ve gerekli, makul ve ulaşılmaya hedeflenen amaçlarla orantılı olması zorunludur.*

Göçmenlerin İnsan Hakları Konusunda Özel Raportör, BM İnsan Hakları Konseyi, /HRC/20/24, §15, Nisan 2012.

“ *İdari gözetim tedbirinin uygulanması gerekiyorsa, orantılılık ilkesi gereği bu tedbire son çare olarak başvurulmalıdır. Katı yasal sınırlamalara mutlaka riayet edilmeli ve bunun için adli güvenceler mutlaka sağlanmalıdır. Devletler tarafından gözetiminde tutma kararının gerekçesi olarak gösterilen, düzensiz göçmen statüsündeki kişilerin kimliklerinin belirlenmesi ihtiyacı, kişinin kaçak olma riski gibi sebepler ya da ülkeden çıkarma emri tebliğ edilen bir düzensiz göçmenin sınır dışı edilmesini kolaylaştıran sebepler mevzuatta mutlaka açıkça tanımlanmalı ve etraflıca listelenmelidir.*

WGAD, İnsan Hakları Konseyi On Üçüncü Oturum Raporu, A/HRC/13/30, Ocak 2010.

Göçmenlerin gözetiminde tutulması genellikle idari niteliklidir (ancak bazı bağlamlarda bunu cezai hüküm de takip edebilmektedir). Ceza yargı sistemi kapsamındaki gözetim (alınkonma) tedbirinden farklı olarak, bu gözetim (alınkonma) tedbiri ne maksadı ne de etkisi bakımından cezalandırıcı nitelikte değildir. Bu sebeple, muamelenin ve şartların gözetiminde tutulan kişilerin insan onuruna ve ceza hukuku kapsamı dışındaki statülerine saygılı olması sağlanarak, hürriyetten yoksun bırakılmanın etkisinin mümkün olduğunca hafifletilmesi görevi Devlete aittir.

2.1 İNSANLAR NEDEN GÖZALTINDA TUTULURLAR?

Göçmenlerin gözaltına alınması bireysel vakalarda kabul edilebilir bir uygulama olmakla birlikte, hükümetler sık sık, sığınmacıların ve mültecilerin sistematik bir şekilde gözaltında tutulmaları amacıyla, dikkatli bir şekilde geliştirilmiş uluslararası standartları ve gözaltı tedbirinin gerekliliğinin bireysel şekilde değerlendirilmesi gerekliliğini gölgede bırakacak kadar geniş kapsamlı politika gerekçeleri ileri sürerler.¹¹ Bu politika gerekçeleri devamlı olarak, egemenlik, sınır kontrolü, ulusal güvenlik, kamu güvenliği ve zorla sınırdışı veya sınırdışı iddialarını kapsamaktadır. Politikalarda göz önünde bulundurulmuş bu hususlar gözaltında tutma (konusunda oluşturulmuş pek çok hükümet politikasının arka planını oluşturmamakla birlikte, sığınmacıların ve göçmenlerin toplu şekilde ya da sınır boyunca gözaltında tutulmalarını desteklemek amacıyla kullanılamazlar. Gözaltı ayrıca zaman zaman topluma katılımı veya toplumla (hem sosyal hem de ekonomik anlamda) ilişki kurulmasını sınırlandırma, ailelerin bir araya gelmesini engelleme, hak edilmemiş veya haksız göç olarak algılanan olguyu önleme veya caydırıcı olma aracı olarak ve avukata, sığınma/göç usullerine ve toplumdaki diğer kişilere erişim hakkını sınırlandırma aracı olarak kullanılmaktadır. Gözaltına ilişkin bu geniş politika gerekçeleri uluslararası hukuki çerçeve ile uyumlu değildir.

2.2 KİMLER GÖZALTINDA TUTULMAKTADIR?

Göçmenlerin gözaltına alındığı yerlerde gözaltında tutulan kişilere mülteciler, sığınmacılar, reddedilen sığınmacılar, vatansız kişiler, insan ticaretine maruz kalmış kişiler, kaçırılan göçmenler veya genel olarak düzensiz göçmenler dâhil olabilmektedir. Kişiler ülkede kalma şartlarını ihlal etmiş olmalarından (örneğin, çalışma hakkı yasağını ihlal etmiş olmaktan, sığınma duruşmasından kaçmış olmak ya da belirlenen süreden daha fazla süreyle ülkede kalmaktan) dolayı, ülkeye izinsiz veya düzensiz giriş yapmış ya da ülkede izinsiz veya düzensiz şekilde bulunuyor olmaları sebebiyle haklarında suç isnadında bulunulduğu veya sair idari yaptırımların uygulanması söz konusu olduğundan ya da sınırdışı veya zorla sınırdışı edilme usullerinden dolayı gözaltında tutulabilmektedirler.

Gözaltında tutulan kişiler bekâr erkek veya kadınların yanı sıra refakatsiz veya ailelerinden ayrı düşmüş çocuklar ve aileler olabilmektedir.

Göçmenlerin gözaltında tutulması özellikle özel ihtiyaçları olan kişiler başta olmak üzere kişiler üzerinde ciddi fiziksel ve ruhsal sağlık problemleri yaratabileceği ve çeşitli hassasiyetleri tetikleyebileceği ve varolanları şiddetlendirebileceği gösterilmiştir. Ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşların göçmenlerin gözaltı durumlarının tamamında, gözaltında tutulan kişilerin güvenliğinin, emniyetinin, karşı karşıya oldukları muamelelerin ve ruhsal ve fiziksel sağlıkla ilgili gereksinimlerinin yanı sıra temsil ve destek ihtiyaçlarının izlenmesinde kritik bir role sahiptirler.

2.3 İNSANLAR NEREDE GÖZALTINDA TUTULURLAR?

‘Gözaltında tutulma yerleri’ bir kişinin göçmenlik statüsüne dayanılarak hürriyetten yoksun bırakıldığı tüm yerleri kapsamaktadır. Bu yerlere aşağıda sayılan yerler dâhildir;

- belirlenmiş göçmen gözaltı merkezleri;
- geri gönderme veya transit merkezleri ;
- kapalı kabul veya işleme merkezleri;
- gün içerisinde salıverilmeye izin verilen veya verilmeyen yarı açık merkezler;
- havalimanları, limanlar, transit ve ‘uluslararası bölgeler’, rıhtım tesisleri, adalar;
- kara taşıtları, uçaklar, tekneler veya diğer gemiler;
- tutukevleri, nezarethaneler veya karakollar;
- askeri personel için tutukevleri veya hücreler veya askeri üsler;
- sakinlerinin serbestçe terk edemeyecekleri evler, pansiyonlar, oteller veya yerel halkın konaklamasına tahsis edilmiş diğer yerler
- psikiyatri kuruluşları ve hastaneleri;
- kullanılmayan antrepolar veya özel güvenlik şirketlerinin yerleşkeleri ya da
- kişilerin fiziksel olarak hürriyetten yoksun tutuldukları diğer yerler.

Gözaltında tutulan bir göçmenin gözaltında tutulduğu yer neresi olursa olsun, gözaltında tutulan kişinin bulunduğu yer merkezi bir sicile mutlaka kayıt edilmelidir. Kişi gözaltına alındığında aile üyelerine veya diğer uygun kişilere bulunduğu yerin tam adresini¹² ve gözaltında tutulduğu yeri

ve daha sonra nakledildiği yeri bildirme hakkına sahiptir. Gözaltı yerinin niteliği veya yeri hiçbir durumda gözaltına alınmış göçmenin haklarıyla çatışmamalıdır.

2.4 İNSANLAR NE KADAR SÜREYLE GÖZALTINDA TUTULURLAR?

Gözetim süresi muazzam şekilde farklılık göstermektedir. Bazı ülkelerde ulusal çerçevede, kişilerin uzun süreyle ve hatta kimi zaman süresiz şekilde gözaltında tutulmalarına izin verecek kadar müsamahakârdır. En kötü süresiz gözetim örneklerine geçici gözaltı uygulamaları bağlamında rastlanmaktadır. Gözaltı tedbirinin sadece zorla sınır dışı etme amacıyla uygulandığı hallerde, gözaltı süresinin daha kısa olma ihtimali daha yüksektir çünkü gözaltı tedbiri sadece, zorla sınır dışı etme işlemleri devam ettiği sürece ya da sınır dışı etme işleminin gerçekleştirilmesi makul ölçülerde öngörülebilir olduğu sürece uygulanmaktadır. Fakat gözaltı tedbirinin idari ve/veya adli işlemlerin süresi boyunca uygulandığı hallerde veya ülkeden çıkarma uygulanabilir değilse, bu süre önemli ölçüde uzatılabilmektedir. Bazı ülkelerde – sağlık, kimlik tespiti veya güvenlik kontrolleri sebebiyle uygulanan – ilk gözaltı tedbirini kişinin serbest bırakılması veya gözaltında tutulmaya devam etmesiyle ilgili adli ya da yarı adli bir karar takip etmektedir.

Gözaltı tedbirinin süresi, sadece bunun, uzun süreyle veya süresiz olarak gözaltında tutulan kişinin akıl ve fiziksel sağlığı üzerinde yarattığı olumsuz etkiler sebebiyle bile, izleme faaliyetini gerçekleştirenler için her zaman bir endişe vesilesi olmalıdır¹³. Aynı zamanda, gözaltı tedbiri süresinin kısa olması halinde bunun uluslararası insan hakları standartlarına uygun olacağının varsayılması da tehlikeli olacaktır. Göçmenlerin maksimum gözaltı sürelerinin yasayla belirlenmesi gerekir.¹⁴

2.5 GÖZALTINDA TUTANLAR KİMLERDİR?

Göçmenlerin gözaltında tutulmasında görevli kamu makamları arasında, polis, tutukevlerinin yetkilileri, göçmenlik makamları, sınır muhafızları¹⁵, askeri ve emniyet güçleri veya deniz kuvvetleri ve sahil güvenlik yer alabilir. Ayrıca bazı devletler göçmenlerin gözaltında tutulmasıyla ilgili işlevler için çoğu zaman tutukevlerini de işleten özel sektördeki şirketlerden dışarıdan hizmet alımı yoluna gitmektedirler.¹⁶

Gözetli tedbirini uygulamakla görevli kurumların çeşitliliği hesap verme sorumluluğu bakımından önemli soruları gündeme getirir de, Devletin kendi toprakları ya da yargılama yetki alanı içerisinde, gücü veya etkin kontrolü altında gerçekleştirilen gözetimin uluslararası ve ulusal hukuki standartlara uygun olmasını sağlamak sorumluluğundan hiçbir şekilde kendisini muaf tuttuğu veya kendisini bu sorumlulukların dışında bıraktığı söylenemez¹⁷. Gözetimin tesisi veya tesis yönetimi dâhil çeşitli boyutları özel sektör eliyle yönetilebilir ve işletilebilir. Özel sektörde faaliyet gösteren bu şirketler kamu ya da devlet kuruluşlarıyla aynı şekilde denetime tabi olmadıklarına inanabilirler. Özel sektördeki bu muhatapların insan hakları konusunda hesap verme sorumluluğu ve denetimin ister kamu eliyle ister özel sektör eliyle yönetilsin tüm tesisler için geçerli olduğu konusunda bilgilendirilmeleri önemlidir. Ayrıca, sorumlu ulusal makamların uluslararası insan hakları ve mülteci hukuku kapsamındaki yükümlülüklerini dışarıdan üçüncü şahıslara devredemeyecekleri ve uluslararası hukuk çerçevesinde hesap verme sorumluluklarının hâlâ devam edeceği de açıktır. Buna göre, devletlerin, uygun bağımsız izleme mekanizmaları ve hesap verme sorumluluğunun yerine getirilmesini sağlayacak mekanizmaları kurmak suretiyle, özel sektördeki yüklenicilerin faaliyetlerinin etkin bir şekilde denetlenmesini sağlamaları gerekmektedir.¹⁸

2.6 GÖÇMENLERİN GÖZALTINA ALINMASI VE ULUSLARARASI HUKUKİ ÇERÇEVE

Uluslararası hukuk uyarınca, ancak hem yasal hem de keyfi değerler ise kişisel hürriyetler üzerinde kısıtlama yapılabilir ve gözetim altında tutma tedbirine istisnai şekilde müracaat edilebilir. Hukuka uygunluk gerekliliği, gözetli dâhil kişinin hürriyetine yönelik her türlü kısıtlamanın ancak yasada öngörülen gerekçelerle ve yasada izin verilen usullere uygun şekilde gerçekleştirilebileceğini ifade eder¹⁹. Bu nedenle, devletlerin iç hukukunda hususi olarak belirtilmeyen göçmenlerin gözetiminde tutulması muhakkak ki hukuksuz ve kabul edilemez olacaktır.

Keyfi gözetli²⁰ uygulaması yasağı ise hakkaniyet ve ayrımcılığın önlenmesinin sağlanması adına bir dizi ilave güvenceleri gerektirmektedir. Birinci olarak, gözetli meşru bir amaç için uygulanmalıdır. Göçmenlerin gözetimine alınması bağlamında ‘meşru amaçlar’ sığınmacılar ve

göçmenler için belirlenmiş olanlarla aynıdır çünkü bunların da öznesi: gelecekte gerçekleşecek bir hukuk işleminden ya da idari süreçten kaçma riski bulunan ya da kendisi ya da kamu güvenliği için bir tehlike arz eden²¹ kişilerdir. Sığınmacıların ve göçmenlerin ülkeye düzensiz girişlerinin suç olarak kabul edilmesi her zaman 'devletlerin meşru menfaatlerini aşan bir durumdur'²² ve bu sebeple keyfi bir uygulama olacaktır.

İkinci olarak, devletin gözaltı tedbirini uygulamak için meşru amaca sahip olduğu varsayılsa bile, göçmenlerin gözaltına alınmasının her durumda durumun şartları bakımından gerekli, makul ve orantılı²³ olması zorunludur²⁴. Bu bireysel değerlendirme yapılmasını gerektirecektir: bu sebeple sığınmacılar ve göçmenler hakkında alınacak grup gözaltısı kararı veya sığınmacıların ve göçmenlerin ayrımcılığa tabi şekilde gözaltına alınmaları keyfi bir uygulama olacaktır. Gereklilik, makullük ve orantılılık gereklilikleri her çeşit gözetime tabi kişilerin tamamı için geçerlidir. Bu gereklilikler göçmenlik statülerine bakılmaksızın göçmenlerin gözaltında tutulmasına tabi olan kişiler için de geçerlidir.²⁵

Son olarak, gözaltı mutlaka düzenli aralıklarla gerçekleştirilen anlamlı, uygulanabilir ve bağımsız bir incelemeye tabi olmalıdır.²⁶

KUTU 2.1 BMMYK GÖZALTI KILAVUZ İLKELERİ

Uluslararası koruma arayışında olan kişiler için, BMMYK Sığınmacıların Gözaltına Alınmasına ve Gözaltı Alternatiflerine İlişkin Geçerli Kriterler ve Standartlar Hakkında Kılavuz İlkeler (2012) belgesinde bu kişileri gözaltına alma kararıyla ilgili uluslararası kuralları ve bu kişilerin hakkı olan muamele standartlarını düzenlenmektedir. Bu muamele standartları şunlardır:

→ **Kılavuz İlke 1:** Sığınma talep etme hakkına saygı gösterilmelidir

→ **Kılavuz İlke 2:** Kişinin özgürlük ve güvenlik hakları ile hareket serbestisi sığınmacılar için geçerlidir.

- **Kılavuz İlke 3:** Gözaltı yasaya uygun olmalı ve gözaltına yasayla izin verilmelidir
- **Kılavuz İlke 4:** Gözaltı keyfi olmamalı ve gözaltı kararında kişinin özel durumlarının değerlendirilmesi esas alınmalıdır
- **Kılavuz İlke 4.1:** Gözaltı istisnai bir tedbirdir ve ancak meşru bir amaç var ise haklı görülebilir
- **Kılavuz İlke 4.2:** Ancak tüm şartlar bakımından gerekli, makul ve meşru bir amaçla orantılı olduğunun belirlenmesi halinde gözaltı tedbirine başvurulmalıdır
- **Kılavuz İlke 4.3:** Gözaltı alternatifleri değerlendirilmelidir.
- **Kılavuz İlke 5:** Gözaltı tedbirinde ayrımcılık yapılmamalıdır.
- **Kılavuz İlke 6:** Süresiz gözaltı uygulaması keyfidir ve gözaltı için yasayla azami süre belirlenmelidir.
- **Kılavuz İlke 7:** Gözaltına alma veya gözaltı süresinin uzatılması kararları asgari usul güvencelerine tabi olmalıdır.
- **Kılavuz İlke 8:** Gözaltı koşulları insani ve insan onuruna yakışır olmalıdır
- **Kılavuz İlke 9:** Sığınmacıların özel koşulları ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır.
- **Kılavuz İlke 10:** Gözaltı bağımsız izleme ve denetim süreçlerine tabi olmalıdır.

Gözaltı tedbirini düzenleyen ulusal yasal çerçeve izleme amaçlı önemli bir bağlam sunmaktadır. İzleme faaliyetini gerçekleştirenler her zaman, belirli bir vakada gözaltı tedbirinin keyfi ya da yasal olmayan bir uygulama olup olmadığını değerlendireceklerdir. Bu değerlendirme hem hukuki hem de somut gerçeklerin değerlendirileceği bir çalışmadır ve genellikle mahkemelerin görev ve yetki alanına girmektedir. Ancak, böyle bir değerlendirme izleme faaliyetini gerçekleştirenlerin kapasite veya kaynaklarının ötesinde bir çalışma olsa bile, uygulanacak hukuki standartları hakkında şüpheye sahip olmamaları ve gözaltında tutulan kişilerin göçmenlerin gözaltında tutuldukları yerlerde keyfi ve hukuka aykırı şekilde tutulabiliyor olmaları riskinin farkında olmaları, bu kurum ve kuruluşlar için önemlidir.

Özellikle, gözaltı tedbirinin uluslararası veya ulusal hukuk çerçevesinde keyfi ya da yasal olmayan bir uygulama olduğunun tespit edildiği ya da söz konusu gözaltı tedbiriyle ilgili olarak daha yaygın veya sistematik bir problemin var olduğunun bilindiği bir gözaltı vakasında, hürriyetten yoksun bırakılma hali, sadece keyfi veya yasal olmayan gözaltı uygulaması yasağının ihlali olarak anlaşılmamalı; bunun ayrıca, işkence ve diğer kötü muamele gibi gözaltında tutulan kişinin diğer haklarının ihlal edilme riskinin arttığı bir zemin sağladığı da düşünülmelidir.

3 GÖÇMENLERİN GÖZALTINA ALINMASI: BİR İZLEME METODOLOJİSİ

Göçmenlerin gözaltına alınmasını izleme süreci, gözaltı rejiminin özelliklerinin izleme stratejisinde dikkate alınmasını gerektirir (bölüm 3.1 ve 3.2).

Gözaltı yerlerini ziyaret etmek gözaltında tutulan kişilere nasıl muamele edildiği, bu kişilerin içinde bulundukları şartlar ve gözaltı yerinin işleyişi hakkında birinci elden bilgi edinmenin başlıca yoludur. Ziyaret üç adımdan oluşan bir süreçtir ve adımları şunlardır,

→ Ziyarete Hazırlık (bölüm 3.3)

→ Ziyaretin Gerçekleştirilmesi (bölüm 3.4)

→ Ziyaret Sonrası (bölüm 3.5)

3.1 GÖÇMENLİK BAĞLAMINDA GÖZALTI YERLERİNİN İZLENMESİ

3.1.1 Göçmenlerin Gözaltına Alınmasının İzlenmesinin Zorlukları

Göçmenlerin gözaltına alınmasının etkili bir şekilde izlenmesinin önündeki en temel zorluklardan biri, bazı ülkelerde yürürlükteki yasal çerçevelerin keyfi ve yasal olmayan gözaltı uygulamalarının önlenmesine yönelik asgari uluslararası standartları karşılamıyor olabileceğidir. Yani gözaltında tutulan kişinin temel probleminin gözaltı tedbirinin kendisi olabileceği anlamına gelmektedir. Bu Kılavuz'da özellikle uzun süreli ve/veya süresiz gözaltı uygulaması başta olmak üzere keyfi ve yasal olmayan gözaltı uygulamasının, gözaltında sergilenen muamele ve gözaltı şartları kadar önemli ve hatta bunlarla ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olarak görülmesinin sebebi budur. Kuşkusuz ki, ziyareti gerçekleştiren kuruluşlar normal şartlarda bireyin gözaltından serbest bırakılması talimatını verme yetkisini haiz değildirler. Bu bakımdan, bu kuruluşların rolü genellikle tavsiyelerde bulunmak ve izleme faaliyeti sonrasında uygulamayı takip etmeyi sürdürmekle sınırlıdır. Bu kuruluşlar aslında, gözaltında tutulmanın ve dolayısıyla gözaltı tedbirinin hukuki çerçevesindeki eksikliklerin gözaltında tutulan kişiler üzerindeki etkilerinin (örneğin gözaltı tedbirinin süresi veya usullere erişim hakkı) tanımlanması, belgelendirilmesi ve raporlanması yoluyla bu konuda tavsiyelerde bulunabilirler. Gözaltında tutulan bu kişiler takip stratejisi kapsamında, bu kişiler adına müdahale yetkisine ve rolüne sahip diğer kuruluşlara sevk edilebilirler.

Bahsi geçen bir ülkedeki diğer zorluklar, gözaltında tutulan kişilerin sayısı ve gözaltı yerlerinin sayısı dâhil sorunun ölçeğiyle ilgilidir. Göçmenlerin gözaltında tutuldukları uzak ya da ulaşılmaz bölgelerde bulunan yerler de özellikle zorluk yaratmaktadır. Ayrıca,

KUTU 3.1 İZLEME

Bu Kılavuz'da, 'izleme' süreci, göçmenlerin gözaltın tutulma yerinde gerçekleştirilecek ziyaretler marifetiyle periyodik veya düzenli olarak incelenmesi sürecini tarif eder. Bu inceleme, bir veya daha fazla gözetim çeşidi kapsamında gözetim altında tutulan bütün veya belirli göçmen kategorileriyle ilgili olabilir ve tek bir sorunu kapsayabileceği gibi daha kapsamlı bir ziyareti de içerebilir.

göçmenlerin gözaltında tutuldukları yerlere erişimin reddedilmesi veya kısıtlanması bazı şartlarda bir zorluk oluşturmaktadır ve ayrıca izleme stratejisinin geliştirilmesi aşamasında dikkate alınması gerekecektir.

3.1.2 Göçmenlerin Gözaltına Alınmasının İzlenmesi Ne Demektir?

Bazı kuruluşlar, daha sistematik veya yapısal sorunlar hakkında bilgi sağlayabilecek bireysel dosya merkezli çalışma kapsamında bu ziyaretleri gerçekleştirebilmektedirler ve özellikle göçmenlik bağlamında bu ziyaretler sığınma veya diğer usullere yönlendirme mekanizmalarının uygunluğu sorusunu gündeme getirebilir.

Herhangi bir izleme sisteminin temel unsuru, sığınmacıların ve göçmenlerin alıkonuldukları yerlerde bağımsız kurum ve kuruluşlar tarafından gerçekleştirilecek sık ve habersiz ziyaretlerdir. Bu ziyaretler bir hesap verilebilirlik ölçüsü sağlamanın yanı sıra ayrıca, geri gönderme, yasadışı veya hukuka aykırı zorla sınır dışı,²⁷ işkence veya kötü muamele risklerinin asgari seviyeye indirilmesi amacıyla önemli bir önleyici amaca da hizmet edebilirler. Öte yandan, ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluş merkezden sorumlu kişinin ziyaret esnasında hazır bulunmasını sağlamak amacıyla ziyaretlerin haberli şekilde yapılması yoluna da gidebilirler. Haberli ziyaretler makamlar ile karşılıklı saygı ve güveni esas alan yapıcı bir diyalogun kurulmasının temelini teşkil edebilirler. Gerçekleştirilecek ziyaret çeşidine ve zamanına karar verilmesi uzun vadeli bir izleme stratejisinin geliştirilmesi için çok önemli bir unsurdur. Zaman içinde bu yaklaşım gözaltı tedbirini uygulayan kurumda bir kültür değişimi yaratabilir. Tüm ziyaretler sonrasında gözaltı tedbirini uygulanan kuruma ve diğer kurum ve kuruluşlara sunulmak üzere tavsiyeler de içeren yazılı raporlar hazırlanmalıdır.

İzleme faaliyetinin temel öncülü, bu faaliyetin, insan hakları ihlallerinin daha gerçekleştirilmeden engellenmesini amaçlayan bir önleyici yaklaşım bağlamında gerçekleştiriliyor olduğudur. Göçmenlerin gözaltına alınması bağlamında gerçekleştirilecek izleme faaliyeti kapsamında gözaltı tedbiri bazı veya tüm yönleriyle incelenebilir. Bu izlemede söz konusu boyutların birbirleriyle bağlantılı ve bağlama bağlı olarak standart ihlallerine karşı oluşturulan güvenceleri güçlendirebilecek olduğu kadar bunları baltalayabilecek veya zayıflatabilecek olduklarının da kabul edilmesi gerekir. Burada amaç sistematik veya yapısal sorunların belirlenmesidir.

İzleme faaliyeti kapsamında gözaltının şu yönleri izlenir;

- Göçmenlerin gözaltına alınmasının dayanağını oluşturan hukuki çerçeve.
- Operasyonel düzeyde göçmenlerin gözaltına alınmasının uygulanmasını düzenleyen idari çerçeve.
- Gözaltında tutulan göçmenlerin yaşam şartları.
- Faaliyetler açısından gözaltı rejimi.
- Gözaltında tutulan göçmenlere uygulanan muamele ve sağlanan bakım.
- Gözaltı tedbirinin uygulandığı yerin günlük işletimi, organizasyonu ve yönetimi ve bunun gözaltında tutulan kişilerin yanı sıra personel üzerindeki etkisi.
- Gözaltında tutulan bir kişinin, • Tıbbi Bakım; • BMMYK, diğer uluslararası kuruluşlar veya sivil toplum kuruluşları ve/veya konsolosluk yardımı • Hukuki yardım gibi profesyonel bakıma, tavsiye ve yardıma erişimi
- Gözaltında tutulan bir göçmenin: • Ailesine; • Sığınma ve göçmenlik usullerine; • Sahip olduğu haklar ve gözaltında tutulma gerekçesi hakkındaki bilgilere; • Adli bir makam nezdindeki etkin şikâyet mekanizmalarına ve hukuki müracaat yollarına erişim olanağı.²⁸
- Gözaltında tutulan göçmenler, personel, yönetim ve gözaltı tedbirini uygulayan makamlar arasındaki ilişkilerin kalitesi ve karakteri ve
- Personel ve gözaltı altında tutulan kişi sayısının oranı ve personelin çalışma şartları.

Göçmenlerin gözüaltına alınmasıyla ilgili olan ve hep birlikte gözüaltının genel şartları ve gözüaltında tutulan kişilere gösterilen muameleler hakkında genel bir fikir veren bu boyutların tamamının izlenmesi suretiyle, gözüaltı ortamının insan hakları ihlali riski oluşturup oluşturmadığını ve resmi makamlarca bu risklere karşılık olarak hangi adımların atılması gerektiğinin belirlenmesi mümkün olabilmektedir.

Tek başına ziyaretlerin tüm problemleri çözümlenemeyeceği unutulmamalıdır. Problemlerin temel sebeplerinden bazıları mevzuattan, kamu politikalarından ya da kurumların kendilerinden kaynaklanmaktadır.

3.1.3 Göçmenlerin Gözüaltına Alınmasının İzlenmesi: Hassas Durumlar

Gözüaltında tutulan göçmen pek çok düzeyde hassas durumları bulunan kişilerdir. Genel olarak, gözüaltında tutulan göçmenler göçmenlik statülerinin bulunmayışı veya belirsiz oluşu sebebiyle belirsiz süreyle hürriyetlerinden mahrum bırakılırlar. Bireysel durumlarıyla ilgili bu bilgi eksikliği kırılmalıklarını arttırmaktadır. Bu kişiler menşe ülkelerinin ya da önceki mutad ikamet yerlerinin dışındadırlar; çoğu zaman o ülkenin dilini bilmemektedirler ve erişebilecekleri güçlü bir aile veya toplum desteği de bulunmayabilir. Gözüaltında tutuldukları yerde hissettikleri güvensizlik hissinden ayrı olarak, gelecekte onların neler beklediği ve geleceklerinin nerede olacağı korkusu da güvensizlik hislerini arttırmaktadır. Bu kişiler, yerli veya yersiz olarak, kendilerini gözüaltında tutma yetkisi olan kişilerin gelecekleri açısından kilit önemde olduklarına inanırlar. Güç denkleminin üst kademesinde bulunanların bu gerçek veya algılanan güç dengesizliğini suiistimal etme riski bulunmaktadır.

Ayrıca izleme faaliyetini gerçekleştirenlerin çoklu hassasiyetler sorununa özellikle dikkate etmeleri gerekecektir. Gözüaltında tutulan göçmenler zaten hassas bir durumdadırlar ve bu durum özel gereksinimleri olan ya da risk kategorisindeki kişiler (örneğin; kadınlar, refakatsiz veya ailelerinden ayrı düşmüş olanlar dâhil çocuklar, farklı etnik/aşiret/sosyal gruplara mensup olup birarada gözüaltında tutulan kişiler, işkence veya travma mağdurları, engelliler, yaşlılar, LGBTİ bireyler veya acil tıbbi gereksinimleri bulunan kişiler) için katlanarak artabilir.²⁹

3.1.4 İzleme Amacıyla Erişim Edinmek

Bu Kılavuz esas olarak, ziyaret esnasında gözaltında tutulan göçmenlere ve gözaltı tedbirinin uygulandığı yerlere kanunen veya mevcut ya da oluşturulan yetkilerin, mutabakat zaptının veya diğer bir anlaşmanın gereği olarak erişim olanağına sahip kurum ve kuruluşlar için hazırlanmıştır.³⁰

Yetkinin sağlandığı hallerde, erişimin niteliği ve kapsamının tüm taraflarca açık olmasının sağlanması için, erişim izninin hüküm ve şartlarının yazılı olarak açıkça belirtilmesi çok önemlidir.

Buna ek olarak, izleme faaliyetini gerçekleştirenlerin stratejisi ve görev tanımlarına bağlı olarak, kamera veya kayıt cihazı gibi elektronik cihazların getirilmesi olasılığı da görülebilir. Bu ihtiyaçlara göre dikkatli bir şekilde değerlendirilmeli ve hedeflere ulaşılması bakımından artı değer sağlayıp sağlamayacağının belirlenmelidir.

İzleme faaliyetini gerçekleştirecek olan kuruluşlardan görev tanımları en geniş olanlarının bile yetkilerini saygılı ve stratejik bir şekilde kullanmaları gerekir. Görev tanımının gücü ve tutarlı oluşu, erişim konusunda makamlarla varılan anlaşmalar, gözaltı tedbirinin uygulandığı yer ve ele alınan konular pek çok şeyin bağlı olduğu hususlar olacaktır.

KUTU 3.3 GÖZALTI YERLERİNE ERİŞİM

Mevcut görev tanımları ve izleme standartlarına dayalı olarak, erişim hüküm ve şartları üzerinde gerçekleştirilecek müzakerelerde aşağıda belirtilen hususların ele alınması ve müzakerelere mümkün olduğunca bu hususların dâhil edilmesi gerekmektedir:

→ Merkezlere erişim:

- gözaltı yerlerinin tamamına kısıtlama olmaksızın erişim;
- ziyaret edilecek gözaltı yerinin seçiminde serbestlik;
- ziyaret edilecek gözaltı yerinin içindeki mekanların seçiminde serbestlik.

→ Gözaltında tutulanlara erişim:

- gözaltında tutulan göçmenlerle şahitler olmaksızın baş başa mülakat, gerekirse tercüman yardımıyla;
- ziyaret edilen yerde bulunan ve gözaltında tutulan herkese erişim;
- gözaltında tutulan kişilerin mülakat için seçiminde serbestlik;
- ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşla görüşen gözaltında tutulan hiçbir kişi ya da aile bireyleri hakkında hiçbir müeyyide talimatı verilmesine, uygulanmasına, izin verilmesine veya tolerans gösterilmesine müsaade edilmeyeceği güvencesi

- Takip amaçlı ziyaret gerçekleştirme olasılığı.

→ Merkez içinde personele ve diğer çalışanlara erişim:

- Çalışanlarla baş başa mülakat, gerekirse tercüman yardımıyla.

→ Gerekli tüm bilgilere erişim:

- merkeze kayıt ve tıbbi kayıt defterleri ve verilerin korunması ilkesine uygun olarak tutulan diğer belgeler dâhil gözaltında tutulan göçmenlerle ilgili tüm bilgiler;
- Zamanlama, süre ve ziyaret bildirimi;
- Ziyaretler haberli veya habersiz olabilir;
- Haberli ziyaret kısa süreli ihbarla olabilir gözaltı tedbirinin uygulandığı yerin düzenli bir şekilde işleyişi her zaman göz önünde bulundurularak, ziyaretin zamanı ve uzunluğu konusunda karar verme hürriyeti.

→ Takip amaçlı ziyaretler, ziyaretin bulguları hakkında (kamuya yönelik veya dahili) bir rapor hazırlamak amacı dâhil.

KUTU 3.4 İZLEME SÜRECİNE YÖN VEREN İLKELER

İzleme faaliyetini gerçekleştirirken göz önünde bulundurulması gereken, bağlamı anlamak, standartları bilmek ve görev tanımının sınırları dışına çıkmamak olarak özetlenebilecek bazı kapsamlı hususlar mevcuttur. Ayrıca ziyareti gerçekleştiren kuruluşun izleme faaliyetiyle ilgili olarak akıllarından hiçbir zaman çıkarmamaları ve riayet etmeleri gereken bir dizi yönlendirici ilke de mevcuttur. İzleme sorumluluğunun özellikle göçmenlerin gözaltına alınması özelinde etkin bir şekilde yerine getirilmesi için elzem olduğu düşünülen yönlendirici ilkeler aşağıda belirtilmektedir. Bu yönlendirici ilkelere uyulması izleme sürecinin etkisiz olması ya da göçmenlerin gözaltında tutuldukları ortamlarda gerilimin ve huzursuzluğun istenmeden yükselmesi risklerini azaltır:

- Zarar verme!
- Sağduyu ve mantıklı hareket edin
- Makamlara ve görevli personele saygılı davranın
- Hürriyetten yoksun bırakılmış kişilere saygılı davranın
- Güvenilir olun
- Gizliliğe riayet edin
- Güvenliğe riayet edin
- Tutarlı, ısrarcı ve sabırlı olun
- Doğru ve kesin olun
- Tarafsız, objektif ve bağımsız olun
- Hassas olun
- Profesyonelce davranın ve dürüstlikle hareket edin
- Görülebilir olun

“ZARAR VERMEMEK” İLKESİNE SAYGILI OLMAK

Gözaltında tutulan göçmenler özellikle hassas durumdadır ve güvenlikleri bir bireyi veya grubu tehlikeye atabilecek hiçbir eylem gerçekleştirmeden veya tedbir almadan her zaman izleme faaliyetini gerçekleştirenler tarafından göz önünde bulundurulmalıdır. Özellikle işkence veya kötü muamele iddialarının söz konusu olduğu hallerde, gizlilik ilkesi ve emniyet ve hassasiyet gerekliliklerinin akıldan çıkartılmaması gerekir.

3.2 BİR İZLEME STRATEJİSİNİN GELİŞTİRİLMESİ: KİLİT UNSURLAR

Göztaltı izleme faaliyetinin önleyici etkisini maksimum düzeye çıkartmak için, göçmenlerin göztaltına alınması özel bağlamının sürecin erken bir aşamasında, özellikle ziyareti gerçekleştiren kuruluşların ziyaret programları dâhil kendi izleme stratejilerini tanımladıkları aşamada göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

İzleme stratejisi geliştirilirken aşağıda belirtilen unsurlar dikkate alınmalıdır;

3.2.1 Genel Olarak Göçmenlerin Göztaltına Alınması Kavramını Anlamak

Ziyareti gerçekleştiren kuruluşların göçmenlerin göztaltına alınmasının gerçekleştiği sosyal, siyasi ve hukuki bağlamın arka planı hakkında mümkün olduğunca çok araştırma yapması ve bilgi toplaması gerekmektedir. Bunun anlamı şudur;

- Göztaltıyla ilgili ulusal hukuki çerçevenin anlaşılması: ilgili ülke tarafından onanmış uluslararası insan hakları begelerinin listelenmesi ve bunların ulusal hukuka aktarılıp aktarılmadıklarının kontrol edilmesi faydalı olabilir.
- Kimin göztaltında tutulduğu ve kimin tutulmadığının anlaşılması: bu kişiler esas olarak sığınmacılar, vatansız kişiler, insan ticareti mağdurları, düzensiz göçmenler midir yoksa göç sebebiyle göztaltında tutulan başka kişiler midir? Bu sorunun cevabı, göztaltı tedbiri alternatiflerinin ve göztaltına alınmadan önce gerçekleştirilen güvenlik taramalarının etkili şekilde uygulanıp uygulanmadığı bakımından oldukça açıklayıcı olabilir. Bunun gibi, ekibin, göztaltında tutulan grubun kısmen, esas olarak veya tamamen belirli bir milliyet, etnik, kültürel, dilsel veya dini kökenden gelen insanlardan oluşturulup oluşturulmadığını incelemesi gerekecektir. Bu izleme faaliyetini gerçekleştirenlerin göztaltında tutulan kişilerin ihtiyaçlarını ve dinamiklerini daha iyi anlamalarını ve bunlara daha iyi karşılık verebilmelerini mümkün kılacaktır.

3.2.2 Net İzleme Amaçlarının ve Hedeflerinin Tanımlanması

Gözetim izleme programının amacı, geniş anlamda, gözetiminde tutulan göçmenlerin;

- keyfi veya yasal olmayan şekilde gözetiminde tutulmalarını sağlamak;
- koruma ve diğer göçmenlik usullerine etkili şekilde erişim olanağına sahip olmalarını sağlamak ve
- bu kişilerin asgari uluslararası insan hakları standartlarına uygun koşullar altında gözetiminde tutulmalarını sağlamaktır.

İzleme faaliyeti hem oldukça pahalı hem de emek yoğun bir süreçtir ve bu nedenle aşırı iddialı hedeflerin baskısı altında hüsrana uğratmayacak açık ve ulaşılabilir hedefler içeren bir izleme stratejisinin geliştirilmesi çok önemlidir. Bu hedeflerin ana hatları mümkün olduğunca belirgin ve ölçülebilir çıktılar sağlanabilecek bir şekilde çizilmelidir. Bu takdirde, belirli bir ziyarete hazırlanırken daha detaylı hedefler de belirlenebilir.

3.2.3 İzleme Programı için Genel Takvimin Belirlenmesi

Takip amaçlı ve tekrar ziyaretleri de dâhil izleme ziyaretleri döngüsü için mümkün olduğunca sık ve uzun vadeli bir takvimin belirlenmesi arzu edilir. Sürecin tüm aşamalarını kapsayan bu döngünün değişimin sürdürülebilirliğinin izlenmesine ve incelenmesine imkan verecek kadar uzun olması gerekir.

3.2.4 Odaklanılacak Gözetim Yerlerinin Seçilmesi

Ziyareti gerçekleştiren kuruluş başlangıçta, sığınmacıların ve göçmenlerin gözetiminde tutulabilecekleri tüm yerlerin bir haritasını çıkartabilir. Bu yerler arasında, diğerlerinin yanı sıra, özel göçmenlik merkezleri, geri gönderme veya transit merkezleri, kapalı kabul veya işleme merkezleri, yarı açık merkezler, havalimanları, uluslararası bölgeler, kara taşıtları, hava taşıtları, tekneler veya gemiler, tutukevleri, polis karakolları, konutlar, pansiyonlar, psikiyatri kurumları veya kişilerin fiziksel olarak hürriyetten yoksun bırakılabilecekleri diğer yerler

sayılabilir (bkz. bölüm 2.3). Göçmenlerin gözetiminde tutulmasının genellikle uzak yerlerde gerçekleştirildiğini hatırlamak önemlidir.

Göçmenlerin gözetimine alınmasının, varış ve sınır tesisleri (uluslararası limanlar veya havalimanları dâhil), transfer süreçleri, ayrılış veya ülkeden çıkarma merkezleri gibi ve bazı hallerde menşe ülkedeki veya üçüncü bir ülkedeki ülkeden çıkarma sonrası merkezler veya kabul merkezleri gibi çeşitli aşamalarının izlenmesi gerekmektedir.

Ziyaret edilecek yerlerin seçiminde gözetiminde tutulan göçmenlerin gözetiminde tutuldukları yerde karşı karşıya oldukları riskler esas alınabilir ya da kişilerin büyük bir çoğunluğunun gözetiminde tutuldukları ana gözetim merkezinin ilk etapta belirlenmesi gözetilebilir. Bu merkezler;

- hakkında az bir bilgiye ulaşılabilen;
- hassas durumda olan pek çok kişinin bulunduğu;
- uluslararası bölgeler, deniz veya havalimanları gibi yüksek sayıda sığınmacı ve göçmenin özgürlükten yoksun bırakıldığı;
- yüksek risk barındıran, bir başka ifadeyle (örneğin güncel şikâyetler, diğer kuruluşlardan alınan raporlarla) sorunlu geçmişi oldukları iyi belgelendirilmiş bir yer olabilir.

3.2.5 İzleme Ziyaretlerinin Niteliği ve Süresi

Daha önce de belirtildiği gibi, göçmenlerin gözetimine alınmasının özel şartları dikkate alındığında, bazı ziyaretlerin, geri gönderme, zorla sınır dışı, işkence veya kötü muamele risklerinin minimum düzeye indirilebilmesi için habersiz şekilde gerçekleştirilmesi gerekecektir. Habersiz ziyaretlerin ayrıca merkezin koşullarının (örneğin gözetiminde tutulan kişilere gösterilen muamele, yiyecek servisi veya genel gözetim şartları gibi) ziyaret sebebiyle geçici olarak düzeltilmesi ihtimalinin azaltılmasına da faydası olacaktır. Ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşların sadece habersiz ziyaretler mi yoksa hem haberli hem de habersiz ziyaretler mi gerçekleştirecekleri konusunda karar vermeleri gerekecektir. Bu ziyaretlerin süresi, merkezlerin büyüklüğü ve tercümanın gerekip gerekmeyeceği – ki bu durumda mülakat için gerek süre iki katına çıkabilecektir- dâhil çeşitli değişkenlere bağlı olacaktır. Her halükarda izleme faaliyetini gerçekleştirenlerin beklenmedik sorunlara veya olaylara müdahale edebilecek olmalarının sağlanması için belli düzeyde esnek olmaları gerekecektir.

3.2.6 İzleme Ziyaretlerinin Sıklığı

İzleme amaçlı ziyaretlerin sık aralıklarla gerçekleştirilmeleri halinde işkenceyi, kötü muameleyi veya geri gönderilme riskini önlemede ya da bu konuların tamamında sürdürülebilir bir iyileşmenin sağlanmasında çok daha etkili bir araç olacağı tecrübeyle sabittir.

3.2.7 İzleme Ekibinin Bileşimi ve Büyüklüğü

Bu Kılavuzda her ne kadar en iyi uygulama olarak bir ekip metodolojisi desteklenmekteyse de, belirli bir kuruluştaki kaynaklar ve diğer hususlara bağlı olarak, tek bir izleme görevlisi veya iki kişilik izleme ekibinin oluşturulması standart bir uygulama olabilir. İzleme ekibinin büyüklüğü ziyaretin kapsamıyla ilgili bir dizi faktöre bağlı olacaktır. Her halükarda izleme ziyaretine bu Kılavuzda öngörülen yaklaşım yön vermelidir. Bu, ziyaretin hedeflerini, hâlihazırda ulaşılabilen bilgilerin miktarını ve niceliğini ve gözaltının uygulandığı yerin büyüklüğünü ve gözaltında tutulan kişilerin sayısını içerecektir. Ancak tüm durumlarda ekibe başkanlık etmek ve ziyaretin koordinasyonundan sorumlu olmak üzere bir kişi belirlenmelidir.

Bir izleme ekibinin farklı mesleki geçmişlerden gelen kişileri bir araya getirmiş olması ve bu kişilerin örneğin dinleme becerisi ve kültürel farklılıklara karşı duyarlılık gösterilmesi gibi farklı kişisel özelliklere sahip olması arzu edilir. Ekip üyeleri arasında cinsiyet dengesinin gözetilmesi çok önemli bir artı değerdir ve bu bağlamda ziyareti gerçekleştiren grubun üyeleri arasında farklı etnik ve dini kökenden gelen insanların bulunması çok önemlidir. Ayrıca, ilgili dil becerilerine sahip olunması gözaltında tutulan kişilerin güveninin kazanılması kolaylaştıracağından, izleme ekibindeki kişilerin (o dili akıcı bir şekilde konuşamasa ve hâlâ tercümana ihtiyaç duyulsa bile) bu dil becerilerine sahip olmalarının da ekibe büyük yardımı dokunacaktır.

KUTU 3.5 ZİYARETLERİN SIKLIĞI

Gözetimin uygulandığı bir yerin hangi sıklıkta ziyaret edileceği kararı çeşitli faktörlere dayalı olacaktır. Bu faktörler aşağıda sayılanları da kapsar;

- Gözetli merkezinin türü ve o merkezdeki gözetli uygulamasının devam etmesi beklenen süre. Daha sık aralıklarla ziyaret edilmesi gereken yerler şunlardır;
 - uluslararası bölgeler, sınır karakolları ve deniz limanları gibi insan sirkülasyonunun genellikle yüksek olduğu, varış mülakatlarının ve usullerinin gerçekleştirildiği yerler;
 - bu yerlerde genellikle geri gönderme riskini arttıran hızlandırılmış usullere tabi kişiler tutulduğundan sınır dışı etme veya geri gönderme usullerinin rutin olarak gerçekleştirildiği yerler;
 - gözetiminde tutulan kişilerin uzun sürelerle tutuldukları yerler;
 - gözetiminde tutulan göçmenlerin hem suçlularla bir arada bulunma olasılığının bulunması ve hem de personelin gözetiminde tutulan göçmenlerle ilgilenmek için gerekli donanımına sahip olamaması sebebiyle, normal şartlar altında bir suç isnat edilmiş veya hüküm giymiş kişilerin tutuldukları yerler (tutukevleri, polis karakolları, polis minibüsleri ve nezarethaneler dâhil).
- Ziyaret ekibinin bir izleme ekibinin üyeleriyle konuştukları için gözetiminde tutulan kişilere karşı müeyyide uygulanacağından endişe etmesi halinde. Bu tür durumlarda takip amaçlı hızlı bir ziyaret veya hızla gerçekleştirilecek başka bir eylem çok önemli olacaktır.
- Düşünülmesi gereken diğer hususlar arasında ziyareti gerçekleştiren kuruluşun genel görev tanımı ve kapasitesi yer alabilir. Örneğin, bazı kuruluşların görev tanımları arasında pek çok yer türü yer alabilir ve mülteciler, sığınmacılar ve göçmenlerin daha geniş bir stratejiye dâhil edilmeleri de gerekebilecektir.

KUTU 3.6 İZLEME EKİBİNİN PROFİLİ

- çok farklı disiplinlerden gelmiş olmalıdırlar (sağlık, psiko-sosyal, hukuk, çocuk, iletişim uzmanları)
- kişisel özellikler (kültürel hassasiyet, dinleme becerileri)
- uygun cinsiyet dengesi
- etnik veya dini köken çeşitliliği
- ilgili dil becerileri

İzleme ekibinin üyeleri arasına aşağıda sayılan kişilerin dâhil edilmesine özellikle dikkat edilmelidir;

- Göçmenlik veya mültecilik hukuku geçmişi olan ve göçmenlerin gözaltına alınması bağlamında geçerli koruma standartları anlayan kişiler;
- göçmenlerin gözaltına alınmasıyla ilişkilendirilen özellikle hassas sağlık sorunlarını değerlendirebilmek için yeterliliğe sahip sağlık meslek mensupları;³¹
- mümkün hallerde özellikle gözaltında tutulan göçmenlerle mülakat yapılabilmesi için gerekiyorsa tercümanlar;
- Sosyal hizmet uzmanları, çocuk uzmanları ve psikologlar dâhil diğer yararlı mesleki tecrübeye sahip kişiler .

3.2.8 Ziyareti Gerçekleştiren Kuruluşlar Arasındaki Koordinasyon

Daha önce de belirtildiği üzere, bazı ülkelerde göçmenlerin gözaltına alınması uygulaması çok hızlı bir şekilde artmıştır. Bu durum, göçmenlerin gözaltına alınması uygulamalarını izlemekle görevli kuruluşların, muhtemelen resmi bir çerçeveye aracılığıyla birbirlerinin çalışmalarını tamamladıkları ve mükerrerliklerden kaçındıkları koordineli ve işbirliğine dayalı bir izleme faaliyetini gerektirmektedir. Bu yolla, örneğin etkili bir sevk sistemi ve ziyaretlerin dikkatli bir şekilde

planlanması marifetiyle izleme faaliyetinin kritik boyutlarının muhafaza edilmesi mümkün olabilir. Koordinasyon ayrıca bir takip aşamasında da gereklidir. Bunu gerçekleştirmek için bilinçli bir karar alınmadığı sürece, ziyareti gerçekleştiren kuruluşlar takip çalışmalarının mükerrerliğinden kaçınmalıdırlar. Bu durum özellikle, değişim gerçekleştirilmesiyle ilgili tavsiyelerin birbiriyle tutarlı olmaması bakımından sorunlara yol açabilir.³²

İzleme faaliyetinin ulusal bir kurum tarafından gerçekleştirildiği hallerde, BM İnsan Hakları Sözleşme Kurumları, BMMYK, BM İnsan Hakları Özel Usulleri, ICRC gibi bölgesel ve uluslararası kurumlarla ya da CPT gibi izleme faaliyeti gerçekleştiren bölgesel kurumlarla (bkz. Bölüm 1) koordinasyon sağlanmasına da çalışılmalıdır. OPCAT özellikle NPM'ler ile SPT arasında doğrudan irtibat kurulmasına vurgu yapmaktadır.

Nihayetinde koordinasyon izleme programının verimliliğini arttıracak ve ayrıca otoriteler gözünde de daha verimli görünmesini sağlayacaktır.

3.3 ZİYARETE HAZIRLIK

Ziyarete hazırlığın kendisi kilit önemdedir. Kötü şekilde planlanmış veya hazırlanmış ya da izleme standartlarına ve ilkelerine uygun olmayan ya da öteki türlü izleme metodolojisine uygun şekilde yürütülmemiş ziyaretler zarar bile verebilirler. İzleme amaçlı bir ziyaret için iyi bir hazırlık kapsamında aşağıda sayılanlar için zaman ayrılacaktır:

- Bilgilerin araştırılması, toplanması ve sıraya konulması;
- Ziyaretin hedefinin/hedeflerinin tanımlanması;
- Ekip üyelerinin müşterek ve münferit görevlerine hazırlanması;
- Malzeme ve lojistik hazırlıkların sağlanması.

3.3.1 Bilgilerin Araştırılması, Toplanması ve Sıraya Konulması

- Ulusal ve uluslararası normlar ve standartlara aşına hale gelmek;
- Göçmenlerin gözaltında tutulması bağlamıyla ilgili arka plan bilgilerini edinmek;³³
- Ziyaret edilecek yerle ilgili özel bilgileri edinmek.

Ziyaret edilecek yerle ilgili özel bilgiler şunları içerir;

- özellikle hassas durumda bulunan gruplarla ilgili olarak çıkartılmış uluslararası kurallar ve özel yönetmelikler dâhil, yasalar ve yönetmelikler (bkz. Bölüm 4.8);
- yerin kapasitesi, gözaltında tutulan göçmenlerin sayısı ve cinsiyete, yaşa, özel hassas durumlara (bkz. yukarıda belirtildiği gibi) dağılımının yanı sıra orada gözaltında tutulan diğer kişilerin detayları;
- sorumlu makamların, yönetim kadrosu ve personelin detayları ve hiyerarşisi (mümkünse bir organizasyon şemasıyla birlikte);³⁴
- gözaltında tutulan kişilerin güncel göçmenlik statüleri, örneğin sığınma talebi sayısı, merkeze yeni gelen kişiler hakkında bilgiler³⁵, işleme konulmuş ya da tamamlanmış başvuruların sayısı, temyiz başvuruları ve başvuru alan diğer itiraz yolları, geri gönderme/sınır dışı işleminin uygulanması beklenenler, ülkede kalma şartlarının ihlali gerekçesiyle gözaltında tutulma ve ayrıca gözaltının süresi;
- gözaltında tutulan kişilerin konuştukları dillerin detayları (tercüman gerekip gerekmediği, gerekiyorsa kaç tane gerektiğini belirlemek ve ayrıca tercümanların seçiminde dikkat edilmesi gereken etnik, kültürel veya dini gerginliklerin bulunup bulunmadığını belirlemek için);³⁶
- daha önce gerçekleştirilen ziyaretlerden veya (örneğin diğer ulusal, bölgesel ve uluslararası ziyaretçi kurum veya kuruluşlar, STK'lar, medya, gözaltından serbest bırakılmış göçmenler, daha önce veya halen gözaltında tutulan kişilerin aileleri, gözaltı yerlerinde çalışan avukatlar, doktorlar, hayır kurumları ve gönüllüler gibi) diğer kaynaklardan elde edilen bilgiler;
- ilgili diğer bilgiler.

İzleme faaliyetini gerçekleştirenlerin somut bilgilere ulaşmak için önceden makamlarla temas kurmak dâhil farklı kaynaklardan proaktif bir şekilde bilgi toplaması gerekir.

Gözaltında tutulan kişilerle düzenli olarak temas kuran ve bu sebeple paylaşabilecekleri faydalı bilgilere sahip olan diğer aktörlerle³⁷ görüşülmesi de çok faydalı olabilir. Ziyaret öncesinde veya sırasında ilk yüz yüze görüşmelerin gerçekleştirilmesi ve daha sonraki bir aşamada ise takip amaçlı görüşme yapılması mümkün olabilir.

Toplanan bilgilere dayalı olarak, ele alınması gereken meselelerin ve daha fazla bilgi toplanması gereken kaynakların sıraya dizilmesi, kategorize edilmesi ve önceliklerinin belirlenmesi gerekecektir. Son tahlilde bu bilgiler ekibin ziyareti en kritik meseleler etrafında yapılandırmasını ve hedefleri tanımlamasını sağlayacaktır.

3.3.2 Ziyaretin Özel Hedef(ler)inin Tanımlanması

Başlangıçtan itibaren ziyaretin hedefinin/hedeflerinin net olması çok önemlidir. Bu hedefler aşağıda sayılanları içerebilir;

- göçmenlerin gözaltında tutuldukları merkezin nasıl işlediğini anlamak ve analiz etmek ve merkeze özel sorunları tanımlamak;
- belirli bir temaya odaklanmak (izleme faaliyetini gerçekleştirenler, uzun gözaltı süreleri veya sağlık hizmetlerine erişim imkanına sahip olunmaması gibi belirli konularda şikayet almış veya şikayetler içitmiş olabilir);
- daha önce ziyaret edilen bir merkezin gözaltı tedbirinin belirli bir boyutunu, münferit vaka dosyalarını veya daha önceden bu kurum/kuruluş veya diğer kurumlar/kuruluşlar tarafından yapılmış tavsiyelerin uygulamasını kontrol etmek için takip amacıyla ziyaret edilmesi.

Ziyaretin hedef(leri) ayrıca, ziyareti gerçekleştiren kuruluşun görev tanımına ve izleme stratejisinin genel hedeflerinin yanı sıra hazırılık aşamasında belirlenmiş ziyaret esnasında ele alınması gereken sorunlar ve endişe verici hususlara göre de değişiklik gösterebilir.

3.3.3 İzleme Faaliyetlerine İyi Şekilde Hazırlanılmasının Sağlanması

Bir izleme ziyaretine hazırlığın bir parçası da elbette ki izleme faaliyetini gerçekleştirenlerin bir ekip olarak iyi hazırlanmış olması ve tercüman(lar) dahil ekibin tüm üyelerinin bireysel görev dağılımının belirlenmiş olmasıdır. Bu ekip liderinin yanı sıra tüm ekip üyelerinin kendi sorumluluğunda olan bir konudur.

Ekip üyelerinin her birinin;

- izleme ziyaretinin amaçları, hedefleri, çalışma planı, görevler ve takvimi konusunda bilgi sahibi olması;
- ziyaret edecekleri gözaltı yerinin yasal standartları ve dikkat edilmesi gereken operasyonel sorunları hakkında iyi düzeyde bilgi sahibi olması;
- uzman bilgi ve becerileri dikkate alarak, belge detaylarının önceden toplanması, incelenmesi ve paylaşılması konularında sorumluluğu paylaşmaları ve
- açık fikirli olmayı sürdürerek ziyaretten neler bekleneceği konusunda iyi derecede hazırlıklı olması ve özellikle gözaltında tutulan göçmenlerden bazılarını veya pek çoğunu potansiyel olarak kırılgan bir psikolojik durumda bulabileceklerinin farkında olması gerekir.

3.3.4 Malzeme ve Lojistik Hazırlıkların Sağlanması

Belgelendirme ve ekipman

İzleme faaliyetini gerçekleştirenlerin uygun ekipman, kişisel kimlikler ve gerekli yetki belgelerinin, izinlerin ve ziyareti gerçekleştirmek için gereken kimlik belgelerinin kopyalarını yanlarında getirmiş olmalarının sağlanması önemlidir. Bu belge ve bilgiler arasında yaka kartları ve/veya ilgili makamdan alınmış yazılar, ziyareti gerçekleştiren grubun merkeze erişimine izin veren yasanın bir kopyası, ilgili tüm yazışmalar ve acil durumlarda ya da erişimde bir sorun yaşanması durumunda takip için irtibata geçilecek kilit irtibat kişilerinin telefon numaraları sayılabilir.

Diğer belgeler arasında, ekibinin standart şekilde bilgileri toplamasını sağlamanın bir aracı olarak hazırlanmış bir gözaltı şartları³⁹ kontrol listesi ve ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluş ve görev tanımı hakkında gözaltında tutulan kişilere yönelik olarak ilgili dillerde hazırlanmış bir kitapçık sayılabilir. Bu materyaller esnek bir şekilde kullanılabilirler. Bu materyaller esnek bir şekilde kullanılabilirler.

Görünürlük ve saygın kıyafet kuralları

Algıların yönetilmesi göçmenlerin gözaltına alınmasının izlenmesi bağlamında çok önemlidir. İzleme faaliyetini gerçekleştirenlerin sadece nesnel, tarafsız ve bağımsız olmaları değil ayrıca bu şekilde de algılanmaları gerekir. Bağımsız bir faaliyet yürüttüklerini, yani ziyareti gerçekleştiren grubun görev tanımını ve metodolojisini genel hatlarıyla personele ve gözaltında tutulan kişilere açıklayarak, netleştirmeleri gerekir. Buna ek olarak, izleme faaliyetini gerçekleştirenler (özel bir yekek ya da yaka kartı gibi) kimliklerini belli edici görünür bir şey takabilir veya giyebilir ve kimliklerini belli eden bu şeyin açıkça görünür olmasını ve otoritelerin ve/veya personelin giydiği veya taktıkları diğer kimlik tanımlayıcı unsurlardan kolayca ayrılabilir olmasını sağlayabilirler. İzleme faaliyetini gerçekleştirenlerin orada bulunmaya yetkili oldukları izlenimi yaratacak şekilde görünmeleri ve otoritelerden ve yönetimden bağımsız olarak faaliyet yürüttüklerini açıkça göstermeleri önemlidir.

Ayrıca ‘doğru’ kıyafet kurallarının hem gözaltında tutulan kişiler hem de otoritelerle ilgi potansiyel güçlükleri saklayan kültürel sonuçları da mevcuttur⁴⁰. Her ülke veya her duruma uygun bir altın kural bulunmasa da saygın ve bağlama uygun bir şekilde giyinmek çok önemlidir. İnsanlar kendilerine saygı gösterildiğini hissederler ise, kendilerine saygı duyma olasılıkları artar.

Lojistik hazırlık

Ziyareti gerçekleştiren kuruluşlar ziyarete yetecek kadar süre ve esnekliğe sahip olmaları ve bir izleme ziyaretinin planlamasına dâhil olan lojistik hazırlıkları gözardı etmemeleri gerekir. Bu hazırlıklar şunları içerir;

- Gerekliyse, ziyaretin bildirilmesi ve tarihlerin kararlaştırılması (izleme ekibi ile uygunsa gözaltı yönetimi arasında);
- Gözaltı yerinin söz konusu tarihlerde erişilebilir olmasının sağlanması (örneğin mevsimsel değişiklikler hava şartları sebebiyle bazı gözaltı yerlerinin erişimini imkânsız kılabilir);
- Çatışma yaşanan ya da başka şekilde emniyetsiz olan yerlerde emniyet meselelerinin kontrol edilmesi;
- Merkeze kayıt veya bilgisayarlı cihazlar gibi ne çeşit materyallerin getirilebileceğinin kontrol edilmesi (bazı merkezlerde kısıtlama mevcuttur veya önceden izin alınması gerekmektedir);
- Seyahat ve konaklama organizasyonunun yapılması;
- Tercümanların hazır olmasını ve bunlar için gerekli seyahat ve konaklama organizasyonunun yapılmış olmasının sağlanması.

3.4 ZİYARETİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ

Ziyaretin gerçekleştirilmesi izleme sürecinin anahtar aşamasıdır.

Gözaltı şartlarının ve gözaltında tutulan kişilere gösterilen muamelenin hakkıyla incelenebilmesi için, izleme faaliyetini gerçekleştirenlerin farklı bilgi kaynakları nezdinde çapraz kontrol gerçekleştirmeleri ('çeşitlendirme' olarak bilinen süreç) gerekir zira hiçbir bilgi ilk izlenime göre değerlendirilmemelidir. Bu bilgi kaynakları arasında şunlar sayılabilir:

- Gözaltında tutulan kişilerin bizzat kendi bakış açıları;
- Makamlar, personel ve gözaltında tutulan kişilerin bakımıyla görevli diğer profesyonellerin bakış açıları;
- İzleme faaliyetini gerçekleştirenlerin kendi gözlemleri ve analizleri.

Bilgilerin çeşitlendirilmesi

Ziyaretler genellikle aşağıda sayılan adımları içermekte olup, bu adımların bazıları birbiriyle yer değiştirilebilmektedir;

- Merkezin müdürü ile ilk görüşme;
- Mekânların gözden geçirilmesi ve gözlemler;
- Kayıt defterlerinin ve diğer belgelerin incelenmesi;
- Usullerin gözlenmesi;
- Gözetiminde tutulan kişilerle mülakat;
- Çalışanlarla mülakat;
- Merkez müdürüyle son görüşme.

Her bir adıma atfedilecek önem ziyaretin türüne dayalı olacaktır. Ancak izleme faaliyetini gerçekleştirenler bunu katı bir model olarak görmemeli ve esnek davranmaya ve karşılaşacakları her duruma uygun tepki göstermeye, planlarını ve faaliyetin olağan seyrini gerektiği gibi değiştirmeye hazırlıklı olmalıdırlar.

3.4.1 Merkezin Müdürü ile İlk Görüşme

Göçmenlerin gözetiminde tutuldukları bir yere yapılacak ziyarete, ziyareti gerçekleştiren kuruluş ve o yerden sorumlu kişi ya da yardımcısı arasında gerçekleştirilecek bir görüşmeyle başlanmalıdır. Bu, otoritelerle kurulacak diyalogun birinci adımıdır. Bu ziyaret önceden haberli veya habersiz olabilir. Ancak ziyaret haberli gerçekleştirilecek ise, bazı hususların güçlendirilmesinde fayda olabileceği ve dolayısıyla daha sonra dikkatle yeniden tekrarlanması gerekebilecekse de, ziyaretin tanıtımına yönelik formalitelerin pek çoğu ziyaret öncesinde gerçekleştirilebilir.

Ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluş ciddi bir engelle karşılaşmaksızın daha önce bu yere çeşitli izleme amaçlı ziyaretler gerçekleştirmiş ise, ziyaretin tanıtımına ilişkin formaliteler sadece nezaket görüşmeleri, temel güncellemeler ve izleme programında özel değişiklikler mevcut değil ise, ziyaretin geçmiştekiyle aynı istikamette gerçekleştirileceğine dair verilen bir teminatla sınırlandırılabilir.

Uygun hallerde, ekip, bir veya iki üyeden oluşan (ve genellikle ekip liderini içeren) iki gruba ayrılmayı tercih edebilir. Bu gruplardan biri merkezin müdürü veya yöneticisiyle görüşürken diğeri esas ziyarete ve en riskli alanları (örneğin tecrit birimleri ve sağlık tesisleri gibi insan hakları suiistimallerinin gerçekleşmesi muhtemel yerleri) derhal kontrol etmeye başlayabilir.

Son olarak, izleme faaliyetini gerçekleştirenlerin merkez müdürü/yöneticisiyle son görüşme için bir zaman, tarih ve yer kararlaştırması gerekmektedir. Bu görüşme sırasında çıktıların özeti⁴¹ ve yöneticinin/müdürün acil müdahalesini gerektiren hususlar yöneticinin/müdürün bilgisine sunulacaktır.

KUTU 3.7 MERKEZ MÜDÜRÜ İLE İLK GÖRÜŞME

İlk görüşme (pek çok) bilgi kaynağından bir tanesidir. Bu görüşme aşağıda sayılanlar için önemli bir fırsat sağlar;

- Ziyareti gerçekleştiren grubun, görevinin ve üyelerinin tanıtımı.
- İzleme ziyaretinin amaçlarının ve hedeflerinin bu ziyaret özelinde açıklanması.
- Ziyaretin öngörülen süresinin (beklenmedik durumlara karşılık verebilmek için esneklik sağlamaya yetecek ek süre dâhil) belirtilmesi.
- Aşağıda sayılanlar başta olmak üzere çalışma yöntemlerinin açıklanması;
 - ekibin yapabileceğini beklediği şeyler ve bu şeyleri yapabileceğini beklediği yerler,
 - ekibin gözaltı tedbirinin uygulandığı yerde refakatçi olmadan serbestçe dolaşabilmesinin gerektiği vurgusuyla, ekibin gerçek manada sahip olduğu ve algılanan bağımsızlık niteliğinin temel bir özellik olduğu,
 - ekibin çalışmasını nasıl yürüteceği (örneğin merkez içersinde alt gruplara ayrılarak çalışılabileceği),
 - tüm mülakatların mahremiyet içersinde gerçekleştirilmesi gerektiği,
 - izleme ekibinin çalışmalarında mahremiyet ve gizlilik ilkelerinin ve ister belgeli ister sözlü beyan şeklinde elde edilmiş bilgilerin kullanımının esas olduğu.
- İzleme faaliyetini gerçekleştirenlerin ziyaret esnasında uygun şekilde ve merkezin iç kurallarını ve emniyet usullerini ve çekincelerini göz önünde bulundurarak hareket edecekleri teminatının verilmesi. Bu kurallar ve usuller hakkında bilgilendirilmeleri(Örneğin, yangın, isyan vb. hallerin gerçekleşmesi durumunda).
- (Dikkate değer bir değişikliğin veya bir olayın gerçekleşip gerçekleşmediği ve gözaltında tutulan kişiler arasında özel ihtiyaçları bulunan herhangi bir kişinin bulunup bulunmadığı gibi) güncel ve özel bilgilerin sağlanmasının istenmesi.
- Görevi sırasında karşılaştığı güçlükler ve çözüm önerileri hakkında sorumlu kişiden görüş talep edilmesi.

3.4.2 Tesislerin Gözden Geçirilmesi ve Gözlemler

İlk ziyaret sırasında tesisin tüm alanlarının görülmesi özellikle önemlidir. Ekip üyeleri tesisin tamamını kısa birtur yaparak inceleyebilirler. Bu tur, Yönetici veya tesisin genel yerleşimi ve sağlanan hizmetler konusunda faydalı bilgiler verebilecek bir görevli tarafından gerçekleştirilebilir. Tesisin bölümlerine ilişkin bir planın çıkartılması veya mevcut planın elde edilmesi faydalı olabilir. Bu plan, gözaltında tutulan kişilerle ve çalışanlarla yapılacak mülakatlar kapsamında, bilgilerin çapraz kontrolü için de faydalı bir araç olabilir.

Tesisin bölümlerinde gerçekleştirilecek bu tur sayesinde izleme faaliyetini gerçekleştirenler merkezin fiziksel ortamının yanı sıra genel atmosferi ve havası hakkında ilk izlenime sahip olabileceklerdir. Bu tur aşağıda sayılanları kapsayabilir;

- Tesisler ve yerleşimleri;
- Fiziksel emniyet tedbirleri (çitler, güvenlik kapıları ve duvarları, gözaltı yerinin farklı bölümleri arasındaki ayırım da dâhil olmak üzere dış ve iç tedbirler);
- Kabul tesisleri (hem gözaltında tutulan kişiler hem de ziyaretçiler için);
- Uyuma bölümleri;
- Duşlar ve tuvaletler;
- Yiyecek-içecek dağıtılan ve yemek yenilen bölümler;
- Tıbbi danışma ve bakım bölümleri;
- Hukuki danışmanlık verilen bölümler;
- Dini ibadet mekânları;
- Ziyaretçilere ayrılmış bölümler;
- Kapalı ve açık dinlence ve eğlence mekânları;
- Kütüphane ve etüt bölümleri;
- Çalışma alanları ve atölyeler;
- Çalışanlara ait bölümler;
- Ayırma, kasa odası ve diğer dâhili yönetim ve disiplin bölümleri.

İzleme faaliyetini gerçekleştirenler genel tur esnasında, ziyaretin geri kalan kısmında takip amacıyla özel görüşülecek, hassas durumdaki kişilerin belirlenmesi de dâhil olmak üzere, belirli konularda not tutabilirler.

İzleme faaliyetini gerçekleştirenlerin genel turdan sonra kısa süreliğine ve kendi kendilerine bir araya gelmeleri gerekir ve eğer uygunsa her bir grubakendi sorumluluk alanı verilecek şekilde daha küçük gruplara ayrılabilirler. (Kabul noktası, tıbbi bakım ünitesi gibi) özel tesisler şartların daha derinlemesine incelenmesi amacıyla yeniden ziyaret edebilir ve bu yerlerde takip amaçlı ziyaretler de gerçekleştirilebilir.

Tesislerde gerçekleştirilen ilk tur kapsamında edinilen bilgilerin hem gözaltında tutulan kişiler hem de çalışanlarla ayrı ayrı gerçekleştirilen mülakatlar sırasında elde edilen bilgilerle çapraz şekilde kontrol edilmesi gerekmektedir. Örneğin, izleme faaliyetini gerçekleştirenler gözaltında tutulan kişilerden ve personelden merkezdeki en iyi ve en kötü üç bölümün adını ve gerekçesini belirtmelerini isteyebilirler.

KUTU 3.8 GÜVENLİK ENDİŞELERİ

Göçmenlerin gözaltında tutuldukları yerlerin hemen hemen tamamında güvenliğin ve düzenin sağlanması ve muhafaza edilmesi için yazılı iç kurallar bulunacaktır. Genel bir önerme olarak, bu iç kurallara uyulması ihtiyatlı bir harekettir. Ancak, bir yere veya o yerin bir bölümüne ya da burada gözaltında tutulan herhangi bir kişiye erişimin sınırlandırılması veya şarta bağlanması için güvenliğin gerekçe gösterilmesi halinde, izleme faaliyetini gerçekleştirenlerin yine de bir şekilde tedbirli davranmaları gerekecektir.

Gözaltında tutulan göçmenlerin suçsuz statüleriningüvenlik değerlendirmeleri kapsamında belirtilmesi gerekse de, bu durum güvenlik risklerinin tamamını ortadan kaldırmamaktadır. Kişilerin kendi iradeleri dışında tutuldukları tüm kapalı ortamlarda ve özellikle hürriyetten yoksun bırakılmanın olumsuz etkilerinin güçlü bir şekilde hissedildiği bir yerde, gerilimin dozu artabilir ve bir yangın ya da isyan durumunda olduğu gibi kişisel güvenlik bir sorun haline gelebilir. Özellikle gözaltı politikalarının ve uygulamalarının kaygı ve belirsizlik seviyesinin yükselmesine yol açtığı durumlarda, göçmenlerin gözaltında tutuldukları yerleristisna teşkil etmemektedir.

Personelin daha sonradan bildireceği her türlü kısıtlamanınızizleme faaliyetini gerçekleştirenlere açıkça belirtilmesi gerekmektedir.Neticede, ne yapılacağına dair karar verme sorumluluğu, izleme faaliyetini gerçekleştirenlere, özellikle deekip liderlerine aittir.

3.4.3 Kayıt Defterlerinin ve Diğer Belgelerin İncelenmesi

Kayıt defterleri ve diğer belgeler gözaltında tutulan kişiler ve gözaltı yerleri hakkında önemli birer bilgi kaynağıdır. Özellikle ziyaret birden fazla gün sürecek ise, ziyaretin başında (veya mümkünse öncesinde) bu belgelere müracaat edilmesi, faydalı olabilir. Bu belgelerden edinilen bilgiler gerekirse daha sonra ziyaret sırasında doğrulanabilir.

Gözaltı yerinin gündelik düzen ve işleyişinin mümkün olduğunca açık ve derinlemesine anlaşılabilmesi için, izleme faaliyetini gerçekleştirenler birinci adım olarak, aşağıda sayılan belgelere erişim (ve mümkün olan yerlerde bu belgelerin kopyalarını) talep edebilirler;

- Merkezin iç kuralları: gözaltında tutulan kişilerin konuştukları farklı dillerde mevcut mudur?
- Asılan programlarda yemek saatleri ve diğer aktiviteler belirtilmekte midir? Bunlar gözaltında tutulan kişilerin konuştukları farklı dillerde mevcut mudur?
- Personel nöbet listesi (mümkünse personelin yapısı/profil, sayısı ve cinsiyet dağılımı belirtilmiş şekilde).

Kötü muamele yapıldığına dair iddialar mevcut ise, geriye dönüp bu bilgileri inceleyebiliyor olmak önemli olacaktır.

İzleme faaliyetini gerçekleştirenler kayıt defterine girilmiş bilgilerde sahtecilik yapılmış ya da bu bilgilerin değiştirilmiş olma ihtimaline karşı her zaman dikkatli olmalıdırlar.

İzleme faaliyetini gerçekleştirenlerin ayrıca gözaltı yerinde kullanılan başka kayıt defterlerinin bulunup bulunmadığını da kontrol etmeleri gerekmektedir.

3.4.4 Usullerin Gözlenmesi

İzleme faaliyetini gerçekleştirenler gözaltı ortamında gerçekleşen süreçleri gözlemleyebilmeli ve anlayabilmelidir. Resmi süreçlerin ve kayıtların izleme faaliyetini gerçekleştirenlerin kendi gözlemleri ve uygulamalara dair tanıklıklarıyla karşılaştırmalı şekilde çapraz incelenmesi, endişe verici çok fazla hususun bulunup bulunmadığının belirlenmesine yardımcı olacaktır.

Göçmenlerin gözüaltına alınmasıbağlamında, özellikle ilgi gösterilecek kayıt defterleri ve protokolleri arasında aşağıdakiler bulunmaktadır:

- Göçmenlik statülerinin türü de dâhil olmak üzere (örneğin sığınma talebinde bulunmuşolmak) gözüaltında tutulan kişilerin giriş ve çıkış kayıtları;
- Risklerin ve özel hassasiyetlerin değerlendirilmesi için protokoller;
- Koruma ve göç usullerine erişim için protokoller;
- Dışarıdan tavsiye ve desteğe erişim protokolleri;
- Mevcut ise, disiplin tedbirleri ve muhtemel hücre cezasıyla ilgili kayıt defterleri;
- Tıbbi kayıt defterleri;
- Gelişme ve/veya (örneğin güç kullanımı gibi) olaylara yönelik kayıt defteri;
- Şikâyet sürecinin başlatılması için protokol;
- Serbest bırakma ve zorla sınırışı/ülkeden çıkarma işlemleriyle ilgili kayıt defterleri.

İzleme faaliyetini gerçekleştirenler usulleri, görev listelerini ve faaliyet programlarını kontrol edebilir ve izleme ziyareti sırasında gerçekleştirilecek görevlerin veya faaliyetlerin tarih ve zamanını not edebilirler. Ziyaret esnasında belirli görevler veya faaliyetlerin gözlenmesinin mümkün olmaması ancak bunların sorunlu görev veya faaliyetler olarak vurgulanmış olmaları durumunda, buna göre takip veya tekrar amaçlı ziyaret için tarih ve zaman belirlenmesi faydalı olabilir.

Örnek olarak, varış, kabul ve kayıt aşamalarının gözlenmesine karar verilebilir. Sığınmacılar ve özellikle vatansız kişiler için bu, hassasiyetin en yüksek seviyede olduğu noktalardan biridir.

3.4.5 Gözaltında tutulan kişilerle mülakat

Ziyaretin en önemli bölümü, gözaltında tutulan kişilerle konuşmak ve gözaltı şartları ve gösterilen muamele hakkındaki deneyimlerini doğrudan kendilerinden dinlemek için ayrılan zamandır. Mülakat; oldukça hassas ve karmaşık konular hakkında yapılan nesnel bir tahkikattır. Bu sürecin kültür, din, yaş, cinsiyet ve çeşitlilik faktörlerine karşı duyarlı, saygılı ve uyumlu olması gerekir.

Gözaltına alınmış göçmenlerle mülakat yaparken, kendileri ve refahları üzerinde olumsuz bir etki bırakma ihtimali yüksek olan, oldukça olağandışı bir ortamda bulunduklarının unutulmaması önemlidir. Bu Kılavuz'da vurgulandığı gibi, hürriyetten yoksun bırakılan her kişi savunmasız bir durumdadır ve gözaltı (alıkoyma) yerlerinin tamamı bireylerin otoriteler karşısında savunmasız oldukları yerlerdir. Gözaltının göçmenler üzerindeki etkileri arasında: akut stres; kaygı ve korku; zaman kavramının kaybı; hafızada boşluklar veya kayıplar; travma sonrası stres rahatsızlığı (PTSD); depresyon ve kendine zarar vermek de dâhil olmak üzere şiddet gösterme eğilimi sayılabilir. Bu tür sorunlar yaşayan veya başka türlü etkilenen göz altına alınmış göçmenlerde zihin bulanıklığı görülebilmektedir.

Gözaltına alınmış göçmenlerle gerçekleştirilecek diğer günlük veya gayri resmi sohbetler de güven tesis etmenin yanı sıra bilgi toplamak için de değerli bir faaliyettir.

Grup mülakatları

Grup mülakatlarının bir izleme ziyaretinde, daha fazla sayıda gözaltına alınmış göçmenle irtibat kurulmasını sağlaması açısından değerlidir. Ancak, bu mülakatlar sırasında gizlilik mevcut olmadığından bu mülakatlar sırasında (karşılaşılan muameleler, personelle ve diğer gözaltındaki kişilerle kurulan ilişkiler gibi) daha hassas konuların görüşülmesi söz konusu olmamaktadır. Ayrıca, bazen yerel lisansı konuşabilmeleri sebebiyle bir veya daha fazla kişinin grubun 'liderleri' olarak görüşmede baskın rol sergileme ve diğerleri adına konuşma ve mesii personelden özel muamele ve ayrıcalık görme riski bulunmaktadır. Sonuç olarak, grup mülakatları başlı başına yeterli değildir.

KUTU 3.10 KAYNAKLARIN VE BİLGİLERİN KORUNMASI⁴³

İzleme faaliyetini gerçekleştirenlerin ziyaret sırasında kaynakların korunması için uygulamaya konulmuş stratejileri yeniden gözden geçirmeleri gerekebilir. Gözaltına alınmış göçmenlere güvenlikleri bakımından herhangi bir endişe taşıyıp taşımadıkları sorulmalıdır. Eğer böyle bir endişe taşıyorlarsa, mülakatı gerçekleştiren görevlinin toplanan bilgilerin kaynağının korunmasıyla ilgili ekip stratejilerini açıklaması gerekir. Duruma bağlı olarak, bu konu, oldukça hassas bilgilerin kesin kaynağının belirlenememesini veya kişisel detayların beyandan ayrı tutulmasını sağlamak amacıyla temsili bir sayıda kişiyle görüşme yapılmasını da içerebilir. Mülakatı gerçekleştiren görevliler başka bir gözaltına alınmış göçmenle mülakat yaparken, görüştükleri diğer göçmenin beyanlarına asla doğrudan atıf yapmamalıdır. Mülakatı gerçekleştiren görevlinin ayrıca gözaltına alınmış göçmenden bilgi toplamaya çalışması ve daha sonra yaptırımlara veya misillemelere karşı koruma önlemi olarak ziyaretin tekrarlanmasının gerekip gerekmediğini ya da uygun olup olmadığını değerlendirmesi gerekir.

Bir grupla görüşme yapmak ortak problemleri belirlemek, gayri resmi grup liderlerini tanımlamak ve gözaltı yeri, gözaltında tutulan kişilerin ruh halleri, nüfus dinamikleri ve kurumsal kültür hakkında fikir sahibi olmak için yararlı bir yoldur. Göçmenlerin gözaltında tutuldukları yerlerde genellikle her iki cinsiyet de aynı mekânlarda bulunduklarından ve bu mekânlarda aile grupları da kalabildiğinden, erkekler ve kadınlarla ve ayrıca aile birimleriyle ayrı gruplar ya da menşee ülke, cinsiyet veya yaşa göre ayrılmış gruplar halinde görüşülmesi uygun olabilir.

Grup mülakatlarının süresini önceden belirlemek iyi bir fikirdir. Her ne kadar konuşmanın serbest formda geçmesi gerekiyorsa da, konuşma serbest bir şekilde devam ederse, izleme görevinden uzaklaşmış ve gereğinden fazla zaman harcanmış olabilir. İzleme faaliyetini gerçekleştiren kişilerin ve ziyaret grubunun yetkilerinin genel tanıtımından sonra, gözaltı yerinde neleri temel problem olarak algıladıkları konusunda grup üyelerine açık uçlu bir soru sorularak mülakat süreci başlatılmalıdır. Bu konu, özellikle ziyaretin ilk izleme ziyareti olduğu yerlerde önemlidir. Verilen cevapların diğer soruları tetiklemesi olasıdır ve bu sorulardan bazıları derhal gündeme getirilebilir bazıları ise başa geçeceklerdir. Mülakatlar sırasında sorulabilir.

İzleme ziyaretleri yerleştikçe grup mülakatları daha da amaca odaklı olabilecektir. Ancak gözaltında tutulan grubun düzenli olarak değişme ihtimalinin bulunduğu akıldan çıkartılmamalıdır. Bu grup dinamiklerini olduğu kadar bireysel ve kolektif kaygıları da önemli düzeyde etkileyebilen bir faktördür. Diğer bilgi türlerinde olduğu gibi grup mülakatları sırasında edinilmiş bilgilerin de, yüz yüze mülakatlar esnasında, ekibin kendi gözlemleri, belgeye dayalı kanıtlar ve başka kaynaklara danışmak suretiyle diğer yollarla çapraz kontrolü yapılmalıdır.

Yüz yüze mülakatlar ve beklentilerin yönetilmesi

Gözaltında tutulan bir göçmenle gerçekleştirilecek yüz yüze mülakat sadece onun gözaltındaki yaşamı hakkında bilgi toplamak için değil ayrıca bu bilgilerin nasıl toplanabileceğinin belirlenmesi için de iyi bir fırsattır. Daha önce belirtildiği gibi, göçmenlerin gözaltına alınması genellikle bir kişinin tabiiyetinde olduğu ya da ikamet ettiği ülke dışındaki bir ülkeye düzensiz girişi veya kalışı sebebiyle ortaya çıkan bir durumdur. Göçmenlerin gözaltında tutuldukları süre, her ne kadar yasayla gözaltı uygulamasının azami süresi belirlenmiş olsa da, genellikle doğrudan zamanla bağlantılı bir konu olmayıp, kişinin kimliğinin ve/veya göçmenlik statüsünün belirlenmesiyle bağlantılı olabilir. Bu belirsizliğin sebepleri ve sorumluluğu gözaltında tutulan kişiler için kavranması zor bir durum olabilir ve dolayısıyla kişilerde hürriyetlerinin otorite veya tesir gücüne sahip bir kişi olarak algılanan bir kişinin elinde bulunan takdir yetkisine tabi olduğu algısına katkıda bulunabilir. Bu algı ise gözaltında tutulan kişilerde personel, yönetim ve yüksek makamlar karşısındaki savunmasızlık ve güçsüzlük hissini artırır ve ayrıca izleme ekibinden beklentilerinin artmasına sebep olabilir. Ekibin bağlı olduğu ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluş, adli veya yarı adli yetkiye sahip olmadığı sürece, ekibin, gözaltında tutulan kişilerde böyle bir yetkiye sahip oldukları şeklinde bir algıya veya varsayıma yol açılmaması için dikkatli davranmaları zorunludur. Bu beklentilerin zaman ve kaynak kısıtlarına olduğu kadar esnekli ve gözaltında tutulan kişiye zihnini kurcalayan meseleleri düzgün bir şekilde ifade etme fırsatı tanınması gerektiği dikkate alınarak, profesyonelce, sıkı sıkıya ve dikkatlice yönetilmesi mülakatı gerçekleştiren görevlinin sorumluluğundadır. Mülakatın gözaltında tutulan kişinin (yemek, ziyaret veya kütüphaneyi kullanma zamanı gibi) herhangi bir haktan veya hizmetten yararlandığı zamanla çakışmamasının sağlanması da önemlidir.

Bilgilendirilmiş rıza ve mülakatların gizliliği

Bir mülakat esnasında münferit dosyayla ilgili olarak toplanan bilgilerin gözaltında tutulan kişinin bilgisi ve açık rızası dâhilinde toplanmış olması gerekir. Mülakata alınan kişinin verilerin tam olarak hangi amaçla toplandığı ve bu verilerin mülakattan sonra hangi yollarla işleneceği hakkında bilgilendirilmesi zorunludur. Bu özellikle söz konusu verilerin herhangi bir üçüncü taraf ile paylaşılıp paylaşılmayacağıyla ilgilidir. Prensip olarak, bireysel bilgilerin mutlak şekilde gizli tutulması zorunludur ve bu bilgiler ancak mülakata alınan kişinin kabul ettiği belirli bir amaç için ve şartlarda açıklanmalıdır.

Aynı zamanda ve rızadan bağımsız olarak, bilgiyi sağlayan kişiye yönelik tehditlerin ve gözaltında tutulan kişilerin kişisel verilerinin herhangi bir şekilde işlenmesinin potansiyel risklerin ve faydalarının değerlendirilmesi, izleme faaliyetini gerçekleştirenlerin sorumluluğundadır. Çocuklarla tercümanlar aracılığıyla görüşülükten ya da okuma yazması bulunmayan kişilerle görüşülürken ekstra özen gösterilmelidir. Bu bağlamda, izleme faaliyetini gerçekleştirenler her zaman koruma sorumluluğundan taraf olmalı ve çocuklarla görüşürken de onların yüksek menfaatlerini göz önünde bulundurmalıdır. Bu durum, mülakata alınmış kişinin gerçek kimliğinin saklanması için ilave adım atılmasını gerektirebilir.

Yukarıda belirtilen hususların tamamının mülakata alınan kişiye anlatıldığı ve kişinin mülakata onay verdiğini belgelemek amacıyla bir 'bilgilendirilmiş rıza formunun' hazırlanması tavsiye edilen bir uygulamadır. Formda, kişinin isminin kullanılmasına ya da dosyasıyla ilgili detayların anonim şekilde kullanılmasına rıza verip vermediğini göstermek için özel bir rıza kutucuğu da bulunabilir.

Mülakatı kim yapar?

İki seçenek mevcuttur: mülakatları bireysel olarak ya da çift olarak gerçekleştirmek. Çiftler halinde çalışmaktada destekleyici, etkili ve hesap verme sorumluluğuna daha uygun olması kadar aynı zamanda güvenlik sorunu oluştuğunda bir çeşit güvenlik tedbiri sağlaması açısından faydalıdır. Görevle ilgili net bir vizyona sahip olunması (örneğin, bir kişi mülakatı yönlendirirken diğerinin notlar tutması gibi) önerilir. Mülakatı (tercüman dâhil) üç kişiden fazlasının gerçekleştirmesi önerilmez zira bu durum gözaltında tutulan kişinin gözünü korkutabilir ve ayrıca mülakatın idaresini güçleştirebilir.

KUTU 3.11 MÜLAKAT YAPILACAK KİŞİLERİN SEÇİMİ

Ziyaretin amacına bağlı olarak, planlama aşamasında aşağıda sayılan seçim stratejilerinin harmanlanması hususu değerlendirilebilir;

- ‘rastgele seçim yöntemi’: daha sonra özel olarak mülakat yapılması ilginç olabilecek kişilerin belirlenmesi için merkezin bölümlerinde (örneğin bahçelerde) ilk tur yapılırken gözlem yapılması; kayıt defterinden rastgele seçim yapılması gibi (örneğin, her beş kişiden biri şeklinde);
- seçimin özel kriterlere dayandırılması: örneğin, merkeze yeni gelenlerin, hassas durumdaki özel kişilerin, yaralı olduğu bildirilmiş veya kendisine zarar verdiği, ‘kazara’ yaralandığı, güç veya tecrit tedbirleri uygulandığı kaydı düşünülmüş kişilerin seçimi ya da kayıt defterinden rastgele seçim.

Daha önce de belirtildiği gibi, ziyaret ekibi üyelerinin cinsiyet dağılımı düşünülmesi gereken kritik bir husustur. Mülakatların mahremiyet içinde gerçekleştirilmesi özellikle önemlidir. Tecavüz, cinsel istismar veya diğer şiddet türleriyle ilgili iddialar söz konusu olduğunda, mağdur veya mağdurenin kendisiyle mülakat yapacak kişinin cinsiyetini seçmesine izin verilmelidir. Mülakatı yapacak görevli bu çeşit ithamlarda bulunulacağını önceden bilemeyeceğiiçin, mülakata alınacak kişiye bir bayan veya bir erkek görevliyle mi ve uygunsa bayan veya erkek tercüman eşliğinde mi görüşmeyi tercih edeceği sorulmalıdır ve bu istek mümkün olduğunca yerine getirilmelidir.

Mülakat Yapılacak Kişilerin Seçimi

Bazı vakalarda izleme faaliyetini gerçekleştirenlerin baş başa mülakatlardakiminle bireysel olarak görüşeceklerini seçmeleri gerekecektir. Seçilen bu kişilerin merkezde bulunan gözaltında tutulan kişileri mümkün olduğunca temsil eder nitelikte olması gerekir. Az sayıda kişinin gözaltında tutuldukları küçük merkezlerde gözaltında tutulan kişilerin izleme faaliyetini gerçekleştirenler veya gözlemciler tarafından seçilmiş olduklarının veya onlarla irtibata geçmeye çalıştıklarının

anlaşılması için 'ya hep ya hiç' prensibinin⁴⁴ uygulanması tavsiye edilir. İzleme faaliyetini gerçekleştirenlerin sadece kendileriyle irtibata geçmeye çalışan kişilerle⁴⁵ değil ayrıca personelin kendilerine teklif ettikleri kişilerle de görüşmeye dikkat etmeleri gerekir. Ancak gözaltında tutulan hiçbir kişi kendisini izleme faaliyetini gerçekleştirenlerle konuşmaya mecbur hissetmemelidir.

Seçim sürecinde göç merkezindeki risklerin haritasını çıkartmakta fayda vardır. Örneğin, belirli bir ülkeden gelmiş olan ve/veya belirli bir azınlığa mensup olan ve ayrımcılığa tabi tutuldukları bildirilmiş kişiler, özellikle ziyaretin odak noktası ayrımcılık olduğunda, her zaman seçilecek kişiler arasına dâhil edilmelidirler.

Mülakat nerede yapılmalıdır?

Yukarıdaki noktaların tamamıyla ilgili olarak, özelde gerçekleştirilecek mülakatın yerinin seçimi çok önemlidir. Bu yerin güvenli olması ve bu hissi vermesi, bireyin onuruna saygılı, konuşulanların duyulmasının mümkün olmadığı ve mahremiyet ve gizliliğin yeterince sağlanabileceği bir yer olması gerekir. Personel ve yönetimin ofisleri gibi personel ve yönetimle ilişkilendirilen yerlerin kullanılmasından kaçınılmalı ve yüz yüze gerçekleştirilecek mülakatların yapılacağı yer konusunda personelden ve yönetimden yönlendirme almaya mecbur hissedilmemelidir. Mülakata alınacak kişiye tercih ettiği bir yerin olup olmadığı sorulmalıdır. Mülakata alınacak kişiye, mülakatı gerçekleştirecek görevli için bu kişinin kendisini mümkün olduğunca güvende ve rahat hissetmesinin önemi hatırlatılabilir. Merkezlerle bağlı olarak, mülakatın yapılabileceği yerler arasında, avukatla görüşme odaları, yaşam alanları (ancak toplu yaşam alanları ya da başkalarının da bulunabileceği alanlar olmamalıdır), eğlence veya ziyaret odaları, bahçeler veya açık dinlenme alanları ya da kütüphane sayılabilir.

Mülakata başlamak

Bir kişiyle birebir mülakata başlarken mülakatı gerçekleştiren görevli öncelikle kendisini, (varsa) diğer görevli kişiyi ve mensubu oldukları ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşun yanı sıra varsa tercüman(lar)ı tanıtmalıdır. Bu tanıtım safhası ekip üyelerinin gözaltında tutulan kişinin güvenliğini kazanacakları ve onu rahatlatacakları noktadır. Gözaltında tutulan kişilere kendilerini tanıtmaları ve hikâyelerini anlatabilmeleri için makul bir fırsat verilmelidir. Bu tanıtım faslı kapsamında, mülakatı gerçekleştirecek görevliler kişiyi soru sormaya aktif şekilde teşvik edebilir ve mülakatın herhangi bir aşamasında yöneltilen soruları ve açıklama taleplerini olumlu karşılayabilirler.

KUTU 3.12 MÜLAKAT SÜRECİNE GİRİŞ

Mülakat sürecinin giriş aşamasında;

- Ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşun bağımsızlığı vurgulanabilir;
- İzleme ziyaretinin amacı ve parametreleri açıklanabilir;
- (Ekip bireysel vaka çözüm sürecini ve statüsünü etkileyebileceği için) boş umut veya gerçekçi olmayan beklentiler yaratmamak için ekibin neyi yapıp neyi yapamayacağı açıklanabilir;
- Gözaltında tutulan kişilere bunun izleme ekibine önemli bilgiler sağlamak için önemli bir fırsat olduğu hatırlatılabilir;
- Bir şikâyet veya ithamın, diğer mülakatlar veya belgelerin incelenmesiyle elde edilecek bilgilerle doğrulanması ve desteklenmesi gereğini doğurabileceğini açıklayın;
- Takip amaçlı doğruları belirleme ve çapraz kontrol çalışmalarının ancak ilgili kişinin açık kabulüyle ve mahremiyet ve gizlilik haklarından ödün vermeyeceği şekilde gerçekleştirilebileceğini açıklayın.⁴⁶

Mülakatın gerçekleştirilmesi

Gözaltında tutulan kişilerle mülakat yapılırken izleme faaliyetini gerçekleştirenlerin dil ve ifade seçimlerine dikkat etmeleri gerekir.. Kullandıkları dil mümkün olduğunca açık, sade ve anlaşılır olmalı; tavırları saygılı ve gergin olmamalıdır. İzleme faaliyetini gerçekleştirenlerle konuştukları kişiler hakkında varsayımlarda bulunmamaları ve söyledikleri şeylere dikkat etmeleri ve süslü, abartılı veya gerçek dışı olarak değerlendirdikleri ifadeler karşısında eleştirel olmaktan ziyade dikkatli ve nazik olmaları tavsiye edilmektedir. Gözaltında tutulan kişinin cevabının sınırlandırılmaması veya etkilenmemesi önemlidir. Bunun gibi, soruların yönlendirici yerine açık uçlu olması tavsiye edilir. Bir diğer ifadeyle, sorular

gözetiminde tutulan kişinin kafasına fikirler yerleştirmek amacıyla değil, bilgileri açığa çıkarmak amacıyla tasarlanmış olmalıdır. Mülakatı gerçekleştiren görevlilerin detayları sormaya ve aynı soruyu farklı şekillerde sormaya hazırlıklı olması gerekir (bu hem tercüman hem de gözetiminde tutulan kişi için faydalı olabilir). İzleme faaliyetini gerçekleştirenlerin mülakat sırasında görüşülen kişinin belirlenen çerçeveden ayrılmasına müsaade etmemeye çalışmaları, ancak farklı konuların görüşülmesine de açık olmaları gerekir. Görüşmede belirlenen çerçevenin dışına çıkılır ise, bu farklı konuya takip amacıyla mim konması ya da konuşmaya daha sonrakaldığı yerden devam edilmesi gerekebilir.

Sebebi ne olursa olsun (örneğin, bürokrasinin sağlıklı işlememesi ve yolsuzluk gibi) güvensizlik, şüphe ve sessiz kalma hallerinin kabul edilmesi ve yönetilmesi önemlidir. Gözetiminde tutulan bir kişi oldukça şüpheli ve suskun olabilir ve bunun için iyi bir sebebi de olabilir. Bu durum sadece gözetiminde tutulan kişinin personel ve yönetimle olan ilişkisini değil, izleme ekibinin gözetiminde tutulan kişide özelden gerçekleştirilecek mülakat sırasında yakınlık, güven ve gizlilik duygusu yaratabilmesini de etkileyebilir.

Özel mülakat gerçekleştirmek için belirli ve acil bir sebep olmadığı sürece, genelde mülakatta gözetiminde tutulan göçmenleri etkileyen konuların tamamı kapsanmalı ve gözetiminde tutulan kişinin kendi gözlemleri ve olumlu ve olumsuz deneyimleri belgelendirilmelidir.

KUTU 3.13 YARDIMCI NOTLAR

Mülakat yapılacak grup veya kişiyle ilgili bir kontrol listesi, önemli tüm konuların ele alınmasını sistematik şekilde sağlayacağı için bir formel çerçeve olarak değil ancak bir yardımcı not olarak, oldukça faydalı bir araç sunar. Ancak mülakat süreçlerinde her zaman, gözetiminde tutulan kişinin kaygıları hakkında daha serbest ve kendiliğinden konuşmasını sağlayacak kadar yeterli süre ve esneklik sağlanmalıdır. Bu bağlamda, izleme faaliyetini gerçekleştirenlerin, kontrol listelerinin, sıkı sıkıya ve mekanik bir şekilde kullanıldıkları takdirde, sadece çok resmi ve süreçle bağlantısız olmakla kalmayıp ayrıca sorgulama ve çapraz sorgu gibi belirli şablonları hatırlatma riskini taşıyacaklarının farkında olmaları gerekir. Bu, her ne pahasına olursa olsun kaçınılması gereken bir durumdur.

Ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşun gözaltı yerine kayıt cihazları⁴⁷ (kamera, cep telefonu, kaset veya video kaydedici) getirmesine müsaade ediliyorsa, mülakatı gerçekleştirecek görevlinin, edindiği bilgilerin kısmen veya tamamen elektronik ortamda kayıt altına alınmasının risklerini ve faydalarını ayrıntılı şekilde değerlendirmesi gerekecektir. Riskler (ve faydalar) korumayla ilgili olabilir: bilgi kaynakları daha kolay tanımlanabilir; içerik daha savunmasız durumdadır. Kayıt cihazının kullanımına izin verilmiş olsa bile, bu cihazlara el konulma riski bulunmaktadır. Kayıt cihazı kullanmanın olumlu tarafı ise, elektronik/sayısal kaydın ayrıca koruma sağlamasıdır. Bu cihazlar görüşmede teşvik edici ve göz korkutucu olmaları bakımından eşit etkiye sahiptir. Şöyle ki, görüşmede başını kaldırmadan not tutmak zorunda olmayan görevlinin görüştüğü kişiyle daha iyi bir bağ kurma olasılığı daha fazladır; görüşmenin kayda alınması görüşmenin hızını arttırabilir ya da görüşülen kişi hassas meselelerin konuşulmasına sıra geldiğinde isteksiz davranabilir. Durum hangisi olursa olsun, -göz-altında tutulan kişinin önceden (yazılı veya kayda alınmış) açık izninin alınmaya çalışılması veya alınması çok önemlidir. Gözaltında tutulan kişiye herhangi bir anda kayıt cihazının kapatılmasını talep etme hakkının bulunduğuunun hatırlatılabileceği de unutulmamalıdır. İzleme faaliyetini gerçekleştirenler asla gizli kayıt cihazı kullanmamalıdır.

Tercümanlarla çalışmak⁴⁸

Güvenilir ve bağımsız tercümanlara erişim imkânı göçmenlerin gözaltına alınması bağlamında çok önemlidir. Gözaltında tutulan kişilerin (ve bu itibarla personel veya bu konuda bilgi sahibi olabilecek diğer kişilerin) konuştukları dillere bağlı olarak, ziyaret ekibinin yanında genellikle bir veya daha fazla tercüman bulunması gereklidir. Tercümanların dikkatli bir şekilde seçilmeleri önemlidir. Bu seçimde sadece cinsiyet dengesi ve profesyonel yeterlilik değil ayrıca mülakatın kalitesini etkileyebilecek kültürel ve dini kaygılar da gözetenmelidir. Mülakatı gerçekleştirecek görevlilerin özellikle, gözaltı personeli, gözaltında tutulan diğer kişiler, arkadaş veya aile çevresi gibi, deneyim veya nesnellikten yoksun olabilecek ya da mülakatın sonucundan belli bir çıkarı bulunabilecek diğer kişilerin kullanımında çok dikkatli olmaları gerekmektedir.

Tercümanların hem gözáltı merkezinden sorumlu otoritelerle yürütölen göröşmeler sırasında hem de gözáltında tutulan kişilerle gerçekleştirilecek özel mülakatlardaki rollerinin net olması aşırı derecede önemlidir. Tercüman hiçbir göröşmeye yön vermez ve bu itibarla hem göröşmeyi yapan hem de göröşölen kişi nezdinde görönör vaziyette ancak bir köşede oturur olmalıdır.⁴⁹

Tercümanlarla çalışmak özel bir beceridir ve dikkatli ve bilinçli bir sorgulama ve anlaması güç bir dinleme gerektirir. Tercümenin doğruluğı kritik derecede önemlidir. Mülakatı gerçekleştiren kişinin bir soruyu ifade ediş tarzı ve çıkarımında izlediğı yol cevap veren üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir ve tercüman da bu nüansların farkında olmalıdır. Gözáltında tutulan bir göçmenin sadece mülakatı gerçekleştiren görevliye değil, tercümana da güven duyması gerekir. Bu bakımdan, mülakatı gerçekleştirecek görevli, temel kuralların belirlenmesinden, mülakatın yönetiminden ve tercümanın gizlilik yükümlölüğüne uymakla mükellef olduğunun gözáltında tutulan kişiye açıkça anlatılmasından sorumludur. Her ne kadar barizmiş gibi görünse de, toplantının göröşmeyi gerçekleştiren görevli kişi ile gözáltında tutulan kişi arasında olduğunun hatırlanması önemlidir. Bu itibarla, mülakat sırasında, tercüman ile değil gözáltında tutulan kişiyle göz teması ve yakınlık kurulmasına odaklanılması gerekir.

KUTU 3.15 TERCÜMANLAR

Tercümanlar mahremiyete ve gizliliğı riayet etmekle yükümlüdürler. Tercümanların seçiminde, sosyal, dini ve siyasi farklar dâhil gözáltı yerinde etkili olan dinamiklerin dikkate alınması gerekir. Duruma bağılı olarak tercümanların dikkatli bir şekilde güvenli incelemeinden geçirilmeleri gerekebilir. Kapalı mekânlarda, özellikle izole alanlarda, tercümanlar eriştikleri gizli bilgiler sebebiyle ya çok fazla güce sahip olurlar ya da oldukça savunmasız konumda bulunurlar (ya da bunun her ikisi de geçerlidir). Bunun sonucu olarak, söz gelimi, tercümanların kullanımında rotasyona gidilerek veya personelin ve yönetimin düzenli olarak kullandığı tercümanlardan yararlanmama yoluna gidilerek bu tür sorunların yönetiminin değerlendirilmesi gerekebilir. İzleme faaliyetini gerçekleştirenler, eğer mümkünse, tercümanları tanımak ve onlarla yakınlık kurmak için zaman ayırmalıdır.

Son olarak, tercümanların, gözaltında tutulan bir kişi ile tercüman arasındaki beden dili, mimik ve göz teması (veya temassızlığı) da dâhil olmak üzere sözlü olmayan iletişime ve üstü kapalı dinamiklere karşı her zaman tetikte olması gerekir (ancak bir yargıya varırken veya bir anlam çıkarırken dikkatli olunmalıdır). Burada da gözaltında tutulan kişilerin çoğunun – her ne kadar bir tercümanla kendilerini daha rahat hissetseler de– mülakatla kullanılan esas dili bir miktar biliyor olmalarının unutulmaması önemlidir. Örneğin görüşmeye alınan kişiler konuşulan dili anlayabilir ancak bu dili konuşma konusunda kendilerini rahat hissetmeyebilirler.

3.4.6 Personelle Mülakatlar

Temel bilgi elde etmek ya da gözaltına alınan kişiler ya da diğer kişiler tarafından ortaya konulan konuları doğrulamak ya da çapraz kontrol etmek amacıyla personelle mülakatlar yapılabilir. Gözaltında tutulan kişilerle yapılan mülakatlar sırasında izlenen mülakat tekniklerinin ve ilkelerinin pek çoğu burada da geçerlidir. Gözaltı yerlerinde çalışan personelin ve yönetim kadrolarının refahı tek başına ve konunun özü itibarıyla önemli olmamakla birlikte, gözaltında tutulan kişilerin refahı ve güvenlikleri anlamında doğrudan etkilidir. Personel ve yönetim kadrolarında çalışan kişiler özgür olsalar da, stresli ve huzursuz olabilirler, üzüntü verici olaylara şahit olmuş olabilir ve hatta öfkeli veya şiddet içeren davranışlardan ötürü mağdur olmuş olabilirler. Bu kişiler elbette ki sindirme, kötü muamele veya ihmal davranışlarının bizzat sorumlusu olabilirler ya da bu davranışlara göz yummuş olabilirler. Yaptıkları işten gurur duyuyor veya hoşlanıyor olabilir ya da bu işi memnuniyet vermeyen, maddi olarak karşılığını alamadıkları ve hatta moral bozucu bir iş olarak da görüyor olabilirler.

Genel anlamda, çalışanların iki işlevi bulunmaktadır: güvenlik ve emniyetin muhafaza edilmesi ve hizmet sunumu. Bu işlevlerin farklı personel grupları tarafından gerçekleştirilip gerçekleştirilmeyeceği, gözaltı yerinin büyüklüğü ve niteliğine bağlı olacaktır. Her iki işlevle ilgili bilgiler izleme ekibi için anlamlı bilgiler olacaktır. Çalışanlardan bazıları diğerlerinden daha ketum olabilir ve izleme ekibini bir tehdit olarak görebilirler. Hal böyleyken sebat göstermek önemlidir. Çalışanların tutumu ve incelemeyi kabulleniş tarzı, gözaltı merkezinin kültürüne işaret eden başlı başına bir hikâye anlatabilir zaten. Çalışanların da gözaltında tutulan kişilerin gündelik hayatlarının ayrılmaz birer parçası oldukları her zaman hatırlanmalıdır.

İzleme ekibinin kendi hükmünü kendisi vermesi gerekecektir, ancak hiyerarşiyi gözetererek personelin bazılarıyla grup mülakatı yapmaları uygun olabilir. Personelle yapılacak grup mülakatlarında dikkat edilmesi gereken ilkeler gözaltında tutulan kişilerle gerçekleştirilen mülakatlarla paralellik göstermektedir. Özellikle, bu mülakatlar özel mülakat yapılabilecek kişilerin tespit edilmesi fırsatı sağlar. Çalışanlardan birinin ekiple temas kurması ve özel mülakat yapmayı talep etmesi halinde, bu durum, paylaşacağı hassas bilgiler olmasından kaynaklanabilir. Bu ayrıca, kötü muameleyle itham edilmekten korkan bir kişinin savunma amacıyla alabileceği bir tedbir de olabilir. Durum ne olursa olsun, ekibin, sadece kendisinden talepte bulunan çalışanlarla yapılan özel mülakatlarla yetinmemesi gerekir. Bu nedeni ise, söz konusu çalışanların da yaptırımlara ve misillemelere karşı korunmalarının gerekmesi ihtimalidir.

Aynı bağlantıyla, bir personel mensubu izleme ekibinin üyeleriyle göçmenlerin gözaltında tutuldukları yerin dışında bir yerde buluşmayı isteyebilir. Ekip bu çeşit taleplere dikkatle yaklaşmalıdır çünkü söz konusu çalışanın korunması için tedbir alınması gerekebilir. Örneğin, bu kişinin gözaltı yerinde gereksiz dikkat çekmemesinin ve tesis dışında, gözetlenme riskinin minimum düzeyde olduğu uygun bir yerin seçilmesinin sağlanmasında dikkatli olunmak zorundadır. Gözaltında tutulan kişilerde olduğu gibi kişinin kimliğinin ve diğer bilgilerin korunması için aynı tedbirler alınacaktır.

3.4.7 Merkezin Müdürü ile Son Görüşme

Yapıcı diyalogun izleme faaliyeti için önemi düşünüldüğünde, izleme amaçlı tüm ziyaretler mutlaka gözaltı yerinin yöneticisi veya sorumlusuyla toplantı yapılarak gerçekleştirilmelidir. Bu birkaç açıdan önemlidir: nezaket açısından; kilit bulguların aktarılması açısından; takip ziyaretine konu sorunların belirlenmesi açısından ve *geri gönderme*, işkence veya diğer kötü muamele şekillerinin önlenmesi için acil müdahale gerektiren dosyaların gündeme getirilmesi açısından. İzleme ekibinin bu toplantıdan önce bir araya gelmesi ve toplantının gündemi ve içeriği üzerinde anlaşmaya varması gerekir. Toplantı ziyaret sonrasında önceden kararlaştırılmış bir zamanda gerçekleştirilmelidir.

Son toplantı sırasında izleme ekibi yöneticiye bulguların bir özetini sunmalıdır⁵⁰. Yöneticinin cevabı gözaltı merkezinin kültürünün daha iyi anlaşılması için bir fırsattır. Yönetici diyalog kurmaya açıksa, bu, gözaltı şartları ve gözaltında tutulan kişiler ve şartlardaki her türlü eksiklik hakkındaki görüşlerini ifade edeceği bir konuşmaya elverişli bir ortam yaratabilir. Bir sonraki adımın raporun hazırlanması olduğu düşünüldüğünde, yöneticinin nelerin nasıl iyileştirilebileceği konusunda görüş bildirmeye davet edilmesi faydalı olacaktır. İzleme faaliyetini gerçekleştirenler, yöneticiye, yazılı raporlarını tahminen ne zaman alabilecekleri ve raporun başka kimlere gönderileceği bilgisini verebilirler.

İzleme ekibi geri gönderme, koruma veya göç usullerine erişimin reddedilmesi ya da insan hakları suiistimalleri hakkında kanıtlar da dâhil olmak üzere ciddi sorunlar tespit etmiş ise, bunların sorumlu makamlar aracılığıyla ele alınması gerekir. Öncelikle, bu durum, bilgileri veren göz altında tutulan kişiye veya çalışana karşı yaptırım uygulanması veya misilleme yapılması riskine karşı bir güvence sağlar. İkincisi, geri gönderme ve usullere erişimle ilgili sorunlar normal şartlar altında merkezi göçmenlik makamlarının ilgilendiği konulardır.

Belirli bir problemin tespit edilmemesi halinde, yönetici ile gerçekleştirilecek son toplantı formalite niteliğinde ve daha ziyade sohbet amaçlı bir toplantı olabilir.

3.5 ZİYARET SONRASI

Bir izleme ziyareti son basamak değildir. Bu ziyaret daha ziyade, gözaltında tutulan göçmenlerin karşı karşıya kaldıkları muamelenin ve gözaltında tutuldukları yerin şartlarının iyileştirilmesini amaçlayan sürecin bir parçasıdır. Ziyaretin kendisi esas itibariyle bilgi toplama amacını taşımaktadır. Her ne kadar koruyucu tedbir olarak ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşun varlığının önemi asla küçümsenemese de, takip ziyareti pek çok açıdan en az ilk ziyaret kadar ve muhtemelen ondan daha da önemlidir. Takip ziyareti, beklenti ile fiili durum arasındaki farkların bir çeşit analizidir. Bu farkı(ların) daha detaylı incelenmesi gerekmektedir. Bu noktada anlamlı değişimin sağlanabilir.

3.5.1 Ekipten Bilgi Edinme Toplantısına Hazırlık ve Üyeler için Bilgi Edinme Toplantıları

Ekipten bilgi edinme

Ziyaret esnasında, bilgileri karşılaştırmak ve çeşitlendirmek (bir kaynağı diğeriyle kontrol etmek) ve ziyaret sonrasında da bulguları tartışmak ve kararlaştırmak için ekibin ara bilgi edinme toplantıları düzenlemesi tavsiye edilir. Ekip liderinin bilgi edinme toplantılarının pekiştirilmesinde ve ziyaretin tutarlı bir şekilde gerçekleştirilmesindeki rolü çok önemlidir. Ekip lideri bilgi edinme toplantılarında genellikle not tutmaktan sorumludur.

Bireysel ve grup bilgilendirme toplantıları

Yukarıda belirtildiği üzere, göçmenlerin gözaltında tutuldukları yerlere yapılacak ziyaretler oldukça çaba gerektiren ve kimi zaman da - özellikle izleme ekibi üyeleri kişileri oldukça stresli bir ortamda yaşarken veya protesto eyleminde ya da kendilerine zarar verir bir durumda görmüşlerse ya da bazen diğer bir beklenmedik kriz durumuyla karşı karşıya kalmışlar ise - etkileyici bir süreç olabilmektedir.

Mümkünse, ekip üyelerinin ekipten bilgi edinme toplantılarının önemini vurgulayan kriz yönetimi stratejileri eğitimi almaları önerilir. İzleme faaliyetini gerçekleştirenlerin tamamı, yorgunluk veya sıkıntı belirtisi göstermiyor

KUTU 3.16 ZİYARET SONRASI

Genel kural olarak, ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluş ziyaret sonrasında,

- Ekipten ve ekip üyelerinden ayrı ayrı bilgi edinmek için bilgi edinme toplantısı düzenlemelidir;
- ziyaretin bulgularını gözden geçirmeli ve incelemelidir ve kurum içi belgeyi hazırlamalıdır;
- ilgili makamlara sunulmak üzere ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşun bulgularını ve eyleme geçirilebilir tavsiyelerini içeren bir raporu gecikmeksizin hazırlamalıdır;
- tavsiyelerin uygulanmasını yakından izlemelidir.

olsalar bile, düzenli olarak bilgilendirme toplantısına katılmalıdır. Bilgilendirme toplantılarının hem bireysel hem de grup olarak düzenlenmesi ve uygun yeterliliği ve deneyimi haiz personel tarafından gerçekleştirilmesi idealdir.

3.5.2 Analiz ve İç Belge

Ziyaret ekibi izleme ziyaret sırasında toplanmış tüm bilgileri sıralamalı, analiz etmeli ve bir iç belge hazırlamalıdır. İç belgenin hazırlanmasında, uygulamaların, şablonların ve eğilimlerin (hem olumlu hem de olumsuz) çeşitli izleme ziyaretleri boyunca veya zaman içerisinde karşılaştırmalı şekilde analiz edilebilmesini mümkün kılan bir formatın takip edilmesi gerekebilir. Bu belge ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşun ziyarete ilişkin olarak tuttuğu kapsamlı kaydı temsil eder ve ziyaretin tekrarı için çok önemli bir kaynak olacaktır. Bu belgenin müteakip ziyaretlerde mümkün olduğunca erişilebilir olmasını sağlamak için, iyi düzenlenmiş, referanslarının dikkatlice belirtilmiş ve iyice analiz edilmiş olması gerekmektedir. Gerekli olduğu şekilde analiz edilmeyen ya da mantıklı bir şekilde sunulmayan bilgiler hızla kayıp bilgi halini alırlar.

Ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluş, toplanan bilgileri, bu iç belgeye dayalı olarak ilgili yasal standart ve/veya iyi uygulama ölçütleriyle karşılaştırabilir. Ziyaret ilk ziyaret değil ise, son ziyaretten bu yana gerçekleşmiş iyileşme veya gerileme belirtileri not edilmelidir.⁵¹

3.5.3 Raporlama

Raporlar bir ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşun gözaltında tutulan kişilerin korunmasında ve durumlarının iyileştirilmesinde yararlanabileceği en önemli araçlardır. Her ne kadar ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşların yetkileri yapılması gerekenlerin yürürlüğe konulmasında yetersiz kalsa da, ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşun rapor hazırlama ve tavsiyelerde bulunma gücü kayda değerdir. Bu güç, ulusal veya uluslararası yetkilerinde kendisine yer bulmaktadır. Bu raporlar ele alınan sorunlarla ilgili olarak hükümetle kurulacak diyalog için dayanak teşkil etmenin yanı sıra, ileride gerçekleştirilecek takip amaçlı çalışmalar için de sürekli bir referans noktası sağlar. Raporların kamuya açık şekilde düzenlenip düzenlenmeyeceğine dair kararların ziyaret öncesinde ve resmi makamlarla iletişime geçmeden önce alınması tavsiye edilse de, daha sonra söz konusu raporların kurum bünyesinde tutulmasını gerektirebilecek iyi sebepler ortaya çıkabilir.⁵²

KUTU 3.17 İÇ BELGE

İç belgede şu bilgiler yer alacaktır;

- göç merkezi hakkında genel somut bilgiler;
- ziyaretle ilgili genel bilgiler: ekip üyeleri (adları), ziyaretin tarihi ve süresi, amaçları ve hedefleri;
- ziyaret sırasında edinilmiş kilit bilgiler (örneğin, tanımlanmış başlıca problemler, analiz ve temel bulgular, resmi makamların ve ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşun gerçekleştirmesi gereken takip amaçlı işlemler, takip edilmesi ya da bir sonraki izleme amaçlı ziyaret esnasında doğrulanması gereken meseleler);
- tavsiye edilen ziyaret süresi (bir sonraki ziyaret için geçici tarih de dâhil olmak üzere) ve irtibat kurulacak kişiler listesi;
- kurum dışındakilerle paylaşılması amaçlanmayan ancak muhtemel takip amaçlı ziyaretlerde kullanılmak için kaydedilmesi gereken gizli bilgiler.

Ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşun raporlamayla ilgili kendi stratejisini belirlemesi gerekir. Bu strateji izleme faaliyetinin gerçekleştirildiği şartlara ve ele alınan sorunlara bağlı olacaktır. Neticede, ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluş gözaltı tedbirini uygulayan mercilerin ziyaret sonucundan haberdar edilmelerini sağlayacaktır. Bu bağlamda, ziyaret sonrası sözlü bilgilendirme yeterli değildir.

Tüm raporlar bireysel ziyaretlere ait dikkatli bir şekilde belgelendirilmiş materyallere dayandırılmalıdır. Raporun içeriği nihayetinde ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşun takdirinde olan bir konudur. Ancak, izleme ekibinin üyelerinin, ziyaretin tarih ve zamanının, ziyaretin ve takip ziyaretinin gerçekleştirilme sebeplerinin raporda belirtilmesi gerekir. Raporlarda da tarih yazmalıdır. Raporlarda ziyaret(ler)in hedefleri belirtilmeli ve doğrulama ve çapraz kontrol teknikleri de dâhil olmak üzere izleme metodolojisi özet olarak açıklanmalıdır. Minimum gereklilik olarak, raporlarda temel bulgular meselelerin ciddiyet ve aciliyet düzeyine göre derecelendirilmiş olarak tematik şekilde (olumlu veya olumsuz) özetlenmeli, ilgili tavsiyeler belirtilmeli ve uygunsa bu tavsiyelerin uygulanması konusunda bilgi verilmelidir.

KUTU 3.18 BEŞ GENEL RAPORLAMA KURALI

- 1 Doğruluk ve kesinlik;
- 2 Kişisel bilgilerin ancak açık ve bilgilendirilmiş rızaya dayalı olarak ve gerekliyse ifşa edilmesi;
- 3 Kullanılan dil ve terminolojide tutarlılık;
- 4 Zamana riayet;
- 5 Eylem odaklılık.

Aşağıda açıklandığı gibi farklı türde raporlar bulunabilmektedir;

Ziyaret raporları

Ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluş ayrı ziyaret raporları hazırlamayı planlıyorsa, bu raporlarda normal şartlar altında izleme ekibinin temel bulgularının yanı sıra merkez yöneticisiyle gerçekleştirilen son görüşmede gündeme gelen meselelere de yer verilecektir. Bu raporlar genellikle diğer rapor çeşitleriyle tamamlanabilir olduklarından görece kısa olabilmektedirler. En önemli husus ise, raporların ziyaret sonrasında mümkün olan en kısa süre içerisinde hazırlanmaları; raporlarda tavsiyelere yer verilerek yapıcı çalışma ve diyalogun faydalarının vurgulanmasıdır.

Periyodik raporlar

Periyodik raporlarda aşağıda sayılan hususlar kayıt altına alınabilir ve ana hatlarıyla açıklanabilir:

- belli bir merkeze belirli bir dönem içerisinde gerçekleştirilen ziyaretler veya,
- belirli bir dönem içerisinde çeşitli merkezlerde gerçekleştirilen ziyaretler.

Raporlar istatistiksel veri sağlar, durum hakkında genel bilgi verir ve insan hakları standartlarına uygunluk hakkında genel analiz sunar.

Raporlar dönem içerisinde yapılan ve/veya uygulanan tavsiyelerin kaydını da sunabilir. Raporların kapsayacakları dönem ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşun yetkisine, şartlara ve ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşun uygulamalarına bağlı olacaktır. Bu dönem, aylık, üçer aylık, altı aylık veya yıllık olabilir.⁵³

Tematik raporlar

Bir tematik raporda, bir veya bir dizi izleme ziyaretinin genel sonuçları ele alınmaktan ziyade, belirli bir konuda (örneğin sağlık hizmetlerine erişim) veya seçilmiş konularda (örneğin sağlık hizmetlerine erişim ve özel hassasiyetleri bulunan kişiler) analize yer verilir.

Acil durum veya olay raporları

İsyanlar veya açlık grevleri gibi özel durumlarla ilgili olarak acil önlem alınmasının gerekli olduğu hallerde, acil durum veya olay raporlarının hazırlanması uygun olabilir.

3.5.4 Tavsiyelerde Bulunmak

İzleme ziyaretlerinin son aşama olmadığı gibi, tavsiyeler de son değildirler. Anlamlı tavsiyeler hazırlamak izleme ziyaretinin en zor bölümlerinden biri olabilmektedir. Tavsiyeler açık, spesifik ve uygulanabilir olmalıdır. Tavsiyeler ne kadar açık ve spesifik olurlarsa, uygulanma ihtimalleri o kadar fazla olur. Şartların kapsamlı ve sistemli bir şekilde belgelendirilmesi ve analizi sayesinde, tavsiyelerin hazırlanmasında daha fazla açıklık ve özgünlük sağlama olasılığı da artar.

Tavsiyelerin ilgili resmi makamın doğru kademesine hitap etmesi gerekir. Bir diğer ifadeyle, resmi makamda bu tavsiyeleri hayata geçirmek için gerekli değişiklikleri ve düzenlemeleri yapma yetkisi bulunan yetkililere hitap etmelidir. Bir problemin temel sebebi başka bir yerden kaynaklıysa, tavsiyelerde, bir problemin hem operasyonel hem de sistematik olarak çözümüne yönelik olarak çok seviyeli bir yaklaşım benimsenebilir.

Hem içerik hem de genel hava olarak, tavsiyelerin hedef kitle gözetilerek tasarlanması gerekir. Tavsiyeler eleştirel veya yaptırım öngören nitelikte olmak yerine pratik ve kolaylaştırıcı olmalıdır. Bu tavsiyeler Hayatları gözaltı deneyiminden doğrudan etkilenen kişilere bir değişiklik sağlamayı amaçlamaktadır.

Minimum standartlardan ödün verilmeksizin ve gözaltı yerinin büyük olasılıkla faaliyetini sürdürmeye devam edeceği de unutulmayarak, tavsiyelerde aşağıda sayılanlara dikkat edilmesi gerekmektedir;

- Gözaltı yerindeki bazı konuların hassasiyeti ve karmaşıklığı ve bunların çözümünde esnekliğe ihtiyaç duyulması;
- Gözaltı merkezindeki temel problemleri ve dolayısıyla acil öncelikler;
- Tavsiyelerin uygulanması için net ve ulaşılabilir bir zaman dilimi belirleme ihtiyacı (acil, kısa, orta ve uzun vade);
- Belirli problemlerin ortadan kaldırılması için yaratıcı çözümlere ihtiyaç duyulması;
- Tavsiyelerin, standartların geliştirilmesi ve muhafazasına katkı sağlanmasındaki rolü;
- Etkin uygulama için eğitim ve/veya teknik yardımın gerekli olma olasılığı ve
- Uygun ise, diğer kurum veya kuruluşlar (örneğin bölgesel ve uluslararası ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşlar) tarafından verilen tavsiyelerin güçlendirilmesi olasılığı; bu olasılık tavsiyeleri güçlendirebilir ve uygulama olasılığını artırabilir.

Gözaltı merkezlerine yapılan ziyaretler sonrasında hazırlanan tavsiyelerin kalitesi ve yararlılığı, ikili SMART modelinin birbiriyle ilişkili ve birbirini karşılıklı olarak destekleyen 10 kriter esas alınarak değerlendirilebilir.⁵⁵

Specific (Spesifik): Tavsiyelerin her biri sadece belirli bir meseleye yöneliktir.

Masurable (Ölçülebilir): Her bir tavsiyenin uygulanmasının değerlendirilmesi mümkün olduğunca kolay olmalıdır.

Achievable (Ulaşılabilir): Her bir tavsiye gerçekçi ve uygulanabilir olmalıdır.

Results-oriented (Sonuç odaklı): Önerilen eylemler somut sonuçlar doğurmalıdır.

Time-bound (Zamanla sınırlılık): Her bir tavsiyede uygulama için gerçekçi bir zaman dilimi belirtilmelidir.

+

Solution-suggestive (Çözüm önerici): Tavsiyeler mümkün olduğunca güvenilir çözümleri teklif eder nitelikte olmalıdır.

Mindful of prioritization, sequencing and risks (Önceliklere, sıralamaya ve risklere karşı duyarlı): Tavsiyeler verildiği zaman, bunlar arasından acil olanlar öncelikle ele alınmalıdır. Daha az acil olanlar müteakip raporlar için ayrılabilir.

Argued (Tartışılmış): Tavsiyelerde nitelikli, nesnel kanıt ve analizler esas alınmalı, ilgili standartlara atıf yapılmalıdır.

Real-cause responsive (Gerçek sebebe cevap veren): Tavsiyelerde semptomlardan ziyade problemlerin sebepleri ele alınmalıdır.

Targeted (Hedef odaklı): Tavsiyeler 'resmi makamlara' hitaben değil belirli kurum ve/veya aktörlere yöneltilerek, bunların uygulamadaki sorumlulukları netleştirilmelidir.

3.5.5 Raporların Dağıtılması

Raporların en önemli hedef kitlesi gözetli tedbirini uygulayan resmi makamlardır. Ancak, mahremiyet ve gizlilikle ilgili kaygılar gerektiği şekilde göz önünde bulundurularak, raporların kamuya açıklanması da önemli olabilir. Raporların yayınlanmasında zamanlama hususu ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşun karar vereceği bir strateji meselesidir. Raporlar ayrıca özellikle tavsiyeleri etkileme, destekleme ve/veya izleme konumunda olabilecekler başta olmak üzere, diğer paydaşlarla da paylaşılabilir. Bu paydaşlar arasında örneğin, BM ve bölgesel kuruluşlar ve mekanizmalar, mahalli idarelerin yetkilileri ve meclis üyeleri, STK'lar ve diğer sivil toplum aktörleri sayılabilir.

Ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşun stratejisine bağlı olarak, raporlar veya özetleri medyaya da paylaşılabilir. Bu durumda, resmi makamların tepkilerinin ve karşılıklarının izlenmesi önemli olacaktır. Bu takip sürecinin planlanmasına yardımcı olacaktır.

3.5.6 Rapor ve Tavsiyeleri Takip Süreci

Resmi makamların raporlarda yer alan bulgular ve tavsiyelerin uygulanması konularında ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluş ile yapıcı diyalog kurması arzu edilir. Takip süreci çeşitli yollarla icra edilebilir. Bu yöntemler karakter olarak sistematik olabilecekleri gibi duruma ya da dosyaya özel müdahaleler şeklinde de olabilirler.

Kullanılması tavsiye edilen strateji önerileri aşağıda yer almaktadır;

Raporlar için yazılı cevap almaya çalışın

Resmi makamların bir rapora ve tavsiyelere, somut olgular veya yasal standartlara uygunluk konularındaki her çeşit görüş farklılıklarını belirterek yazılı cevap vermeleri arzu edilir. Bazı izleme görev tanımları bağlamında resmi makamlar cevap vermekle mükelleftirler. Cevap için makul bir süre içeren bir son teslim tarihinin belirlenmesi önemlidir. 'Makul sürenin' ne olacağı şartlara, özellikle de gündeme getirilmiş meselelerin ciddiyetine ve ne kadar aciliyetle ele alınmaları gerektiğine bağlı olacaktır.

Cevapta resmi makamların tavsiyeleri uygulamaya ne kadar hazır olduklarına dair bir emare bulunmalıdır. Bu cevabın niteliği ve içeriği, takip sürecinde gerçekleştirilecek diyalog, ileride gerçekleştirilecek ziyaretler için yapılması gereken değişiklikler ya da habersiz veya kısa süre önceden haberli şekilde takip amacıyla yapılacak anlık ve acil ziyaret gerekliliği açılarından ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşa rehberlik sağlayabilir. Cevapta bir tavsiyenin yerine getirileceğine dair güvence verilmesi memnuniyetle karşılanacaktır. Bir sonraki izleme ziyareti sırasında veya koordineli bir izleme ağı aracılığıyla takip süreci için işaretleme de gerekmektedir.

Ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluş ile resmi makamlar arasındaki tüm yazışmalarda yazılı iletişim için belirlenmiş yerel kural ve protokollere uyulması, resmi bir dil ve yerine uygun hitap ifadeleri kullanılması gerekir.

Takip amaçlı ziyaretler

Tavsiyelerin uygulama sürecini kontrol etmek ve fiili durumun resmi makamın yönetim kademesi tarafından verilen güvenceleri yansıtmayı yansıtmadığını teyit etmek amacıyla, takip amaçlı ziyaretler gerçekleştirmek kritik önemdedir.

Kilit makamlarla toplantıların ve yuvarlak masa görüşmelerinin düzenlenmesi

Kilit makamlarla gerçekleştirilecek takip amaçlı toplantıların ve yuvarlak masa görüşmelerinin dikkatli ve iyi düşünülmüş olarak planlanması gerekmektedir.

Planlama sürecinde tavsiyelerin uygulanmasının önündeki engeller ve sebepleri öngörülmelidir. Bu süreçte, sosyal, ekonomik, yasal ve siyasi kaygılar ve uygulamanın resmi makamların menfaatine olup olmadığı ya da bu şekilde algılanıp algılanmadığı göz önünde bulundurularak, uygulama olasılıkları enine boyuna incelenmelidir. Bu inceleme uygulama şanslarını maksimum seviyeye çıkartan stratejilerin geliştirilmesine yardımcı olacaktır.

Bulgular ve tavsiyeler açık, tarafsızlık ve profesyonellik içerisinde sunulabilir ve tartışılabilir. ‘Zarar verme’ ilkesinde vücut bulan korumayla ilgili kaygılara

tabi olarak, diyalogun kanıta dayalı olması gerekir. Gerekirse, izleme amaçlı ziyaret gerçekleştirme yetkisi tekrarlanabilir (ve gerekirse atıf yapılabilmesi için erişilebilir olmalıdır).

3.5.7 İzleme Sürecinin Değerlendirilmesi ve İncelenmesi

Göçmenlerin gözaltında tutuldukları yerlerde izleme faaliyeti gerçekleştirme süreci etkili olacak ise, bu kapsamda gerçekleştirilen çalışmaların ve sağlanan etkinin süreçten dersler çıkartmak ve gerekli değişiklikleri gerçekleştirmek amacıyla, düzenli aralıklarla değerlendirilmesi ve incelenmesi zorunludur. Bu Kılavuz'un amacı; şeffaf ve ölçülebilir çıktılar elde edilebilmesi için, net izleme amaç, hedef ve görevleri geliştirilmesinde kullanıcılara yardımcı olmaktır.

Bir izleme amaçlı ziyaretin veya izleme programının değerlendirilmesinde sürecin tüm yönleri ve aşamalarıyla incelenmesi gerekir. Bu değerlendirme kapsamında metodolojinin kendisi ve farklı aşamalarındaki uygulaması incelenmelidir. Bu değerlendirme süreci geniş anlamda şunları cevaplandırabilmelidir:

İyi planlanmış ve hazırlanmış izleme süreçleri ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşlara tüm bu sorularla ilgili olarak dikkatle düşünülmüş ve somut cevaplar sağlayabilmelidir. Fakat yine de, bu süreçleri değerlendirenlerin koruma alanında sağlanacak değişikliklerin kademeli ve etkileyici düzeyde olmayacağı gerçeğini akıllarından çıkarmamaları zorunludur. Bu itibarla, değerlendirme ve inceleme sürecinin periyodik ve sürekli olması ve etkiyi zamana yayılmış şekilde ölçmesi gerekir.

3.5.8 Muhtemel İlave Takip Stratejileri

Ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşlar izleme sürecine ek olarak aşağıda önerilenler gibi ilave takip stratejileri geliştirmeyi de düşünebilirler.

Mevzuatın ve/veya idari talimatların ya da kuralların gözden geçirilmesi

Bazı ülkelerde ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşların takip sürecindeki rollerinin kapsamı, göçmenlik veya sığınma yasaları gibi ulusal mevzuat ve/veya idari talimat ya da kuralların revize edilmesinde rol alınmasını içerecek şekilde genişletilebilir. Örneğin, UNHCR ve bazı NHRI'ler (insan hakları

KUTU 3.20 İZLEME AMAÇLI ZİYARETİN DEĞERLENDİRİLMESİ

- Neler yaptık?
- Neler elde ettik?
- Ne kadar iyi yaptık?
- Ne gibi bir fark yarattık?
- Bunları nasıl biliyoruz?

Karşılığında, aşağıdaki sorunların cevapları verilmelidir;

- Şimdi daha önce bilmediğimiz neyi biliyoruz?
- İzleme sürecimizde herhangi bir boşluk veya eksiklik mevcut mu?
- Kaçan herhangi bir fırsat olmuş mu?
- Neyi daha iyi yapabiliydik?
- Bu nasıl bir fark yaratacaktır?

komisyonları ve Ombudsmanlıklar dâhil) bu düzeyde hükümetle ilişkiler geliştirebilirler. NPM'lerin 'mevcut mevzuat veya mevzuat tasarımları hakkında teklifler ve gözlemler sunma' yetkisi OPCAT kapsamında 'asgari yetki' olarak tanımlanmaktadır.'⁵⁶

Bireysel müdahaleler ve yönlendirmeler

Geri gönderilme ya da diğer uluslararası hukuk ihlalleriyle sonuçlanabilecek sınırdışı edilme veya ülkeden çıkarılma riskinin yakın bir tehdit olduğu hallerde, ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşun bireysel müdahalelerde bulunması gerekebilir. Buna benzer olarak, işkence veya diğer kötü muameleyle ilişkin yakında gerçekleşmesi beklenen risk de bireysel müdahalelerde bulunma gereğini tetikleyebilir. Her ne kadar bu sorunlar ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşun sınır izleme ve raporlama işlevi kapsamında gündeme gelse de, bu çeşit risklerin "geleneksel" izleme ve raporlama işlevinin ötesinde müdahalelerin gerçekleştirilmesi ihtiyacını doğurması kuvvetle muhtemeldir.

Hangi sıfatla müdahalede bulunacak olurlarsa olsunlar, ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşların konunun ilgili mercilere yönlendirilmesi için etkili politika ve sistemler geliştirmeleri gerekir.

Aktif destek (savunuculuk)

Ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşun izleme amacıyla gözaltı merkezini ziyaret etme yetkisinin kapsamına bağlı olarak, izleme işlevine paralel aktif destek (savunuculuk) stratejilerinin geliştirilmesi hem gerekli hem de uygun olabilir. Aktif destek stratejilerinin izleme işlevini tamamlayıcı şekilde tasarlanması, bir diğer ifadeyle, gerekli korumaların ve tavsiyelerin uygulanmasının sağlanması amacıyla, ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşun bulgularını dile getirmesi gerekir.

Aktif destek (savunuculuk), kamunun yer aldığı girişimler, sivil toplum forumları ve ağları (örneğin IDC), BM ve/veya bölgesel forumlar (örneğin Keyfi Gözaltı Çalışma Grubu, BM İnsan Hakları Konseyi ve diğer insan hakları mekanizmaları gibi) mekanizmaların stratejik şekilde kullanımı yoluyla gerçekleştirilebilir.

Medya

Makamlar genellikle medyada yer alan haberlere karşı oldukça hassastırlar. Ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşların medyayı ihtiyatlı ve stratejik şekilde kullanmaları ve sadece kendi yetki ve sorumluluk alanlarına giren konular hakkında konuşmaları tavsiye edilmektedir. Açıklamalar mutlaka net ve doğru olmalı ve raporlar ve iddialar ile bulgular arasında ayrım yapılmalıdır. Yorumlar dikkatlice analiz edilmeli, konuya odaklı, dengeli ve savunulabilir olmalıdır. Ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşların medyayla kurulacak temaslar için kılavuz ilkeler geliştirmesi tavsiye edilir.

BM insan hakları kuruluşları ve mekanizmaları

Bazı hallerde uluslararası insan hakları kuruluşları ve mekanizmalarıyla temasa geçilmesi uygun olabilir⁵⁷. Örneğin, BM insan hakları sözleşmesi kapsamında oluşturulan bir kuruluşun bireysel başvuruları⁵⁸ kabul ve değerlendirme yetkisini tanıyan bir ülkede, bireysel şikâyet usulleri uygulamaya konulabilir. Bu, iç hukukta mevcut tüm müracaat yollarının tüketilmesini gerektiren karmaşık bir süreçtir ve sorunların çözülmesi yıllar alabilmektedir. Ancak, göçmenlerin gözaltıyla ilgili uluslararası ve bölgesel içtihatların sayısında artış gözlenmektedir.⁵⁹ Göçmenlerin gözaltında tutulması bağlamında, geçici tedbirler, sınırdışı veya ülkeden çıkarılma riskinin yakın olduğu ve bunun geri bunun geri gönderilmeyle

sonuçlanabileceği hallerde özellikle önemlidir. Ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşlar bireysel müracaat usullerine ilaveten, BM İnsan Hakları Konseyi tarafından gerçekleştirilen Periyodik Evrensel İnceleme süreci aracılığıyla ya da Taraf Devletlerin insan haklarıyla ilgili sözleşmeler kapsamındaki uygulamalarını izleyen BM sözleşme kuruluşları nezdinde gerçekleştirilen periyodik raporlama süreci aracılığıyla bulgularını paylaşmayı uygun bulabilir. Ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşlar ayrıca, İşkence ve HRM konularında tematik olarak görevlendirilmiş Özel Raportörler gibi özel BM usulleri ile ya da ülkeye özel görev tanımları bulunan özel usullerle de bilgi paylaşmayı seçebilirler.

Dava etme

Ulusal insan hakları kuruluşları başta olmak üzere yurtiçindeki ziyaret gerçekleştiren kurum veya kuruluşların bazıları yarı yargısal ve hatta kimi zaman yargısal yetkilere haizdirler. Şikâyetleri kabul edebilmek ve inceleyebilmektedirler ve gözaltında keyfi ya da yasal olmayan şekilde tutulan kişilerin serbest bırakılmasını ve/veya tazminat ödenmesini emir veya tavsiye edebilmektedirler. Diğer hallerde ise, ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluş bir hukuki işlemin başlatılması için zemin hazırlayacak veya bu hukuki işlemin başarısı için kritik önemde olabilecek bilgilere de sahip olabilmektedir. Bu çeşit durumlarda, özellikle ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluş tavsiyelerine uyulma konusunda dirençle karşılaşıyor ise, konunun avukatlara yönlendirilmesi ve avukatlarla işbirliği yapılması atılacak uygun bir adım olacaktır.

UNHCR ve NHR'ler gibi kurum ve kuruluşların mahkemeler aracılığıyla gerçekleştirdikleri müdahaleler, koruma standartlarının geliştirilebileceği ve uluslararası mülteci ve insan hakları hukukunun tutarlı bir şekilde uygulanmasını güçlendirecek önemli bir araçtır.

Kapasite geliştirme ve eğitim

İzleme faaliyetini gerçekleştiren kurum veya kuruluşlar bilgi ve becerilerin artırılması ve tavır ve davranışların olumlu yönde etkilenmesi amacıyla, göçmenlerin gözaltında tutulması görevinde yer alan personelin eğitimini teşvik edebilir ve bu eğitimlere katkıda bulunabilirler.

4 GÖÇMENLERİN GÖZALTINA ALINMASININ İNCELENECEK YÖNLERİ

4. Bölüm diğer bölümlerden bağımsız olarak başlı başına bir bölüm olarak okunabilir. Göçmenlerin gözaltına alınmasıyla ilgili temel uluslararası ve bölgesel standartlardan yararlanılan bu bölümde, göçmenlerin gözaltına alınmasının izleme amaçlı yapılan bir ziyaret kapsamında incelenebilecek özel yönleri hakkında karşılaştırma ölçütleri, uygulamada dikkat edilmesi gereken hususlar ve yönlendirici genel esaslar önerilmektedir. Bu bölüm tipik olarak, göçmenlerin gözaltına alınması bağlamında ortaya çıkan meselelerle ilgili olarak oluşturulmuş ilgili uluslararası standartlara atıf yapılmasını kolaylaştırmaktadır.

Kaynaklar evrensel ve bölgesel insan hakları ve mülteciler hukukunu⁶⁰ düzenleyen antlaşmalar ve elektronik ortamdaki hukuki metinlere atıf yapmaktadır. Liste tam kapsamlı bir liste olmamakla birlikte konuyla en fazla ilgili olan hükümler ile belirli hükümler seçilmiştir. Ayrımcılık yapılmaması, keyfi gözaltı yasağı ve gözaltında tutulan kişilere insanlık dışı ve onur kırıcı muamele yapılmaması gibi genel insan hakları standartları bölümün genelinde uygulanan standartlar olmakla birlikte, ayrı ayrı listelenmemektedirler.

4.1 GÖZALTI VE GÖÇ USULLERİ

Bu bölümün amacı; kişilerin gözaltında tutuldukları yerlere nasıl kabul edildiklerini ve gözaltına alınmaları sonucunu doğuran şartlara karşılık verebilmek için gerekli bilgilere ve usullere nasıl ulaşabildiklerini incelemektir. Bunlar kişinin gözaltında tutulan bir göçmen olma deneyiminin kritik ilk adımlarıdır ve ister kısa ister uzun vadede bir göçmen olarak gözaltı deneyimini nasıl yaşayacağını büyük ölçüde etkileyecektir.

4.1.1 Gözaltı Usulleri ve Gözaltı Alternatiflerine Erişim

Gözaltına yönelik hukuki dayanağın incelenmesi gözaltı şartlarının niteliğini ve etkilerini anlamak için kritik önem taşımaktadır. Bu durum, ziyareti gerçekleştiren kurum veya kuruluşların gözaltı yerlerini izleyebilmek için gözaltı ile ilgili hukuki çerçeveyi tüm yönleriyle analiz etmeleri gerektiği anlamına gelmez. Aslında pek çok ülkede bu konularda oldukça hacimli çalışmalar hâlihazırda mevcuttur. Bilakis, gözaltının hukuki dayanağının – veya dayanaksızlığının – anlaşılması etkili bir izleme faaliyeti için elzem bir başlangıç noktası teşkil etmektedir.

Uluslararası hukuk, özgürlük kısıtlamalarının ve gözaltının istisnai şekilde kullanımının yasal olması ve keyfi olmaması halinde uygulanabilir olduğunu öngörmektedir.. Bir başka ifadeyle, gözaltı dâhil her türlü özgürlük kısıtlaması ancak yasada öngörülen gerekçelerle ve yasada izin verilen usullere uygun şekilde gerçekleştirilebilir.

Keyfi gözaltı uygulaması yasağı ise hakkaniyet ve ayrımcılığın önlenmesinin sağlanması adına bir dizi ilave tedbiri gerektirmektedir. Birinci olarak, gözaltı meşru bir amaç için uygulanmalıdır. Göçmenlerin gözaltına alınması bağlamındaki ‘meşru amaçlar’ sığınmacılar ve göçmenler için belirlenmiş olanlarla aynıdır çünkü bunların da öznesi: gelecekte gerçekleşecek bir hukuk işleminden ya da idari süreçten kaçma riski bulunan ya da kendisi ya da kamu güvenliği için bir tehlike arz eden kişilerdir.

İkinci olarak, devletin gözaltı tedbirini uygulamak için meşru amaca sahip olduğu varsayılsa bile, göçmenlerin gözaltına alınmasının her durumda durumun şartları bakımından gerekli, makul ve orantılı olması zorunludur. Bu gereklilikler göçmen, sığınmacı ya da diğer göç statülerine bakılmaksızın gözaltına tabi olan tüm kişiler için geçerlidir.

Son olarak, gözaltı mutlaka düzenli aralıklarla gerçekleştirilen anlamlı, uygulanabilir ve bağımsız bir incelemeye tabi olmalıdır.

Bir izleme ekibi her zaman herhangi bir gözetimin keyfi veya hukuksuz olup olmadığını değerlendirme pozisyonunda olmayacaktır. Ne var ki, keyfi veya yasal olmayan gözetim uygulamalarına dair bir kaydın varlığı halinde, bu durum, diğer gözetimde tutulan kişiler için sistematik veya artan bir keyfi ve hukuksuz gözetim uygulaması riskine işaret edebilir.

İlgili standartları daha ayrıntılı bir şekilde incelemek için bkz. Bölüm 2.6 Uluslararası Hukuki Çerçeve.

1 Göçmenlerin gözetimine alınması ancak yasa da öngörülen gerekçelerle ve yasa da izin verilen usullere uygun şekilde istisnai olarak gerçekleştirilir

Kaynaklar: [ICCPR](#) 9(1), 12(1); [CMW](#) 16(1), 16(4), 39; [CRC](#) 37(b); [CRPD](#) 14(1); [CSR](#), Md. 31(1); [BPP](#) 2; [UNHCR-DG](#) 3; [ACHRP](#) 6, 12; [ACHR](#) 7(1), (2), (3); [ECHR](#) 5; [CFREU](#) 6; [EU-RD](#) Başlangıç Bölümü (15); [PBPPDLA](#) III(1), (2); [CPT/Inf](#) (2009) 27 §85

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözetimde tutulan kişilerin gözetimde tutulmaları için (ulusal hukukta) bir yasal dayanak mevcut mudur?
- Gözetim tedbirinin uygulanması istisnai bir uygulama ve son çare olarak başvuru olan bir tedbir midir? göçmenlerin gözetimine alınmasına ilişkin istatistikleri kontrol ediniz: gözetimde tutulabilecek olan kişilerin yüzde kaçının fiilen gözetimde tutulmaktadır/serbest bırakılmıştır?
- Gözetimde tutulan kişilere tutuklanma ve gözetim altına alınma anında ya da o andan itibaren mümkün olan en kısa süre içerisinde bireysel gözetim emirleri sunulmuş mudur?
- Gözetimine alınmaları kararının yazılı gerekçeleri anlayacakları dilde hazırlanmış şekilde gözetimine alınmış göçmenlere verilmekte midir?

2 Gözaltına alma kararları düzenli aralıklarla gerçekleştirilecek incelemelere tabidir ve gözaltına alınmış göçmenler gözaltına alınma kararlarına itiraz etmek veya temyiz etmek için anlamlı hakka sahiptirler

Kaynaklar: [ICCPR](#) 9(5); [CRC-GC](#) 6(61-63), GC 10(83); [CMW](#) 16(6), (8), (9); [BPP](#) 11(3), 37; [UNHCR-DG](#) 3(17); [ACHR](#) 7(5)-(6), 25(1); [ACHRP](#) 7; [ECHR](#) 5; [CFREU](#) 6; [EU-RD](#) Başlangıç Bölümü (15); [PBPPDLA](#) V; [CPT/Inf](#) (2009) 27 §86.

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Göz altına alınmış göçmenlere gözaltına alınma kararlarının hukuksuzluğuna karşı itirazda bulunma hakları olduğu gecikilmeksizin belirtilmekte midir? Etkili hukuki müracaat yolları mevcut mudur?
- Bir bireysel dosya kapsamında gözaltı ne sıklıkta incelenmektedir (düzenlilik, sıklık ve nitelik, kim tarafından ve hangi yetkilerle)?
- İnceleme pusulü nedir? Bu usul hakkında gözaltı alınmış göçmenlerin anlayacakları lisanda bilgilendirme yapılmakta mıdır?
- İncelemeyi gerçekleştiren birim bağımsız mıdır? Kararı uygulanabilmekte midir?
- İnceleme kendiliğinden başlayan bir süreç midir yoksa talep üzerine mi başlatılmaktadır? Bireyselleştirilebilmesi mümkün müdür?
- Gözaltına alınmış göçmenlerin başvurularının seyri hakkındaki bilgilere kolaylıkla erişimlerivardır mıdır?
- Refakatsiz veya ailelerinden ayrı düşmüş çocuklara herhangi bir usulle ilgili olarak yardım sağlanmakta mıdır?

3 Gözaltı katı süre limitlerine tabidir ve gözaltı için öngörülen azami süreye ulaşılmış ise gözaltında tutulan göçmenler serbest bırakılır

Kaynaklar: [UNHCR-DG](#) 6; [WGAD-D5](#) P7; [PBPPDLA](#) III (1); [EU-RD](#) Başlangıç Bölümü (16); [CPT/Inf](#) (97) 10 §27

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Yasada ve bireysel dosya bazında azami süre sınırı konulmuş mudur? Bir gözaltına alınmış göçmen bu süreye ulaşırsa ne olur?
- Refakatsiz veya ebeveynlerinden ayrılmış çocuklar gözaltına alınmakta mıdır? Evet ise, ne süreyle?

- Gözaltının fiili süresi nedir (ortalama, en uzun)?

4 Bir gözaltı kararı alınmadan önce öncelikle gözaltı alternatifleri değerlendirilmelidir

Kaynaklar: [UNHCR-DG 4.3](#); [PBPPDLA III\(4\)](#); [EU-RD](#) Başlangıç Bölümü (15)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltının alternatifleri nelerdir? Bu alternatiflerden gerçekten yararlanılabilmekte midir? Hangi esaslar?
- Gözaltı emrinde diğer alternatif tedbirlerin neden kullanılmadığına dair gerekçelere yer verilmekte midir?
- Belirli bir zaman içerisinde kaç kişi gözaltına alternatif tedbirler uygulanmak üzere serbest bırakılmıştır? Aynı süre içerisinde kaç kişi gözaltında kalmaya devam etmiştir?
- Gözaltı alternatifleriyle ilişkilendirilmiş herhangi bir hürriyetten yoksunluk hali hukuka uygunluk ve keyfi olmama ilkeleriyle uyumlu mudur?
- Gözaltı alternatifleriyle ilgili olarak, bu tedbirlerin başlı başına mülteciler, sığınmacılar bakımından keyfi hürriyetten yoksun bırakma hallerine sebep olmamalarını veya öteki türlü mültecilerin, sığınmacıların veya göçmenlerin haklarının ihlaline sebebiyet vermemelerini sağlamak için, şikâyet/periodyok inceleme mekanizmaları mevcut mudur?
- Hassas durumdaki kişilere hangi esasla gözaltı tedbirinin alternatiflerine erişim olanağı sağlanır?

5 Gözaltına alternatif olarak topluluk içinde yaşamak üzere serbest bırakılan gözaltına alınmış göçmenler ve aile bireyleri için, belge eksikliği sebebiyle yeniden gözaltına alınma ihtimaline karşı bir güvence olarak, gerekli kimlik belgeleri ve/veya serbest bırakma/ikamet belgeleri düzenlenir ve bu sayede hizmetlere erişebilirler

Kaynaklar: [UNHCR-DG 4.3](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltına alınmış göçmenlere ve aile bireylerine geçici resmi kimlik kartları verilmekte midir?
- Serbest bırakılanlar için o ülkede ikamet etmelerine izin veren geçici kimlik kartları düzenlenmekte midir?
- Resmi makamlar bu belgelere itibar etmekte midir?

4.1.2 Avukata Erişim

Gözüaltına alınmış göçmenler hem gözüaltı tedbirinin kendisi hem de ilgili koruma ve/veya göçmenlik usulleriyle ilgili olarak, kendilerine danışmanlık yapacak ve yardımda bulunacak uygun nitelikli bir avukata erişim hakkına sahiptirler. Bu itibarla, hukuki tavsiye ve yardım konusundaki hakları gözüaltına alınmış göçmenlere otomatik olarak belirtilmekte ve bunlara gecikmeksizin erişimleri sağlanmaktadır. Avukatlar hukuki tavsiye sağlamanın yanı sıra işkencenin ve ayrıca *geri göndermenin* önlenmesi için önemli birer aracı de olabilmektedirler. Gözüaltına alınmış göçmenlerin ücretsiz şekilde hukuki yardıma eriştikleri veya erişebildikleri hallerde, söz konusu yardımın kullanılabilirliği gözüaltına alınmış göçmenlere etkin şekilde belirtilmelidir.

Gözüaltına alınmış göçmenlere hukuki danışma ve iletişim için uygun süre ve imkânlar sağlanmalıdır. Bu iletişim ve danışma mutlaka hiçbir gecikme yaşanmaksızın, sansürlü şekilde ve tam gizlilik içerisinde gerçekleştirilmelidir.

1 Gözüaltına alınmış göçmenler uygun nitelikli avukatlara erişime sahiptir

Kaynaklar: [ICCPR](#) 14(3)(b), (d); [CMW](#) 18(3)(b), (d); [CRC](#) 37(d); [CRC](#) GC 6; [CSR](#) 16(2); [UNHCR-DG](#) 7; [BPP](#) 11(1) 17, 18; [SMR](#) 93; [WGAD-D5](#) p.2; [ACHR](#) 8(2)(d), (e); [PBPPDLA](#) V; [ACHRP](#) 7; [ECHR](#) 6; [EPR](#) 23.1 & 98; [CFREU](#) 47; [EU-RD](#) 9.7; [CPT/Inf](#) (97) 10 §30, 31; [CPT/Inf](#) (2009) 27 §82, 87

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözüaltına alınmış göçmenler gözüaltına alındıkları andan itibaren avukata erişim imkânına sahip midir?
- Refakatsiz veya ailelerinden ayrı düşmüş çocuklar avukata erişim imkânına sahip midir?
- Avukatlar hangi sıklıkla ziyaret gerçekleştirmektedir?
- Hukuki danışmanlık için kullanılan odalar veya diğer yerler mahremiyet ve gizlilik sağlamakta mıdır?
- Hukuki danışmanlık hizmetine gecikmeksizin erişmek için bir nöbetçi avukat sistemi veya diğer mekanizmalar mevcut mudur?
- Gözüaltına alınmış göçmenler hukuki yardıma erişmek veya hukuki yardımın kalitesi konusunda herhangi bir kaygı taşımakta mıdır?

2 Gözetli altına alınmış göçmenler işlemlerin her aşamasında hukuki yardıma erişim hakları bulunduğu konusunda otomatik olarak bilgilendirilmektedir

Kaynaklar: [ICCPR](#) 14(3)(b), (d); [CMW](#) 18(3)(d); [CRC](#) 37(d); [CSR](#) 16(2); [UNHCR-DG](#) 7; [BPP](#) 11(1) 17, 18; [SMR](#) 93; [WGAD-D5](#) p.2; [ACHR](#) 8(2)(d), (e); [ECHR](#) 6; [PBPPDLA](#) V; [ACHRP](#) 7

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözetli altına alınmış göçmenlere ücretsiz hukuki danışmanlık ve yardım sağlanmakta mıdır? Bu hizmetler ücretsiz değil ise, yasal temsil hizmetlerinin ücretsiz şekilde verilmesini sağlayacak bir sistem mevcut mudur?
- Bir avukat hakları bulunduğu gözetli altına alınmış göçmenlere ne zaman ve nasıl belirtilmektedir? Bu anlaşılabilir bir dille midir?
- Son 3-6 aylık dönemde gözetli altına alınmış göçmenlerin kaç tanesi veya yüzde kaç ücretsiz hukuki danışmanlık hizmetinden yararlanmıştır?
- Gözetli altına alınmış göçmenlerden herhangi birinin hukuki yardım alma talebi geri çevrilmiş midir ya da o kişinin bunun için uygun olmadığı beyan edilmiş midir?

3 Gözetli altına alınmış göçmenler kendi kanuni temsilcilerine kolaylıkla ve engelsiz bir şekilde erişim sağlamaktadır

Kaynaklar: [BPP](#) 11(1), 17, 18; [SMR](#) 93, 94; [RPJDL](#) 18(a); [PBPPDLA](#) V; [EPR](#) 23.3; [EU-RD](#) 9.7; [CPT/Inf](#) (97) 10 §31; [CPT/Inf](#) (2009) 27 §82

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Kanuni temsilciyle iletişim kurmak için sınırlama olmaksızın ve ücretsiz şekilde kullanılabilen telefon, faks ve/veya e-posta hizmeti mevcut mudur? Bu görüşmeler mahremiyet içerisinde yapılmakta mıdır?
- Gerekli takdirde, ücretsiz, yetkin ve tarafsız çalışan tercümanlara erişim imkânı mevcut mudur?
- Bir avukata erişim konusunda herhangi bir gecikme durumu yaşanmış mıdır?

4 Hükümet yetkilileri veya bunların vekilleriyle gerçekleştirilecek tüm mülakatlar esnasında avukatlar hazır bulunabilirler

Kaynaklar: [SMR](#) 93; [BPP](#) 11; [CPT/Inf](#) (97) 10 §31

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Resmi makamlarla gerçekleştirilen mülakatlar veya usuller esnasında avukatlar hazır bulunabilir mi?
- Bir avukat talep etmenin usulü nedir? Gecikmeler olmakta mıdır ve oluyorsa bunun sonuçları nelerdir?

5 Gözaltına alınmış göçmenlere ve bunların avukatlarına tüm mülakatlar, incelemeler, temyiz duruşmaları ve gözaltı, koruma, göçmenlik ve geri gönderme süreçleri ve usulleriyle ilgili kararlar hakkında önceden yazılı bildirimde bulunmaktadır

Kaynaklar: [CMW](#) 16(5), 18(3); [BPP](#) 11(2), 13; [BPDPDLA](#) V

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltına alınmış göçmenlere ve avukatlarına sunulan yazılı bilgilerin içeriği nedir?
- Bu içerik gözaltına alınmış göçmenin anlayabileceği bir dilde midir?

4.1.3 Varış ve Kabul

Tutuklama ve gözaltına alma sığınmacılar ve göçmenler için büyük bir huzursuzluk ve güvensizlik sebebidir ve onların hassasiyetini arttırabilmektedir. Gözaltında tutulan kişilere saygılı davranılması ve tüm haklarından haberdar edilmeleri esastır. Gözaltında tutulan kişilere aileleriyle, avukatlarıyla, BMMYK ile ve uygunsa konsolosluk personeliyle⁶¹ hürriyetten yoksun kaldıkları andan itibaren erişim olanağı sağlanır. Gözaltında tutulan kişilerin kendilerine saygıyla yaklaşıldığı ve mümkün olduğunca güven içinde oldukları hissi yaratılarak, hassasiyet hisseleri minimum seviyeye indirilecek şekilde yaklaşılsa, bu kişilerin gözaltı deneyimiyle başa çıkma ve ayrıca personel ve yönetim ile işbirliği yapma ihtimalleri daha da artar. İdari gözetim altında tutulan kişilerin bu başlangıç aşamalarını tecrübe etme yolları ayrıca onların genel olarak ister kısa ister uzun süreli gözaltı deneyimini nasıl tecrübe ettiklerini önemli ölçüde etkileyecektir. İlk aşama olan varış ve kabul

aşaması gözaltında tutulan kişilerin bir kayıt defterine düzgün bir şekilde kaydedilmeleri ve özel ihtiyaçlarının belirlenmesi için önemli bir fırsattır.

Sonuncu, fakat bir o kadar da önemli olarak, gözaltında tutulan kişilerin tamamının varış anında, sağlık görevlileri tarafından mahremiyet içersinde ve gerekirse tercüman eşliğinde sağlık kontrolünden geçirilmeleri önemlidir.

1 Gözaltında tutulan kişilere merkeze varışlarında yazılı olarak ve tutuklanma ve gözetim altına alınma sebeplerini anlayabilecekleri bir tarzda/lisanla sistematik şekilde bilgi verilmektedir

Kaynaklar: [ICCPR](#) 9(2), 14(3)(a); [CMW](#) 16(5); [BPP](#) 10, 14; [ACHR](#) 7(4), 8(2)(b); [ECHR](#) 5; [EPR](#) 38; [BPDPDLA](#) V

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltına alınmış göçmenlere neden gözaltına alındıkları hakkında nasıl bilgi verilmektedir? Bu bilgilendirme kayıtlı mıdır ve nasıl yapılmaktadır?
- Gözaltı usulleri hakkında gözaltına alınmış göçmenlere bilgi verilmekte midir?
- Gözaltı tedbirine ve gözaltı merkezine ilişkin hakları ve yükümlülükleri konusunda bilgi verilmekte midir?
- Bu bilgilendirme nasıl yapılır?
- Bu bilgilendirme gözaltına alınmış göçmenin anlayabileceği bir dilde ve tarzda yapılmakta mıdır? (okuma yazması olmayan kişiler de dâhil olmak üzere)

2 Gözaltına alınmış göçmenlerin tamamına sığınma ve geri gönderilmeye karşı koruma talep etme hakları otomatik olarak açıklanmaktadır

Kaynaklar: [UDHR](#) 14; [UNHCR-DG](#) 1; [ACHR](#) 22(7); [ACHRP](#) 12(3); [CFREU](#) 18; [CSR](#) 33; [CRC](#) 22; [ASP](#) 19; [ATP](#) 14; [UNHCR-DG](#) 1

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltına alınmış göçmenlere hangi bilgiler verilmektedir? Hangi şekilde verilmektedir?
- Bu bilgilendirme gözaltına alınmış göçmenin anlayabileceği bir dilde ve tarzda yapılmakta mıdır? (okuma yazması olmayan kişiler de dâhil olmak üzere)

3 Gözaltına alınmış göçmenin kimliğinin, gözaltına alındığı zamanın, tarihin ve gerekçelerinin, gözaltı tedbirinin uygulanmasından sorumlu yetkili merciinin adının kaydedildiği ve gözaltına alınmış göçmen tarafından imzalanmış bir gözaltı kayıt defteri mevcuttur

Kaynaklar: [ICPPED](#) 17(3); [SMR](#) 7(1); [WGAD-D5](#) P4; [PBPPDLA](#) IX(2); [CPT/Inf](#) (2009) 27 §85; [EPR](#) 15.1

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Kayıt defter(ler)i sistematik ve dikkatli bir şekilde tutulmakta mıdır? Kayıt girişlerinde boşluklar mevcut mudur?
- Gözaltı kayıt defterine hangi bilgiler kaydedilmektedir? Kayıtlar şu bilgileri içermekte midir: temel kişisel bilgiler; geçerli bir gözaltı emri; kimlik bilgilerini kanıtlayan belgelerin ve diğer araçların detayları; yakın aile üyelerinin adı ve irtibat bilgileri; konuştuğu dil ve ücretsiz, yetkin ve tarafsız bir tercümanın mevcut olup olmadığı ve kullanılıp kullanılmadığı; ülkede bulunuş veya geliş sebebi olarak beyan edilmiş sebepler; gözaltına alınmış göçmenin uluslararası koruma/sığınma başvurusu yapıp yapmadığı; gözaltına alınmış göçmenin özel gereksinimlerinin olup olmadığı?

4 Üst araması sadece personelin ve gözaltına alınmış göçmenlerin güvenliği için mutlaka gerekli olduğu zaman başvuru olan bir çaredir ve kişinin onuruna saygılı bir şekilde icra edilir. Bir gözaltına alınmış göçmen üzerinde yapılan elbisesiz üst araması ancak istisnai şartlar altında ve üstü aranacak göçmenle aynı cinsiyette olan tam eğitilmiş bir personel tarafından gerçekleştirilir.

Kaynaklar: [ICCPR](#) 7, 10; [BR](#) 19, 21; [CPT/Inf](#) (99) 12; [EPR](#) 54; [PBPPDLA](#) XXI

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Merkeze kabul anında ve müteakiben uygulanacak üst aramalarında usuller nelerdir?
- Aramalar aynı cinsiyetteki personel tarafından mı gerçekleştirilir?
- Üst araması yapan personele özel eğitim verilmekte midir?
- Kadınlar üzerindeki üst aramaları nasıl ve kim tarafından gerçekleştirilir?
- Gözaltına alınmış LGBTİ göçmenlerin üstlerinin aranması için özel usuller mevcut mudur?
- Örneğin özel cihazla tarama gibi uygun alternatif inceleme yöntemleri kullanılmakta mıdır?

5 Gözaltına alınmış göçmenler diğer kişilerden ayrılmaktadır (örneğin adli gözaltında tutulan kişilerden)

Kaynaklar: [ICCPR](#) 10(2)(a); [CMW](#) 17(2); [BPP](#) 8; [SMR](#) 8(b); [RPJDL](#) 17; [WGAD-D5](#) P9; [UNHCR-DG](#) 8; [EXCOM](#) 44(f); [ACHR](#) 5(4); [PBPPDLA](#) XIX; [CPT/Inf](#) (97) 10 §28

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltına alınmış göçmenlerin adli gözaltına alınmış genel toplulukla bir arada tutulmamalarını sağlayacak süreç nedir?
- Gözaltı tedbiri bir adli gözaltı merkezinde uygulanıyorsa, gözaltına alınmış göçmenler hangi bölümde tutulmaktadır? Örneğin, merkezin özel olarak kendilerine tahsis edilmiş bir koridorunda ya da bölümünde mi tutulmaktadırlar?
- Gözaltına alınmış göçmenlerin kendilerine zarar vermelerinin önlenmesinde ya da başkalarına karşı risk oluşturan kişilerin tespitinde izlenen usul nedir? İlk gece değerlendirmesi mevcut mudur?

6 Gözaltına alınmış göçmenlerin tamamı merkeze varış anında yetkin sağlık personeli tarafından mahremiyet içerisinde ve gerekirse tercüman eşliğinde sağlık kontrolünden geçirilmektedir

Kaynaklar: [SMR](#) 24; [UNHCR-DG](#) 8 §48(vi); [PBPPDLA](#) IX(3); [CPT/Inf](#) (97) 10 §30, 31; [CPT/Inf](#) (2009) 27 §82

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltına alınmış göçmenler yetkin bir sağlık personeli tarafından varış anında sistematik şekilde sağlık kontrolünden geçirilmekte midir?
- Ücretsiz, yetkin ve tarafsız bir tercüman mevcut mudur?
- Fiziksel ve tıbbi hassasiyetler uygun şekilde belirlenip, değerlendirilip, çözümlenmeye çalışılmakta mıdır?

7 Gözaltına alınmış göçmenlerin tamamına sahip oldukları haklar, rutinler, hizmetler, kurallar ve usuller hakkında talimat verilmektedir

Kaynaklar: [BPP](#) 13, 14; [SMR](#) 35; [WGAD-D5](#) P4 and 8; [RPJDL](#) 6, 24, 25; [PBPPDLA](#) IX(1); [CPT/Inf](#) (97) 10 §30 [CPT/Inf](#) (2009) 27 §84

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Haklar ve usullerle ilgili bilgiler nasıl verilmektedir? (posterler, broşürler veya diğer yaygın iletişim materyalleri)
- Gözaltına alınmış göçmenlere tabi oldukları usulleri açıklayan ve sahip oldukları hakları şeffaf ve basit ifadelerle belirten bir belge sistematik şekilde verilmekte midir?
- Ücretsiz, yetkin ve tarafsız bir tercümana hemen ulaşılabilen midir?
- Merkeze özel düzenlemelere hangi dillerde ulaşılabilir midir? Okuma yazması olmayan kişiler de bu düzenlemelere ulaşılabilir midir?

8 Gözaltına alınmış göçmenler aile bireyleriyle ve kanuni temsilcileriyle baş başa görüşebilirler

Kaynaklar: [BPP](#) 16(1), 19; [SMR](#) 37; [WGAD-D5](#) P2; [RPJDL](#) 61; [PBPPDLA](#) XVIII; [CPT/Inf](#) (97) 10 §31

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- a. Gözaltına alınmış göçmenlere hakları konusunda bilgi verilmekte ve aile bireyleri ve kanuni temsilcileriyle irtibata geçmelerine izin verilmekte midir? Nasıl?
- b. Telefon imkânı var mıdır ve ücretsiz midir? Uluslararası arama yapılabilir midir? Ne sıklıkta yapılmaktadır?
- c. Kayıt defterine bir temasın gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği, zamanı ve tarihi kayıt edilmekte midir? Özel görüşmeler yapılmakta mıdır?

9 Gözetli alınıp göçmenler BMMYK ve/veya konsolosluk görevlileriyle veya diplomatik misyon temsilcileriyle mahremiyet içinde ve ücretsiz şekilde görüşebilir ve bu temas usulüne uygun şekilde kayıt altına alınır

Kaynaklar: [CMW](#) 16(7); [ASP](#) 16(5); [BPP](#) 16(2); [SMR](#) 38; [RPJDL](#) 56; [EU-RD](#) 18.2 (b); [UNHCR-DG](#) 8 (vii); [WGAD-D5](#) p.2; [OHCHR-TG](#) 6(3); [PBPPDLA](#) V; [CPT/Inf](#) (97) 10 §31; [CPT/Inf](#) (2009) 27 §83, 87

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözetli alınıp göçmenlere hakları konusunda bilgi verilmekte midir ve BMMYK ve/veya konsolosluk görevlileri veya diplomatik misyon temsilcileriyle görüşmelerine izin verilmekte midir? Nasıl?
- Telefon mevcut mudur? Ücretsiz midir? Gözetli alınıp göçmenler ne sıklıkta telefonu kullanabilmektedir?
- BMMYK ve/veya konsolosluk görevlileri veya diplomatik misyon temsilcileriyle görüşüldüğü kayıt defterine zamanı ve tarihiyle birlikte kaydedilmekte midir?
- Mültecileri ve sığınmacıları kendi menşei ülkelerinin veya mutlak olarak ikamet ettikleri ülkenin resmi makamları tarafından gerçekleştirilecek temaslar veya ziyaretlere karşı koruyan tedbirler mevcut mudur?
- Gözetli tedbirini uygulayan görevlilerin tamamı bu bağlamda sığınmacılara ve mültecilere yönelik özel koruma çerçevesinden haberdarmıdır?

10 Gözetli hakkında yasal temsilciye, BMMYK'ya ve/veya uygun yetkiye haiz diğer kuruluşlara gecikmeksizin bilgi verilmektedir

Kaynaklar: [CRC](#) 22(b); [SMR](#) 38; [WGAD-D5](#) p.10

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözetli tedbirini uygulayan resmi makamların elinde irtibat kurabilecekleri ilgili meslek mensuplarının güncel bir listesi bulunmakta mıdır?
- BMMYK'ya ve ilgili diğer aktörlere merkeze varan yeni kişiler hakkında rutin olarak bildirimde bulunulmakta mıdır?
- Gözetli alınıp göçmenler yasal temsilci ve/veya BMMYK'ya ya da uygun yetkiye haiz diğer kuruluşlara erişime ait bilgilere kolayca ulaşabiliyorlar mı?

4.1.4 Transfer(ler)

Gözüaltına alınmış göçmenler bir merkezden diğetine transfer edilebilir ya da merkezden çıkartılabilir/saliverilebilirler. Transferin sebebi ne olursa olsun, bu işlemin saygılı ve ilgili usullere uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi zorunludur. Bu, transferin ne zaman gerçekleştirileceğı ve nereye transfer edilecekleri hakkında önceden bilgi verilmesini ve gözüaltına alınmış göçmenlere ailelerini ve kanuni temsilcilerini bilgilendirebilmelerini sağlayacak kadar yeterli süre tanınmasını da içerir.

1 Planlı transferlerde gözüaltına alınmış göçmenlere uygun süre önceden bildirimde bulunur ve transferin detayları ve sebepleri usulüne uygun şekilde kayıt edilir

Kaynaklar: [ICPPED](#) 18(1)(d); [SMR](#) 44(1), (3); [RPJDL](#) 21, 22; [BPP](#) 16(1); [PBPPDLA](#) IX(4)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Planlı transferler hakkında gözüaltına alınmış göçmenlere nasıl bilgi verilmektedir? Verilen bilgiler doğru mudur?
- Transferin tarihi, zamanı ve amacı kayıt edilmekte midir?
- Gözüaltına alınmış göçmene ne kadar önceden bildirimde bulunulur?
- Gözüaltına alınmış göçmenler transfer kararlarına itiraz edebilirler mi?
- Gözüaltına alınmış göçmenler kanuni temsilcilerine transfer hakkında nasıl önceden bilgi verebilirler?
- Gözüaltına alınmış göçmenler aileleriyle temasa geçip, eşyalarını toplayıp, kendilerini transfere hazırlama imkanına sahipler mi?
- Plansız ziyaretlerden önce gözüaltına alınmış göçmenlerin son dakikada başka bir yere transfer edilmiş olup olmadıklarını (izleme faaliyetini gerçekleştirenlere, müfettişlere, avukatlara, diğere kişilere sorarak) kontrol edin.

2 Transferler güvenli ve insan onuruna yakışır bir şekilde, uygun şartlar altında ve çocuklar, hamileler, yaşlılar ve engelliler gibi özel ihtiyaç sahibi kişilerin durumları dikkate alınarak gerçekleştirilir

Kaynaklar: [PBPPDLA IX\(4\)](#); [EPR 32](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Transfer nasıl gerçekleştirilir? (Araba, otobüs)
- Transferden kim sorumludur? Uzman personel transfer işlemine eşlik eder mi?
- Kısıtlayıcı tedbirler (kelepçe veya diğer) kullanılır mı?
- Kullanılan ulaşım aracı güvenli, temiz ve rahat mıdır? Bir doktor veya yetkin bir sağlık görevlisi mevcut mudur? Tıbbi bir acil durum meydana gelirse ne olur?
- Gözaltına alınmış göçmenler transfer edilirlerken dışarıdaki halkın kendilerini görmemeleri için araçlarda uygun düzenleme mevcut mudur?
- Transit/transfer esnasında molaların sıklığı ve türü nedir? (tuvalet, yemek, dinlenme, gecelik konaklama, ibadet vakitleri, çocuklar oyun);
- Gözaltına alınmış erkekler, kadınlar ve çocuklar ayrı ayrı transfer edilirler mi? (akraba olmadıkları sürece)
- Transfer esnasında cinsel saldırıya karşı koruma önlemleri mevcut mudur?
- Özel ihtiyaç sahibi kişiler (çocuklar, hamileler, yaşlılar, engelliler) için uygun düzenlemeler yapılır mı?
- Transferler, usullere, danışmanlara, BMMYK'ya, ailelere veya sosyal ağlara erişimi etkilemiş midir?
- İzleme faaliyetini gerçekleştirenler transferi gerçekleştirilenlere erişebilirler mi?

4.1.5 Sığınma/Koruma Usullerine Erişim İmkânı

Adil ve verimli sığınma/koruma usullerine erişim imkânının bulunmayışı uzun süreli ve gereksiz gözaltı ve geri gönderilme riskini arttırmaktadır. Bu usullere erişim imkânının özellikle güvenlik ve emniyet hissi üzerindeki etkisi sebebiyle, gözaltına alınmış göçmenlerin gözaltı deneyimlerini doğrudan etkilemektedir.

Gözaltı tedbirinin uygulandığı her yerde kişilere hakları konusunda bilgi verilmesini ve dilemeleri halinde sığınma/koruma ve göçmenlik usullerinden yararlanabilmelerini sağlayan yeknesak protokollerin uygulama konulması gerekir.

Bu madde avukata erişim imkânı ile birlikte okunacaktır (bkz. yukarıda madde 4.1.2).

1 Gözaltına alınmış göçmenler sığınma talep etme ve diğer koruma şekillerine erişim hakları hakkında bilgilendirilirler ve bu usullere gerektiğinde etkili erişim imkânına sahiptirler

Kaynaklar: [UDHR](#) 14; [UNHCR-DG](#) 1; [ACHR](#) 22(7); [ACHRP](#) 12(3); [CFREU](#) 18; [CRC](#) 22; [ASP](#) 19; [ATP](#) 14

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Sığınma talebinde bulunma ya da vatansızlık statüsünün belirlenmesi, tamamlayıcı veya ikinci nitelikteki koruma şekilleri gibi diğer koruma şekillerini talep etme hakları konusunda gözaltına alınmış göçmenlere bilgi verilir mi?
- Bu bilgiler gözaltına alınmış göçmenlere nasıl sağlanır?
- Korunmaya ihtiyaç duyan kişilerin tanımlanması için mekanizmalar mevcut mudur?
- Sığınma/koruma usulleri gözaltına alınmış göçmenlerin kullanımına sunulmuş mudur ve erişilebilmekte midir?

2 Diğer göç usulleri hakkında bilgilere erişilebilmektedir

Kaynaklar: [ATP](#) 6(2)(a); [BPP](#) 13

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- gözaltına alınmış göçmenlere kullanılabilir tüm seçenekler hakkında bilgi verilmekte midir? (örneğin gönüllü dönüş, geçici ikamet izni veya geri kabul usulleri)
- İnsan ticareti mağduru olan gözaltına alınmış göçmenleri yürürlükteki usullere (örneğin, sığınma, tanık koruma, değerlendirme süresi vizesi, diğer) erişim imkânına sahip midirler? Nasıl?
- İnsan ticareti mağdurlarının kimliklerinin belirlenmesi için hangi usuller uygulamaya konulmuştur?

3 Gözaltına alınmış göçmenler bilgiye yeterli ve etkin bir şekilde erişim imkânına sahiptirler

Kaynaklar: [BPP](#) 10, 11(2), 13; [ATP](#) 6(2)(a), 6(3)(b); [PBPPDLA](#) V, IX(1); [CPT/Inf](#) (2009) 27 §93

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltına alınmış göçmenler bildirimlerin kendilerine tebliğ edilmesinde, temyiz belgelerinin sunulmasında, duruşmalara katılmakta gözaltında bulunmaları sebebiyle gecikme yaşarlar mı?
- Gözaltı tedbirinin uygulandığı merkezdeki personel gözaltına alınmış göçmenlerin mülakatlara, incelemelere ve temyiz duruşmalarına katılımlarını kolaylaştırır mı? Gözaltına alınmış göçmenlere beyan ettikleri ihtiyaçlarına uygun başvuru formları ve bunları doldurmak için yeterli süre verilir mi? Gizlilik garantisi edilmekte midir?
- Sığınma/koruma başvurusu için tanınan mühlet kişinin gözaltında tutulduğu gerçeği dikkate alınarak özel olarak belirlenmekte midir (uzatılmakta mıdır)?

4.1.6 Talepler ve Şikâyetler

Gözetli tedbirinin uygulandığı yerlerin tümünde kolaylıkla erişilebilir nitelikte olan dâhili talep ve şikâyet usullerinin yanı sıra sansürlü bir şekilde gizli talep ve şikâyet müracaatında bulunmak için kullanılabilecek harici usullerin bulunması gerekir. Gözetli alınmış göçmenlere bu usuller hakkında bilgi verilmeli ve bu usullere nasıl erişebileceklerini anlamalıdır. Dolayısıyla, etkili bir şikâyet usulü gözetli alınmış göçmenlere, gözetli şartlarını herhangi bir yönüyle konuşma ya da itirazda bulunma olanağı sağlayacaktır. Bu uygulamanın usul açısından açık ve adil olması, mahremiyete ve gizliliğe riayet etmesi ve gözetli alınmış göçmen açısından somut sonuçlar doğurması gerekir.

1 Gözetli alınmış göçmenler gözetli tutulmaları durumunun herhangi bir yönüne gizli dâhili şikâyet usulü aracılığıyla itiraz edebilirler

Kaynaklar: [SMR](#) 35, 36(1); [RPJDL](#) 72-78; [BPDPDLA](#) VII; [EPR](#) 70.1

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Dahili şikâyet usulü bulunmakta mıdır ve erişilebilmekte midir?
- Mahremiyete ve gizliliğe riayet edilmekte midir? Nasıl?
- Son 3/6/12 ay içerisinde kaç tane şikâyet müracaatı olmuştur?
- Bu rakamın gözetli merkezinde tutulan kişilerin ortalama sayısına oranı nedir?
- Bu şikâyetlerin çözümlendirilmesi için hangi tedbirler bulunmaktadır?

2 Gözetim altına alınmış göçmenler gizli harici şikâyet usulüne erişim olanağına sahip olurlar

Kaynaklar: [BPP](#) 33; [SMR](#) 36; [RPJDL](#) 75-76; [PBPPDLA](#) VII

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Harici şikâyet usulü bulunuyor mu ve erişilebilir durumda mıdır?
- Mahremiyete ve gizliliğe riayet ediliyor mu? Nasıl?
- Okuma yazma bilmeyen gözetim altına alınmış göçmenler ya da yabancı dil konuşan kişiler fiilen şikâyet dilekçesi sunabiliyorlar mı?

3 Tüm talepler veya şikâyetler tarafsız şekilde araştırılır ve derhal ele alınır ve gecikmeksizin cevaplandırılır

Kaynaklar: [BPP](#) 7, 33(4); [SMR](#) 36(4); [PBPPDLA](#) VII

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Talep ve şikâyet usulleri adillik ve adalet standartlarına uygun mudur? Tarafsızlar mıdır?
- Şikâyetler şikâyetin içeriğini ele alacak şekilde gecikmeksizin cevaplandırılmakta mıdır?
- En sık karşılaşılan sonuç nedir?
- Şikâyetlerin yüzde kaç şikâyet sahibi lehine sonuçlandırılmıştır?

4 Gözetim altına alınmış göçmenler bir talepte veya şikâyetle bulunmuş olmaları sebebiyle göz korkutma, müeyyide ve misillemelerden dolayı mağduriyet yaşamazlar

Kaynaklar: [BPP](#) 33(4); [EPR](#) 70.4

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözetim altına alınmış göçmenlerin gözleri korkutularak şikâyet başvurusu yapmaktan caydırılmışlar mıdır?
- Göz korkutma, müeyyide, mukabele veya misilleme vakaları hakkında bildirimde veya iddiada bulunulmuş mudur?

4.1.7 Serbest Bırakma ve Serbest Bırakma Sonrası Bakım

Tutukevleri sisteminde bir kişinin serbest bırakılacağı (tahliye edileceği) zaman genellikle bilinir ve gözaltına alınmış kişi ve onun destek ağındakiler bunun için planlama yapabilirler. Göçmenleringözaltına alınması bağlamında ise, gözaltının bitiş noktası açık biçimde tanımlanmışlıktan çok uzaktır. Gözaltına alınmış göçmenler ne zaman serbest bırakılacaklarını, ev sahibi ülkede toplumun içinde yaşamak üzere serbest bırakılıp bırakılmayacaklarını ya da menşei ülkelerine veya bundan önce mutat olarak ikamet ettikleri ülkeye dönmelerinin istenip istenmeyeceğini ve hatta üçüncü bir ülkeye dönüp dönmeyeceklerini veya seyahat edip etmeyeceklerini önceden nadiren bilirler. Zaman ilerledikçe gözaltına alınmış göçmenler çoğu zaman aradıkları veya korktukları geleceğe yaklaşmaya başlayıp başlamadıklarını bilmezler. Bu belirsizlik kişiye acı verici bir umut ve korku bileşimidir. Bu itibarla stres ve huzursuzluk seviyesi gözaltı sonuna yaklaştıkça azalacağına artış gösterebilmektedir. Bu bakımdan, serbest bırakılan gözaltına alınmış göçmenlerin serbest bırakılıyor olabileceklerine değil de, aslında ülkeden çıkarılıyor olduklarına inanıyor olabilecekleri unutulmamalıdır. Bu sebeple, serbest bırakma, ülkeden çıkarma ve zorla sınır dışı etme usullerinin tamamen saygılı, hassas ve insancıl bir şekilde gerçekleştirilmesi zorunludur. Nihai sonuç ne olursa olsun, gözaltına alınmış göçmenin ev sahibi ülkenin toplumuna entegre olabilecek veya menşei ülkesine veya bundan önceki mutat olarak ikamet ettikleri ülkeye yeniden entegre olabilecek konumda olması gerekir.

1 Gözetimine alınmış göçmenler ev sahibi ülkede toplum içine salıverilmek ve o toplumda yaşamak için yeterince hazırlıklı olurlar

Kaynaklar: [SMR](#) 60(2), 61, 64

[RPJDL](#) 53, 79, 80

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözetimine alınmış göçmenler serbest bırakılacakları hakkında nasıl bilgilendirilirler? Uygun süre önceden kendilerine bildirim yapılmakta mıdır?
- Devam eden tedavileri söz konusuysa serbest bırakılmış gözetimine alınmış göçmenlere yeterli miktarda ilaç ve ayrıca gerekli olursa diyet tıbbi kayıtları ve ilgili sosyal/tıbbi hizmetlerin bir listesi sağlanır mı? Uygun görülen hallerde bu hizmetlere sevk yapılmakta mıdır?
- Serbest bırakılarak bir sağlık/psikiyatri kuruluşlarına yatırılacak kişiler için bir taburcu planı hazırlanmakta mıdır?
- Ev sahibi ülkenin sosyal/tıbbi hizmetleri serbest bırakılmış sığınmacılara ve göçmenlere bakım sağlamak için gerekli donanımına sahip midir?
- Serbest bırakılan gözetimine alınmış göçmenler ile kanuni temsilciler ve/veya yerel destek grupları arasında bağlantı oluşturulmakta mıdır?
- Serbest bırakılmakta olan kişilerin yeniden gözetimine altına alınmalarını önlemek için uygun belgeler düzenlenmekte midir?

2 Standart ve kayıtlı bir serbest bırakma usulü mevcuttur

Kaynaklar: [SMR](#) 7(1)(c), 43; [RPJDL](#) 21(c), (d), 22

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Usule riayet ediliyor mu? İstisnalar var mı? Neden?
- Gözetimine alınmış göçmenlerin eşyaları (para dâhil) nasıl iade ediliyor?
- Varış esnasında hazırlanmış envanter listesiyle bu eşyaların karşılaştırılması için zaman mevcut mu?
- Gözetimine alınmış göçmenlerin ailelerine önceden haber veriliyor mu? Nasıl haber veriliyor ve ne kadar önceden haber veriliyor? Gözetimine alınmış göçmenler ve/veya aileleri için güvenli ulaşım sağlanıyor mu?

4.1.8 Ülkeden Çıkarma, Sınırdışı ve Geri Dönüş⁶³ Usulleri

Ülkeden çıkarma ve sınırdışı uygulamaları, yetkililerce emniyetin sağlanması ve insan onuruna uygun şekilde hareket edilmesi için uygun güvenceler sağlanmadığı takdirde, ciddi insan hakları ihlalleriyle ve bazı vakalarda sınırdışı edilen kişinin ölümüyle sonuçlanabilmektedir. Özellikle sınırdışı usullerinin gerçekleştirilmesi esnasında, gözaltına alınmış göçmenler oldukça savunmasız durumda ve kötü muamele ve işkence⁶⁴ riskiyle karşı karşıyadırlar. Ülkeden çıkarma ve sınırdışı uygulamalarının izlenmesi kötü muamele ve *geri gönderilmeye* karşı önemli bir güvencedir. Güç ve kısıtlayıcı tedbirlerin kullanımının çerçevesinin net bir şekilde belirlenmiş olması ve izlenmesi çok önemlidir.

Usullerin saygılı, hassas ve insancıl bir şekilde uygulanması, emniyet ve insan onuruna yakışır bir biçimde yürütülmesi de zorunludur. Gözaltına alınmış göçmenlere sınırdışı veya ülkeden çıkarma işleminden yeterli süre önce bildirimde bulunulmalı ve hazırlıklar için makul bir fırsat verilmelidir. Ayrıca, ülkeden çıkarma emirlerinin *geri gönderme* yasağını ihlal etmemesini sağlayacak usul güvenceleri gerekmektedir.

Bu bölüm bir avukata erişim imkânı (bkz. Bölüm 4.1.2), sığınma/koruma usullerine ve diğer göçmenlik usullerine erişim imkânı (bkz. Bölüm 4.15) ve caydırıcı önlemler ve güç kullanımı (bkz. 4.2.3) bölümleriyle birlikte okunacaktır.

1 Ülkeden çıkarma ve sınırışı işlemi uygulanmadan uygun bir süre önce, gözetimine alınmış göçmenlere sebepleri ve varış yeri dâhil işlemle ilgili bildirim yapılır⁶⁵

Kaynaklar: [BPP.16](#); [PBPPDLA.V](#); [CPT/Inf](#) (2003) 35 §41; [CPT/Inf](#) (2009) 27 §95; [CoE-TGFR](#) 4, 15; [EU-RD](#) 8.3 (d)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözetimine alınmış göçmenlere ülkeden çıkarma bildirimleri ne zaman, nerede ve nasıl yapılır? Bu bildirim anlayabilecekleri bir tarzda veya formatta yapılmakta mıdır?
- Ülkeden çıkarma/ sınırışı işlemleri ne zaman gerçekleştirilir? Yakın zaman içinde gerçekleştirilmiş ülkeden çıkarma/sınırışı işlemleri günün hangi zamanında, tarihlerde ve şartlar altında gerçekleştirilmiştir (örneğin, gece saatleri, hafta sonları, hafta içi, resmi tatil günleri)? Özellikle ihtilafı ülkeden çıkarma işlemleri gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini ve gözetimine alınmış göçmenlerden tepki alınıp alınmadığını kontrol edin.
- Güvenlikle ilgili sorunları kontrol edin (örneğin, insan ticareti yapan kişilerin garip saatlerde pusuda bekledikleri yerlere veya tehlikeli yerlere çıkartılma gibi).
- Gözetimine alınmış göçmenlere ülkeden çıkarma/sınırışı işleminin sebebi hakkında bilgi verilmekte midir?
- Gözetimine alınmış göçmenlere zorla sınırışı işleminden önce, söz gelimi, yeniden entegrasyona yardımcı olmaları için aile bireyleriyle, kuruluşlarla irtibata geçme imkânı ve varış anındaki hazırlıklara yardımcı olunması için İnternete erişim imkânı tanınmakta mıdır?

2 Gözetimine alınmış göçmenlere ülkeden ne zaman çıkarılacaklarını/sınırışı edileceklerini veya geri gönderileceklerini avukatlarına, gönüllü ziyaretçilere ve ailelerine ve arkadaşlarına bildirmeleri için yeterli süre tanınır

Kaynaklar: [BPP.16](#); [PBPPDLA.V](#); [CPT/Inf](#) (2003) 35 §41; [CoE-TGFR](#) 15

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözetimine alınmış göçmenlerin destek ağlarıyla (avukat, aile, arkadaşlar, gözetimine alınmış diğer göçmenler) irtibata geçmek ve onları bilgilendirmek için yeterli süreleri oluyor mu? Nasıl (telefon, e-posta, faks, vb.)? Bunun için teşvik ediliyorlar mı?
- Gözetimine alınmış göçmenlere geri dönüşlerini organize etmek konusunda, özellikle ailevi, mesleki ve psikolojik açılarından yardımcı olmak için önceden tedbirler alınıyor mu?

3 Gözaltına alınmış göçmenlerin (sınırdışı edilmeden önce ve işlem sırasında) sağlık personeli tarafından kontrol edilmelerini sağlayacak, seyahate uygun olduklarından emin olunmasını ve eşyalarının kendilerine iade edilmesini sağlayacak sistemler mevcuttur

Kaynaklar: [SMR](#) 43; [RPJDL](#) 35; [CoE-TGFR](#) 16; [CPT/Inf](#) (2003) 35 §39

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltına alınmış göçmenleri ülkeden çıkarma/ sınırdışı işleminden önce bir sağlık görevlisine görünürler mi? Bu bir kayıt defterine kaydediliyor mu?
- Sınırdışı veya ülkeden çıkarma işlemine hazırlık için danışmanlık ve diğer destek hizmetlerine zamanında erişilebilmesini sağlamak üzere gerekli düzenlemeler yapılıyor mu?
- Gözaltına alınmış göçmenlere sınırdışı işlemine hazırlanmalarından sorumlu psikologlar ve sosyal hizmet görevlileri yardımcı oluyor mu?
- Gözaltına alınmış göçmenlerin eşyaları merkezden ayrılmadan önce kendilerine iade ediliyor mu?
- Sınırdışı süreci esnasında bir tıp doktoru veya sağlık görevlisi hazır bulunuyor mu?

4 Ülkeden çıkarma ve sınırdışı emirlerinin geri gönderme yasağını ihlal etmemesini sağlamak için usul güvenceleri mevcuttur

Kaynaklar: [CSR](#) 33; [CAT](#) 3; [CRC](#) 22; [OAU](#) II(3); [CoE-TGFR](#) 2(3); [ACHR](#) 22(8); [CPT/Inf](#) (2003) 35 §30; [CPT/Inf](#) (2009) 27 §93-95; [EU-RD](#) 8.3(d)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltına alınmış göçmenler temyiz ve inceleme usulleri dâhil mevcut tüm usullere erişim imkânına sahip midirler?
- Ülkeden çıkarma/ sınırdışı emirleri için özel bir kayıt defteri mevcut mudur? Bu deftere her bir ülkeden çıkarma/ sınırdışı işlemi sırasında meydana gelen şeyler de kayıtlı edilmekte midir?
- Sığınma/koruma talepleri ülkeden çıkarma emirlerinin uygulanmasından önce eksiksiz ve münferit şekilde karara bağlanır mı/değerlendirilir mi?

5 Gözaltına alınmış göçmenler tarafından ileri sürülen, tıbbi kanıtlarla desteklenen, aşırı güç kullanımı dâhil saldırı iddiaları kovuşturma amacıyla kapsamlı bir şekilde soruşturulur

Kaynaklar: [CCLEO](#) 8; [PBPPDLA](#) XXIII(3); [CPT/Inf](#) (2003) 35 §32-40; [CoE-TGFR](#) 19

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Aşırı güç kullanımına ilişkin herhangi bir şikâyet ve iddia mevcut mudur? Bu şikâyet veya iddialar nasıl yönetilmiştir?
- Hangi kısıtlayıcı tedbirler kullanılmıştır? İzin, gereklilik, denetim, tıbbi izleme, kullanılan güç veya kısıtlayıcı tedbir çeşidi kontrolü yapın.
- Ülkeden çıkarılmayan çocuklara ne yapılır? Bu çocukların ülkeden çıkarılmakta olan diğer aile bireyleriyle bir araya getirilmeleri için ayarlamalar yapılması mümkün müdür?

6 Gözaltına alınmış göçmenlere eşlik eden personel saygılı davranır ve özel eğitim almıştır

Kaynaklar: [ICCPR](#) 10(1); [BPP](#) 1; [CPT/Inf](#) (2003) 35 §42⁶⁹

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Eşlik eden personel özel eğitim almış mıdır? Aldıysa ne çeşit bir eğitim almıştır?
- Personel arasında kadın personel de bulunmakta mıdır?

4.2 MUAMELE VE GÜVENCELER

Herhangi bir gözaltı yerinde, gözaltında tutulan kişiler karşılıklı olarak Hükümet ve kişilerin gözaltında tutulmasından doğrudan doğruya sorumlu merciler karşısında korunmasızlardır. Bu nedenle, gözaltında tutulan kişiler gözaltında iken her daim işkence (hem zihinsel hem de fiziksel olarak) veya diğer kötü muameleyle maruz kalma riski ile karşı karşıyalardır. İnsanlık dışı ve aşağılayıcı muamele, örneğin disiplin önlemlerinin ve yaptırımların/misillemelerin suiistimal edilmesi, kısıtlama yöntemlerinin uygunsuz kullanılması veya aşırı güç kullanımı şeklinde ortaya çıkabilir. Ayrıca, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele, oldukça elverişsiz gözaltı koşullarından veya hücre hapsi durumlarından da ileri gelebilir.

Gözaltı yerinde karşılaşılan bu tür işkence veya diğer kötü muamele risklerinin yanı sıra, gözetim faaliyetini gerçekleştirenler ayrıca sığınmacıların veya gözaltında tutulan kişilerin kendi ülkelerinden ayrılmadan önce ve/veya gözaltına alınmadan önce tutukluluk veya taşınma sırasında da çeşitli formlarda kötü muameleye maruz kalabileceğinin farkında olmalıdırlar. Sığınmacılar ve gözaltında tutulan kişiler bu türlü suiistimler karşısında mağdur olarak, yetkili makamların ve aynı zamanda bu kişilerle etkileşimleri sırasında gözetimcilerin özel ilgi ve alakasına ihtiyaç duymaktadır.

Göçmenlerin gözaltına alınması uygulamasının gerçekleştirildiği tüm alanların uygun şekilde düzenlenmesinin ve zorunlu garanti ve güvenceler kapsamında idare edilmesinin ve güvencelere uygunluğunun sağlanması elzemdir. Ayrıca, işkence veya diğer kötü muamele mağdurları için; şiddetin kesilmesi, tazminat, telafi ve yinelenmeyi önleyici tedbirleri içeren erişilebilir etkili çareler olmalıdır.

4.2.1 İşkence ve Diğer Kötü Muamele Çeşitleri⁷⁰

İşkence ve kötü muamele, geçmişte ve gelecekte, herhangi bir gözaltı yerinde mücadele edilmesi en zor durumlardan biri olmuştur.

İşkence ve kötü muamele mutlak suretle yasaktır ve hiçbir koşul altında gerekçelendirilemez.

İşkence ve kötü muamele, örneğin cinsel istismar, yiyecek, uyku veya iletişimden yoksun bırakılma gibi pek çok farklı türde ortaya çıkabilir. İşkence veya diğer türlerdeki kötü muamelenin tespitini kolaylaştırmayan ve uzun süreli psikolojik sonuçlara neden olabilecek mevcut uygulamaların farkında olmak oldukça önemlidir. İşkence ve/veya kötü muamele mağdurları, travma, depresyon ve diğer duygusal veya psikolojik sonuçlara maruz kalabilir.

Bu bağlamda, gözaltında tutulan göçmenler farklı yer ve zamanlarda işkence veya kötü muamele mağduru olmuş olabilirler: yurttaşı oldukları ülkede, göç sırasında, gittikleri ülkede tutuklanmaları veya taşınmaları sırasında ve hatta yerinde. Gözaltı kimi mağdur semptomlarını şiddetlendirebilir.

Birebir yapıldığı anlar bu nedenle oldukça hassas anlardır. İşkence veya kötü muamele mağduru için, kendisinin yaşadıkları hakkında konuşmak oldukça stresli ve onur kırıcı bir deneyim olabilir ve izleme faaliyetini gerçekleştiren ekipler bu konuda özel hassasiyet göstermelidir. Bir diğer deyişle, görüşmenin ne zaman sonlandırılacağı veya ne zaman askıya alınacağı, ne kadar derine inileceği ve ne zaman uzman müdahalesine yönlendirileceği konularında bilgi sahibi olunması gereklidir. Ayrıca, görüşme esnasında izleme faaliyetini gerçekleştiren ekibin elde ettiği bilgiler ile ne yapabileceği ve bu konuda mağdurun rızasının gerektiği gözetilerek tutulan kişiye açıkça ifade edilmelidir.

Ziyaret eden kişi herhangi bir yargı veya yarı-yargı yetkisine sahip değilse, bireyin rızasını almak kaydıyla idari veya cezai soruşturma yapılması için işkence veya kötü muameleyle ilişkin bireysel iddiaları ilgili makamlara iletmelidir.

Son olarak, Devletlerin herhangi bir kişiyi şiddet, işkence veya diğer türlü ciddi veya telafisi olmayan zarar riski ile karşı karşıya kaldığı yere geri göndermelerini engelleyen *geri göndermeme ilkesinin* göz önünde bulundurulması oldukça önemlidir. Bu ilke, yaygın olarak uluslararası teamül hukuku kuralı olarak tanınmaktadır.

1 Göçmenlerin gözetilme sırasında hiç kimse işkence ve/veya zalim, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezalandırmaya maruz bırakılamaz ve bu kişiler için geri göndermeme ilkesine bağlı kalınır

Kaynaklar: [UNCAT](#) 2, 16; [ICCPR](#) 7; [CSR](#) 33; [CMW](#) 10; [SMR](#) 27, 31; [ACHR](#) 5(2); [ACHRP](#) 5; [ACPPT](#) 1, 6; [CPT/Inf](#) (2009) 27 §93-95

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözetli yerinde kendilerine yapılan muamelelerden şikayetçi olan var mıdır?
- Tutuklama veya nakil sırasında işkence veya kötü muamelede bulunduğu dair iddialar var mıdır?

2 Gözaltında tutulan kişinin önceden maruz kaldığı kötü muamele, işkence veya zalimane davranışlar hakkında bilgi vermesine ilişkin vakaları ele alan bir protokol vardır

Kaynaklar: [CPT/Inf](#) (2009) 27 §96

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Vaka öyküleri kapsamlı işkence/travma değerlendirmelerini içermekte midir?
- Gözaltında tutulan kişiler için işkence ve travma bakım planları var mıdır? (sayıları, içeriği, uygulanması)?
- İşkence ve/veya travma öyküsüne sahip olarak tespit edilenlere ilişkin ne tür istatistiki veriler mevcuttur?
- Bu koşullardaki çocuklar için uygun destek mümkün müdür?

3 Gözaltında tutulan göçmenlerin ön sağlık taramaları yapıldı mı ve bu tarama gözaltında tutulan kişinin işkence veya travma mağduru olabilme ihtimaline karşı hassas mı?

Kaynaklar: [ICCPR](#) 10(1); [BPP](#) 24; [SMR](#) 24; [PBPPDLA](#) IX(3); [CPT/Inf](#) (2009) 27 §96

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında tutulanların merkeze geldiklerinde tıbbi muayeneleri yapılmakta mıdır? Nitelikli tercüman bulunmakta mıdır?
- Sağlık uzmanları, işkence ve kötü muamele mağdurlarını tedavi alanında eğitilmiş midir?
- Tıbbi kayıtlar mevcut mudur? Ayrı kayıtlarda yer alan özel vakalar var mıdır?

4 Mevcut işkence veya kötü muamele iddialarına yanıt vermeye ilişkin bir protokol bulunmaktadır

Kaynaklar: [BPP](#) 7, 33; [RPJDL](#) 72-78, 87; [CPT/Inf](#) (2009) 27 §96

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Şikayet kayıtları, işkence veya diğer kötü muameleyle ilişkin şikayetleri göstermekte midir? Gösteriyorsa, bu tür şikayetler ne tür yanıtlar verilmiş veya verilmemiş ve takip eden eylemler nelerdir?
- Kötü muamele iddiaları acilen ve etkili bir biçimde soruşturulmakta mıdır?
- Şikayetlerin gizliliği sağlanmakta mıdır? Nasıl?
- Şikayetlerin ardından herhangi bir yaptırım/misilleme delili bulunmakta mıdır?

5 İşkence veya kötü muamele iddiasında bulunulması halinde, mağdur mümkün olan en kısa sürede bağımsız bir doktor tarafından fiziksel ve psikolojik olarak muayene edilir

Kaynaklar: [BPP](#) 24; [CPT/Inf](#) (2009) 27 §96

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Sağlık görevlilerinin bir görev listesi bulunuyor mu?
- Sağlık görevlileri, işkence veya kötü muamelenin bilgilendirilmesi hakkında özel bir eğitime tabi tutuldular mı?

4.2.2 Tecrit ve Hücre Hapsi

Tecrit, kişinin (veya bir grubun) gözetiminde tutulan diğer kişilerden ayrı tutulduğu ve gözetiminde tutulan diğer kişiler ve dış dünya⁷¹ ile sınırlı iletişimi olduğu veya hiç iletişim olmadığı bir tür tedbirdir. Bu tür tedbirler, bir disiplin yaptırımı olarak veya davranış yönetimi tedbiri (kişinin kendisine zarar vermesi veya intihar riski durumunda) olarak kullanılabilir. Bu tedbirler, aynı zamanda LGBTİ (lezbien, homoseksüel, biseksüel, transeksüel ve interseks) bireylerin ayrı tutulması gibi güvenlik amaçları için de kullanılabilir (Bkz. 4.8.9). Her türlü durumda, bu türden bir ayırma yalnızca son çare olarak, kişinin kendine, diğerlerine veya mala zarar verme riskinin ciddi ve muhtemel olduğu durumlardan kaçınmak üzere kesinlikle gerekli olduğu hallerde gerçekleştirilmelidir. Ne var ki, bazı durumlarda tecrit, kişi veya grupların yasal danışmanlara, akrabalarına, arkadaşlarına veya diğer destek ve tavsiye kaynaklarına erişimlerini engelleme yöntemi olarak kullanılmakta.

Özellikle uzatılmış hücre hapsi durumunda tecrit, zalim, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya yasaklamaya neden olabilir ve bu durum yasaklanmış işkence eylemlerinin gerçekleştirilmesine kadar varabilir.⁷² Bu nedenle, tecritin izleme faaliyetini gerçekleştiren ekipler tarafından yakından incelenmesi ve analiz edilmesi gerekmektedir.

1 Tecrit/hücre hapsi, son çare olarak ve mümkün olan en kısa süreç boyunca uygulanmak üzere, düzenlenmiştir

Kaynaklar: [BPTP](#) 7; [SMR](#) 31; [BR](#) 21(b); [RPJDL](#) 67; [PBPPDLA](#) XXII(3); [EPR](#) 60.5

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Ayırma veya tecrit niçin kullanılıyor (cezalandırma olarak, davranış yönetimi için, koruma için, intihar veya kendine zarar verme riski nedeniyle)?
- Verilen süreç boyunca gözaltında tutulan kaç kişi tecrit edilmiştir? Kişi nerede tecrit edilmektedir?
- Reşit olmayanlar tecrit edilmekte midir?
- Hassas durumda olan diğer kişiler tecrit edilmekte midir?
- Ortalama tecrit süresi ne kadardır?
- Tecrit binasının koşulları nelerdir ve insani düzeydeki gözaltı koşullarına uygun mudur?
- Tecrit yerine kullanılan alternatif yöntemler var mıdır?

2 Gözaltına alınmış bir kişinin veya bir grubun tecrit edilmesi kararı açık bir şekilde istisnaidir ve bağımsız değerlendirmeye tabidir

Kaynaklar: [BPDPDLA XXII\(3\)](#); [RPJDL 67](#); [SMR 30\(2\)\(3\)](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Tecrit usulleri nelerdir? (Hangi dayanakla, kim karar verir?)
- Gözaltında tutulan göçmenler, tecrit edilmelerinin nedenleri hakkında anlayacakları şekilde bilgilendirilmekte midir?
- Herhangi bir tecrit kaydı mevcut mudur?
- Tecrit edilen gözaltında tutulan bireyler ne sıklıkla tıbbi muayeneden geçmektedir?
- Bir temyiz usulü var mıdır?

3 Gözaltında tutulan bir kişinin tecriti, bağımsız bir tıp doktoru tarafından yapılan izleme de dahil olmak üzere, kişinin fiziksel, duygusal ve psikolojik durumuna ilişkin etkili günlük izlemeye tabi tutulur

Kaynaklar: [SMR 32](#); [SR Torture §100](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Mevcut koşullarda uygulanan izleme usulü nedir?
- İzleme ekibi tecrit edilen bireylere ulaşabilmekte midir?
- Tecrit edilen gözaltındaki kişi bir tıp doktoruna her gün düzenli olarak görünmekte midir?
- Tecrit edilen gözaltındaki kişi tıp doktoruna görünme talebinde bulunabilmekte midir?

4 Gözaltında tutulan kişilerin hak ve ayrıcalıklarına saygı duyulur

Kaynaklar: [ICCPR 10§1](#); [SMR 35](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Tecrit veya ayırma işlemlerinde gözaltında tutulan kişinin usullere ilişkin hakları konusunda uzlaşma sağlanmış mıdır?
- Varsa, gözaltında tutulan kişi tarafından kullanılan haklara ne tür kısıtlamalar veya sınırlamalar getirilmiştir?

4.2.3 Caydırıcı Önlemler ve Güç Kullanımı

Göçmenlerin gözetimine alınması bağlamında, personel ve kolluk görevlilerinin, gözetiminde tutulan kişilerin suçsuz statülerini ve gözetiminde tutulmalarının cezalandırıcı olmayan özelliğini anlamaları ve bunlara saygı göstermeleri son derece önemlidir.

Kelepçe gibi fiziksel kısıtlama yolları veya istisnai durumlarda güç kullanımı bu bağlamda kanunlarla belirlenir ve yalnızca kesinlikle gerekli olduğu hallerde, makul ölçüde ve gözetim yerinde güvenlik ve düzeni sağlama meşru amacı oranında veya kişisel güvenlik ve mallara zarar gelmesi tehlikesi olması halinde kullanılmalıdır. Kimyasal veya tıbbi kısıtlama yolları genellikle kanuna aykırıdır.

Çocuğun üstün yararı için gerekli olduğu değerlendirilip karar verilmediği sürece, çocuklar için kısıtlamaların kullanılması açık bir biçimde yasaklanmalıdır.

1 Gözetiminde tutulan göçmenlere karşı güç kullanımı istisnaidir ve kanunlarla açık bir biçimde belirlenir ve nefsi müdafaa ve yaşamı ve güvenliği korumak için gerekli diğer tedbirlerle sınırlıdır

Kaynaklar: [SMR](#) 54(1); [BPUFF](#) 4; [PBPPDLA](#) XXIII; [EPR](#) 64, 65, 66

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Güç kullanımına ilişkin olarak göçmenlerin gözetimine alınması bağlamına özgü mevzuat veya yönetmelikler var mıdır? Varsa, personel bu mevzuat veya yönetmeliklerden haberdar mı?
- Personel, bu tedbirlerin kullanılmasında ne tür bir eğitim almaktadır?

2 Güç kullanımını gerektirebilecek bir durum ortaya çıkması halinde, gözaltı yeridurumun şiddet içermeyen anlaşmazlık yönetimi stratejileri kullanılmasıyla etkisiz hale getirilmesini öncelikli kılar

Kaynaklar: [BPUFF](#) 4; [PBPPDLA](#) XXIII(2)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Personel eğitiminde, gergin durumların yatıştırılmasına ilişkin stratejiler yer almakta mıdır?
- Bu yöntemin etkili olduğunu gösteren örnekler var mıdır?
- Personel, kriz yönetiminde nasıl bir davranış sergilemiştir?

3 Kolluk görevlileri tarafından keyfi, istismar amaçlı veya aşırı güç kullanımı ceza gerektiren suçtur

Kaynaklar: [BPUFF](#) 7; [PBPPDLA](#) XXIII(3); [EPR](#) 69

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Personel silah taşıyor veya kullanıyor mu (ateşli silahlar veya cop gibi)? Evet ise, bunlar ne tür silahlar? Personel, silah kullanımı konusunda eğitilmiş mi?
- Personel, isimle veya personel numarası ile tanınabilir mi?
- Aşırı veya orantısız güç kullanımına ilişkin herhangi bir delil var mı?

4 Güç kullanımı tamamen belgelendirilir ve vaka kaydında ve bireysel vaka dosyalarında rapor edilir ve etkili inceleme usulleri uygulanır

Kaynaklar: [SMR](#) 54(1); [BPUFF](#) 6, 22; [PBPPDLA](#) XXIII(3)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Güç kullanımı vakaları nasıl kayıt ediliyor? Uygulanan herhangi bir inceleme usulü var mı?
- Gözaltıtdna tutulan kişilere karşı güç ne zaman kullanılıyor? Nerede ve niçin kullanılıyor?
- Tıbbi muayene için sevk süreci nasıl işliyor?

5 Her türlü kısıtlama aracının veya yönteminin kullanılması kanun ve yönetmeliklere tabidir

Kaynaklar: [UNCAT](#) 16; [PME](#) 5; [SMR](#) 33, 34; [RPJDL](#) 63-65; [PBPPDLA](#) XXIII(1); [EPR](#) 68; [BR](#) 21(c)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Kısıtlama yollarına ilişkin ne tür politika ve yönetmelikler uygulanmaktadır? Kısıtlamaların kullanılması; a. transfer sırasında kanunsuz kaçışın önlenmesi, b. tıbbi nedenler, c. başkalarına veya kendine veya mala zarar verilmesinin engellenmesi ile sınırlıdır.
- Ne tür kısıtlamalar kullanılmaktadır? Kelepçelerin kullanılması dahil fiziksel kısıtlamalar? Kimyasal kısıtlamalar?
- Kısıtlama yolları, transfer veya sınır dışı/ihraç sırasında kullanılmakta mıdır?
- Kısıtlama yolları, istisnai tıbbi tedavi veya dış tedavisi veya muayene (doğum yapan kadınlar gibi), görüşme veya duruşmalar esnasında kullanılmakta mıdır?
- Çocuklar veya gebe kadınlar için kısıtlama yollarının kullanıldığına ilişkin herhangi bir delil var mıdır?

6 Kısıtlama kullanımı izlenir ve belirtilmesi halinde gözaltında tutulan kişiler tıbbi muayeneden geçirilir

Kaynaklar: [SMR](#) 34; [BPUFF](#) 5(c); [PME](#) 5

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Kısıtlama yollarının kullanılmasını kim izliyor? (kontrol yönetimi, bir tıp doktoru, adli denetçi)?
- Tıbbi muayene için sevk edilme süreci nasıl işliyor?

4.3 GÜVENLİK, DÜZEN VE DISİPLİN

Gözetiminde güvenlik, öngörülebilirlik ve düzenin sağlanması zorunludur. Ancak, kurallar ve disiplin usullerinin gözetiminde tutulan kişilerin suçsuz statülerine uygun olarak hafif ölçüde uygulanması gereklidir.

Ayrıca, güvenli ve düzenli bir toplu yaşam ortamını sağlayabilmek için, yeterli hesap verilebilirlik mekanizmasının bulunmasını garanti etmek son derece önemlidir. Bu kapsamda, standart ve kısıtlamaların kanunla veya kanuni düzenlemelerle belirlenmesini, kararların değerlendirmeye tabi tutulmasını ve düzenli ve dikkatli bir teftiş programının olmasını sağlamak gereklidir.

Bu nedenle, izleme faaliyetinden sorumlu ekipler kurumsal güvenceleri ve yanıtları incelemekle ilgilenecektir ve ayrıca zorbalık ve mağduriyet gibi sorunların hem nedenlerini hem de etkilerini incelemelidir.

4.3.1 Disiplin Usulleri

Göçmenlerin gözetimine alınması bağlamında, gözetiminde tutulan kişiler için kabul edilmeyecek davranışları cezalandıran bir yaklaşımdan ziyade öncelikle iyi davranışları uygun şekilde ödüllendiren bir yöntem izlenmesi güvenlik ve düzenin sürekliliğinin etkili bir biçimde sağlanması için oldukça gereklidir ve bu türden bir yaklaşım arzu edilir. Yine de, izleme faaliyetinden sorumlu ekipler daima şuna dikkat etmelidir ki uygulamada ödüllendirme yöntemleri uygun şekilde idare edilmediği ve ödüllerin keyfi olarak verildiği veya geri çekildiği takdirde çabucak cezalandırıcı bir nitelik kazanabilir.

Ekibin, cezaevi bağlamında uygulanan disiplin sistemi ile gözetim çerçevesinde uygulanan iç kurallar arasındaki farklılıklara uyumlu olması son derece önemlidir. Bu anlamda, tüm iç kural ihlallerinin ve sonrasında uygulanan usul ve yaptırım kayıtlarının yer aldığı kayıt sistemi incelenmelidir.

1 Disiplin ve düzen yalnızca kurallara göre ve güvenli gözetim ve düzenli bir toplu yaşam için gerektiği ölçüde sağlanır

Kaynaklar: [SMR](#) 27; [BPP](#) 30; [PBPPDLA](#) XXIII(1); [CPT/Inf](#) (2009) 27 §88; [EPR](#) 56.1, 2; 57.1, 2

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- İç kurallar açıkça anlaşılır mı ve farklı dillerde mevcut mudur?
- İç kurallar ortak alanlarda gösteriliyor mu ve gözaltında tutulan kişiler ve personel iç kuralları biliyor mu?
- Hangi tür davranışlar için ne tür disiplin tedbirleri alınmaktadır?
- Disiplin tedbirleri, kanunda veya hukuki düzenlemede yer alıyor mu?
- Yaptırımlara kim ve hangi temellerde karar veriyor?
- Uygulanan yaptırımların mahiyeti nedir?
- Gözaltında tutulan kişinin kendini savunma imkanı var mıdır?

2 Disiplin usulleri değerlendirme ve temyize tabidir

Kaynaklar: [PBPPDLA](#) XXII(1); [CPT/Inf](#) (2009) 27 §88

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Temyiz mekanizması nasıl işlemektedir?
- Gözaltında tutulan kişinin yararına sonuçlanan herhangi bir temyiz kararı var mıdır?

3 Bir disiplin kaydı, iddia edilen disiplin suçunun tarihi ve detayı, duruşma tarihi ve detayı, karar gerekçeleri, değerlendirmenin tarihi ve detayı, karar gerekçeleri ve uygulanan disiplin tedbirinin detay ve süresi dahil olmak üzere tüm disiplin tedbirleri detaylarını içerir

Kaynaklar: [RPJDL](#) 19, 70

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Disiplin tedbirlerinin kaydı doğru mu ve iyi korunuyor mu?
- Yaptırımların mahiyeti nedir ve süreleri ne kadardır (türleri, ortalama süre ve en uzun süre)? Disiplin tedbirlerinin süresi kısıtlı mıdır?
- Genel olarak, toplam yaptırım sayısı kaçtır? Keyfi veya tutarsız karar almaya ilişkin herhangi bir delil var mıdır?

4 Çocuklara uygulanan disiplin yaptırımları, çocukların koşullarına ve hassasiyetlerine uygundur

Kaynaklar: [CRC](#) 37(a); [RPJDL](#) 70

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Disiplin usullerinin çocuklara uygulandığı durumlar var mıdır (sayısı, süresi)?
- Ne tür tedbirler alınmıştır?

4.3.2 Dış Denetim

Dış denetim sistemleri gözaltında tutulan kişilerin haklarının gözetilmesi için gereklidir. Gözaltında tutulan kişilerin bulundukları yerler ve muamele yapılan yerlerin idaresinin düzenli ve bağımsız denetimi için bir mekanizmaya ihtiyaç vardır. Denetimlerin kapsamı, gözaltının tüm yönlerine değinmelidir.

1 Göçmenlerin gözetiminde tutuldukları yerin ve bu yerin yönetiminin denetimi ve teftişi, gözetim yetkilisi haricinde bir idari yetkili makam tarafından düzenli olarak gerçekleştirilir

Kaynaklar: [BPP](#) 29(1); [SMR](#) 55; [RPJDL](#) 14, 72-74; [PBPPDLA](#) XXIV; [EPR](#) 93.1

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Göçmenlerin gözetimine alındıkları yerlerin teftişini kim yapmaktadır? Hangi yetki temelinde?
- Teftişler ne sıklıkta yapılmaktadır?
- Teftişlerin kapsamı nedir?
- Teftişlerin raporları mevcut mudur?

2 Müfettişler teftiş/denetim makamı tarafından ve bu makama karşı sorumlu olarak görevlendirilir ve yetkileri, tüm gözetim yerlerinin, duruşmaların ve ortaya çıkan ihtilafların ve şikayetlerin teftişini içerir

Kaynaklar: [BPP](#) 29(1); [SMR](#) 36,55; [RPJDL](#) 72-78

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Müfettişleri kim görevlendiriyor?
- Teftiş ekibi kimlerden oluşuyor (örn: cinsiyet dağılımı ve mesleki kapasiteleri)?
- Yetki ve emir alanları nelerdir?

3 Gözetiminde tutulan kişiler, müfettişler ile serbest bir biçimde ve tam gizlilik içinde iletişim kurma hakkına sahiptir

Kaynaklar: [BPP](#) 29(2); [SMR](#) 36(2); [RPJDL](#) 73; [BR](#) 25(1)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözetiminde tutulan kişiler serbest bir biçimde müfettişler ile iletişim kurabiliyor mu? Ne kadar sıklıkta? Süreç nasıl işliyor?
- Gizlilik ve mahremiyete saygı gösteriliyor mu?

4.3.3 Zorbalık ve Mağdur etme

Zorbalık ve diğer mağdur etme türleri, diğer bir dizi insan haklarını etkileyen şiddet türleridir. Personel-personel ve gözaltında tutulan kişi-gözaltında tutulan kişi ilişkilerinin yanı sıra, personel-gözaltında tutulan kişi ilişkilerinde de sorun haline gelebilir. Her türlü zorbalık ve mağdur etme durumu, gözaltı çevresini olumsuz bir biçimde etkiler. Kümülatif etki veya durumun uygun bir biçimde çözülmemesi, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele dahil insan haklarının ihlaline yol açabilir. Tüm durumlarda, uygun adımın atılması gereklidir.

1 Personel ve gözaltında tutulan kişiler zorbalığın ve mağdur etmenin yasak olduğunun, haklarının ve haklarına nasıl erişeceklerinin bilincindedirler

Kaynaklar: [BPP.1](#); [ICCPR.10](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Zorbalık ve mağdur etme politikası mevcut mudur?
- Zorbalık ve mağdur etme sorunu ne kadar yaygındır?
- Zorbalık ve mağdur etmeye yönelik herhangi bir personel eğitimi mevcut mudur?
- Zorbalık ve diğer mağdur etme yolları ile mücadele etmek için strateji geliştirme sürecine gözaltında tutulan kişiler dahil ediliyor mu?
- Gözaltında tutulan kişiler, istenmeyen cinsel teşebbüs, teklif veya istismardan korunuyor mu?

2 Personel, zorbalık ve mağdur etme vakalarını olabildiğince erken teşhis etme ve duruma müdahale etmeye ve özellikle durumu hassas olabilecek kişi ve veya grupların tespit edilmesine yönelik eğitim alır

Kaynaklar: [PBPPDLA](#) XX

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Personel, özellikle zorbalık ve mağdur etmeye karşı hassas durumda olan kişi ve grupları tespit etmek için gözetiminde tutulan kişiler, personel, aile ve arkadaşları ve diğer profesyonel ziyaretçilerin gözlem ve fikirlerinden faydalıyor mu?
- Personel, gözetiminde tutulan farklı milliyet, etnik grup veya dine mensup tutulan kişileri tespit edebiliyor mu ve bu kişiler arasındaki gerginlikleri azaltabiliyor mu?
- Personel, uygun mesafede olacak şekilde tüm gözetim yerlerinde hazır bulunuyor mu?

3 Zorbalık veya mağdur etme iddialarına zamanında yanıt verilir, iddialar titizlikle incelenir ve uygun bir şekilde çözülür

Kaynaklar: [CoE-TGFR](#) 10.6; [SMR](#) 36; [RPJDL](#) 76-77; [PBPPDLA](#) IX(3), V; [BR](#) 5(1); [BPP](#) 7.1, 33.4; [UNHCR-DG](#) 8, 9.3

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Zorbalık veya mağdur etme personel tarafından personel disiplin usulleri ile mi yönetiliyor?
- Mağdurlar için ne tür şikayet yolları mevcuttur? Bu yollardan ne tür sonuçlar elde edilir?
- İddialar uygun şekilde belgeleniliyor mu?
- Gizlilik ve mahremiyete saygı duyuluyor mu?

4.3.4 Acil Durumların Ele Alınması

Göçmenlerin gözetimine alınması dâhil olmak üzere, insanların özgürlüklerinden mahrum edildikleri her yerde acil durumlar için hazırlıklı olmak gerekir. Bir acil durum veya krizin nedenleri, dahili, harici, kaza, ihmalkarlık, kasti veya doğal afetler olabilir. Gözetim yerlerinde, insanlar (bazen çok sayıda insan) özgürlüklerinden mahrum edilebilirler ve acil bir durumda kendilerini koruma imkânları çok azdır. Bazı ülkelerdeki gözetim politikaları ve uygulamaları, göçmenlerin gözetimine alındıkları yerlerin zaman zaman protesto, isyan veya diğer türde kargaşalar ve kendine zarar vermedihil çeşitli şiddet eylemlerine dönüşebilecek stres ve endişe “kazanları” olabileceğini ima eder.

1 Personel ve gözetiminde tutulan kişileri kapsayan kapsamlı bir acil durum hazırlık politikası vardır ve asıl odak gözetiminde tutulan kişiler, personel ve her türlü ziyaretçinin güvenliğini sağlamaya yöneliktir

Kaynaklar: [BPDPDLA XXIII\(1\)](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Göçmenlerin gözetiminde tutulduğu binanın tasarımı ve yapısı, yangın ve diğer tehlikeleri(örn: kimyasal sızıntılar) ve doğal afetleri (örn: fırtına, sel) en aza indiriyor mu ve binadan güvenli tahliyeyi sağlıyor mu?
- Bu tür bir politikanın günlük yaşam üzerindeki etkisi nedir?
- Personel kriz yönetimi stratejileri konusunda eğitilmiş midir?
- Gözetim yerinde, alarm sistemleri, hoparlör ve yangın söndürücüler gibi uygun ekipman bulunuyor mu? Bulunuyorsa, bu ekipman kolay ulaşılabilir mi? Ekipman düzenli olarak test ediliyor mu, sorunsuz çalışıyor mu?
- Personel, bu ekipmanın kullanılması hakkında eğitiliyor mu?
- Düzenli iletişim sistemlerinin kullanılmadığı hallerde (örn: elektrik kesintisi nedeniyle) kullanılacak alternatif iletişim sistemleri mevcut mu?
- Politikanın uygulanması, son zamanlarda ortaya çıkan bir acil durum veya kriz durumunda etkili olmuş mudur?

2 Acil hizmet personeli, bağımsız arabulucular/muhataplar ve tıbbi personel dahil olmak üzere, ilave destek sağlamaya ilişkin bir kapsam bulunmaktadır

Kaynaklar: [CoE-TGFR](#) 10.3

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Harici ilave destek kısa sürede mümkün müdür?
- Son zamanlarda ortaya çıkan acil durum veya kriz durumunda etkili olmuş mudur?

3 Açık acil durum tahliye usulleri ve düzenli yangın ve tahliye tatbikatları vardır ve hassas durumdaki bireyler için özel hüküm uygulanır

Kaynaklar: [RPJDL](#) 32

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Düzenli alarm testleri, yangın tatbikatları ve diğer acil durum tahliye tatbikatları uygulanmakta mıdır?
- Çocuklar ve özellikle diğer hassas durumdaki gruplar özel korumadan faydalıyor mu?

4.4 MADDİ ŞARTLAR

Devlet, kişiyi özgürlüğünden mahrum ederek, kişinin temel ihtiyaçları olan yemek ve barınma ihtiyaçlarını karşılama sorumluluğunu üstlenir. Gözaltı ortamının ve koşullarının, gözaltında tutulan kişilerin insanlık onuru ve suçsuz statülerine saygılı olmasını sağlayarak kişinin özgürlüğünden mahrum bırakılma düzeyinin mümkün olduğu kadar azaltılması Devletin görevidir. Bu ifade bir diğer deyişle, “cezaevi, hapishane ve cezaevi veya hapishane olarak tasarlanan veya işleyen yerlerin kullanımından kaçınılması” (UNHCR- DG 8) ve “göç binalarının amacına uygun olarak tasarlanmasının sağlanması (CPT Standartları, 7- Rapordan alıntı) anlamına gelmektedir. Ayrıca, binaların ve dış cephelerinin tasarımında olabildiğince hapishane ortamı izleniminden kaçınmak için gerekli özen gösterilmelidir. Yani, hem gözaltı ortamı hem de yaşam koşulları her açıdan kabul edilebilir olmalıdır. Hal böyleyken, barınma, sanitasyon, hijyen,

içme suyu, yiyecek, giyecek, yatak, kişisel mülk ve taşınır malların güvenli gözetimi ve bunlara erişim, yeterli bir standartta ve gözaltında tutulan kişilerin bireysel olarak onuruna saygılı ve onlar için güvenli bir biçimde sağlanmalıdır. Buna ilave olarak, gözaltı binalarının tüm gözaltında tutulan kişiler için yeterli mahremiyeti sağlaması gereklidir.

4.4.1 Barınma

Gözaltının fiziki durumuna ilişkin olarak, uygun barınma sığınmacılar ve gözaltında tutulan kişiler dahil olmak üzere tüm gözaltında tutulan kişiler için esastır. Barınma bir biçimde, barınma bireylerin hislerinde diğerlerinin yanı sıra barınmanın türü, büyüklüğü, temizliği, içinde geçirdikleri zaman veya aile yaşamını sürdürmeye elverişli olup olmaması gibi kriterlere bağlı olarak çok büyük bir etkiye sahiptir.

Refakatsiz çocuklar veya ailelerinden ayrı düşmüş sığınmacıların yanı sıra çocukların akraba dışı yetişkinlerden ayrı olarak yer sağlanması son derece önemlidir.

Büyüklik, doğal veya yapay ışık, yerleştirilen odadakilerin sayısı ve mobilyalar izleme faaliyetinden sorumlu ekiplerin kontrol edecekleri kilit koşullardır.

Gözaltının mahiyetini göz önünde bulundurursak, gözaltında tutulan kişiler tüm gün boyunca odalarına hapsedilmemeli ve bina içinde serbestçe hareket edebiliyor olmalıdır.

1 Gözaltında tutulan kişilerin sayısı, gözaltı yeri için belirlenen maksimum uyuma kapasitesini aşmaz

Kaynaklar: [SMR](#) 9(1); [PBPPDLA](#) XVII

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Yerin resmi kapasitesi nedir?
- Yerin ne kadarı işgal edilmektedir?

2 Oda(lar)ın büyüklüğü yeterlidir ve çift veya ailelerin olması durumu haricinde tek kişilik alan sağlar

Kaynaklar: [SMR](#) 9(1); [PBPPDLA](#) XII(1); [CPT/Inf](#)(97)10§29; [EPR](#) 18; 96

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Odaların büyüklüğü ne kadardır? (kişi başına kaç metre kare düşüyor?)
- Bireyler odaların içine nasıl yerleşmişlerdir?
- Hassas durumlarda, bireylerin ihtiyaçları göz önünde bulundurulmakta mıdır?
- Odalarda birden fazla kişinin kalması halinde, kültürel/etnik/dini koşullar göz önünde bulundurulmakta mıdır?

3 Tüm gözaltında tutulan kişiler için, uyku barınağı iyi korunmuş, güvenli ve temizdir ve yeterli mobilyaya sahiptir

Kaynaklar: [SMR](#) 10; [PBPPDLA](#) XII(2); [CPT/Inf](#)(97)10§29; [EPR](#) 19.2; [EU-RD](#) Recital (18), (17)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş çocuklar ve diğer çocuklar için akraba dışı yetişkinlerden ayrı yer sağlanıyor mu?
- Tüm gözaltında tutulan kişilerin kendilerine ait yatakları, döşekleri ve yatak takımı/battaniyeleri var mıdır?
- Oda nasıl döşenmiştir?
- Uyku yerlerinin paylaşılması durumunda, gözaltında tutulan kişilerin kendilerine ait kilitlenebilir depo saklama yerleri var mıdır?

4 Oda(lar) günışığı alır ve oda(lar)da temiz hava dolaşımı vardır

Kaynaklar: [SMR](#) 11(a); [PBPPDLA](#) XII(1)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Oda günışığı alıyor mu?
- Pencereler açılabilir mi?
- Pencerelerden, okumak ve çalışmak için yeterli ışık geliyor mu?

5 Yapay ışık, gözü altında tutulan kişilerin okuma ve çalışmasına imkan verecek düzeyde yeterlidir

Kaynaklar: [SMR 11\(b\)](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Uyuma yerlerinde, gözü altında tutulan kişiler için ışığı açıp kapama düğmesi var mıdır?

6 Hava koşullarına uygun yeterli ısıtma ve/veya soğutma ve havalandırma mevcuttur ve iyi çalışır durumdadır

Kaynaklar: [SMR 10](#); [PBPPDLA XII\(1\)](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Oda sıcaklığı ne kadardır?
- Isıtma veya havalandırma sorunsuz bir şekilde çalışmakta mıdır?
- Gözü altında tutulan kişiler, ısıtma, soğutma ve havalandırmayı kontrol edebilmekte midir?

7 Evli olmayan çiftler veya LGBTİ kişiler gibi özel hassasiyetleri olan çiftler için uygun barınma yerleri sağlanır

Kaynaklar: [UNHCR-DG 9](#); [PBPPDLA XIX](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Çiftler için ne tür barınma yerleri sağlanmaktadır?
- Farklı kategorilerdeki çiftlere (evli olmayan, LGBTİ) karşı ayrımcılık yapıldığına dair herhangi bir delil var mıdır?

8 Aile barınma yerleri sağlanır ve çocuklar için güvenli ve uygundur

Kaynaklar: [SMR 8\(d\)](#); [PBPPDLA XIX](#); [EU-RD 12, 18.2 \(a\)](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Aileler için ne tür barınma yerleri sağlanmakta mıdır?
- Çocuklar akraba dışı yetişkinler ile aynı yere yerleştirilmekte midir?

9 Uyuma yerleri kadın ve erkekler için ayrıdır

Kaynaklar: [SMR](#) 8(a), 23; [UNHCR-DG](#) 8 §48(v); [PBPPDLA](#) XIX

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Kadınlar için ayrı uyuma yerleri sağlanmakta mıdır?
- Mahremiyetleri korunmakta mıdır?
- Güvenlikleri sağlanmakta mıdır?

10 Gözaltında tutulan kişiler için temiz yatak malzemeleri temin edilir

Kaynaklar: [SMR](#) 19; [PBPPDLA](#) XII(1); [EPR](#) 21

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında tutulan kişilere, barınma yerlerine vardıklarında ne tür yatak malzemeleri verilir? İklim koşullarına uygun mudur?
- Çarşaf lar ne sıklıkta değiştirilmektedir?
- Yatak malzemelerinin yıkanmasından kim sorumludur?
- Yatak malzemeleri temiz görünüyor ve kokuyor mudur?

11 Hapishaneler veya polis merkezleri gibi adli gözaltı yerlerinde, göç sonucu gözaltına alınan kişiler ceza hukuku kapsamında gözaltına alınan kişilerle aynı yerde tutulmaz

Kaynaklar: [İCCPR](#) 10(2)(a); [CMW](#) 17(2); [BPP](#) 8; [SMR](#) 8(b); [RPJDL](#) 17; [WGAD-D5](#) p.9; [UNHCR-DG](#) 8 §48(iii); [EXCOM](#) 44(f); [PBPPDLA](#) XIX; [CPT/Inf](#) (97) 10 §27, 28

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltına alınan göçmenler, ceza hukuku kapsamında gözaltına alınan kişilerden ayrı tutulmakta mıdır? Bu kişiler, belirli bir koridor veya binanın bir kısmında mı tutulmaktadır?
- Uzun süre tutukluluk altında tutulmakta mıdır? İstisnai durumlardan dolayı mı tutulmaktadır (örn. bilinen şiddet potansiyeli nedeniyle)?

4.4.2 Yiyecek ve İçme Suyu

Göçmenlerin gözüaltına alınması bağlamında, yiyecek hakkının sağlanması bir sağlık ve güvenlik konusu olmakla birlikte insan onuruna saygı duyma konusudur da. Yaş, sağlık ve kültürel/dini geçmişe uygun besin değeri taşıyan yiyecek sağlanmalıdır. Gebe ve emziren kadınlar için özel diyetler bulunmalıdır. Yemeklerin hazırlandığı ve tüketildiği binalar, temel temizlik ve hijyen koşullarına uygun olmalıdır. Bu nedenle, gözüaltında tutulan kişiler ücretsiz olarak yeterli, sağlıklı ve çeşitli ve dengeli diyetlerden yararlanmalıdır.

Gözüaltında tutulan kişiler ücretlerini kendileri karşılayarak idare veya arkadaş veya aileleri aracılığıyla dışarıdan yiyecek sipariş vermesine izin verilmelidir.

Ayrıca, yiyeceklerin seçilmesi ve hazırlanması sürecinde yer almak bir amaca hizmet eden ve ortaklaşa yapılan önemli bir günlük faaliyettir.

Bu süreç, ev sahibi ülkedeki toplum ile ilişkilerin kurulması (yeniden kurulması) için bir fırsat olabilir. Bunun yanı sıra, bu süreç tahliye veya ihraçtaönemli olan bir yaşam becerisini korur, geliştirir veya iyileştirir.

1 Gözüaltında tutulan kişilere, ücretsiz olarak besin değeri olan yeterli yiyecek ve dengeli diyet sağlanır

Kaynaklar: [SMR](#) 20(1); [UNHCR-DG](#) 8 §48(xi); [PBPPDLA](#) XI(1); [EPR](#) 22

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Yiyecekler yeterli nitelik ve miktarda mıdır ve çeşitli midir?
- Özel diyet gereklilikleri temin edilmekte midir (vejetaryen, dini, tıbbi)?
- Menülere kim karar vermektedir? Tıbbi personel bu karara dahil olmakta mıdır?
- Yemek için ayrılan günlük bütçe ne kadardır?
- Gözüaltında tutulan kişiler yemek hakkında ne düşünüyorlar? Yemeğin tadı nasıldır?
- Gözüaltında tutulan kişiler bina içinde yiyecek satın alabilmekte midir? Fiyatlar dışarıya kıyasla nasıldır?

2 Yemekler ve içecekler/su düzenli aralıklarla sağlanır

Kaynaklar: [SMR 20](#); [PBPPDLA XI](#); [EPR 22.4](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında tutulan kişiler her daim kendi içme sularına erişebilmekte midir? Suyun rengi, kokusu ve tadı nasıldır?
- Gözaltında tutulan kişiler günde kaç kere yemek yemektedir? Hangi saatlerde?
- Yemekler hijyenik bir şekilde hazırlanıyor ve servis edilmekte midir? Yemekler iyi sunulmakta mıdır? Yemekler saygılı bir biçimde sunulmakta mıdır?
- Yemekler nereye götürülmektedir? Yemek kaydı tutulmakta mıdır?

3 Gözaltında tutulan kişilerin kendi yemeklerini pişirme imkânı vardır

Kaynaklar: [BR 5](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında tutulan kişiler kendi yemeklerini pişirebilmekte midir? İstedikleri her zaman bu mümkün müdür?
- Gözaltında tutulan kişiler pişirecekleri yiyecekler nereden ve nasıl temin edilmektedir?
- Kişiler yemek saatleri dışında yemek yiyebilmekte midir?

4 Gebe kadınlar ve emziren anneler için tedarik edilen besin anne ve bebeklerin sağlığını korumak için yeterli standarttır

Kaynaklar: [CEDAW 12\(2\)](#); [BR 48](#); [UNHCR-DG 8 §48\(xi\)](#); [PBPPDLA XI\(1\)](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gebe kadınlar veya emziren anneler için özel diyet uygulamaları var mıdır?

5 Dini, kültürel veya diğer özel diyet gerektiren durumlar tamamiyla gözetilir

Kaynaklar: [BPTP](#) 3, 6; [PBPPDLA](#) XI(1)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Özel diyet gereklilikleri, depolama, hazırlama ve dağıtma anlamında nasıl dikkate alınmakta mıdır?
- Gözaltında tutulan kişiler, kendi özel diyet ihtiyaçlarını dile getirebilmekte midir?
- Herhangi bir ayrımcılık delili var mıdır?
- Yiyecek ile ilgili konuların dikkate alınmasında din temsilcilerine danışılmakta mıdır?

6 Doktor düzenli olarak, yiyeceklerin depolanması, niteliği, miktarı, hazırlanması ve servise sunulmasını teftiş eder ve bu konularda tavsiyelerde bulunur

Kaynaklar: [SMR](#) 26(1)(a); [EPR](#) 22.6

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Doktor besin zinciri ile ilgilenmekte midir?
- Besin değerlerine ilişkin olarak herhangi bir tavsiyede bulunmakta mıdır?
- Menüler, besin değerleri dikkate alınarak hazırlanmakta mıdır?

7 Yemeklerin pişirildiği yerler, yemek yeme alanları ve yeme ekipmanı güvenli, temiz, hijyenik, iyi havalandırılmış ve iyi korunmuş haldedir

Kaynaklar: [SMR](#) 14; [PBPPDLA](#) XI(1)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Yemekler nereye götürülmektedir?
- Yiyecekler nasıl servis edilmektedir?
- Yemek hazırlama yerleri/mutfak temiz, hijyenik mi ve iyi halde midir?
- Yemek hazırlama yerleri düzenli olarak sağlık ve güvenlik teftişine tabi tutulmakta mıdır?
- Gözaltında tutulan kişiler yemek hazırlanan yerlere erişebilmekte midir?

4.4.3 Temizlik ve Hijyen

Bedensel hijyeni sağlamak, sağlık meselesidir ve kişinin kendine ve başkalarına olan saygısıyla ilgilidir. Kişisel hijyen, saygı duyulması gereken dini uygulamalar ile de ilişkilendirilebilir.

Ayrıca, banyo ve duş yerlerinin yanı sıra uygun sanitasyona erişim, gözaltında tutulan kişiler ve personel arasında ortaya çıkabilecek muhtemel hastalık salgın riskinin azaltılmasında oldukça önemli bir yöntemdir. SMR 13'te belirtildiği üzere, "Her bir tutuklunun, iklime uygun sıcaklıkta sezon ve coğrafi bölgeye göre genel hijyen için gerekli sıklıkta ancak mutedil iklimde en az haftada bir kez duş alması veya banyo yapması gereklidir ve bu imkan kişilere sağlanır."

Dolayısıyla, gözaltı makamları temiz sanitasyon ve banyo sistemlerine erişimi sağlamak için gerekli tüm tedbirleri almalıdır. Gözaltı makamları, kadınlar, çocuklar ve bebeklerin özel ihtiyaçlarına özen göstermelidir.

1 Gözaltında tutulan kişiler, iyi korunmuş, temiz, uygun ve özel temizlik tesislerine kısıtlamasız ve kolay erişebilir

Kaynaklar: [SMR 12](#); [PBPPDLA XII\(2\)](#); [EPR 19.3](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Temizlik, hijyen ve yıkanma tesisleri çalışır durumda mıdır?
- Sanitasyon tesisleri kadın ve erkekler için ayrı mıdır?
- Tuvalet sayısının, gözaltında tutulan kişilerin sayısına oranı nedir?
- Geceleri erişim mümkün müdür?
- Gizlilik sağlanmakta mıdır?
- Hassas durumda olan kadınlar veya diğer kişiler için herhangi bir özel uygulama var mıdır?
- Temizlik malzemeleri ve ekipmanı kolayca bulunabilmekte midir?

2 Gözaltında tutulan kişilerin, iklimle uygun sıcaklıkta ve genel hijyen için gerekli sıklıkta yeterli ve kişiye özel banyo ve duş tesislerine erişimi vardır

Kaynaklar: [SMR](#) 13; [EPR](#) 19.4

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında tutulan kişilerin her daim suya erişimi var mıdır (soğuk ve sıcak)?
- Suyun rengi ve kokusu nasıldır?
- Banyo tesisleri sayıca yeterli midir?
- Banyo ve duş tesisleri kadın ve erkekler için ayrı mıdır?
- Azınlık grupların banyo tesislerine erişiminde herhangi bir ayrımcılık delili var mıdır? Banyo tesislerinde gizlilik uygulanmakta mıdır?

3 Gözaltında tutulanlar için, sağlık, temizlik ve temel itibarın korunması için ücretsiz tuvalet malzemeleri temin edilir

Kaynaklar: [SMR](#) 15, 16; [PBPPDLA](#) XII(2); [EPR](#) 19.6

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında tutulanlara (kadınlar/erkekler) ne gibi malzemeler dağıtılmaktadır?
- Cinsiyete özgü veya diğer özel ihtiyaçlar karşılanmakta mıdır? Kadınlar için hijyenik paketler temin edilmekte midir?
- Gözaltında tutulanlar değiştirme tedariklerinden nasıl ve ne sıklıkta faydalanabilmektedir?

4 Bebekler ve küçük çocuklar için yeterli düzeyde çocuk bezi tedariki sağlanır

Kaynaklar: [CRC](#) 37(c); [SMR](#) 15; [PBPPDLA](#) XII(2)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Çocuk bezleri ücretsiz alınabilmekte midir?
- Çocuk bezlerinin tedarikinden kim sorumludur?
- Yıkabilir çocuk bezleri sağlanması halinde, ilave yıkama ekipmanı sağlanmakta mıdır?

4.4.4 Kıyafet

Gözetiminde tutulan göçmenler, cezalandırılma nedeniyle gözetiminde değildirler ve kendi kıyafetlerini giyme hakkına sahip olmalıdırlar. Ancak, yeterli uygun kıyafetlerinin bulunmaması halinde, bu kişilerin kıyafet ihtiyaçları karşılanmalıdır. Kıyafetleri, yeterli, mevcut, kolaylıkla ve güvenli bir şekilde erişilebilir, iklime uygun, kültürel olarak uyumlu, temiz ve kullanışlı olmalı ve kıyafetler hiçbir şekilde ayrımcılığa sebep olacak özellik taşımalıdır.

Ayrıca, gözetiminde tutulanlar hem yeterli kıyafete ihtiyaç duymakta hem de kıyafetlerinin düzenli olarak yıkanmasını sağlamak için çamaşır yıkama tesislerine veya hizmetlerine ve sabuna erişebiliyor olmalıdır.

1 Gözetiminde tutulanların kendi kıyafetlerini ve ayakkabılarını giymelerine izin verilir

Kaynaklar: [CMW 17\(1\)](#); [SMR 88\(1\)](#); [EPR 97](#); [UNHCR-DG 8\(x\)](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözetiminde tutulanlar kendi kıyafetlerini giyebilmekte midir?
- Gözetiminde tutulanlar, duruşmalarda ve diğer harici randevularda kendi kıyafetlerini giyebilmekte midir?

2 Gözetiminde tutulan herhangi bir kişinin kendi kıyafeti bulunmaması halinde, bu kişiye bulunduğu koşullara uygun yeterli kıyafet ve ayakkabı sağlanır

Kaynaklar: [SMR 17](#); [BPDPDLA XII\(3\)](#); [EPR 20, 97](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- İhtiyaç halinde, gözetiminde tutulan kişiler geldiklerinde onlar için uygun kıyafet temin edilmekte midir?
- Kıyafetler iklime uygun mudur?
- Kıyafetler ne zaman temin ediliyor ve kıyafetlerin dıştan görünüşü nasıl? Gözetiminde tutulan belirli kişilerin dini veya kültürel ihtiyaçlarını karşılamak için uygun mudur?
- Kıyafetler farklı amaçlar için uygun mudur (örn: çalışmak veya spor yapmak)?

- Aynı yargı kararı ile yargılanan hükümlü tutuklular için temin edilen kıyafetler farklı mıdır?
- Kıyafetlerin kaynağı nereden sağlanmaktadır?
- Gözaltında tutulanlar için sağlanan kıyafetler, ayakkabılar ve iç çamaşırları çocuklar, gebe kadınlar ve engelli bireyler için uygun mudur?
- Tahliye edilen, tehcir edilen veya ülkesine iade edilen kişiler, uygun, temiz ve kullanışlı kıyafetler giymekte midir?

3 Gözaltında tutulanlar çamaşır yıkama tesisleri ve hizmetlerine kolay erişebilirler

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında tutulan kişilerin çamaşır yıkama tesislerine erişimi var mıdır? Hangi koşullar altında ve ne sıklıkta?
- Çamaşır yıkama ve kurulum tesisleri, güvenli, iyi ışıklandırılmış, iyi havalandırılmış ve onarım gerektirmeyen durumda mıdır?
- Gözaltında tutulan kişiler için sabun temin edilmekte midir?

4.4.5 Nakit ve Kişisel Eşyalar

Özgürlükten mahrum bırakılmanın temel etkilerinden biri de bireysel özerkliğin kaybedilmesidir. Bu durumda, gözaltında tutulan göçmenler çoğunlukla kendi günlük yaşamları ile ilgili basit seçimler yapma ve karar alma fırsatı ve hakkından mahrum bırakılırlar. Bu da aslında, kişilerin özsayıgılarını ve insanlık onurlarını olumsuz biçimde etkileyebilecek bir faktördür. Bu bağlamda, bireysel özerkliğe edilecek her türlü müdahalenin asgari düzeyde tutulmasına ve kısıtlamaların yalnızca güvelik ve düzenli toplu yaşamı sağlamak için gerektiği ölçüde getirilmesine ilişkin bir zorunluluk vardır. Nakit ve kişisel eşyalara erişim ve bunların kullanımı bu tür örneklerden birini temsil etmektedir.

1 Kişisel eşyaların, izin alınarak gözaltı yerinde tutulmasına ilişkin açık ve kolaylıkla erişilebilir kanun ve düzenlemeler mevcuttur

Kaynaklar: [SMR 43](#); [RPJDL 35](#); [EPR 31](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Tesis kuralları, kişisel eşyaların muhafaza edilmesi ve geri gönderilmesine ilişkin usulleri belirlemede midir?
- Gözaltında tutulanlar ve personel, uygulanabilir kanun ve düzenlemelerden haberdar mıdır?
- Gözaltına alınma sırasında kişinin nakit ve kişisel eşyalarının kaydı tutulmakta mıdır?
- Kişisel eşyalara ilişkin finansal raporun bir kopyası, gözaltında tutulanlara sağlanmakta mıdır?

2 Gözaltında tutulanlar, emanete bırakılamayan kıymetli eşyalarının ve diğer kişisel eşyalarının saklanması için kilitli depolara kolaylıkla erişebilir

Kaynaklar: [SMR 43\(1\)](#); [RPJDL 35](#)

Gözetim için ipuçları:

- Kıymetli eşyalar nerede ve nasıl saklanmaktadır?
- Gözaltında tutulan kişiler kıymetli eşyalarına erişebilmekte midir?
- Herhangi bir hırsızlık vakasıyla karşılaşılmış mıdır? Bu kayıtlar nasıl tutulmuştur? Soruşturulan herhangi bir hırsızlık vakası var mıdır?

3 Gözaltında tutulan göçmenler kendi nakitlerine erişebilirler veya gözaltı yeri dışından nakit veya diğer kişisel eşyaları alabilirler

Kaynaklar: [SMR 43\(3\)](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Yetkililerden nakit alma usulleri nelerdir?
- Gözaltı yerindeki veznedar, gözaltında tutulan kişilerin arkadaş veya akrabalarından nakit alma yetkisine sahip midir?
- Yatırılan nakit nasıl kayıt altına alınmaktadır?

4.5 FAALİYETLER

Çeşitli ve uygun faaliyetler düzeninin (dış dünya ile iletişim ve anlamlı faaliyetler dahil olmak üzere) ne ölçüde mevcut olduğu ve kurumsal olarak teşvik edildiği, kişilerin özgürlüklerinden mahrum edilmelerine ilişkin risklerin en aza indirgenmesini aktif bir şekilde amaçlayan gözetli ortamının güçlü bir göstergesidir. Ancak, faaliyetlerin çeşitliliği ortalama kalma süresine bağlıdır. İzleme faaliyetini gerçekleştirenler, yeterli kaynakların sağlanıp sağlanmadığını ve aile ziyaretleri, mesleki eğitim, çalışma ve ücretli faaliyetler, boş zaman aktiviteleri ve kültürel faaliyetler ve kişinin kendi dininin gerekliliklerini yerine getirmesine ilişkin yeterli düzenlemelerin mevcut olup olmadığını kontrol edebilir.

Aslında, belli bir amaca yönelik faaliyetlerin bulunmaması, göçmenlerin gözetimine alınmasının en yaygın ve tehlikeli yönlerinden biridir. Bu durum, gözetimin yalnızca “sınırlama” ya odaklı olduğu ve gözetiminde tutulan göçmenlerin gelecekteki iyi hallerinin zorunlu bir sosyal sorumluluk olarak tanınmaması düşüncesinden ileri gelmektedir. Sonuç olarak, gözetiminde tutulan göçmenlerin gözetli dışındaki hayata hazırlanmaları için atılan adım her ne olursa olsun ikincil dikkat konusu olarak görülmemelidir. Şayet böyle görülürse, sıkımlılık, çaresizlik ve umutsuzluğun zararlı etkileri ciddi, pahalıya mal olacak ve gözetli yeri içinde ve dışarıda ve özellikle de gözetimin uzun süreceği veya sürdüğü durumlarda sürekli sosyal ve tıbbi problemlere neden olabilir.

4.5.1 Ziyaretler ve Dış Dünya ile İletişim

Aile ve diğer kişiler tarafından gerçekleştirilen ziyaretler bir öncelik değil, haktır. Bu tür ziyaretler, yalnızca gözetiminde tutulan göçmenlerin içinde bulundukları kötü durum ve güvensiz koşullar ile mücadele etmelerinde yardımcı olmakla kalmayıp, aynı zamanda varış veya sığınma ülkesinde veya kişilerin kendi ülkelerinde kişileri gözetli sonrası hayata hazırlamada da faydalı olmaktadır. Ancak, göçmenlerin gözetimine alınmasındaki gerçek duruma bakılacak olursa, aile ziyaretlerinin uygulamada oldukça zor olduğu görülmektedir.

Ancak, kılavuz ilke dış dünya ile iletişimin teşvik edilmesi ve ve yalnızca zorlayıcı bir mahiyet delili varsa o zaman güvenlik kısıtlamalarına tabi tutulması olmalıdır. İzleme faaliyetini gerçekleştiren ekipler, gözetli yerlerinin uzak yerlere veya ziyaretçi alımını zor veya imkânsız hale getiren yerlere kurulması durumuna kuşku ile yaklaşmalıdır.

Benzer şekilde, ziyaretler ve diğer iletişim yolları aracılığıyla gözetim altında tutulan göçmenler, hukuk danışmanları, aile ve arkadaşlar, destek grupları, din temsilcileri, sosyal bakım çalışanları ve tıp doktorları ile iletişim kurabiliyor olmalıdır. Ayrıca, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, Uluslararası Kızılhaç Komitesi, Kızılhaç/Kızılay takip hizmetlerine ve kendi inisiyatiflerine bağlı olarak konsolosluk hizmetlerine kolay erişebilmelilerdir.

Gözetimdeki sığınmacılar, akrabaları, arkadaşları ve arzu etmeleri halinde dini, uluslararası örgütler ve/veya sivil toplum örgütleri ile düzenli iletişim kurabiliyor olmalıdır (mümkün olması halinde telefon veya internet aracılığıyla da). Özellikle de, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne erişebiliyor ve BM Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından erişilebiliyor olmalıdır.

1 Gözetli yeri, aile, arkadaşlar ve toplum destek gruplar tarafından yapılacak ziyaretler için makul bir şekilde erişilebilirdir

Kaynaklar: [BPP](#) 20

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözetli mevkii nasıldır?
- Gözetli yeri toplu taşımadan ne kadar uzaklıktadır?
- Özellikle de aile bireylerinin ziyaretlerini kolaylaştırmak için herhangi bir finansal veya maddi destek sağlanmakta mıdır?

2 Gözaltında tutulan kişiler ailelerinin ve diğer kişilerin ziyaretini kabul etme hakkına sahiptir

Kaynaklar: [BPP](#) 19; [UNHCR-DG](#) 8 (vii); [EPR](#) 24.1; 99; [EU-RD](#) 10.4; [PBPPDLA](#) XVIII

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında tutulan kişiler, ziyaret kabul etme hakları hakkında bilgilendirilmiş midir? Bilgilendirme, anladıkları dilde gerçekleştirilmiş midir?
- Ziyaretler ne zaman ve ne sıklıkta gerçekleştirilebilir?
- Bu tür ziyaretlerin süresi ne kadardır?
- Gözaltında tutulan kişileri kimler ziyaret edebilir (yakın akrabaları dışında)?
- Gözaltında tutulanlar ziyaretleri reddedebilir mi? Buna ilişkin usul nedir?
- Hiç ziyaretlerin reddedildiği/engellendiği olmuş mudur?

3 Ziyaretçi kabulleri için makul tesisler sağlanır ve gözaltındaki kişilerin ziyaret edilmesi personel ve yönetim tarafından aktif bir şekilde teşvik edilir

Kaynaklar: [SMR](#) 92; [EPR](#) 24.4

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Ziyaret tesislerinin koşulları nasıldır (açık veya kapalı ziyaret)?
- Ziyaretler için (varsa) kaç oda mevcuttur?
- Ziyaretlerde gizlilik ve mahremiyet korunmakta mıdır?

4 Eşler veya partnerler tarafından gerçekleştirilen evlilikle ilgili ziyaretlere izin verilir ve bu ziyaretler teşvik edilir

Kaynaklar: [ICCPR](#) 10(1), 17, 23; [PBPPDLA](#) I

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Ziyaret tesisleri, evliliğe ait ziyaretlere imkan tanımakta mıdır?
- Evli olmayan çiftler ve/veya LGBTİ çiftlere karşı herhangi bir ayrımcılık söz konusu mudur?

5 Kişilerin gözaltında tutuldukları ülkede, kendi ülkelerinde ve geçiş ülkelerinde bulunan aile ve arkadaşları ile iletişimlerini kolaylaştırılır

Kaynaklar: [ICCPR 17](#); [UNHCR-DG 8](#) (vii); [RPJDL 60, 61](#); [CPT/Inf](#) (2009) 27 §87; [EPR 24.5](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Şu anda nasıl bir sistem uygulanmaktadır?
- Gözaltında tutulanlar serbest bir biçimde dış dünya ile iletişim kurabilmekte midir? Nasıl? Hangi sıklıkta? Dış dünya ile iletişimin kriterlerini belirleyen herhangi bir politika veya protokol var mıdır?
- Gözaltında tutulan bireyler, bu zamana kadar hiç bir disiplin tedbiri olarak dış dünya ile iletişimden mahrum bırakılmış mıdır?
- Gözaltında tutulan bireylerin e-posta ve internete erişimleri var mıdır?

6 Gözaltında tutulanlar BM Mülteciler Komisyonu, Uluslararası Kızılhaç Komisyonu ve/veya Kızılhaç veya diğer örgütlere ve kendi inisiyatifleri doğrultusunda konsolosluk görevlileri veya diğer diplomatik misyonlara kolay ve rahat bir şekilde erişebilir

Kaynaklar: [CMW 16\(7\)](#); [UNHCR-DG 8](#) (vii); [WGAD-D5](#) p.2, 10; [EU-RD 10.3](#); [CPT/Inf](#) (97) 10 §31; [CPT/Inf](#) (2009) 27 §83, 87; [EPR 37](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında tutulan bireyleri, BM Mülteciler Komisyonu temsilcileri ziyaret etmekte midir?
- Gözaltında tutulan bireyleri Uluslararası Kızılhaç Komisyonu ve/veya Kızılhaç/Kızılay personeli ziyaret etmekte midir?
- Gözaltında tutulan bireyler, konsolosluk görevlilerinin onlarla iletişim kurmak için istenmeyen teşebbüslerde bulunmasına karşı korunmakta mıdır?
- Gözaltında tutulan bireyler, taleplerine yanıt alamazlarsa bir konsolosluk görevlisi ile görüşmeleri konusunda desteklenmekte midir?

7 Gözaltında tutulanlar, (özel olarak ve makul bir fiyatta) dışarıya arama yapabilmek ve her daim görüntüsüz ve sansürsüz aramalara yanıt verebilmek için telefonlara rahat ve kolay erişebilirler

Kaynaklar: [BPP 18\(3\)](#), 19; [UNHCR-DG 8 \(vii\)](#); [RPJDL 61](#); [PBPPDLA XVIII](#);
[CPT/Inf \(97\) 10 §31](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında tutulan kişiler özel görüşmeler yapabilmekte midir? Ne sıklıkta (sıklık, süre, çalışan telefon sayısı, hatların kalitesi, saat farklılıklarına saygı duyulması)?
- Ödeme için nasıl bir sistem kullanılmaktadır?

8 Gözaltında tutulanlar, gazete, televizyon ve/veya dergiye günlük olarak ve sansürsüz bir şekilde erişebilir

Kaynaklar: [SMR 39, 90](#); [RPJDL 62](#); [PBPPDLA XVIII](#); [CPT/Inf \(97\) 10 §29](#);
[EPR 24.10; 24.12; 99 \(c\)](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gazeteler/dergiler, gözaltında tutulanlar için erişilebilir midir? Kendi dillerinde gazete ve dergilere erişebilmekte midir? Gazete/dergiler ücretsiz midir?
- Televizyon ve/veya radyo var mıdır? Varsa, hangi dillerde mevcuttur?

9 Gözaltında tutulanlar, gerekli olması halinde kamu harcamaları kapsamında arkadaşları ve ailelerine posta gönderebilir veya bu kişilerden posta alabilir

Kaynaklar: [BPP 19](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Bir mektup göndermek için izlenilmesi gereken adımlar nelerdir?
- Gözaltında tutulanlar, gerekli materyalleri nasıl elde edebilmektedir (kağıt, zarf, pul)?
- Pullar ücretsiz midir?
- Mektuplar ve kıliler izleniyor, sansürleniyor veya kısıtlanmakta mıdır? Bunlar yapılıyorsa, hangi temelde yapılmaktadır?

4.5.2 Eğitim ve Beceri Geliştirme

Mesleki eğitim ve beceri eğitimi dahil olmak üzere her türlü eğitim, gözetiminde tutulan göçmenlerin topluma yeniden kazandırılmaya hazırlanmaları için ve kişisel gelişimlerini teşvik etmek için oldukça önemlidir. Bunun yanı sıra, eğitim gözetiminde tutulan göçmenlere, okuma yazma eğitimi, temel matematik bilgisi eğitimi veya ortak dilin öğretilmesi gibi belirli ihtiyaçlarını karşılayacak türde de sağlanabilir.

Çocukların gözetim yerlerinde tutulmaları halinde, statüleri veya kalma süreleri ne olursa olsun, en az ilköğretim düzeyinde eğitim alma hakları vardır. Tercihen, çocuklar yerel okullarda ayrı bir alanda eğitim görmelidir.

Gözetim süresinin belirsizliği ve nasıl sonlanacağını bilinememesi, onları bu tür faaliyetlere katılmaktan alıkoymamalıdır. Çünkü gözetiminde tutulanlar, tahliye edildikten sonra bu tür faaliyetleri devam ettirebilirler ve her halükarda bir amaç uğruna ve teşvik edici bir faaliyeti gerçekleştirdikleri için kendilerini değerli hissederler.

1 Eğitim, örneğin okuma yazma bilmeyen bireylerin dikkate alınması dahil olmak üzere belirlenen ihtiyaçlar doğrultusunda sağlanır

Kaynaklar: [SMR](#) 77(1); [UNHCR-DG](#) 8 (xiii); [PBPPDLA](#) XIII; [EPR](#) 28; [EU-RD](#) 14

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Ne tür bir eğitim sunulmaktadır? Eğitim, hangi dillerde sunulmaktadır?
- Yerel dil veya *ortak dil* gözetiminde tutulan tüm göçmenlere öğretilmekte midir?
- Eğitim faaliyetlerine katılan gözetiminde tutulan bireylerin yüzdesi nedir?
- Eğitime katılmayı arzulayan her birey eğitime katılabilen midir?
- Eğitim, adil ve ayrımcılık yapmayan bir üslupla sağlanmakta mıdır?
- Sınıflar, bireysel ihtiyaçlar doğrultusunda uyumlaştırılmakta mıdır?
- Okuryazarlık, kişiler tesislere geldiklerinde ilk etapta dikkat edilen bir unsur mu? Öyle ise bu durum nasıl tespit edilmektedir? Bu tespiti kim yapmaktadır? Süreç nasıl işlemektedir?

- Okuryazarlık kurslarını kim vermektedir?
- Eğitim için özel fonlar sağlanmakta mıdır?
- Eğitim veya mesleki eğitimin karşılığı ödenmekte midir?

2 Eğitim fırsatları becerilerin ve işgücüne katılımın sağlanması ve artırılmasına yönelik tasarlanan mesleki eğitimleri de kapsar

Kaynaklar: [CRC](#) 28(1)(b); [CMW](#) 17(7); [ATP](#) 6(3)(d); [RPJDL](#) 42-44; [BR](#) 37; [ACHR AP](#) 13(3)(b); [PBPPDLA](#) XIII; [EU-RD](#) 12

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında tutulan göçmenlerin mesleki eğitime erişimi var mıdır? Genel eğitim veya mesleki eğitim dışardan öğretmen ve eğiticileri içermekte midir?
- Gözaltında tutulan göçmenlere verilen diploma veya eğitim sertifikalarında kişinin göçmen statüsü belirtilmekte midir?

3 Okul çağındaki çocuklar, gözaltında tutulma sürelerine bakılmaksızın, tercihen yerel okullarda eğitime erişebilirler

Kaynaklar: [CRC](#) 28(1)(a); [UNHCR-DG](#) 8(xiii); [CMW](#) 17(7), 30, 43, 45; [RPJDL](#) 12, 38, 59, 79; [ACHR AP](#) 13; [ACHRP](#) 17; [EPR](#) 28.3; [EU-RD](#) 14; [PBPPDLA](#) XIII

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Hangi düzeylerde eğitimler sağlanabilmektedir? Sınıflar konuşulan dile göre ayrılmakta mıdır?
- Eğitimi kim vermektedir?
- Öğretmen/öğrenci oranı nedir?
- Eğitim faaliyetleri nerede gerçekleştiriliyor? Tesis içinde mi, dışarıda mı? Tesis eğitim için uygun mudur?

4 Eğitimi tamamlamayan ve okul çağını geçmiş gözetimindeki çocuk ve gençlerin eğitimlerine devam etmeleri izin verilir ve bu anlamda teşvik edilirler

Kaynaklar: [RPJDL 39](#); [SMR 77\(1\)](#); [ACHRAP 13\(3\)\(d\)](#); [ACHRP 7](#); [PBPPDLA XIII](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Eğitim programlarından faydalanan genç yetişkinler var mıdır?
- Ne tür bir eğitim sunulur?

4.5.3 Çalışma ve Ücretli Faaliyetler

Gözetiminde tutulan göçmenlerin hükümlü olmadıkları göz önünde bulundurulursa, çalışmaya zorlanamazlar ve gözetiminde tutulan bazı göçmenler isteseler dahi çalışamayabilirler. Ancak, çalışma fırsatlarının sağlanması için çaba sarf edilmelidir. Mümkün olması halinde, gözetiminde tutulan göçmenler, toplum içinde çalışma fırsatına sahip olmalıdır.

1 Gözetiminde tutulanlar, gözetiminde çalışabilirler

Kaynaklar: [ATP 6\(3\)\(d\)](#); [SMR 89](#); [RPJDL 45](#); [BPTP 8](#); [BR 60](#); [CMW 17\(7\)](#); [PBPPDLA XIV](#); [EPR 26](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Ne tür işler yapılabilmektedir?
- Gözetiminde tutulan bireyler çalışma istedikleri işleri seçebilirler mi?
- Çalışmanın karşılığı ödenmekte midir?
- İşlerde görevlendirmeden kim sorumludur? Süreç adil ve eşitlikçi midir?
- Yerel toplum içinde çalışma fırsatları var mıdır?

2 Çalışmak zorunlu değildir

Kaynaklar: [ILO-C29](#); [ILO-C105](#); [SMR 89](#); [BPBPDLA XIV](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Çalışma gönüllü mü yapılmaktadır?
- Çalışma koşulları nelerdir ve dış dünyadaki çalışma koşulları ile nasıl karşılaştırılmaktadır?
- Bu kişilerin dışarıda veya içeride çalışma hakkı korunmakta mıdır?
- Gözaltında tutulan bireylerden çalışmayı seçmeyenler veya çalışamayacak durumda olanlar ve nakit ödenek sağlananlar gerekli koşulları sağlamakta mıdır?
- Çalışmaya zorlama ve/veya çocuk işçiliğine ilişkin herhangi bir delil var mıdır?

3 Çalışma fırsatları, güvenlidir, insan onuruna yakışırdır ve sömürücü düzeyde değildir

Kaynaklar: [SMR 72, 76](#); [BPBPDLA XIV](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Çalışma yerleri, güneş ışığı, temiz hava ve yeterli yapay ışığı almakta mıdır?
- Çalışmaların ücretleri yeterli düzeyde midir?
- Gözaltında tutulan bireylere haftada kaç gün izin verilmektedir?

4.5.4 Açık Havada Gerçekleştirilen Egzersizler, Eğlenceler ve Kültürel Faaliyetler

Gözaltında tutulan göçmenlerin suçsuz statüleri göz önünde bulundurulursa, gözaltında tutulan kişiler gün boyu kendi odalarında kalmak zorunda olmamalı, tesis içinde serbest bir şekilde dolaşabiliyor olmalıdırlar.

Kişinin zihinsel ve fiziksel sağlığı için açık havada gerçekleştirilen egzersizlerin önemi yaygın bir biçimde bilinmektedir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan tüm diğer bireyler gibi, gözaltında tutulan göçmenler, açık havada faaliyet gerçekleştirmek için uygun faaliyet ve tesislere erişebilmelidir. Bu tür tesisler, ferah olmalı ve tercihen doğa manzaralı olmalıdır.

Bir diğerk deyişle, örneğink kısa duvarlarla çevrili bir alan tam olarak açık havada faaliyet gerçekleştirme imkânını sunmaz.

Sağlığa yararlarının yanı sıra, açık hava egzersizleri ve faaliyetleri stresin azaltılması ve iyi ilişkilerin teşvik edilmesi gibi ilave faydalar da sağlayabilir. Bu tür faaliyetler, öz saygı duygularının güçlendirilmesi kapasitesine sahiptirler..

Herkes dinlenme,eğlenme ve kültürel yaşamda yer alma hakkına sahiptir. Gözaltında tutulan göçmenler istisna değildir. Bu tür faaliyetler kişisel gelişim, fiziksel ve zihinsel sağlık,sosyal ve kültürel hayata dahil olmak için önemli faaliyetlerdir. Bu faaliyetler aynı zamanda engellerin kaldırılmasında da faydalı bir yöntemdir. Yapılandırılmış veya yapılandırılmamış eğlenceye, boş zaman faaliyetlerine ve kültürel faaliyetlere katılımın kurumsal olarak teşvik edildiği düzey, gözaltı ortamının özgürlükten mahrum bırakılmanın olumsuz etkilerinin aktif olarak en aza indirgenmesinin amaçlanıp amaçlanmadığını gösteren güçlü bir göstergedir.

1 Gözaltında altında tutulan bireyler tesisi içinde serbest bir şekilde dolaşabilir ve günde en az bir saat açık havada uygun bir faaliyet gerçekleştirebilir

Kaynaklar: [SMR](#) 21(1); [RPJDL](#) 47; [UNHCR-DG](#) 8(viii); [CPT/Inf](#) (97) 10 §29; [EPR](#) 25, 27; [EU-RD](#) 10.2

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Oda dışında geçirilen vakitlerin sınırlı olduğu durumlarda, personel bu tür kısıtlamalara ilişkin ne tür gerekçeler sunmaktadır?
- Gözaltında tutulanlar günde kaç saat dışarıda kalabilir?
- Ne tür egzersiz ve faaliyetler mevcuttur?
- Gözaltında tutulan bireyler açık havada gerçekleştirilecek faaliyetlere uygun kıyafetlere sahip midir veya uygun kıyafetler bu kişilere sağlanmakta mıdır?

2 Gözaltında altında tutulan çocuklar ve genç yetişkinler kendi gelişimlerine ve fiziksel ihtiyaçlarına uygun eğlence faaliyetlerine ve fiziksel egzersizlere katılabilir

Kaynaklar: [SMR](#) 21(2); [RPJDL](#) 47

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Ne tür eğlence faaliyetleri mevcuttur?
- Gözaltında tutulan bireyler için ne tür faaliyetler sunulur (spor, kültürel)?
- Gözaltında tutulan bireyler tesisleri kullanmak için ilave zaman kullanabilmekte midir?

3 Gözaltında altında tutulan kişiler ferah, güvenli, temiz ve bakımı iyi durumda olan egzersiz tesislerine erişebilir

Kaynaklar: [BPBPDLA](#) XIII; [UNHCR-DG](#) 8(viii)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında altında tutulan kişiler egzersiz tesislerine erişebiliyor mu?
- Ne tür tesisler hizmete sunuluyor?
- Egzersiz alanının boyutları ne kadardır?
- Açık hava tesisleri, spor faaliyetleri, fiziksel egzersizler ve boş zaman aktiviteleri için uygun mudur?
- Uygun bina içi egzersiz alternatifleri var mıdır?

4 Gözaltında tutulanlar, makul miktarda kültürel ve bilgilendirici materyallere erişebilir

Kaynaklar: [BPP](#) 28; [SMR](#) 78, 90; [BPBPDLA](#) XIII; [UNHCR-DG](#) 8(xii); [EPR](#) 27.6

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Ne tür kültürel faaliyetler mevcuttur?
- Televizyon erişilebilir midir? Erişilebilirse, neredere ve hangi dillerde mümkündür?

5 Gözaltında tutulan tüm bireyler, yeterli düzeyde stoklanmış kütüphaneye erişebilir

Kaynaklar: [SMR 40](#); [RPJDL 41](#); [PBPPDLA XIII](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Kütüphane tesislerine erişimde belirlenen koşullar var mıdır?
- Ne tür materyaller (eğlence kitapları, eğitici kitaplar, gazeteler, hukuki materyaller ve yabancı dil videoları/DVD'ler) erişilebilir?
- Materyaller, gözaltında tutulan kişilerin konuştukları dillerde mevcut mudur?

6 Gözaltında tutulan tüm bireyler, özellikle çocuklar ve genç yetişkinler sanat ve el becerileri dahil olmak üzere, kendi beceri ve ilgi alanlarını geliştirmek için yeterli imkanlara sahiptir

Kaynaklar: [RPJDL 47](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında tutulanların sanat, el işi ve müzikle ilgilenebilmeleri için ne tür imkanlar sunulmaktadır?

4.5.5 Din

Göçmenlerin gözaltı bağlamında, gözaltı yerinde veya dışarıda baskın bir dini grubun düşmanlığına maruz kalabilecek dini azınlıklar tarafından benimsense dahi her türlü din ve inanca saygı duyulması ve korunması son derece önemlidir.

BM Sivil ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 8. Maddesi'ne göre, 'herkes din ve inanış özgürlüğü hakkına sahiptir'. Bu hak, bir din veya inanış sahibi olma hakkını, bir din ve inanışı seçme ve benimseme hakkını ve bireysel olarak veya toplulukla birlikte ibadet, riayet, uygulama ve öğretilere katılma hakkını içermektedir. Bu özgürlükler, olağanüstü hal anında dahi terk edilemeyecek kadar önemlidir.

Bu nedenle ibadet özgürlüğü, inancı doğrudan açığa vuran ritüel ve törensel eylemleri ve bu tür eylemlerin bir parçası olan çeşitli uygulamalara kadar uzanmaktadır. Göçmenlerin gözetli bağlamında, bu özgürlük örneğin bir ibadet yerinin oluşturulması, ritüel formül ve objelerin kullanılması, sembollerin gösterilmesi ve tatil, festivaller ve dinlenme günlerinin gözetilmesini içerebilir.

Din ve inanış, genellikle beslenme biçimi, giyim ve yaşamdaki belli aşamalar veya dönüm noktaları ile ilişkili ritüelleri düzenler. Kişinin din veya inanışını açıkça ifade etme özgürlüğü ‘yalnızca kanunla belirlenen kısıtlamalara tabidir ve kamu güvenliği, düzeni, sağlığı veya ahlakı veya temel hakları ve başkalarının özgürlüğünü korumalıdır’ (BM Sivil ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Madde 18(3)). Bu anlamda, başlangıç noktası, gözetilinde tutulan bireylerin Sözleşme ile korunan haklarını koruma ihtiyacı olmalıdır.

1 Gözetilinde tutulan her bir bireyin kendi dinini tamamen, yalnız başına veya topluluk içerisinde başkalarıyla birlikte yerine getirme hakkına saygı duyulur

Kaynaklar: [ICCPR](#) 18; [CMW](#) 12; [CSR](#) 4; [CSSP](#) 4; [ACHR](#) 12; [UNHCR-DG](#) 8(ix); [PBPPDLA](#) XV; [EPR](#) 29

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözetilinde tutulan göçmen nüfusunun dini ihtiyaçları karşılanmakta mıdır?
- Gözetilinde hangi dinler temsil edilmektedir (inanılan dinlerin sayısı, inananların sayısı)? Azınlık dini inanış ve uygulamalar saygı duyulmakta mıdır?
- İbadet saatlerine saygı duyulmakta mıdır?
- Dini ibadet veya manevi bakıma erişimde herhangi bir koşul veya sınırlandırma var mıdır?

2 Gözaltında tutulan bireylerin, tahliye, taşınma veya nakil için hazırlık süreci dahil olmak üzere kişisel ihtiyaç olduğu zamanda ve düzenli bir temelde sunulan talepleri üzerine, özel manevi destek veya bakım mümkündür

Kaynaklar: [SMR](#) 41(3)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Manevi destek ve bakım ne ölçüde mümkündür?
- Dini temsilcilerden randevu alma kriterleri nelerdir (randevuyu kim alır, ödemeyi kim yapar)?
- Dini hizmetlere katılım sıklığı ve katılım düzeyi nedir?

3 Gözaltında tutulan tüm bireyler dini hizmetlere katılabilir

Kaynaklar: [SMR](#) 42; [PBPPDLA](#) XV

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Ne tür dini hizmetler mevcuttur?
- Dini hizmetler nerede ve ne sıklıkta gerçekleştirilir?
- Gözaltında tutulan bireyler kendi büyük kültürel ve dini festivallerini kutlayabiliyorlar mı?

4 Gözaltında tutulan bireyler, dini gözetim ve öğreti kitapları dahil olmak üzere dini önem taşıyan öğeleri elde edebilir, saklayabilir ve kullanabilir

Kaynaklar: [ICCPR](#) 18; [CMW](#) 17(7); [CSR](#) 4; [CSSP](#) 4; [SMR](#) 42; [RPJDL](#) 48; [ACHR](#) 12; [CFREU](#) 10; [ECHR](#) 9; [PBPPDLA](#) XV

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Dini öğelere zarar verildiği veya el konulduğuna dair herhangi bir delil var mıdır?
- Bu anlamda hiç şikayet var mıdır? Varsa, şikayetin sonucu ne olmuştur?

5 Herhangi bir dini inanışa bağlı olmayan ve herhangi bir dine mensup olmak istemeyen gözaltında tutulan bireyler bu anlamda zorlanamaz ve bu bireylere karşı ayrımcılık yapılamaz

Kaynaklar: [ICCPR](#) 18; [ACHR](#) 12; [CFREU](#) 10; [ECHR](#) 9

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Bu tür bireylere karşı ayrımcılık yapıldığına dair herhangi bir delil var mıdır? Bu tür ayrımcılıklar, varsa, yetkililer tarafından mı yoksa diğer gözaltındaki bireyler tarafından mı yapılmaktadır?
- Bu anlamda koruyucu tedbirler alınmakta mıdır?

4.5.6 Refah ve Danışmanlık Hizmetleri

Gözaltında tutulan göçmenler için refah ve danışmanlık hizmetleri ihtiyacı⁷³ sürekli bir ihtiyaçtır ve gözaltına geçişte ve gözaltından çıkışta olabildiğince sorunsuz bir geçiş süreci sağlanması açısından oldukça önemlidir. Gözaltında tutulan tüm göçmenler, özellikle de gözaltı süreci sona erdiğinde, ve bilhassa herhangi bir sürekli koruma veya göç usulünün sonuçları belirsizse gözaltı sırasında refah ve danışmanlık hizmetlerinden faydalanmalıdır. Refah ve danışmanlık hizmetleri laik bir biçimde gerçekleştirilebilir veya manevi bakım çalışanlarının desteğini içerebilir ve genellikle kendi durumlarının sonuçlarını kabullenmelerinde gözaltında tutulan bireylere yardımcı olmaktadır.

Refah çalışanlarının, danışmanların ve manevi bakım çalışanlarının profesyonel anlamda tehlikeli olmamalarını veya usullerin çıktısı veya sonuçlarında etkili olmamalarını ve rollerinin uygun hukuki tavsiye veya yardımın yerini almamasının sağlanması önemlidir.

1 Refah ve danışmanlık hizmetleri, göçmenlerin gözaltından kaynaklanan uygulama sorunlarına ilişkin olarak gözaltında tutulan bireylere yardım etmek amacıyla ve bu kişilerin tahliye, taşınma veya nakil için hazırlanmalarını sağlamak amacıyla sağlanır

Kaynaklar: [ATP 6\(3\)\(b\)](#); [BR 60](#); [UNHCR-DG 8 \(vi\)](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Refah, sosyal çalışma ve danışma hizmetleri mevcut mudur? Tesiste sosyal çalışmacılar bulunmakta mıdır? Sosyal çalışmacıların rolü nedir? Psikososyal değerlendirmeler yapabilmekte midir?
- Nitelikli ve kültürel farkındalığı olan danışmanlar mevcut mudur?
- Refah ve danışmanlık hizmetleri, gözaltında tutulan bireyin gizlilik ve mahremiyet hakkına saygı duymakta mıdır?
- Bu hizmetler, gözaltındaki bireylerin hukuk müşavirleri ile iletişim kurmalarında yardımcı olmakta mıdır?
- Bu hizmetler, gözaltındaki bireylerin aileleri, arkadaşları ve destek grupları ile iletişim kurmalarına yardımcı olmakta mıdır?

2 Talep edilmesi halinde, gözaltında tutulan bireylere tahliye, nakil veya taşınmaları sırasında refah ve danışmanlık desteği sunulabilir

Kaynaklar: [CoE-TGFR 15.2](#); [SMR 60\(2\)](#); [RPJDL 79](#); [BR 46](#); [BPTP 10](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Tahliye edilen, taşınan veya nakil edilen gözaltındaki bireylere, kendi ülkelerindeki refah ve danışmanlık desteği sağlayacak profesyonellerin iletişim bilgileri verilmekte midir?
- Tahliye, nakil veya taşınma esnasında, gözaltında tutulan bireylere eşlik edilmekte midir?

4.6 SAĞLIK HİZMETLERİ

Gözetiminde tutulan bireylerin fiziksel ve zihinsel sağlıkları bir takım nedenlerden dolayı özellikle önemlidir. Birincisi, özgürlükten mahrum edilmek, bireylerin kendilerinin sağlık hizmetlerine erişimini engeller. İkincisi, geçmişte ve mevcut durumdaki hassasiyetlerinin yanı sıra, geçmişte yaşanan kötü muameleden ileri gelen özel fiziksel ve zihinsel sağlık ihtiyaçları olabilir. Üçüncüsü ise, göçmenlerin gözetiminin, gözetiminde tutulan bireylerin fiziksel ve zihinsel sağlığı üzerinde zarar verici bir etki yaratma ihtimali oldukça yüksektir. Gözetiminde tutulan bireylerin sağlık hizmetlerine erişim haklarına saygı duyulması, bu hakların korunması ve yerine getirilmesi konusundaki sorumluluk, önceden var olan koşullara özen gösterilmesini ve bu koşulların ele alınmasını kapsar, ve sunulan hizmetler toplumda yaşayan diğer bireylere sağlanan hizmetlerle aynı nitelik ve standartta olmalıdır.

Refakatsiz veya ebeveynlerinden ayrılmış çocuklar dahil olmak üzere tüm çocuklar bakım hizmetinin yanı sıra düzenli sağlık kontrolü yaptırmaya hakkına sahiptir.

Bir gözetim ortamında, tıbbi personelin uygulamaları, gözetiminde tutulan bireylerin güvenlik ve saygı hassasiyetleri açısından oldukça önemlidir. Bu anlamda, tıbbi personelin etik uygulamalarının en önemli yönlerinden biri, hastanın rıza ve mahremiyeti ilkesine saygı göstermektir. Bu hususlar, izleme ekibinin özellikle dikkate alması gereken hususlardır.

4.6.1 Sağlık Hizmetlerine Erişim

Gözetiminde tutulan bireylerin, dışarıda sunulan hizmetlere eşdeğer nitelikteki sağlık hizmetlerine ücretsiz erişmeye ihtiyaçları vardır. Bu husus, özgürlükten mahrum edilmenin başlı başına bireyin tıbbi tedavi ihtiyacını arttırdığı için bir hayli önemlidir.

İlk yakalanma ve gözetim anında, gözetimine alınan tüm göçmenlerin daha önceki hastalıklarının veya koşullarının, veyakalama veya gözetim sırasında devam etmiş olabilecek yaralanmalarının tespit edilmesi için uygun bir tıp doktoru tarafından sağlık taramasından geçmeleri gerekir. Tarama usulü bulaşıcı hastalıkların teşhis edilmesinde de önemlidir. Daha sonra, tıbbi tedavi mümkün, erişilebilir ve kabul edilebilir (örn: etik

ve kültürel olarak uygun) bilimsel ve tıbbi olarak uygun ve iyi nitelikte olmalıdır. Bir diğer deyişle, faydalanılması gereken tıbbi tedavi ve bilgilere erişim, her türlü ayrımcılıktan bağımsız, fiziksel olarak erişilebilir ve ücretsiz olmalıdır.

1 Sağlık taraması, birey tesise geldiğinde uygun bir tıp doktoru tarafından gizlilik kapsamında (veya tam anlamıyla nitelikli bir hemşire tarafından daha sonra bir doktora rapor vermek üzere, gizlilik kapsamında ve kabulden sonra en kısa süre içinde) gerçekleştirilir

Kaynaklar: [CRC](#) 24; [BPP](#) 24-25; [SMR](#) 24; [UNHCR-DG](#) 8 (vi); [PBPPDLA](#) IX(3); [CPT/Inf](#) (97) 10 §30, 31; [CPT/Inf](#) (2009) 27 §82; [EPR](#) 42.1

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında tutulan bireyler, gözaltına alındıkları andan itibaren tıp doktorlarına erişebilmekte midir?
- Tesise gelindiğinde, sağlık taraması usulü nasıl işlemektedir?
- Sağlık taraması sırasında, tüberküloz dahil diğer bulaşıcı hastalıkların taraması da yapılmakta mıdır?
- Ücretsiz, nitelikli ve tarafsız tercümanlara erişim mümkün müdür?
- Gözaltında tutulan bireyin nakil edilmesi halinde, tıbbi dosyalar nasıl iletilir?

2 Gözaltında tutulan tüm bireyler ücretsiz tedavi ve bakım hizmetlerine tam olarak ve eşit bir şekilde erişebilir

Kaynaklar: [CRC](#) 24; [BPP](#) 24; [SMR](#) 25; [RPJDL](#) 50; [BR](#) 6, 9; [ACHRAP](#) 10; [UNHCR-DG](#) 8 (vi); [PBPPDLA](#) X; [EPR](#) 39; [EU-RD](#) 19; [ACHRP](#) 16; [CPT/Inf](#) (97) 10 §31; [CPT/Inf](#) (2009) 27 §87

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Tedavi ve bakım hizmetlerine erişim için tamamlanması gereken usuller nelerdir?
- Gözaltında tutulan bireylerin, tıbbi danışmanlık hizmetinden faydalanmaları için ne kadar süre beklemeleri gerekir?
- Bu hizmetler arasında, kadınların özel tedavi ve bakım ihtiyaçları da yer almakta mıdır (jinekolojik hizmetler, üreme sağlık hizmetleri)?
- Tıbbi hizmetlere erişimde ayrımcılık yapıldığına dair herhangi bir delil var mıdır?
- Önceki teşhisler veya reçete gibi tedavi rejimleri dikkate alınmakta mıdır (örneğin; antidepresanlar, HIV protokolleri)?
- İkinci bir tıbbi tedavi veya diş tedavisi görmek mümkün müdür?
- Gözaltında tutulan bireylerin gerekli görülmesi halinde, psikiyatrik tedavi gibi uzmanlık gerektiren tedavilere uzmanlaşmış kurumlarda veya devlet hastanelerinde uygun bir şekilde erişimi var mıdır?
- Tıbbi danışmanlık hizmetleri için, ücretsiz, nitelikli ve tarafsız çeviri imkanı var mıdır?
- Acil bir durum ortaya çıkması halinde, mevcut sistem nasıl işlemektedir?

3 Tedavi hizmetleri, nezaket, mahremiyet ve insanlık onurunun korunması ve sürdürülmesi koşuluyla ve tercihen toplumdaki mevcut hizmetler aracılığıyla sağlanır

Kaynaklar: [ICESCR](#) 12; [RPJDL](#) 49; [ACHRAP](#) 10; [ACHRP](#) 16; [PBPPDLA](#) X; [EPR](#) 40; 42; [EU-RD](#) 19; [UNHCR-DG](#) 8 (vi)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Tıp tesislerinin koşulları nasıldır?
- Gözaltında tutulan kişiler tıbbi danışmanlık için dışarı gitmekte midir?
- Tıbbi danışmanlık sırasında, gözaltında tutulma durumundan bahsedilmekte midir?

4 Halk sağlığı temelinde gözaltı veya ayırım karantina ve hastalık kontrol politikaları ve mevzuatı ile belirlenir

Kaynaklar: [SMR](#) 24; [EPR](#) 42.3(f)(g)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Halk sağlığı temelinde, gözaltında tutulan bir kişinin ayrı tutulmasına ilişkin usul nedir (kararı kim verir, bu karar nasıl incelenir)?
- Gözaltında tutulan kaç kişi ziyaret sırasında halk sağlığı temelinde ayrı tutulmuştur?
- Herhangi bir tıbbi gözetim uygulanmakta mıdır?
- Kişilerin ayrı tutulduğu yerlerde tıbbi tedavi ekipmanları bulunmakta mıdır?

5 Tıbbi tedaviler, mahremiyet içinde gizli bir şekilde, profesyonel olarak ve ihtiyaç ve hassasiyetlerin çeşitliliklerini duyarlı bir şekilde gerçekleştirilir

Kaynaklar: [CRPD](#) 22(2); [PBPPDLA](#) X; [CPT/Inf](#) (2009) 27 §92

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gizlilik ve mahremiyet içinde yapılan tıbbi tedaviler gözlemlenmekte midir?
- Talep edilmesi halinde, tıbbi danışmanlık hizmetleri aynı cinsiyetten olan bir doktor tarafından sağlanmakta mıdır?
- Tercüman bulunmakta mıdır?
- Tıbbi tedavi , herhangi bir gözaltı yetkilisi bulunmakta mıdır?
- Gözaltında tutulan bireylerin tıbbi dosyaları kilitli bir şekilde ve tıbbi personel dışındakilerin erişimini engelleyecek şekilde saklanmakta mıdır?

6 İdari gözetim altında tutulan bireylere tıbbi tedavi hizmeti sağlanmasından güvenlik tedbirleri veya usulleri nedeniyle taviz verilemez veya bu hizmetler haksız yere kısıtlanamaz

Kaynaklar: [UNHCR-DG](#) 8; [CoE-TGFR](#) 16

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Talep edilmesi halinde, gözaltında ayrı tutulan bireylerin tıbbi tedaviye erişebilirler mi?
- İdari gözetim altında tutulan bireylerin bir gözetim yerinden başka bir gözetim yerine nakil edilmesi, sağlık hizmetlerine erişimi etkilemekte midir?

7 Tedavide kullanılacak ilaçlar, reçetede yazıldığı veya gerektiği şekilde kullanılabilir ve uygun ve güvenli bir şekilde depolanır ve son kullanma tarihi geçen ilaçlar çöpe atılır

Kaynaklar: [CoE-TGFR](#) 9.4; [SMR](#) 22(2); [RPJDL](#) 55; [PBPPDLA](#) X

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- En çok ne tür ilaçlar reçeteye yazılmaktadır? Hangi nedenlerden dolayı? Aşırı ilaç kullanımına ilişkin deliller var mıdır?
- İlaçları kim dağıtmaktadır?
- Herhangi bir ilaç yetersizliği durumu yaşanmış mıdır?
- İlaçların depolanmasından kim sorumludur?

8 Yiyecek ve/veya sıvı almayı reddeden bireylerin klinik tedavisi ve bakımına ilişkin ve açlık grevini durduran bireylerin iyileşmesi ve psikolojik tedavisine ilişkin uluslararası yönlendirici ilkelerle uyumlu bir protokol vardır

Kaynaklar: [PME 1](#); [DOM](#); [DOT](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Açlık grevine ilişkin özel bir protokol var mıdır? Varsa, uluslararası yönlendirici ilkelerle uyumlu mudur?
- İdari gözetim altında tutulan bireylerin bilgilendirildikleri seçeneklere, insanlık onuru dahil olmak üzere saygı duyulmakta mıdır ve zorla besleme yasak mıdır (gözetim altında tutulan endişeli bireylerin oruç tutmanın kendi sağlıkları ve yaşamları üzerindeki muhtemel sonuçlarının tamamen farkında olmaları koşuluyla)?
- İdari gözetim altında tutulan bireyin kendi isteği ile beslenmeyi reddetmesinin sonuçlarını anlama kapasitesinin en az bir bağımsız doktor tarafından teyit edilmesinin yanı sıra, klinik güvenlik tedbirlerine saygı duyulmakta mıdır?
- Tıbbi personelin, açlık grevinde olan bir kişinin bakımına karar vermede tam klinik bağımsızlığa sahip midir?

9 Gözetim altında tutulan bireylerin sosyal, fiziksel ve tıbbi hassasiyetleri düzenli olarak gözden geçirilir

Kaynaklar: [BR 6](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Talep edilmesi halinde, gözetim altında ayrı tutulan bireyler tıbbi tedaviye erişebilirler mi?
- Gözetim altında tutulan bireylerin bir gözetim yerinden başka bir gözetim yerine nakil edilmesi, sağlık hizmetlerine erişimini etkilemekte midir?

4.6.2 Tıbbi Personel

Tıbbi personel, göçmenlerin gözetimi bağlamında çok yönlü rol oynamaktadır. İlk olarak, tıbbi personel gözetiminde tutulan bireylerin sağlık durumunu değerlendirir ve herhangi bir türde kötü muameleyle maruz kalma durumu dahil ihtiyaç duyulan her türlü tıbbi tedavi ve bakım hizmetini sağlar. İkinci olarak, tıbbi personel yiyecek, temizlik ve hijyen, barınma ve egzersiz gibi koşulların yetersizliği halinde gözetim yerinin yönetimine tavsiyelerde bulunur. Son olarak, daha önceden kötü muameleyle maruz kalan bireylerin bireysel tıbbi değerlendirmelerini gerçekleştirirler ve korunmaları veya göç uygulaması veya gözetimden tahliye edilmeleri sürecinde yardımcı olabilir. Bir taraftan bu roller doğası gereği birbiri ile çalışmıyorken diğer taraftan her zaman bu rollerin siyasi, etik ve klinik ikilem, zorluk ve baskılara yol açma riski vardır. Bu nedenle, göçmenlerin gözetimi bağlamında çalışan tıbbi personele tam klinik bağımsızlık verilmeli ve kendi profesyonel kurumları tarafından güçlü bir şekilde desteklenmelidirler.

1 Gözetiminde tutulan bireyler için yeterli zihinsel ve fiziksel tedavinin sağlanması için uygun tıbbi personel bulunur

Kaynaklar: [SMR 22\(1\)](#); [PBPPDLA X](#); [CPT/Inf \(2009\) 27 §91](#); [UNHCR-DG 8 \(vi\)](#);
[EPR 41.1](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gün içinde, geceleri ve hafta sonları kaç doktor/hemşire bulunmaktadır?
- Tıbbi personelin - gözetiminde tutulan bireylere oranı nedir? Tıbbi personel sayısı yeterli midir?
- Yeterli sağlık hizmetlerini sağlamak, bir tıbbi personelin öncelikli sorumluluklarından biri midir? Tıbbi personelin esas görevleri nelerdir?
- Tıbbi tedavinin gerçekleştirilmesinde hiç gecikme yaşanmış mıdır?

2 Bir tıbbi personel düzenli olarak; yiyecek, temizlik, hijyen, ısıtma, aydınlatma ve havalandırma, kıyafet gibi koşulların yetersizliği durumlarını teftiş eder ve direktörüne rapor eder

Kaynaklar: [SMR 25\(2\), 26\(1\)](#); [RPJDL 73](#); [EPR 43.3; 44](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Tıbbi personel yeri teftiş etmekte midir? Evet, ise, ne sıklıkta teftiş etmektedir?

3 Tesisin kapasitesinin üzerinde bir tıbbi personel ihtiyacı ortaya çıkması halinde, devlet hastaneleri ve uygun olan harici uzman doktorlar dahil olmak üzere, hastaların diğer doktorlara yönlendirildiği etkili ve etkin bir sevk sistemi vardır

Kaynaklar: [SMR 22\(2\)](#); [PBPPDLA X](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Yüksek talep zamanlarında, talebi karşılamak üzere uygulanacak sevk sistemi nasıl işlemektedir?
- Dışarı sevk edilme durumunda, tercüman imkanı var mıdır?
- Diş tedavisi veya jinekoloji gibi uzmanlık gerektiren alanlarda süreç nasıl işlemektedir?
- Tıp doktorlarının bir görev listesi bulunmakta mıdır?

4 Tıbbi personel uygun eğitimi almıştır ve hassas durumdaki bireyleri tespit etmede ve ihtiyaçları doğrultusunda tedavi uygulamada deneyimlidir

Kaynaklar: [PBPPDLA X](#); [EPR 41.4](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Tıbbi personel, hassas durumda olan bireylerin tedavisine yönelik herhangi özel bir eğitim almış mıdır?

5 Mesai saatleri dışında acil durumlar için hazırda bekleyen bir tıbbi personel vardır

Kaynaklar: [PBPPDLA.X](#); [EPR.41.2](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Acil durum ortaya çıkması halinde, mevcut sistem nasıl işlemektedir?
- Mahremiyete saygı duymak koşuluyla, acil durum halinde tıbbi dosyalara erişimde kullanılan sistem nasıl işlemektedir?

6 Tıbbi personel, gözaltında tutulan bireylerin tedavi ve bakımında tam klinik özgürlüğe sahiptir

Kaynaklar: [RPJDL.53](#); [PBPPDLA.IX\(3\)](#), X; [DOT.5](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Sağlık hizmetleri hangi kurumun sorumluluğundadır? Tıbbi personel kime rapor vermektedir?
- Tıp pratisyenleri, tıbbi karar vermede ve tavsiyelerde bulunmada kendi özgür iradelerini kullanabilmekte midir?
- Yürürlükte olan gizlilik kanununun ihlal edildiğine ilişkin herhangi bir delil var mıdır?

4.6.3 Kadınların ve Bebeklerin Özel İhtiyaçları

Göçmenlerin gözaltı bağlamında, gebe kadınlar ve çocuklu kadınlar dahil olmak üzere, alışılmadık biçimde gözaltında genellikle çok sayıda kadın ve çocuk vardır. Bu nedenle, kadınların sağlık sorunları ve gebe kadınlar, emziren anneler ve bebeklerinin tedavi ve bakımı, gözaltının çok farklı yönlerini açığa vurmak açısından izleme ekiplerinin incelemeleri için oldukça önemlidir. Bakım uzmanı, cinsel ve cinsiyet temelli şiddet⁷⁵ ve gözetim altında tutulmadan önce ve gözetim sırasında yaşanan sömürü dahil olmak üzere gözaltındaki bireylerin maruz kalmış olabilecekleri her türlü işkence veya travmanın yanı sıra her türlü kültürel ve dini geçmiş hakkında kapsamlı bilgi sahibi olmalıdır. Bu anlamda, karmaşık durumlara yakalanan veya insan ticareti yapan kişiler veya kaçakçılar tarafından yakalanan veya kendini bu kişilerin eline bırakan kadınlar, özellikle risk altında

olan bireyler olarak değerlendirilmelidir. Kadınlar tarafından yönetilen aile birimleri de özellikle hassas olabilir ve tıbbi personel, gözetim deneyiminden dolayı artmış olabilecek aile içi şiddet riskini de her zaman göz önünde bulundurmalıdır.

1 Kadınların gözetimine alınması halinde, sahada kadın sağlığı konularında, doğum öncesi ve doğum sonrası tedavi ve bakım hakkında bilgi sahibi ve deneyimli tıbbi personel bulunmaktadır

Kaynaklar: CEDAW 12; SMR 23(1); BR 10; PBPPDLA I; EPR 89; EU-RD 21; UNHCR-DG 9.3

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Tıbbi ekibin içinde uzman doktor var mıdır? Varsa, kaç tane vardır?
- Doğum ve çocuk bakımı alanında uzman doktor var mıdır? Varsa, kaç tane vardır?
- Tesiste jinekolog var mıdır? Varsa kaç tane vardır?
- Cinsiyete özgü sağlık hizmetleri, en azından toplumdaki diğer kadınlara sunulanlarla eşit şekilde sağlanmakta mıdır?
- Kadınlar ve bebekleri sağlıklı mıdır?

2 Gebe kadınların gözetimine alınması halinde, doğumları mümkün olabildiği ölçüde gözetim alanı dışında bir hastanede gerçekleştirilir

Kaynaklar: SMR 23(1); EPR 34.3

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Daha önce doğum operasyonları nerelerde gerçekleştirilmiştir (gözetim yerinde, hastanede)?
- Bir bebeğin gözetiminde doğması halinde, bu durum çocuğun doğum sertifikasına işlenmekte midir?

3 Kadınlar ve bebeklerinin gözaltına alınması halinde, sahada pediatri ve doğum ve çocuk bakımı hakkında uzmanlık bilgisi ve deneyimine sahip personel bulunur

Kaynaklar: [CRC 24\(2\)\(d\)](#); [PBPPDLA](#) X

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Pediatrist bulunmakta mıdır?
- Kaç pediatrist vardır? Hasta pediatrist oranı yeterli düzeyde midir?

4 Gözaltında tutulan göçmen kadınlar ve çocuklar için, önleyici sağlık taraması ve bakımı kendi toplumlarındaki hizmetlerle aynı düzeyde erişilebilirdir

Kaynaklar: [BR 17-18](#); [PBPPDLA](#) X

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Kadın sünneti taraması dahil olmak üzere, kadınlar için ne tür özel önleyici sağlık taramaları gerçekleştirilir?
- Herhangi bir bağışıklık kazandırma programı var mıdır?

5 Tıp pratisyenleri, gözaltında tutulan kadınların hassasiyetlerinin tespit edilmesinin yanı sıra kültürel ve dini geçmişlerini göz önünde bulundurmaya ilişkin özel eğitim almıştır

Kaynaklar: [UNHCR-DG 9.3](#); [PBPPDLA](#) X; [BR 6-18](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Tıp pratisyenleri, insan ticaretine maruz kalan kadınlar ve kız çocukları dahil olmak üzere cinsiyet temelli şiddet mağduru kadınların ihtiyaçlarına karşı hassas mıdır?

4.6.4 Ruh Sağlığı Bakımından Sorunlu Kişiler

Kadın ve çocukların yanı sıra, gözaltında tutulan diğer kişilerin, özellikle şiddet veya travma mağduru veya zihinsel hastalığı olan /zihinsel engelli bireylerin de özel sağlık ihtiyaçları vardır.

Bu özel sağlık ihtiyaçları, acil tedbirlerin (gözaltına alternatif uygulamalar dahil olmak üzere) alınmasını sağlamak için ilk sağlık taramasında dikkate alınmalıdır ayrıca gözaltında gözden geçirilme sürecinde düzenli olarak kontrol edilmelidir.

Bu kısım, 4.8 Hassas Durumda/Risk Altında Bulunan Kişiler bölümü ile bağlantılı olarak okunmalıdır.

1 Sağlık taraması kapsamında, gözaltında tutulan kişinin ruh sağlığı durumunun muayenesi de yapılır ve bu muayene diğer sosyal, fiziksel ve tıbbi hassasiyetlerin değerlendirilmesi ile birleştirilir

Kaynaklar: [CRPD](#) 25; [BPP](#) 24-26; [SMR](#) 24; [RPJDL](#) 50; [BR](#) 6(b); [PBPPDLA](#) IX(3); [EU-RD](#) 22; [CPT/Inf](#) (2009) 27 §90

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Tıbbi tarama kapsamında, ruh sağlığı değerlendirmesi de yapılmakta mıdır?
- Gözaltında tutulan kaç kişinin ruh sağlığı sorunu vardır (hastanın yaşı, öyküsü, hastalık nedenleri)?
- Bireysel vakalarda, sürekli gözaltı durumunun sağlık üzerindeki olumsuz etkilerine ilişkin herhangi bir tıbbi rapor bulunmakta mıdır?
- Tıp pratisyenleri, ruh sağlığı temelli salıvermeyle ilgili tavsiyelerde bulunmuş mudur (sayısı, kurumsal yanıtı, adli kurumların veya diğer bağımsız değerlendirme kurumlarının yanıtı)?
- Ruh sağlığı temelinde, gözaltına alternatif uygulamaların kullanılması ne kadar yaygındır (prensipte, uygulamada, tavsiyelerin sayısı ve tahliye koşulları)?

2 Gözaltında tutulan bireyler, gerekli görülmesi halinde, uzmanlaşmış kurumlarda ve uygun şekilde devlet hastanelerinde uzman ruh sağlığı tedavisine erişebilir

Kaynaklar: [SMR 22\(1\)](#), (2), 82-83; [RPJDL 53](#); [PBPPDLA III\(3\)](#); [EPR 47](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltı yerinde ne tür uzman sağlık hizmetleri mevcuttur? Ne tür hizmetlerde sevk imkanı vardır?
- Reçetesiz ilaçların yanlış kullanımına dair herhangi bir delil var mıdır? Böyle bir durum gerçekleşmişse, bu duruma nasıl müdahale edilmiştir?
- Anti depresan, sakinleştirici, uyku hapları ve psikotrop ilaçların kullanımı ne kadar yaygındır? Reçeteler hangi sıklıkta gözden geçirilmektedir?

3 Gözaltında tutulan bireylerin ilk sağlık taramalarında, gözaltında tutulan kişinin işkence veya travma mağduru olabileceği ihtimaline hassasiyetle yaklaşılır

Kaynaklar: [SMR 24](#); [BR 6\(e\)](#); [PBPPDLA IX\(3\)](#); [CPT/Inf\(2009\) 27 §90](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Personel, işkence ve kötü muamelenin etkili bir biçimde incelenmesi ve belgelendirilmesi hakkında herhangi bir eğitim almakta mıdır (İstanbul Protokolü)⁷⁶
- İşkence veya travma mağdurlarına herhangi bir psikososyal destek sağlanmakta mıdır?

4.7 PERSONEL / KADROLAMA

Gözaltı yerinin yönetiminden sorumlu kurum türü (örn: polis, sınır polisi, cezaevi personeli, özel yüklenici, göç hizmeti) tüm kurumsal kültürü⁷⁷ ve genel atmosferi etkileyecektir.

Göçmenlerin gözaltından sorumlu personel, iletişimde yaşanan zorlukların yanı sıra gözaltında tutulmalarının nedenini anlamayabilecekkışilerle ilgilenmek gibi zor bir görevi üstlenirler. Bu nedenle, izleme faaliyetini gerçekleştirilenerin personeli ve rollerini görmezlikten gelmemesi oldukça önemlidir çünkü personelin nitelikleri, eğitimi, yetenekleri ve davranışları, gözaltındakilere nasıl davranıldığına ilişkin fikir verecek kilit faktörlerdir. Ayrıca, personel aşırı çalıştırılıyorsa, hak ettiğinden daha az ücret alıyorsa ve/veya hak ettiğinden daha az değer görüyorsa bu da gözaltı ortamında tehlikeli bir etki yaratabilir.

İzleme faaliyetini gerçekleştirenler, gözaltı koşullarının aynı zamanda personel çalışma koşulları olduğunu unutmamalıdır. Personel ve yönetim, özgürlüklerinden mahrum edilmemektedir ancak onlar da stresli ve sınırlı olabilir, stresli durumlara şahitlik edebilir ve hatta agresif veya şiddetvari davranışların mağduru olabilirler. Personel, elbette korkutma, kötü muamele veya ihmalkarlık eylemlerine ses çıkarmamış veya bu eylemleri gerçekleştirmiş olabilir.. Personel, işinden zevk alabilir veya işini ödüllendirici olmayan, düşük ücretli ve hatta stresli bulabilir. Durum her ne olursa olsun, gözaltı yerinde çalışan personelin ve yönetimden sorumlu kişilerin refahı yalnızca gözaltı için önemli olmadığı gibi aynı zamanda bu durumun gözaltında tutulan bireylerin refahı ve güvenlikleri üzerinde doğrudan etkisi de olduğu su götürmezdir. Bu nedenle, personelin gözaltı yerinin işleyişi hakkındaki düşünceleri ve gerekli gördükleri iyileştirmeler yüksek öneme sahiptir. Personel aynı zamanda, gözaltında tutulan bireylere karşı yapılan muamele hakkında bilgi sahibi olmak için önemli bir kaynak olabilir.

Genel anlamda, personel üyelerinin iki işlevi vardır: güvenlik ve emniyetin sağlanması ve hizmetlerin sunulması. Gözaltı yerinin boyutları ve yapısına göre, bu işlevler farklı personel grupları tarafından gerçekleştirilebilir veya gerçekleştirilmeyebilir. Her iki işleve dair bilgiler izleme ekibi için ilgili olabilir. İzleme faaliyetini gerçekleştirenler, bazı personellerin diğerlerinden daha ketum olduğunu varsayabilir ve izleme

ekibini rahatsız edici görebilir. Ancak, ekibin sonuna kadar dayanması önemlidir. Personelin, denetime karşı tavrı ve bu duruma izin vermesi başlı başına gözaltı ortamının kültürüne ilişkin fikir sahibi olunmasını sağlayabilir. Personel üyelerinin, gözaltında tutulan bireylerin günlük yaşamlarının bir parçası olduğunu unutmamak gerekir.

4.7.1 Personel- Gözaltında Tutulan Kişiler Arasındaki İlişkiler ve Güvenlik

Kapalı bir gözaltı ortamında, iyi bir personel- gözaltında tutulan kişi ilişkisinden çok fazla bahsetmek zordur. Gözaltında tutulan bireylerin, kendi durumları ve kültürlerinin belirsizliği ile birlikte kültürel, etnik ve dini geçmişleri dahil olmak üzere, personel ve idarenin insanlıklarına ve onurlarına saygı gösterdiklerini hissetmeleri halinde, bu durum muhtemelen kendilerini iyi hissetmeleri üzerinde olumlu bir etki yaratacaktır. Olumlu ilişkiler, dinamik güvenlik için temel oluşturduğundan dolayı, gözaltında tutulan bireyler de büyük ihtimalle kendi eylemlerinin ve kararlarının sorumluluğunu alacaktır ve personel ve idare ile işbirliği yapacaktır. Diğer taraftan, personel ve idare yetki ve güç sahibi oldukları için değil insan olarak saygı gördüklerini hissederlerse, bu durum kendilerini iyi hissetmelerinde olumlu bir etki yaratacaktır ve böylece daha sağlıklı bir çalışma ortamına yol açacaktır.

Göçmenlerin gözaltında tutulduğu yerlerde çalışmak aşırı derecede özveri isteyebilir ve çalışanları özellikle de gözaltında tutulan kişilerin oldukça stresli bir halde olduğu veya kendine zarar verme veya protesto eylemleri gerçekleştirdiği veya başka türlü beklenmeyen kriz durumları olduğu zamanlardaderinden etkileyebilir. Tüm personelin kriz yönetimi stratejileri hakkında eğitim almış olması gerekmektedir. Aynı zamanda personel, hem bireysel olarak hem de grup halinde uygun nitelikli personel tarafından periyodik bilgi alışverişine tabidir ve bazı koşullarda bu bilgi alışverişini zorunlu tutulur.

1 Personel/yetkili ile gözaltında tutulan bireyler arasındaki ilişki her daim kibar, nazik ve saygılıdır

Kaynaklar: [ICCPR 10\(1\)](#); [CMW 17\(1\)](#); [CRC 37\(c\)](#); [ACHR 5\(1\)](#); [ACHRP 5](#); [PBPPDLA I, XX](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Personel ve gözaltında tutulan kişi arasındaki genel atmosfer nasıldır?
- Personel ve gözaltında tutulan kişi arasındaki olumlu etkileşimler idare ve merkezi yetkililer tarafından teşvik edilmekte midir?
- Personel, eğlence faaliyetleri, spor faaliyetleri ve kültürel aktivitelere gözaltında tutulan bireyler ile birlikte katılmakta mıdır?
- Gözaltında tutulan kişilere tercih ettikleri isimler ile hitap edilmekte midir? Personel, gözaltında tutulan kişinin yaşam alanına o kişinin özel alanı olarak muamele göstermekte midir?

2 Personel görevlerini düşünceli bir şekilde yerine getirir, özel ve/veya gizli bilgileri hassas ve saygılı bir biçimde gizli tutar ve gözaltında tutulan tüm bireylere karşı bakım yükümlülükleri olduğunu farkındadır

Kaynaklar: [CRPD 22\(2\)](#); [CCLEO 4](#); [PBPPDLA XX](#); [EPR 72](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Ekibin, personelin tavır ve davranışlarına ilişkin gözlemleri nelerdir?
- Uygun olmayan personel- gözaltında tutulan kişi ilişkisine dair herhangi bir delil var mıdır (örn: cinsel sömürü, istismar, çıkarıcı veya kötü davranış)?
- Gözaltında tutulan bireyler onlara karşı sergilenen davranış biçimi nedeniyle personele karşı saygılı mıdır?

3 Dinamik güvenlik elemanları mevcuttur: Bu elemanlar şöyledir:

(personel-gözetiminde tutulan kişi, personel – personel ve gözetiminde tutulan kişi –gözetiminde tutulan kişi) ilişkileri olumludur; yerel toplum-gözetiminde tutulan kişi ilişkileri olumludur; gözetiminde tutulan kişilerin meşgul edilmesi için yapıcı faaliyetler vardır; gözetiminde tutulan kişiler tahliye, nakil veya taşınma süreçleri için iyi hazırlanır

Kaynaklar: [ICCPR](#)10(1); [EPR](#)73; 74; 75

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözetiminde tutulan kişiler güvende ve emniyette hissetmekte midir (gün içinde, geceleri ve her yerde)?
- Personel- gözetiminde tutulan kişi ilişkileri personel ve/veya idare tarafından geliştirilmekte midir? Geliştirilmekte ise, nasıl yapılmaktadır? Etkili midir?
- Yerel topluluklar için ziyaret programları var mıdır?
- Gözetiminde tutulan kişiler kasti olarak mı meşgul edilmektedir?

4 ‘Güvenlik ve düzenin’ sağlanması için alınan önlemler bir güvenlik kaydında gerekçeleri ile birlikte dikkatli bir şekilde belgelendirilir

Kaynaklar: [BPP](#)18(3), 25, 29(2); [BPDPDLA](#)XXII

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Bir güvenlik kaydı var mıdır? Varsa, bu kayıt nasıl tutulmaktadır?
- Güvenlik kaydı güncel midir?

4.7.2 Personelin İşe Alınması, Eğitimi ve Çalışma Esasları

Göçmenlerin insancıl gözetim esaslarından biri, personelin uygun şekilde işe alınması ve eğitilmesidir. Bu anlamda, göç yetkilileri, kolluk personeli, tıbbi personel ve özel yükleniciler dâhil olmak üzere gözetim veya gözetimdeki göçmenlerin tedavi süreçlerine dahil olan herkes uygun ve devamlı eğitim almalı, talimatlara uymalı, denetlenmeli ve desteklenmelidir.

Personel, gözetiminde tutulan kişilerle ilişkilerinde saygılı ve uygun bir tavır takınmalıdır. Personel, özellikle de farklı kültürel ve dini geçmişten gelen bireylerle toplum-temelli çalışma deneyimine sahip bireyler olmak üzere belirli bir profesyonel geçmişi ve tecrübesi olan bireyler arasından seçilmelidir.

1 Personel, dürüstlük, insaniyet, profesyonel kapasite ve göçmenlerin gözetim hususunda çalışmaya kişisel olarak uygunluk kriterlerine göre dikkatli bir biçimde seçilir ve işe alınır

Kaynaklar: [SMR](#) 46(1),47; [RPJDL](#) 82; [PBPPDLA](#) XX; [CPT/Inf](#) (97) 10 §29; [EPR](#) 76; 77

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözetiminde tutulan kişiler ile muhatap olacak personelin işe alınmasındaki koşullar nelerdir?
- İşe alma sürecinde, mesleki nitelikler, deneyim ve karakter özellikleri dikkate alınmakta mıdır?

2 Farklı mesleki geçmişe ve uygun dil geçmişine sahip personeller işe alınır

Kaynaklar: [SMR](#) 49,51(1); [EPR](#) 87.2

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Cezaevi ortamından gelen personelin oranı nedir?

- Sosyal çalışmacıların personel arasındaki oranı nedir? Kaç personel üyesi, gözaltında tutulan kişiler için uygun dili konuşmaktadır?
- Kaç personel üyesi,gözaltında tutulan bireylerle aynı kültürel ve dini geçmişe sahiptir?
- Kültürel araçlar, sosyal çalışmacılar, tercümanlar, psikologlar vb. bulunmakta mıdır?

3 Personelin cinsiyet oranı gözaltında tutulan bireyler topluluğuna uygundur

Kaynaklar: [BPP 5\(2\)](#); [RPJDL 83](#); [SMR 53](#); [PBPPDLA XX](#); [EPR 85](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Personel- gözaltında tutulan kişi oranları güvenlik ve emniyetin sağlanması için uygun mudur?
- Personel içinde kadın erkek oranı nedir?
- Üst yönetim pozisyonlarında kadınlar yer almakta mıdır?

4 Personel, sosyal, kültürel, dilbilimsel ve dini çeşitlilikler dahil olmak üzere farklılıklar ve hassas durumdaki bireylerin özel ihtiyaçlarını anlama alanında eğitim almıştır

Kaynaklar: [CCLEO 2](#); [BPP 5 BPP 33](#); [SMR 47\(2\)](#); [RPJDL 83, 85](#); [UNHCR-DG 8](#); [PBPPDLA XX](#); [CPT/Inf \(97\) 10 §29](#); [EPR 81](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Personelin, kişiler arası ilişki kurma ve iletişim becerileri kuvvetli midir?
- Bu becerilere, idare, personel ve gözaltında tutulan kişiler değer vermekte midir?
- Personel, kültürel farklılık, dini tolerans ve hassasiyet konularında eğitim almış mıdır?
- Personel, çocuklar, kadınlar, LGBTİ'ler ve yaşlıların özel ihtiyaçlarının farkında mıdır ve bu özel ihtiyaçlara karşı hassasiyet göstermekte midir?
- Personel, gözaltında tutulan kişiler tarafından gösterilen stres reaksiyonlarının semptomlarını (travma sonrası gösterilen veya sosyo-kültürel değişikliklerden ileri gelen) tanıma ve uygun eylemi gerçekleştirme konularında eğitim almış mıdır?

5 Personel için, görevlerini gözetiminde tutulan bireylerin hakları ve onuruna saygılı bir biçimde gerçekleştirmelerini sağlayan açık hesap verilebilirlik ve raporlama yapıları bulunmaktadır

Kaynaklar: [SMR 48](#); [RPJDL 87](#); [PBPPDLA XXIV](#); [EPR 83, 84](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Personelin çalışma koşullarına ilişkin etik kuralları bulunmakta mıdır? Personel bu kuralların farkında mıdır?
- Personel için alınan disiplin ve hesap verilebilirlik tedbirleri yeterli ve etkili midir?
- Uygunuz dil kullanımı ve uygunuz işlem gerçekleştirme ele alınmış mıdır?

6 Personelin mesleki kapasiteleri bilinir ve bu kapasitelere saygı duyulur, çalışma saatleri makuldür ve ücretleri yeterlidir

Kaynaklar: [SMR 46\(3\)](#); [RPJDL 83](#); [EPR 78, 79](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Personel ödeme oranları yeterli midir?
- Personelin istihdamı güvenli midir?
- Personel, mesleki gelişim ve kariyer geliştirme fırsatlarına erişebilmekte midir?
- Çalışma koşulları kabul edilebilir midir? (rotasyon, molalar, eğlence faaliyetleri için ayrılan vakit, tıbbi ihtiyaçlar için izin)?

7 Personel, bilgi edinme ve danışmanlık hizmetlerine kolay ve ücretsiz bir şekilde erişebilir

Kaynaklar: [BPUFF 21](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Personel, işlerinde yeteri kadar desteklenmekte ve yönlendirmeye tabi tutulmakta mıdır?
- Bilgi edinme ve danışmanlık hizmetleri erişilebilir midir ve teşvik edilmekte midir?

4.8 HASSAS DURUMDA/RİSK ALTINDA BULUNAN KİŞİLER

Özgürlüğünden mahrum edilen her kişi hassas durumdadır veya risk altındadır. Ancak, gözetimdeki bazı göçmenler özellikle hassas durumdadırlar ve bu kişilerin özel ihtiyaçlarının karşılanması için özel tedbirlerin alınması gereklidir. Gözetim bağlamında, risk derecesi, yaş, cinsiyet/toplumsal cinsiyet, eğitim düzeyi, dil, psikolojik ve fiziksel sağlık durumu, cinsel eğilim veya toplumsal cinsiyet kimliği, sosyal izolasyon ve bireysel dirençlilik veya gözetiminde tutulan kişinin koruma faktörleri gibi çok sayıda kişisel özellik dahil olmak üzere doğrudan gözetim ortamının kendisi⁷⁸ tarafından büyük ölçüde etkilenir.

İzleme ekipleri aşağıdaki eylemlerin gerçekleştirilmesinde kritik rol oynamaktadır:

- Özellikle de sığınmacılar ve gözetiminde tutulmaması gereken göçmenlerin gözetiminde tutulmasına ilişkin hükümet politika ve uygulamalarının vurgulanması.
- Özellikle hassas durumdaki bireylerin yeterli yardım ve koruma hizmetlerinden yararlanmalarının sağlanması ve
- Özellikle hassas durumda olan bireylerin özel ihtiyaçlarına yetkililerin ilgisinin çekilmesi.

4.8.1 Temel İlkeler

Gözetimin gerekli ve orantılı olduğunun teyit edilmesi, verilen kararlara dahil olan her bir bireyin özel koşulları ve ihtiyaçlarının dikkate alınmasını içerir (UNHCR-DG 4). Hassas durumda olan bireylerin tespit edilmesi ve gözetimine alternatif olabilecek uygun seçeneklerin belirlenmesi için karar vericiler tarafından bir tarama ve değerlendirme süreci uygulanabilir. Gözetimin son çare olarak gerekli görülmesi halinde, tarama ve değerlendirme sürecinde gözetim koşullarının bireylerin özel koşullarına uygun olması da sağlanabilir.

1 Hassas durumda olan kişilerin gözetiminde tutulması istisnaidir ve yalnızca daha sonrasında gözetim/tahliye aktif bir alternatif düşünölmek üzere son çare olarak kullanılabilir

Kaynaklar: [SRHRM](#) §43; [UNHCR-DG](#) 4, 9

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözetiminde tutulan hassas durumdakibireylerin tespit edilmesinde uygulanan bir tarama ve değeriendirme süreci var mıdır?
- Merkezde gözetiminde tutulan hassas durumdaki bireyler var mıdır (sayısı, yaşları, cinsiyetleri, milliyetleri, hassasiyet türleri)?
- Hassas durumdaki bireylerin gözetimine alınmasına ilişkin kararlar bireysel ihtiyaçları ve hassasiyetleri dikkate alır mı ve bu kişilerin gözetimini gerekçelendiren harici koşulları belirler mi?
- Bu kararlar, niçin gözetimine alternatif bir uygulamanın benimsenmediğini gerekçelendirir mi?
- Gözetiminde tutulan özellikle hassas durumdaki bireylere, gözetim/tahliye alternatiflerinde öncelik sağlanır mı?

2 Gözetim merkezinin aktif bir eşitlik yanlısı ve ayrımcılık karşıtı politikası vardır

Kaynaklar: [CEDAW](#) 2; [CERD](#) 7; [CRPD](#) 4, 5; [BR](#) 31

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Merkezin, hassas durumdakigrupların ihtiyaçlarının nasıl tanınacağını ve bu hassasiyetlere karşı nasıl davranılacağını belirleyen eşitlik yanlısı ve ayrımcılık karşıtı bir politikası var mıdır?
- Personel bu politikadan haberdar mıdır? Politika usulüne uygun şekilde uygulanmakta mıdır?
- Gözetiminde tutulan hassas durumdaki bireylerin, gözetim merkezine geldiklerinde hassasiyet durumlarının belirlenmesi ve özel ihtiyaçlarının karşılanması için bir değeriendirme yapılmakta mıdır?
- Bir değeriendirme yapıldığında, uygulamada nasıl gerçekleştirilir? Gözetiminde tutulan bireylere, alınan bilgilerin saklı tutulacağını garanti verilmekte midir?
- Hassasiyet durumlarının ve özel ihtiyaçlarının kayıtları tutulmakta mıdır?

3 Personel, eşitlik ve ayrımcılık yapmama ve hassas durumda olan bireylerin ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağı konularında eğitim görür

Kaynaklar: [CCLEO](#)2; [CEDAW](#)2; [CERD](#)6, 7; [CRPD](#)4, 5; [SMR](#)47; [EPR](#)81.3

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Personel, eşitlik ve ayrımcılık yapmama konularında eğitim görmüş müdür?
- Personel, hassas durumda olan farklı grupların/bireylerin ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağı hakkında yeterli bilgi sahibi midir?

4 Gözaltında tutulan kişiler herhangi bir ayrımcılık veya kötü davranış hakkında şikayette bulunabilir (Ayrıca bkz. 4.1.6)

Kaynaklar: [BPP](#)33; [SMR](#)36; [BR](#)25; [EPR](#)70

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında tutulan bireyler, herhangi bir ayrımcı veya kötü davranış hakkında kendi dillerinde gizlilik içinde, gözaltı makamlarına, bağımsız kişilere veya adli makamlara şikayette bulunabilmekte midir?
- Şikayette bulunan gözaltında tutulan bireylere misilleme riskine karşı derhal koruma ve destek sağlanmakta ve tedbirler alınmakta mıdır?
- Şikayetlere derhal ve usulsüz gecikme olmaksızın yanıt verilmekte midir?

4.8.2 Çocuklar⁷⁹

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan (CRC) temel kılavuz ilke şöyledir: “Çocukları alakadar eden her türlü eylemde, esas dikkate alınması gereken çocuğun üstün yararadır.” (CRC 3). Prensipten olarak, sığınmacıların ve göçmen çocukların hiçbir suretle gözaltında tutulamayacağı ve herhangi bir durumda yalnızca son çare tedbiri olarak ve “uygun olan en kısa zaman diliminde”(CRC 37 (b))⁸⁰ gözaltının uygulanabileceği küresel olarak tanınmaktadır. Aynı zamanda, Çocuk Hakları Komitesi Kılavuzu'nda da, çocukların kendilerinin veya ebeveynlerinin göçmen statüsüne dayanarak asla cezalandırıcı tedbirlere tabi tutulamayacağı, ve bir çocuğun gözaltının çocuğun üstün yararı ilkesini ihlal edeceği ve çocuk hakları ihlali teşkil edeceği

belirtilmektedir. Çocukların, gözaltı tesislerinde tutulmaları halinde, izleme faaliyetlerini yürütenler bilhassa ihtiyatlı olmalıdır. Gözaltında tutulan her çocuk, statüsünden dolayı ve çocuk olarak farklı ihtiyaçları nedeniyle belirli yükümlülöklere sahip olacaktır. Hürriyetten Yoksun Kalmış Gençlerin Korunması Hakkında BM Kuralları (RPJDL), gözaltında tutulan çocukların hakları ve ihtiyaçlarına odaklanan önemli klavuz ilkeler sunmaktadır.

Uygulamada, göç bağlamında çocukların gözaltı, aile bağları, eğitim ve sosyal entegrasyon (yeniden entegrasyon) ile ilgili ve fiziksel ve zihinsel bütönlüğün korunması açısından bir takım sorunlara mahal verme gerçeğini barındırır. Gözaltının, çocukların tutuldukları koşullara bakılmaksızın çocuğun sağlığı ve gelişimi üzerinde derin ve olumsuz bir etki yarattığına ilişkin güçlü deliller bulunmaktadır. Çok kısa süreli gözaltı süreçleri dahi çocukların psikolojik ve fiziksel iyi hallerini etkileyebilir ve kavrama gelişimlerine zarar verebilir. Gözaltında tutulan bireyler depresyon ve huzursuzluk riski altındadır ve genellikle uykusuzluk, kabus görme ve yatağını ıslatma gibi travma sonrası stres bozukluğuna (PTSD) işaret eden semptomlar sergilerler. Umutsuzluk ve korku duyguları kendisini, çocukların kendilerine veya başkalarına zarar verme eylemlerinde gösterebilir. Gözaltının çocuklar üzerindeki etkileri hakkındaki raporlarda, aşırı oranlarda intihar, intihar teşebbüsü ve kendine zarar verme, zihinsel bozukluklar ve gelişimsel problemler ve ciddi bağlanma bozuklukları gibi bulgular tespit edilmiştir.

1 Prensipde çocuklar gözaltında tutulmazlar. Çocukların gözaltında tutulmaları halinde, bu yalnızca son çare olarak ve mümkün olan en kısa süreç için geçerli bir uygulamadır

Kaynaklar: [CRC](#) 37(b); [RPJDL](#) 1, 2; [UNHCR-DG](#) 9.2; [CPT/Inf](#) (2009) 27 §97

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Çocukların gözaltı hakkında devlet politikası nedir?
- Tesiste, gözaltında tutulan çocuk bulunmakta mıdır?
- Varsa, ne kadar süredir gözaltındadırlar? Ortalama ne kadar süre gözaltında tutulurlar?
- Çocukların gözaltı ne sıklıkta gözden geçirilir?
- Özel durumlarda, gözaltına ne gibi alternatifler düşünülmüştür?
- Gözaltının mümkün olan en kısa süre boyunca uygulanmasını sağlamak için ne gibi tedbirler alınmaktadır (örn: göç sürelerini hızlandırmak)?
- Harici çocuk kuruluşları, gözaltında tutulan çocuklara erişebilmekte midir?

2 Tüm kararlar çocukların üstün yararında alınır

Kaynaklar: [CRC](#) 3; [UNHCR](#) 9.2; [EU-RD](#) 23(1); [EPR](#) 35, 36

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Çocuklar, gözaltından nasıl etkilenmektedir?
- Gözaltının çocuklar üzerinde olumsuz etki yarattığına dair herhangi bir gösterge var mıdır? Varsa, bu göstergeler nasıl ele alınır?
- Gözaltında tutulan çocukların, eğitim, eğlence faaliyetleri, boş zaman faaliyetleri, sosyal destek ve materyal desteğine erişimleri var mıdır? Çocuklar, bahsi geçen faaliyetlere katılmaları için geçici olarak tahliye edilmekte midir (örn: günlük olarak)

3 Çocuklar istekleri dışında ebeveynlerinden ayrılmaz

Kaynaklar: [CRC](#) 9; [ICCP](#) 23; [ICESCR](#) 10

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Herhangi bir çocuk, gözaltında ebeveynlerinden ayrılmış mıdır?
- Gözaltı yerinde herhangi bir Üstün Yarar süreci işlemekte midir? ⁸¹

4 Çocuklar, ebeveynleri veya vasilerinin göçmenlik statüsü nedeniyle gözaltında tutulamaz

Kaynaklar: [CRC](#) 2; [SRHRM](#) §40

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Ebeveynlerinin göçmen statüsü nedeniyle gözaltında tutulan herhangi bir çocuk var mıdır?
 - Aile için aktif olarak gözaltına alternatif uygulamalar düşünülmüş müdür?
-

5 Çocuklar, asla aynı ailenin üyesi olmadıkları yetişkinler ile aynı yere yerleştirilemez

Kaynaklar: [CRC](#) 3; [RPJDL](#) 28, 29; [EPR](#) 35.4; [EU-RD](#) 23(5); [SMR](#) 8(d)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Çocuklar, gözaltında başka yetişkinler (kendi ailelerinden olmayan) ile aynı yerde kalmakta mıdır?
-

6 Hürriyetinden mahrum edilmiş her çocuk için ivedi yasal danışmanlık sağlanır ve bu çocuklar gözaltına karşı itiraz hakkına sahiptir

Kaynaklar: [CRC](#) 37(d)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Çocuklara göç ve sığınma işlemlerinde yasal danışmanlık sağlanmakta mıdır ve çocukların bir hukuk mahkemesinde gözaltına itiraz etme imkanı var mıdır?
-

4.8.3 Refakatsiz veya Ebeveynlerinden Ayrılmış Çocuklar

Bazı durumlarda, çocuklar tek başlarına göç edecek veya seyahat edecektir veya göç veya işkenceden kaçış sırasında veya diğer karmaşa ve şiddet durumlarında ebeveynlerinden veya bakıcılarından ayrı kalacaklardır. Veli ve vasileri olmayan çocuklar cinsel ve ekonomik sömürü, insan ticareti ve kötü muameleye karşı özellikle hassas durumdadır. Uluslararası İnsancıl Hukuk Örfi Kurallarına (CRC) göre, tüm göçmen çocuklara verilen hakların yanı sıra, refakatsiz çocukların özel koruma ve yardım ihtiyaçları vardır. Çocuk Hakları Komitesi, açık bir şekilde genel bir kural olarak çocukların gözaltına alınamayacaklarını belirtmiştir (CRC-GC 6). Gözaltına alternatif uygulamaları

göz önünde bulundurursak, herhangi bir refakatsiz çocuğun gözetiminin haklı çıkarılacağı bir durum düşünmek oldukça zordur (WGAD A/HRC/13/30).

1 Refakatsiz veya ebeveynlerinden ayrılan çocuklar genel bir kural olarak gözetiminde tutulamaz. Gözetim, çocukların refakatsiz olmaları veya ebeveynlerinden ayrı olmaları veya göçmenlik statüleri temellerinde gerekçelendirilemez. Bu çocuklara, izinsiz giriş veya bulunmadan dolayı suçlu muamelesi yapılamaz

Kaynaklar: [CRC-GC](#) 6; [SRHRM](#) §40; UNHCR 9.2; [EU-RD](#) 24

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözetiminde tutulan refakatsiz veya ebeveynlerinden ayrılmış çocuk var mıdır?
- Yaşları tartışmalı olan çocukların yaşlarının tespit edilmesinde uygulanan bir süreç var mıdır?
- Çocuklar ne kadar süredir gözetiminde tutulmaktadır?
- Çocukların gözetiminde tutulma gerekçeleri nedir? Gözetim yerine ne gibi alternatifler düşünülmüştür?
- Gözetimine alma kararı, gözetim yerine alternatif uygulamaların niçin kullanılmadığını gerekçelendirmekte midir (örneğin; vesayet düzenlemeleri, yetişkin akrabalarla birlikte kalma, alternatif bakım veya konaklama düzenlemeleri)?

2 Gözetiminde tutulan tüm refakatsiz veya ebeveynlerinden ayrılmış çocuklar için, onları etkileyen her türlü kararı çocukların üstün yararına göre yöneten vasiler görevlendirilir

Kaynaklar: [CRC](#) 18(2), 20(1); [CRC-GC](#) 6 p.11; [SRHRM](#) §41; [EU-RD](#) 24

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Refakatsiz veya ebeveynlerinden ayrılan çocukların, tüm kararların kendilerinin üstün yararı için alınmasını sağlayan vasileri var mıdır?
- Refakatsiz veya ebeveynlerinden ayrılmış çocuklar, vasileri ile ne sıklıkta iletişim kurmaktadır?
- Vasiler, çocukların üstün yararını aktif bir biçimde temsil etmekte midir?

3 Çocuk mültecileri ebeveynleri ile bir araya getirmeye ilişkin bir protokol vardır (Bkz. Bölüm 4.5.1)

Kaynaklar: [CRC](#) 22

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Devlet, refakatsiz veya ebeveynlerinden ayrılmış çocukların ebeveynleri ile bir araya getirilmesi için herhangi bir adım atmakta mıdır?

4.8.4 Kadınlar

Gözetiminde tutulan göçmen kadınların karşılanması gereken ayrıcalıklı ihtiyaçları vardır. Gebe kadınlar ve emziren anneler dahil olmak üzere bazı kadınların hiçbir suretle gözetiminde tutulmaması gerekirken, istisnai bir şekilde gözetimine alınırlarsa, bu durumda özel tıbbi destek ve diğer destekler sağlanmak zorundadır. Benzer şekilde, cinsiyete özgü hijyen ihtiyaçları ve kadınların ilgili üreme sağlığı gibi sağlık konularına özen gösterilmelidir. Cinsel istismarın ve başka şekillerde cinsiyet temelli şiddetin önlenmesi ve mağdurların ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin tedbirler, gözetim makamları tarafından alınmalıdır.

1 Gözetim merkezinde, kadınları cinsel istismar, cinsiyet temelli şiddet, ayrımcılık ve kötü muameleden azami düzeyde korumak için açıkça ifade edilen politikalar ve düzenlemeler uygulanır

Kaynaklar: [CEDAW](#) 2; [BR](#) 31; [IACPPEVAW](#) 3, 4; [EPR](#) 34

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözetim merkezinde, kadınları cinsel istismar, cinsiyet temelli şiddet, ayrımcılık ve kötü muameleden azami düzeyde korumak için açıkça ifade edilen politikalar ve düzenlemeler uygulanmakta mıdır?
 - Personel, bu politika ve düzenlemelerden haberdar mıdır?
 - Bu politikalar usulüne uygun şekilde uygulanmakta mıdır?
-

2 Gözaltında tutulan kadınlar ile çalışan personel,gözaltında tutulan kadınların özel ihtiyaçları konusunda eğitim almıştır

Kaynaklar: [CEDAW 2](#); [BR 33](#); [IACPPEVAW 7](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında tutulan kadınlar ile çalışan personel, gözaltında tutulan kadınların özel ihtiyaçlarının tam olarak farkında mıdır (gebe kadınlar ve emziren anneler dahil olmak üzere)
- Personel bu konuda eğitim almış mıdır?

3 Aileler dışında,gözaltında kadınlar uygun bir şekilde erkeklerden ayrılır. Kadınlarla, kadın personel çalışır

Kaynaklar: [SMR 8\(a\)](#); [SRHRM §36, 37](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında, kadınlar erkeklerden ayrılmakta mıdır?
- Aileler için ayrı barınma imkanı var mıdır?
- Gözaltında tutulan kadınlar için, kadın personel görevlendirilmekte midir?

4 Gebe kadınlar ve emziren anneler gözaltında tutulamaz. Gözaltına alternatif uygulamalar aktif bir şekilde takip edilir

Kaynaklar: [BR §9](#); [UNHCR-DG 9.3](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında tutulan gebe kadın veya emziren anne var mıdır?
- Bu kadınların gözaltında tutulmalarının gerekçesi nedir? Kadınlar gözaltına alınmadan önce, alternatif uygulamalar düşünülmüş müdür?

-
- 5 Gözaltında bulunan kadınlara yönelik disiplin yaptırımları arasında aile ve özellikle de çocuk ile iletişim yasaklanması yer almaz. Hapis veya ayrı tutulma ile cezalandırma, gözaltında tutulan gebe kadınlara, çocuklu kadınlara veya emziren annelere uygulanmaz**

Kaynaklar: [BR](#)22,23

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Disiplin yaptırımları arasında, aile ile iletişimin yasaklanması var mıdır?
- Ayrı tutulma, hamile kadınlar, çocuklu kadınlar veya emziren annelere karşı bir ceza olarak uygulanmakta mıdır?

-
- 6 Kadınların kaldıkları yerde, kendilerinin ve uygun olması halinde çocuklarının özel hijyen ihtiyaçlarını karşılayacak tesis ve materyaller bulunur**

Kaynaklar: [BR](#)5; [EPR](#)19.7

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Kadın pedleri ücretsiz sağlanmakta mıdır?
- Özellikle de, gebe kadınlar, emziren kadınlar ve adet gören kadınlar olmak üzere çocuklar ve kadınların kişisel temizlikleri için düzenli olarak temiz su temin edilmekte midir?

Not: Cinsiyete özgü sağlık hizmetleri Bölüm 4.6.3'te yer almaktadır.

4.8.5 Zihinsel veya Bedensel Engelli Kişiler

Zihinsel ve bedensel engelli kişilerin göç amaçlarıyla gözetiminde altında tutulması oldukça fazladır ve göçmenlerin gözetim yerleri, her bir kişiye yeterli tıbbi tedavi ve bakımın sağlanmasında kaynak bakımından yetersizdir (SRHRM §46). Göçmenlerin gözetim, mevcut zihinsel ve fiziksel sağlık sorunlarını daha da artırır ve gözetiminde tutulan kişilerin zihinsel ve fiziksel sağlıklarında yaygın ve ciddi hasarlara yol açabilir⁸². Bu nedenle, zihinsel engeli olan bireyler asla gözetiminde tutulmamalıdır. Bunun yerine, bu kişiler tıbbi yönetim kapsamında uzmanlaşmış kurumlarda gözlemlenmeli ve bu kişilere gerekli bakım hizmetleri sağlanmalıdır (SMR 82). Bazı durumlarda, zihinsel ve bedensel engelli sığınmacılar ve göçmenlerin sürekli gözetiminde tutulmaları ve bu kişilerin gözetim yerine alternatif uygulama bulunamaması, işkence ve kötü muamele, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezalandırmaya yol açabilir⁸³. Bedensel engeli olan kişiler için koşulların makul bir şekilde uygun hale getirilmesi gereklidir.

1 Herhangi bir engelin olması, hiçbir suretle özgürlüğün mahrum edilmesinin gerekçesi olamaz. Zihinsel engeli olan bireyler prensip olarak gözetiminde tutulamaz ve toplumda var olan uygun gözetim alternatiflerine erişebilir

Kaynaklar: [CRPD 14, 19](#); [BR 60](#); [PBPPDLA III\(III\)](#); [UNHCR-DG 9.5](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözetiminde tutulan, zihinsel veya bedensel engelli kişiler var mıdır? Gözetiminde tutulan, ciddi sağlık bozukluğu olan herhangi bir kişi var mıdır?
- Engelli bireylerin, engelleri temelinde özgürlüklerinden mahrum edilmelerine dair herhangi bir delil var mıdır (örneğin; yetkili makamlara rapor edememekten gözetim alternatiflerine erişimden yoksun bırakılmak)?
- Gözetim alternatifleri dikkate alınmış mıdır?

2 Gözaltında tutulan her birey, gözaltı tesisine geldikten hemen sonra, özellikle de bedensel veya zihinsel hastalıkların tespit edilmesi ve tüm gerekli önlemlerin alınması için bir değerlendirmeye tabi tutulur. Doktor, mahkumların bedensel ve zihinsel sağlığı ile ilgili bakımdan sorumludur

Kaynaklar: [SMR](#) 24,25

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında tutulan engelli bireyler, tıbbi ihtiyaçlarına yönelik olarak bir değerlendirmeye tabi tutulmakta mıdır ve gözaltı tesisine geldiklerinde hızlı ve sistematik bir şekilde tespit edilmekte midir?
- Gözaltında tutulan bireyler arasında, zihinsel hastalıkların tespiti için klinik, psikolojik veya psikiyatrik hizmetler ve değerlendirmeler gerçekleştirilmekte midir?
- Sağlık koşullarının teşhis edilmesi veya bir engelin tespit edilmesi ve/veya bireylerin engellerine alışmalarında tavsiyelerde bulunulması için, doktorlar veya tıp uzmanları bulunmakta mıdır?

3 Engelli bireylere, ‘makul barınma’ sağlanmasının yanı sıra, insan hakları çerçevesinde ve ayrımcılık yapılmaksızın muamele gösterilir

Kaynaklar: [CRPD](#) 6, 7, 14(3), 15-17, 18(1)(b); [BR](#) 1(b); [BPP](#) 5(2); [UNHCR-DG](#) 9.5

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltı merkezinde, engelli bireylerin gözaltındayken haklarının korunmasını sağlayacak politikalar uygulanmakta mıdır?
- Engelli bireylerin ihtiyaçlarına yönelik olarak ne tür uyumlaştırma çalışmaları gerçekleştirilmektedir? Bu çalışmalar makul/yeterli midir?

4.8.6 İnsan Ticareti Mağdurları

İnsan ticareti mağdurları, bir ülkeye girebiliyor veya bir ülkede düzensiz kalabiliyorken, sömürü mağduru olarak bu kişiler gözetiminde veya başka türlü bir gözetim altında tutulmamalıdır⁸⁴. İnsan ticaret mağdurları, her şeyden önce, mağdur durumdadırlar ve kanunsuz giriş ve kalışlarından veya insan ticareti mağduru olarak durumlarının doğrudan sonucu olan kanunsuz faaliyetlere dâhil olmaktan dolayı gözetiminde tutulamaz, suçlanamaz veya yargılanamaz⁸⁵. Bunun yerine, devletlerin insan ticareti mağduru kişilerin geçici veya kalıcı olarak devletin sınırları içinde kalmasına izin veren uygun tedbirleri almalarını veya mevzuatları benimsemeleri önerilmektedir (ATP 7, §1).

1 İnsan ticareti mağdurları gözetiminde tutulamaz. İnsan ticareti mağdurları asla insan ticareti yapan kişiler ile birlikte tutulamaz

Kaynaklar: [ATP 7\(1\) \(4\)](#); [OHCHR-TG](#); [SRTIP](#) §95

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- İnsan ticareti mağdurları için bir değerlendirme ve tespit etme süreci uygulanmakta mıdır?
- Gözetiminde tutulan kişiler arasında insan ticareti mağduru olanlar var mıdır? Varsa, hangi koşullarda insan ticaretine maruz kalmışlardır?
- İnsan ticareti mağdurlarının gözetimine alınmasına ilişkin kararlarda, insan ticareti mağduru oldukları dikkate alınmakta mıdır? Alınan kararlar, gözetimine alternatif uygulamaların niçin kullanılmadığını gerekçelendirmekte midir (örneğin; güvenli evler, yeterli bakım hizmetlerinin sağlanması)?
- İnsan ticareti mağdurlarının, insan ticareti yapan kişiler ile birlikte gözetiminde tutulmamasına ilişkin tedbirler alınmakta mıdır (örneğin; tarama)?

2 İnsan ticareti mağdurlarına yardım ve koruma sağlanır

Kaynaklar: [ATP 6\(3\)\(a\)](#); [OHCHR-TG](#) 8, 9

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- İnsan ticareti mağdurları, yasal danışmanlık hizmetlerine, usullere, sosyal destek ve danışmanlık hizmetlerine erişebilmekte midir?

4.8.7 İşkence ve Travma Mağdurları

İşkence ve diğer ciddi fiziksel, psikolojik veya cinsel şiddet mağdurları yaşadıkları travma nedeniyle zaten psikolojik olarak hassas durumdaki kişilerdir. Gözaltı, bu kişilerin semptomlarını arttırabilir ve bu durum da gözaltından ziyade etik bakım hizmetleri sağlanmasını gerektirir. İşkence ve travma mağdurları düzenli olarak sığınmacı ve mültecilerdir. İşkence mağdurlarının gözaltında tutulmaları başlı başına, insanlık dışı ve aşağılayıcı bir muameledir (SRHRM §44). Bu bölüm, Bölüm 4.8.5 ile birlikte okunmalıdır.

1 İşkence veya diğer fiziksel, psikolojik veya cinsel şiddet mağdurları prensip olarak gözaltında tutulmazlar

Kaynaklar: [SRHRM §44](#); [UNHCR-DG 9.1](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltına alma kararı, geçmiş işkence ve travma öykülerini dikkate almakta mıdır?
- Kararlar, işkence/travmadan kurtulanlar için niçin gözaltı alternatiflerinin kullanılmadığını gerekçelendirmekte midir?

2 Gözaltında tutulan bireylerin kötü muamele, işkence veya travma hakkında bilgileri ifşa etmelerine ilişkin bir protokol vardır

Kaynaklar: [ICCPR 7](#); [UNCAT 2](#); [EU-RD 25](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Vaka öyküleri, kapsamlı işkence/travma değerlendirmelerini içermekte midir?
- Gözaltında tutulan bireylerin, işkence/travma bakım planları var mıdır?
- Geçmiş kötü muamele vakaları ilgili yetkililere iletilmekte midir (gözaltında tutulan kişilerin talebi/rızası olması halinde)?
- İşkence ve/veya travma öyküsü olduğu tespit edilen kişilere ilişkin ne tür istatistikî bilgiler bulunmaktadır?

3 Gözaltında tutulan kişilere uygulanan ilk sağlık taraması, gözaltında tutulan bireyin işkence veya travma mağduru olabileceği ihtimaline karşı duyarlıdır

Kaynaklar: [ICCPR 10](#); [BPP 24](#); [SMR 24](#); [EU-RD 25](#); [PBPPDLA IX\(3\)](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Doktorlar, işkence veya diğer travmalardan kurtulan kişiler ile ilgilenme alanında eğitimli midir?
- Tıbbi kayıt tutulmakta mıdır? Özel vakalar, ayrı bir kayıt halinde tutulmakta mıdır?

4.8.8 Vatansız Kişiler

Vatansız kişiler genellikle bir devletin konsoloslukla ilgili hizmetlerinden diplomatik korumasında yararlanmadığı için, genellikle herhangi bir kimlik dokümanları ve dönecek bir ülkeleri olmadığı için, uzun süreli gözaltına karşı özellikle hassas durumdadırlar. Aslında, pek çok vatansız kişi kendi doğdukları ülkede veya mutat meskenlerinde ikamet ederler ve bu nedenle de göç vakası olarak değerlendirilmemelidirler.

1 Vatansız kişilerin taşınamaması/tehcir edilememesi gözaltı kararlarında dikkate alınmalıdır. Müphem gözaltı hukuka aykırıdır

Kaynaklar: [CSSP 26, 27](#); [UNHCR-DG 6](#); [SRHRM 547](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında tutulan kişiler arasında vatansız kişiler var mıdır? Varsa, ne kadar süredir gözaltında tutulmaktadır? Ortalama gözaltında tutulma süresi ne kadardır?
- Gözaltına ilişkin gerekçe nedir?
- Belgeleri olmadığı ve milliyeti belli olmadığı için vatansız kişilerin süresiz gözaltında tutulma vakaları var mıdır? Gözaltında tutulan vatansız kişiler vatansızlık belirleme usullerine erişebilmekte midir?

2 Vatansız kişilere, insan hakları çerçevesinde ve ayrımcılık yapılmaksızın muamele gösterilir

Kaynaklar: [CSSP 3, 5](#); [UNHCR-DG §4](#); [SRHRM §47](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında tutulan vatansız kişiler, gözaltında tutulan diğer bireylerle aynı standartlardan faydalanmakta mıdır? Ayrımcı muameleyle ilişkin bulgular var mıdır?

4.8.9 LGBTİ Kişiler

Lezbiyen, Homoseksüel, Biseksüel, Transeksüel ve İnterseks (LGBTİ) kişiler gözaltında, hem personel hem de gözaltında tutulan diğer kişiler tarafından yüksek düzeyde fiziksel, psikolojik ve/veya cinsel şiddet veya kötü muameleyle maruz kalma riski altındadır.⁸⁶ Bu kişilerin özel tıbbi veya danışmanlık ihtiyaçları olabilir. Makamlar tarafından, hücre hapsi veya idari ayırma sık sık kullanılsa da, gözaltında tutulan LGBTİ kişilerin güvenliğinin sağlanmasında uygun bir yöntem değildir. Bu kişilerin güvenliği gözaltında sağlanmazsa, gözaltında tutulan LGBTİ kişiler koşulsuz serbest bırakılmalı veya gözaltına alternatif uygulamalara yönlendirilmelidir.

1 Personel, toplumsal cinsiyet kimliği ve cinsel eğilime karşı eşitlik yanlısı ve ayrımcılık karşıtı muamele konusunda eğitilmiştir ve LGBTİ kişilerin özel ihtiyaçlarına hassasiyet gösterir

Kaynaklar: [ICCPR 10\(1\)](#); [YP 9\(g\)](#)⁸⁷; [UNHCR-DG 9.7](#)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Personel, gözaltında tutulan LGBTİ bireylerin korunması ve bakım ihtiyaçları hakkında yeterli bilgiye sahip midir?
- Personel, toplumsal cinsiyet kimliği ve cinsel eğilime karşı eşitlik yanlısı ve ayrımcılık karşıtı muamele konusunda eğitim almış mıdır?
- Cinsel eğilim veya toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin herhangi bir etik kural belgesi veya benzer bir belge var mıdır? Cinsel eğilim veya toplumsal cinsiyet kimliğine karşı yapılan ayrımcılığın yaptırımını, diğer ayrımcılık türleri için geçerli yaptırımlarla aynı mıdır?

2 Gözaltında tutulan LGBTİ kişiler, kendi özel ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlenen sağlık ve danışmanlık hizmetlerine erişebilir

Kaynaklar: [YP](#) 9(b)

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında tutulan LGBTİ kişiler, örneğin üreme sağlığı gibi sağlık hizmetleri veya HIV/AIDS bilgilendirme ve tedavi hizmetleri dahil olmak üzere uygun tıbbi ve danışmanlık hizmetlerine erişebilmekte midir?

3 LGBTİ kişilere karşı şiddet veya kötü muamelenin önlenmesi için koruyucu tedbirler uygulanır

Kaynaklar: [ICCPR](#) 7; [YP](#) 9(d); [UNHCR-DG](#) 9.7

İzleme faaliyetini gerçekleştirecekler için ipuçları:

- Gözaltında tutulan LGBTİ kişilere karşı şiddet, fiziksel, psikolojik veya cinsel istismar yapıldığına dair herhangi bir gösterge var mıdır?
- Gözaltı merkezi, LGBTİ kişilerin şiddet ve istismara karşı güvenliklerini nasıl sağlamaktadır?
- Hücre hapsi veya idari ayırma hiç gözaltında tutulan LGBTİ kişilerin güvenliğini sağlamak için kullanılmış mıdır? Bu tür tedbirler, diğer haklara zarar vermeyecek şekilde nasıl yönetilmektedir?
- Kişilerin yerleştirilmeleri bakımından, cinsiyet değiştirme tercihleri nasıl dikkate alınmaktadır?
- Merkezin bu bireylerin güvenliğini sağlayamadığı durumlarda, bireylerin koşulsuz ve alternatifsiz tahliye edilmesi mümkün müdür?

SON NOTLAR

- ¹ BM İnsan Hakları Komitesi (CCPR), Genel Yorum No. 15: *Sözleşme Dahilindeki Yabancıların Konumu*, 11 Nisan 1986, §5, şu adresten erişilebilir: <http://goo.gl/oiMW1M>
Ayrıca, bkz., *Moustaquim v. Belgium* (1991), Avrupa Konseyi: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (ECtHR), No. 26/1989/186/246, §43, şu adresten erişilebilir: <http://goo.gl/xl0gD7> ve *Vilvarajah and Others v. the United Kingdom*, (1991), ECtHR, No. 45/1990/236/302-306, §103, şu adresten erişilebilir: <http://goo.gl/wK0IJR>
- ² Bu kılavuzda, 'sığınmacılar ve göçmenler' genellikle vatandaşı oldukları veya mutat meskenleri olan ülkelerden bir başka ülkeye taşınan farklı kategorilerdeki insanlara atıfta bulunmak için kullanılmaktadır. Bu bağlam, hem vatansız kişilerin özel durumları dahil olmak üzere mülteci ve sığınmacı gibi güvenlik nedenleri dolayısıyla taşınan bireyleri hem de ekonomik veya korunmamayla bağlantılı nedenlerden dolayı göç eden kişileri içermektedir.
- ³ Özel kategoriler; mülteciler, sığınmacılar, vatansız kişiler, gebe kadınlar ve emziren anneler, çocuklar (refakatsiz veya ebeveynlerinden ayrılmış çocuklar dahil olmak üzere) bedensel veya zihinsel engelli bireyler, insan kaçakçılığı mağdurları, LGBTİ kişiler, yaşlılar, işkence ve/veya travmadan kurtulan ve spesifik sağlık ihtiyaçları olan diğer kişileri içermektedir. Bu konu, Bölüm 4.8'de daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.
- ⁴ Sözlükten *geri göndermeme* teriminin anlamına bakınız.
- ⁵ BM Sivil ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi (OPCAT) Haziran 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kasım 2013 itibarıyla, 70 devlet üyedir ve ilaveten henüz onaylanmamış 21 ülkenin imzası vardır.
- ⁶ UNHCR, *Note on the Mandate of the High Commissioner for Refugees and his Office*, Ekim 2013, şu adresten erişilebilir: <http://www.refworld.org/docid/5268c9474.html>
- ⁷ 'Özel Usuller', ülkelere özgü durumların veya dünyanın her yerindeki tematik konuların çözülmesi için İnsan Hakları Konseyi tarafından kurulan mekanizmalara verilen genel addır. Mevcut durumda, 36 tematik ve 12 ülke yetkisi bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR), bu mekanizmalara yetkilerini yetine getirmelerini sağlamak için, personel, politika, araştırma ve lojistik destek sağlar. Özel Usuller, bir kişi ('Sosyal Raportör' veya 'Bağımsız Uzman' denir) veya genellikle beş üyeden oluşan bir grup da olabilir (her bir bölgeden bir üye). Özel usullerin yetkileri, bu yetkileri oluşturan karar ile belirlenir ve tanımlanır. Özel usullerin yetki sahipleri kendi bireysel kapasitelerinde hizmet ederler ve yaptıkları için için maaş veya finansal tazminat almazlar. Yetki sahiplerinin bağımsız statüsü, işlevlerini tarafsız bir şekilde yerine getirmelerinde oldukça önemlidir.
- ⁸ Avrupa'da, Avrupa Kamu Denetçisi (Ombudsman) FRONTEX'in (Avrupa Birliği Sınır Güvenliği Birimi) çalışmalarını izler (Bkz. aşağıdaki not 15).

- ⁹ Bu liste, ülke içindeki idari kurumları hariç tutar ve gözaltı makamlarından tamamen bağımsız olarak göçmenlerin gözaltına alınması bağlamında ilgili kurumlara odaklanır.
- ¹⁰ Bkz. İşkenceyi Önleme Birliği (APT) ve Avrupa Konseyi (CoE), “*Göçmenlerin Gözaltına Alındığı Merkezlere Ziyaret: Parlamenterler için bir*”, Eylül 2013, şu adresten erişilebilir: <http://goo.gl/pWE8Xy>
- ¹¹ Göçmenlerin gözaltına alınması bireysel bir vakada, örneğin kamu düzenini, kamu sağlığını ve ulusal güvenliği korumak gibi genellikle uluslararası hukuka uygun yasal bir amaç doğrultusunda gerekçelendirilmesi halinde müsaade edilebilir. Daha fazla bilgi için Bölüm 2.6'ya bakınız.
- ¹² Örneğin, göçmenlerin gözaltında tutulduğu uzak yerlerde bulunan tesisler, dış denetimi sınırlamak için seçilmiş veya yalnızca gerekli bir gerekçe ile yapılmış olabilir.
- ¹³ *‘Avrupa İşkenceyi ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ve Cezayı Önleme Komitesi (CPT), herhangi bir zaman sınırlaması ve tahliyeyle ilişkin net kararlar olmaksızın yabancı mevzuat kapsamında uzun süre gözaltında tutulan kişilerin insanlık dışı muameleye maruz kalabileceğinin göz önünde bulundurulması görüşündedir (Bulgaristan Hükümeti için CPT Raporu, 2008, CPT/Inf (2010) 29, §29 ziyaret ediniz).*
- ¹⁴ BMMYK Sığınmacıların Gözaltına Alınmasıyla ilgili olarak Uygulanabilir Kriterler ve Standartlar ve Gözaltı Alternatifleri Hakkında Esaslar 6.
- ¹⁵ Örneğin, 26 Ekim 2004 tarihinde, Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Dış Sınırlarının Yönetimi için Operasyonel İşbirliği Ajansı (FRONTEX) kuruldu. FRONTEX Avrupa sınır yönetimini gerçekleştirir, koordine eder ve geliştirir. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://goo.gl/mDLjtq>
- ¹⁶ Bkz. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, Sığınmacı, Mülteci, Göçmen ve Vatansız Kişilerin Gözaltına Alınmalarına İlişkin Küresel Yuvarlak Masa Değerlendirmesi: Özet Kararlar, §14, Temmuz 2011, şu adresten erişilebilir: <http://goo.gl/XDKCEI>
- ¹⁷ BM İnsan Hakları Konseyi, Genel Sekreter’in Özel Temsilcisi John Ruggie’nin insan hakları ve milletler arası kuruluşlar ve diğer ticari teşebbüsler hakkında raporu, “İş ve İnsan Haklarına İlişkin Kılavuz İlkeler: Birleşmiş Milletler “Koru, Saygı Duy ve İyileştir” Çerçevesi’nin Uygulanması”, UN Doc A/HRC/17/31, 21 Mart 2011, şu adresten erişilebilir: <http://goo.gl/LHLU> Ayrıca bkz. *Mr. Carlos Cabal and Mr. Marco Pasini Bertran v. Australia*, HRC, Comm. No. 1020/2001, [7.2], available at: <http://goo.gl/6xvJuM>
- ¹⁸ Bkz. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, *Alternatiflere İlişkin Küresel Yuvarlak Masa Değerlendirmesi*, §14.
- ¹⁹ Madde 9(1) ve 12(1), ICCPR. Ayrıca bkz. İlke 2, BPP ve BMMYK Sığınmacıların Gözaltına Alınmasıyla ilgili olarak Uygulanabilir Kriterler ve Standartlar ve Gözaltı Alternatifleri Hakkında Uygulanabilir K3.
- ²⁰ Madde 9(1), ICCPR. Ayrıca bkz. UNHCR-DG 4..

- ²¹ Göçmenlerin İnsan Hakları Konusunda BM Özel Raportörü, §9. Ayrıca bkz., BMMYK Sığınmacıların Gözaltına Alınmasıyla ilgili olarak Uygulanabilir Kriterler ve Standartlar ve Gözaltı Alternatifleri Hakkında Esaslar 4.1
- ²² BM Keyfi Olarak Gözaltında Tutma Uygulaması Çalışma Grubu, A/HRC/7/4, §53.
- ²³ Keyfi Gözaltı Çalışma Grubu '[gözaltında tutulan kişilerin] henüz bir suç işlemedikleri ancak uzun süre boyunca hapisane benzeri koşullara tabi tutulabilecekleri düşünülürse orantılılık ilkesine ilişkin bazı endişeler olduğunu' belirtmiştir. BM Keyfi Olarak Gözaltında Tutma Uygulaması Çalışma Grubu, Macaristan ziyaretinin sonuçlanması üzerine yapılan açıklama (23 Eylül- 2 Ekim 2013), şu adresten erişilebilir: <http://goo.gl/XRZqBU>
- ²⁴ *Van Alphen v. The Netherlands*, İnsan Hakları Komisyonu, No. 305/1988, 23 Temmuz 1990, [5.8], şu adresten erişilebilir: <http://goo.gl/v7xcc2>; Ayrıca bkz. BMMYK Sığınmacıların Gözaltına Alınmasıyla ilgili olarak Uygulanabilir Kriterler ve Standartlar ve Gözaltı Alternatifleri Hakkında Esaslar 4.
- ²⁵ İnsan Hakları Komisyonu, *Genel Yorum No. 18: Ayrımcılık yapmama*, 10 Kasım 1989, [1]; İnsan Hakları Komisyonu, *Genel Yorum No. 15: Sözleşme Uyarınca Yabancıların Yeri*, 11 Nisan 1986, [1].
- ²⁶ *A v. Australia*, İnsan Hakları Komisyonu, No. 560/1993, 30 Nisan 1997, [9.4], şu adresten erişilebilir: <http://goo.gl/49tvvu>; Ayrıca bkz. BMMYK Sığınmacıların Gözaltına Alınmasıyla ilgili olarak Uygulanabilir Kriterler ve Standartlar ve Gözaltı Alternatifleri Hakkında Esaslar 7.
- ²⁷ Gözaltı genellikle, ülkeden çıkarma veya sınır dışı süreçlerinin bir kısmını oluşturur. Bazı ülkelerde, gözaltı ve ülkeden çıkarma uygulamaları, kapsamlı bir izleme işlevi çerçevesinde değerlendirilir. Diğer ülkelerde ise, gözaltı bu yanı göz ardı edilebilmektedir. Ülkeden çıkarılan ve sınır dışı edilenlere yapılan muamelelerin izlenmesi iyi uygulama olarak değerlendirilebilir.
- ²⁸ Kişinin gözaltına alınmasının yasalılığına, kötü muamele iddialarına ve gözaltı koşullarına itiraz edebilmesi temel ve sınırlanamayan bir haktır.
- ²⁹ Bkz. Bölüm 4.8.
- ³⁰ Bu Kılavuzun aynı zamanda, STK'lar ve kimi zaman, istekleri doğrultusunda ve sınırlı bir amaç için erişmek isteyen diğer kişiler tarafından kullanılacağı öngörülmüştür.
- ³¹ Göçmenlerin gözaltına alınması, özellikle de çocuklar söz konusu olduğunda, yüksek düzeyde travma, travma sonrası stres bozukluğu, kendine zarar verme ve intihar girişimleri ile ilişkilendirilmiştir. Doktorlar, örneğin; merkeze geldiklerinde merkezden ayrılmadan gözaltında altında tutulan bireylerin sağlık taramasını yapabilir, gözaltında altında tutulan bireylerle görüşme yapabilir veya gözaltı koşulları (yiyecek, su, ısınma, ışık, havalandırma, temizlik veya egzersiz gibi koşulların yetersizliği dahil olmak üzere) gibi kötü muamele ile ilişkili tüm hususların tıbbi boyutunu inceleyerek travma öyküsü olan vakaları tespit edebilir; intihar, kendine zarar verme ve diğer zihinsel sağlık sorunlarını tespit edebilir; idari ayrımcılık, disiplin önlemi olarak tecrit, uygunsuz güç kullanımı ve kısıtlama ve zihinsel sağlık sorunları belirtilerini tespit edebilir.
- ³² Bkz. Bölüm 3.5.4 *Tavsiyelerde Bulunmak*

³³ Bkz. Bölüm 3.2, *Bir İzleme Stratejisinin Geliştirilmesi: Kilit Unsurlar*

³⁴ Bu alan, bağlama göre özel itina gösterilerek incelenmelidir. Alternatiflerden biri, ziyaret edilecek yerden sorumlu irtibat kişinin isim ve görevini öğrenmektir.

³⁵ Gözaltında tutulan bireylerin tesise geliş tarihleri dahil olmak üzere, milliyet, cinsiyet, yaş ve statüye ilişkin bir temel bilgiler listesini içerebilir.

³⁶ Gözaltında tutulan işitme engelli veya kör olan bireylerin Braille veya işaret dili tercümesine ihtiyaç duyabileceğini göz önünde bulundurunuz. CRPD, Madde 21(b) ve 30(4).

³⁷ Örneğin, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, Ulusal Kamu Yönetimleri, STK'lar, gözaltında tutulan bireyleri temsil eden avukatlar, hâkimler, tıp personeli, gözaltında tutulan bireylerle veya göç merkezinde çalışan hizmet sağlayıcılar (örn: sağlık hizmetleri, sosyal hizmetler, eğitim hizmetleri), önceden gözaltındatutulmuş kişiler, aile, arkadaşlar ve diğer düzenli ziyaretçiler.

³⁸ Bkz. Gözaltında tutulan bireylerin beklentilerinin nasıl karşılanacağı konusunu içeren Bölüm 3.4.5, *Gözaltında Tutulanlarla Mülakatlar*

³⁹ Bkz Bölüm 4.

⁴⁰ Bazı tesislerde, kapalı ayakkabı veya topuksuz ayakkabı giymeyi gerekli kılan özel giyim kuralları vardır.

⁴¹ Ziyaret sonrası, ekip tarafından derinlemesine bir analiz gerçekleştirilecektir - Bkz Bölüm 3.5, Ziyaret Sonrası

⁴² Gözaltı merkezlerinde gösterilen iç kurallar, uygulamanın resmi kılavuzlar/mevzuat ile uyumlu olup olmadığının kontrol edilmesine önemli hususlardır (örn: ne kadar yemek sağlanıyor, dışarı çıkma yasağı, ziyaret saatleri, açık hava egzersizleri nasıl uygulanıyor).

⁴³ APT, Gözaltı İzleme Bilgi Notu No. 4: '*Gözaltının İzlenmesine ilişkin Yaptırım Risklerinin Azaltılması*', 2012, <http://qoo.gl/P00NJd>

⁴⁴ Oldukça az sayıda kişinin tutulduğu, gözaltı yerlerine ilişkin olarak, mülakatın tüm gözaltında tutulan kişilerle yapılması veya hiçbiri ile yapılması bir seçimdir. İşkenceyi Önleme Birliği, Gözaltı İzleme Bilgi Notu No. 2: "*Önleyici Gözaltının İzlenmesi bağlamında Mülakata Alınacak Kişilerin Seçilmesi*", 2009 <http://qoo.gl/D7gArd>

⁴⁵ Bu, bir şikayet sistemine başvurmadan önce, halihazırda izleme kurumu ile iletişime geçmiş gözaltında tutulan bireyleri içerebilir.

⁴⁶ Bkz. ICCPR 17; CMW 14; CRC 16; CRPD 22; ATP 6(1); Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, İnsan Ticareti Yönlendirici Kuralları 3(7), 6(6), 8(9).

⁴⁷ Bazıları, şahsi mülakatlar sırasında kayıt cihazlarının kullanılmasına ilişkin endişelerini dile getirmiştir. Genellikle, kayıt cihazlarına güvenmek zordur ve gözaltında tutulan kişilere, kayıt cihazlarının kullanıldığı daha önceki yaşadıkları polis mülakatlarını hatırlatabilir. Bu özellikle, insan görüntüsünü 'dondurabilen' tüm kamera ve video kayıt cihazları için geçerlidir.

- 48 İzleme faaliyetini gerçekleştirenlerin ve tercümanların nasıl birlikte çalışabilecekleri, İşkenceyi Önleme Birliği, Gözaltı İzleme Bilgi Notu No: 3'te ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Şu adresten erişilebilir: <http://goo.gl/DRiaPc>
- 49 Bazı ülkelerde telefonla tercüme hizmeti mümkündür. Bu tür bir hizmetin kullanılmasının zaman zaman gerekli ve istek dahilinde olmasına rağmen, genellikle tercümanın orada bulunması tercih edilir. Telefonla tercüme hizmeti kullanılıyorsa, izleme faaliyetini gerçekleştiren ekipgizli dinleme ve gizliliğe ilişkin risk ve koşulları göz önünde bulundurulmalıdır.
- 50 Taktiklerden biri, olumlu gözlemlerle başlamak ve daha sonrasında problemlere geçmektir. Böylece, yetkili makamlara yalnızca eleştiriliyormuş izlenimi vermekten kaçınılır.
- 51 İyileşme veya yozlaşmaya ilişkin uluslararası standartları iyi uygulamalar ve göstergeler, ziyaret eden kişinin düzenli olarak ziyaret ettiği gözaltı yerindeki kişilerin deneyimleri değişen zamanla birlikte sistematik olarak takip etmesini sağlar.
- 52 BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, örneğin, 120 ülkede işlevsel bir rol oynar ve BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nden yapılacak ziyarete ilişkin gizli bir bildiri/raporu gerekli kılabilecek, personelinin güvenliğini içeren diğer işlevsel önceliklerle ilgili riskli durumları değerlendirmesi gerekebilir.
- 53 Örneğin, BM İşkenceyle Mücadele Sözleşmesi'ne göre, Ulusal Kamu Yönetimleri'nden yıllık bir rapor sunmaları istenir ve Taraf Ülke bu raporu yayınlamak ve dağıtmakla sorumludur.
- 54 Bazı durumlarda, izleme faaliyetini gerçekleştirenler belirli gözaltı yerlerinin kapatılmasını gerekli görebilirler. Gerekli ise kapatılmalıdır ancak öncelikle kendilerine sorunun gözaltı yerinin kendisinden mi yoksa sistemdeki bazı özelliklerden mi kaynaklandığını sormalıdır.
- 55 Bkz. İşkenceyi Önleme Birliği, Gözaltı İzleme Bilgi Notu, No.1: *'Etkili Tavsiyelerde Bulunmak*, şu adresten erişilebilir: <http://goo.gl/uOWtW1>
- 56 BM İşkenceyle Mücadele Sözleşmesi için BM İhtiyari Protokolü, Madde 19(c)
- 57 Bölge düzeyindeki müdahaleler, mevcut insan hakları mekanizmalarının erişilebilir olduğu örneğin Amerika Kıtası ve Avrupa gibi yerlerde de uygun olmalıdır.
- 58 Madde 21, BM İşkenceyi ve diğer Zalımanane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ve Cezayı Önleme Sözleşmesi, Madde 1, BM Sivil ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi'ne İlk İhtiyari Protokol [BM Sivil ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi'ne İlk İhtiyari Protokol, GA res. 2200A (XXI), 21 UN GAOR Supp. (No. 16) 59, UN Doc. A/6316 (1966), 999 UNTS 302, 23 Mart 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir.] Bireysel veya grup olarak şikayetler BM Keyfi Gözaltında Uygulaması Çalışma Grubu'na sunulabilir.
- 59 Bölgesel olarak, bkz. Afrika İnsan ve Halkların Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Amerika İnsan Hakları Mahkemesi

- ⁶⁰ Bağlayıcı hukuk, anlaşmalar ve sözleşmelere atıfta bulunur. Esnek hukuk ise, diğerlerinin yanı sıra, bildiriler, mahkeme kararları ve yetkili makamların yönlendirici ilkeleri, Sosyal Raportör veya tavsiye kurumlarının raporları gibi bağlayıcı olmayan standartlara atıfta bulunur.
- ⁶¹ Sığınmacılar ve mülteciler söz konusu olduğunda, yetkili makamlar bu kişilerin bilgilerini kendi ülkelerine veya mutad meskenlerine bildirmemeli veya sağlamamalıdır. Sığınmacılar ve mülteciler, kendi ülkeleri veya mutad meskenlerinden gelecek konsolosluk yetkilileri ziyaretlerinden korunmalıdır.
- ⁶² 'Üst aramaları' terimi üç farklı üst aramasını içerir: el ile arama, elbiseleri çıkararak yapıla arama ve yasak objelerin aranması. Bkz. İşkenceyi Önleme Birliği Ve Uluslararası Ceza Reformu Bilgi Notu "*Üst Aramaları: İşkencenin ve Kötü Muameleden Engellenmesi için Risk Unsurlarının Ele Alınması*", 2013. Şu adresten erişilebilir <http://goo.gl/Q3rT0s>
- ⁶³ "Ülkeden çıkarma" ve "sınır dışı", bireylerin kendi ülkelerine veya mutad meskenlerine geri gönderilme sürecini nitelendirmek için birbirinin yerine kullanılabilir. 'Ülkesine gönderme' gönüllü olarak olmasa bile bireyin fiziksel olarak zorlanmadığı bir uygulamaya atıfta bulunur.
- ⁶⁴ Bkz. İşkenceyi Önleme Birliği Bilgi Notu "*Ulusal Kamu Yönetimleri: Göçmenlerin Zorla Sınır Dışı Edilmekten Kaçışlarının İzlenmesi*", 2012, şu adresten erişilebilir: <http://goo.gl/qyUyzw>
- ⁶⁵ Avrupa İşkenceyi ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ve Cezayı Önleme Komitesi'ne (CPT) göre: 'ülkeden çıkarma emirleri, ulusal kanun ve usulleri takip eden karara dayanan her bir vaka için verilmelidir ve bu emirler uluslararası insan hakları zorunlulukları ile uyumlu olmalıdır. Ülkeden çıkarma emri, muhatap kişiye yazılı olarak verilmelidir.' [CPT/Inf (2009) 27 §95].
- ⁶⁶ 'Avrupa İşkenceyi ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ve Cezayı Önleme Komitesi, sınır dışı kararına tabi tutulan kişilerin tedavilerinin idaresinin daima, her bir vaka için ayrı olarak alınan tıbbi karar çerçevesinde yürütülmesi gerektiğini öngörmektedir. Açık ve katı bir şekilde belirtilen istisnai koşullar hariç tutularak, tedavi yalnızca kişinin rızası alınarak uygulanabilir (CPT/Inf (2003) 35 §40). Bir tıp doktorunun bulunması halinde: 'Ülkeden çıkarılanların charter uçuşunda bir doktorun bulunması oldukça arzu edilen bir durumdur.' (Birleşik Krallık Hükümeti için CPT Raporu, Ekim 2012 ziyareti, CPT/Inf (2013) 14 §28).
- ⁶⁷ Sınır dışı işlemlerinin belgelendirilmesine ilişkin olarak, Avrupa İşkenceyi ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ve Cezayı Önleme Komitesi şöyle belirtir: 'Sınır dışı işlemleri dikkatli bir şekilde belgelendirilmelidir. İlgili birimler tarafından gerçekleştirilen tüm işlemler için kapsamlı bir dosyalama ve sınır dışı kaydının oluşturulması temel bir gerekliliktir.(...)Kaydedilen bilgiler, her bir vakayı ve kullanılan her türlü kısıtlama yollarını içermelidir.'(CPT/Inf (2003) 35 §44).

- ⁶⁸ Avrupa İşkenceyi ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ve Cezayı Önleme Komitesi'ne göre; *'Sınır dışına tabi tutulan kişilere, bir taşıma aracı olarak uçağa binmeye ikna etmek için veya uçağa binmediği için bir cezalandırma yöntemi olarak fiziksel saldırıda bulunulması kesinlikle kabul edilemez bir durumdur (CPT/Inf (2003) 35 §32). 'Kullanılan güç ve kısıtlama yöntemi, hiçbir suretle makul düzeyde gerekli olduğundan daha fazla olmamalıdır' (CPT/Inf (2003) 35 §33).*
- 'Transfer sırasında, refakat eden kişiler tarafından kontrol ve kısıtlama tekniklerinin kullanılması, bir risk değerlendirmesi ile her bir vaka için gerekçelendirilmelidir (CPT/Inf (2013) 14 §17). 'Avrupa İşkenceyi ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ve Cezayı Önleme Komitesi'ne göre, konumsal asfeksiye sebep olabilecek güç ve/veya kısıtlama yollarının kullanılmasından mümkün olduğu ölçüde kaçınılmalıdır ve istisnai durumlarda bu türden herhangi bir kullanım, söz konusu kişilerin sağlık risklerini en aza indirmek için tasarlanmış yönlendirici ilkelere tabi tutulmalıdır. (CPT/Inf (2003) 35 §34). 'Buna ek olarak, (...), Avrupa İşkenceyi ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ve Cezayı Önleme Komitesi sistematik olarak, solunum yollarının (burun ve/veya ağız) kısmi olarak veya tamamen engellenmesine neden olabilecek yöntemlerin kullanılmasına mutlak bir yasak getirilmesini tavsiye etmiştir. (CPT/Inf (2003) 35 §36). 'Uçak havadayken, herhangi bir uçuş acil durumu ortaya çıkması halinde (...), kabin personelinin talimatı üzerine sınır dışı edilen kişinin hareket özgürlüğünü kısıtlayan her türlü uygulamanın derhal sonlandırılması mümkün olmalıdır (CPT/Inf (2003) 35 §37). 'Avrupa İşkenceyi ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ve Cezayı Önleme Komitesi'ne göre, güvenlik konuları hiçbir zaman sınır dışı işlemleri sırasında maske takan refakatçileri haklı çıkarma amacı güdemez' (CPT/Inf (2003) 35 §38).*
- ⁶⁹ Refakatçi personelin, seçilme ve eğitim sürecine ilişkin olarak: *'Sınır dışı işlemlerinin uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi büyük ölçüde refakat görevleri için görevlendirilen personelin niteliğine bağlıdır. Açıkça ifade etmek gerekirse, refakat personeli son derece dikkatli bir biçimde seçilmeli ve kötü muamele riskinin en aza indirilmesi için bu personele uygun ve özel eğitimler verilmelidir.'* (CPT/Inf (2003) 35 §42).
- ⁷⁰ 'Kötü muamele' 'insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezalandırma' nın kısaltmasıdır.
- ⁷¹ *Hücre Hapsinin Kullanılması ve Etkileri Hakkında İstanbul Bildirisi* (2007), hücre hapsini, bir günde 22 saatten 24 saate kadar hücrelere kapatılan bireylerin fiziksel olarak tecrit edilmesi olarak tanımlar. Hücre hapsi aynı zamanda 'ayırma', 'tecrit' , 'izolasyon' 'hücre', 'supermax', 'çukur' veya 'güvenli kalma birim' olarak da bilinir. Şu adresten erişilebilir <http://www.solitaryconfinement.org/istanbul>.
- ⁷² İşkence hakkında Özel Raportör, uzun süreli hücre hapsini '15 günü geçen hücre hapsi' olarak tanımlar. Bkz. İşkence ve diğer zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezalandırma hakkında İnsan Hakları Konseyi Özel Raportörü Juan E. Mendez'in hazırladığı Ara Rapor, A/66/268, 5 Ağustos 2011, §26 (İşkence Özel Raportörü).
- ⁷³ Uygun olması halinde, psikolojik desteği de içerir.

⁷⁴ Bkz. Dünya Tabipler Birliği, Malta ve Tokyo Bildirileri 2006 yılında revize edilmiştir: “

“Bir tutuklunun beslenmeyi reddetmesi ve bir doktor tarafından yapılan değerlendirmede kişinin bu türden bir gönüllü olarak beslenmenin reddedilmesinin sonuçlarına ilişkin hatasız ve mantıklı yargılama yapabilecek durumda olduğunun belirlenmesi durumunda kişi suni olarak beslenmemelidir. Tutuklunun bu türden bir yargılama yapma kapasitesine ilişkin karar, en az bir bağımsız doktor tarafından alınmalıdır. Beslenmenin reddedilmesinin sonuçları doktor tarafından tutukluya açıklanacaktır”. Ayrıca bkz. Uluslararası İnsancıl Hukuk Örfi Kuralları'nın açlık grevlerine ilişkin konumu (SSS) şu adresten erişilebilir: <http://goo.gl/9Nq2JE>

⁷⁵ Kadın sünneti gibi.

⁷⁶ Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi (OHCHR), *İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezalandırmanın İncelenmesi ve Belgelendirilmesi hakkında Kılavuz (“İstanbul Protokolü”)*, 2004, HR/P/PT/8/Rev.1, şu adresten erişilebilir: <http://www.refworld.org/docid/4638aca62.html>

⁷⁷ ‘Gözüaltı yerlerindeki kültür’ gözüaltı teşkilatı içindeki davranışları yönlendiren ve gözüaltında tutulan kişiler ile personel tarafından paylaşılan varsayım ve değerler anlamına gelir. Bkz. İşkenceyi Önleme Birliği ve Uluslararası Ceza Reformu, *‘Gözüaltında Kurumsal Kültür: Önleyici İzleme için Çerçeve’*, şu adresten erişilebilir: <http://goo.gl/MnDgKt>

⁷⁸ Bkz. örn. *Cizvit Mülteci Servisi, Avrupa: Gözüaltında Korunmasız Olmak*, Haziran 2011, şu adresten erişilebilir: <http://www.refworld.org/docid/4ec269f62.html>

⁷⁹ Uluslararası hukuka göre, çocuk için geçerli kanun uyarınca daha öncesinde reşit olunmaması halinde, 18 yaşının altındaki her insana çocuk denir (Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, Madde 1).

⁸⁰ Ayrıca bkz. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, *EXCOM Risk Altındaki Çocuklara Dair Karar*, 5 Ekim 2007, No. 107 (LVIII) - 2007, şu adresten erişilebilir: <http://www.refworld.org/docid/471897232.html>

⁸¹ Bkz., BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, *Çocuğun Yüksek Yararının Belirlenmesine Dair Kılavuz*, Mayıs 2008, şu adresten erişilebilir: <http://www.refworld.org/docid/48480c342.html> Ayrıca bkz., BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, *BMMYK YYB'nin Uygulanması için Saha El Kitabı*, Kasım 2011, şu adresten erişilebilir: <http://www.refworld.org/docid/464a57d02.html>

⁸² Bkz. Uluslararası Gözüaltı Koalisyonu, *Alternatifler Vardır: Göçmenlerin Gereksiz Gözüaltına Alınmasının Önlenmesine Dair El Kitabı*, 2011.

⁸³ BM İnsan Hakları Komitesi (CCPR), 900/1999 sayılı Avustralya bildirisinde, Devlet'in bir göçmenin zihinsel durumundan haberdar olması ve bu zihinsel rahatsızlığın iyileştirilmesi için gerekli adımları atamaması halinde, göçmenin uzun süreli gözüaltında tutulması, Sözleşme'nin 7. Maddesi kapsamında haklarının ihlalini teşkil eder (işkence ve zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezalandırmanın yasaklanması) (§8.4).

⁸⁴ İnsan Hakları ve İnsan Ticareti Hakkında Tavsiye Edilen İlkeler ve Yönlendirici İlkeler, bkz. Referans bölümü.

- ⁸⁵ A.g.e, ayrıca bkz. Özellikle kadınlar ve çocuklar olmak üzere İnsan Ticareti Mağdurları hakkında Özel Raportör, A/64/290, Ek II: Seçilmiş Referans Materyaller
- ⁸⁶ İşkenceyi Önleme Birliği ve Uluslararası Ceza Reformu, Özgürlüklerinden Mahrum Bırakılmış Kişiler: Önleyici İzlemeye Dair Çerçeve, 2013. Şu adresten erişilebilir: <http://goo.gl/46nGq1>
- ⁸⁷ Yogyakarta İlkeleri, cinsel eğilim ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin uluslararası insan haklarının uygulanması hakkında bir takım ilkelerdir. Bu ilkeler, hakimler, akademisyenler, eski BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, BM Özel Usulleri, anlaşma taraflarının üyeleri, STK'lar ve diğerlerinin dahil olduğu çeşitli dinlerden ve geçmişlerden oluşan insan hakları uzmanları grubu tarafından geliştirilmiş ve 2007 yılında kabul edilmiştir. Bkz. <http://www.yogyakartaprinciples.org>
- ⁸⁸ BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), *BMMYK Terimler Sözlüğü*, Haziran 2006, Rev.1, şu adresten erişilebilir: <http://www.refworld.org/docid/42ce7d444.html>
- ⁸⁹ Bkz., BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, *Mülteciler Yüksek Komiserliği ve Ofisi'nin Yetkisine İlişkin Not*, Ekim 2013, şu adresten erişilebilir: <http://www.refworld.org/docid/5268c9474.html>
- ⁹⁰ BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), *BMMYK Terimler Sözlüğü*, Haziran 2006, Rev.1, şu adresten erişilebilir: <http://www.refworld.org/docid/42ce7d444.html>
- ⁹¹ Bkz. Avrupa Birliği Konseyi, *üçüncü ülke vatandaşlarının veya vatansız kişilerin uluslararası korumadan faydalanıcı olarak nitelendirilmesine, mülteciler veya ikincil koruma için uygun kişiler için yeknesak bir statüye ve sağlanan (yeniden şekillendirilen) korumanın içeriğine ilişkin standartlar hakkında 2011/95/AB sayılı ve 13 Aralık 2011 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Direktifi*, 20 Aralık 2011, Resmi Gazete No. 337, Ş9-26, şu adresten erişilebilir: <http://www.refworld.org/docid/4f197df02.html>

EKLER

EK I: KİLİT TERİMLER SÖZLÜĞÜ

Hızlandırılmış sığınma usulleri: her bir usul düzeyinde tam anlamıyla bir inceleme gerektirmeyecek kadar bariz bir biçimde mesnetsiz olan sığınma başvurularına için süratli bir şekilde yürütülecek özel usullerdir. Bu tür başvurular, ya ‘bariz bir suistimal’ ya da ‘kesinlikle mesnetsiz’ şeklinde nitelendirilmiştir ve açık bir şekilde hileli olan başvurular gibi ya da Mülteciler Sözleşmesinde belirtilen mülteci statüsünü tanıma kriterleri veya sığınma durumunu gerekçelendiren herhangi başka bir kriterle ilgili olmayan başvurular gibi tanımlanacaktır. Ancak, örneğin açık ve iyi bir şekilde temellendirilmiş bir sığınma başvurusu hakkında süratle olumlu bir karar alınmasına imkan veren vakalarda, mülteci korumayla ilgili bazı zorlayıcı nedenler de hızlandırılmış bir usulün uygulanması yoluyla bir başvurunun öncelikli olarak işleme alınması için temel teşkil edebilir.

İdari gözaltı: adli kurum/mahkemelerden ziyade idari yetkililerin emriyle, bir suçlama veya mahkeme emri olmaksızın yapılan tutuklama ve gözetimdir. Pek çok ülkede, göç kanununun ihlal edilmesi gözaltına yol açar.

Gözaltı alternatifleri: yasal bir terim değildir ancak ‘sığınmacılar, mülteciler ve göçmenlerin kendi hareket özgürlükleri üzerinde bir takım koşullar veya sınırlandırmalara tabi tutularak topluluk içinde yaşayabilmelerine imkan veren her türlü mevzuat, politika ve uygulama’ (Bkz. UNHCR-DG §8) ya kısa yoldan atıfta bulunmak için kullanılır. Gözaltı alternatifleri, gözaltına kıyasla, harekete özgürlüğüne zor kullanma veya zorla haneye girme gibi uygulamalardan daha hafif sınırlamalar getirir.

Keyfi gözaltı: Gözaltının keyfi olarak nitelendirilmesi için, vakada ‘uygunsuzluk, adaletsizlik ve öngörülebilirliğin yetersiz olması’ unsurlarının bulunması gerekmektedir. (Bkz. UNHCR-

DG 4, §18). Keyfiliğin önlenebilmesi için, gözaltının her bir vakada, meşru bir amaç için gerekli ve orantılı düzeyde olması gerekmektedir.

Sığınma: vatandaşı olduğu ülke veya mutlak meskenlerinden uzak olan ve orada zulüm, ciddi insan hakları ihlalleri veya ciddi zarar görme riski altında olan kişilere bir Devlet tarafından kendi toprakları üzerinde koruma sağlanmasıdır. Sığınma, ülkesine geri gönderilmeden korunma, ülkede kalma izni, hakların kullanılması ve en nihayetinde kalıcı çözüm⁸⁸ gibi çeşitli bileşenleri içermektedir. 1951 Mülteci Sözleşmesi/1967 Protokolü'ne taraf olan Devletlerde, sığınma bu anlaşmaların 2. ve 34. Maddelerinde belirtilen hakların kullanılmasını da kapsar.

Sığınmacı: bir sığınmacı, uluslararası koruma başvurusu almaya çalışan ancak başvurusu hakkında henüz nihai karar çıkmamış kişidir.

Tamamlayıcı koruma: 1951 Mülteci Sözleşmesi veya bu sözleşmenin 1967 tarihli Protokolü kapsamı dışında kalan ancak yine de uluslararası koruma ihtiyacı olduğu düşünülen kişilerin o ülkede kalma durumlarını düzenlemek için Devletler tarafından kullanılan çeşitli idari ve adli mekanizmalardır. Ayrıca bkz. *ikincil koruma*.

Adli gözetim: hapis cezası hükmü taşıyan ceza niteliğinde bir suça ilişkin olarak kişinin tutuklanması veya cezalandırılması nedeniyle yapılan gözetim.

Gözetim: kişinin ayrılmasına izin verilmeyen veya kendi isteği ile ya da izin almadan ayrılmayacağı kapalı bir yerde özgürlüğünden yoksun bırakılmasıdır. (Bkz. UNHCR-DG §5).

Göçmenlerin gözetimine alınması: genellikle idari bir nedenle, bir kişinin kabul edildiği ülkeye giriş, ülkede kalma veya ikamet etme koşullarını ihlal etmesi nedeniyle özgürlüğünün kısıtlanması.

Uluslararası koruma: mültecilerin ve menşe ülkelerinin dışında olan ve kendi ülkelerinin ulusal korumasından yoksun bireylerin temel haklarının korunmasını amaçlayan, uluslararası hukuk temelinde, uluslararası toplum tarafından gerçekleştirilen eylemlerdir. Bu tür eylemler şunları içerir: kabul ve kalışın güvenli hale getirilmesi, *geri göndermeye* karşı korunma, adil ve etkili sığınma usullerine erişim, insani standartlarda muamele ve kalıcı çözümlerin getirilmesi.

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, küresel düzeyde mültecilere uluslararası koruma sağlama görev ve yetkisi olan tek Birleşmiş Milletler kuruluşudur

Yargı denetimi: mahkemenin idari bir kurum tarafından verilen karardan farklı bir karar verme yetkisi olduğu hallerde, kişinin gözaltına alınması ya da gözaltı halinin devam etmesi kararının mahkeme tarafından değerlendirilmesi.

Göçmen: ‘göçmen’ teriminin evrensel olarak kabul edilen bir tanımı yoktur. Bu terimle, genellikle, göç kararının söz konusu kişi tarafından özgür bir şekilde ve dışarıdan hiç bir zor kullanma olmaksızın alındığı tüm durumlar kastedilir.

Göçmen işçi: *“Vatandaşı olmadığı bir Devlet sınırları içinde, ücretli çalışacak olan, çalışan ya da çalışmış olan kişidir.”* Bu terim, *“uluslararası kurum veya kuruluşlar tarafından istihdam edilen kişiler, bir Devletin sınırları dışında istihdam edilen kamu çalışanları, kalkınma programları ve diğer işbirliği programlarında istihdam edilen kamu çalışanları, yatırımcılar, mülteciler ve vatansız kişileri (ulusal mevzuatta aksi belirtilmedikçe), öğrenciler ve eğitim gören kişileri, gemiciler ve açık deniz tesislerindeki işçileri kapsamaz* (bkz. Madde 2 ve 3, CMW).

İzleme: bir süre boyunca düzenli olarak saha ziyaretleri aracılığıyla mültecilere uygulanan gözaltının tüm yönlerini inceleme süreci. İnceleme, bir veya birden fazla gözaltı mahalinde tutulan tüm bireyleri veya belli kategorilerde bulunan bireyleri kapsayabilir. İzleme, tavsiyelerin yanı sıra incelemenin sonuçlarının yazılı ve sözlü olarak ilgili yetkililere ve ulusal ve uluslararası düzeyde özgürlüğünden mahrum edilmiş kişilerin korunmasında rolü olan diğer aktörlere iletilmesini de kapsar. İzleme aynı zamanda, yetkililere iletilen tavsiyelerin uygulanmasının takip edilmesini de kapsar.

Geri göndermeme: Devletlerin bireyleri, zulüm, işkence veya diğer ciddi veya iyileştirilemeyecek zarar görme riski altında oldukları topraklara herhangi bir suretle geri göndermelerini yasaklayan uluslararası mülteci ve insan hakları kanununun en temel prensibidir. *Geri göndermeme* ilkesi, uluslararası teamül hukuku bir parçasıdır ve bu nedenle, 1951 Mülteci Sözleşmesi veya diğer ilgili enstrümanlara taraf olsun olmasın tüm Devletler üzerinde bağlayıcı bir özelliğe sahiptir.

BM Mülteciler Yüksek Komiserliğinin ilgi alanında olan kişiler: BM Mülteciler Yüksek Komiserliğinin korumak, kollamak ve hükümetlerle işbirliği içinde kalıcı çözümler bulmakla yükümlü olduğu tüm kişileri tanımlamak için kullanılan genel terimdir. Bu kişiler arasında, mülteciler, sığınmacılar, ülkesine geri dönenler, vatansız kişiler ve pek çok durumda yerinden edinmiş kişiler (IDP)⁸⁹ yer alır.

Koruma: uluslararası mülteci kanunu, insan hakları ve uluslararası insani hukuk lafzı ve ruhu uyarınca bireylerin haklarına tam olarak saygı duyulmasını amaçlayan tüm faaliyetlerdir. Koruma; insanlara saygı gösterilmesi için uygun ortamın oluşturulması, belli bir istismar tarzının ilk etkilerinin engellenmesi ve/veya azaltılması; ve tazmin, zararını karşılama ve rehabilitasyon yoluyla yaşamın onurlu koşullarının yeniden sağlanmasını⁹⁰ kapsar.

Mülteci: BM Mülteciler Yüksek Komiserliği talimatı altında uluslararası veya bölgesel mülteci enstrümanlarında ve/veya ulusal mevzuatta belirtildiği şekilde geçerli mülteci tanımı kapsamındaki kriterleri karşılayan kişi. 1967 Protokolü ile değişiklik yapılan 1951 Mülteci Sözleşmesi'ndeki Madde 1A (2)'de mülteci şu şekilde tanımlanmıştır: *"İrk, din, milliyet, belirli bir sosyal gruba mensup olma veya siyasi düşünce nedenleriyle iyi temellendirilmiş bir zulüm görme korkusu yüzünden vatandaşı olduğu ülke dışında olan ve bu tür bir korkudan olayı kendisini söz konusu ülkenin korumasından yararlanamayan ve/veya yararlanmaya isteksiz olan veya bir milliyeti olmayan ve bahsi geçen olaylar nedeniyle önceki mutat meskeni dışında olan ve bu tür bir korkudan dolayı mutat meskenine dönemeyen veya dönmeye isteksiz olan kişi"*.

Mülteci statüsü: açıklayıcı bir statüdür, yani mülteci statüsünün verilmesi kişinin mülteci olduğunu açıklar ve onaylar ancak bu statü kişiyi mülteci yapmaz.

Reddedilen sığınmacı: koruma talebi, bağımsız temyiz usulüne erişim dahil olmak üzere adil bir sığınma usulünü takiben reddedilen kişidir.

Ebeveynlerinden ayrılmış çocuk: anne ve babasından veya önceki yasal veya örfi bakıcısından ayrılmış ancak diğer akrabalarından ayrılmamış olabilecek çocuktur. Bu nedenle, bu terim diğer yetişkin aile üyelerinin refakati altında olan bir çocuğu kapsayabilir. (Bkz. CRC GC 6 (2005), §7)

Kaçırılan göçmen: göçmenlerin kaçırılması suçuna konu olan kişidir. Göçmenlerin kaçırılması *“bir kişinin vatandaşı olmadığı veya mutlak meskeni olmayan bir ülkeye yasadışı girişinden doğrudan veya dolaylı olarak finansal veya diğer maddi faydaları sağlamak için temin etmektir.”* (Bkz. Madde 3, ASP)

Vatansız kişi: *“Herhangi bir devlet tarafından kendi kanunları çerçevesinde vatandaş olarak kabul edilmeyen kişidir”* (Madde 1, CSSP). Bu durum, kişinin hiçbir zaman bir milliyeti olmamış olmasından veya yenisini kazanmadan eski milliyetini kaybetmesinden kaynaklanabilir.

İkincil koruma: yaygın bir biçimde, Avrupa Birliği Niteliklendirme Yönergesi⁹¹ ile ilişkilendirilen bir terimdir ve uluslararası insan hakları hukuku uyarınca *geri göndermeye* karşı korumayı gerektirecek ciddi zarar görme riski taşıyabilecek kişiye sağlanan statüdür. İkincil koruma, 1951 Mülteci Sözleşmesi/1967 Protokolü’ndeki mülteci statüsüne ilave niteliğinde ve bu statüyü tamamlayıcı nitelikte olmalıdır. Ayrıca bkz. *Tamamlayıcı koruma*.

İşkence: BM İşkenceyi ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele ve Cezayı Önleme Sözleşmesi’ndeki (UNCAT) Madde 1’de şöyle tanımlanmıştır: *“fiziksel veya zihinsel acı veya eziyetin, bu türden acı veya eziyetin bir kamu yetkilisi veya resmi yetkisi olan kişiler tarafından uygulanması veya bu kişilerin kışkırtması ile veya bu kişilerin*

kabullenmesi veya rızası ile uygulanması halinde, söz konusu kişiden veya üçüncü bir kişiden bilgi almak veya itiraf etmesini sağlamak veya kişinin veya üçüncü bir kişinin gerçekleştirdiği veya gerçekleştirdiğinden şüphelenildiği bir eylem nedeniyle cezalandırmak veya kişiyi veya üçüncü kişiyi ifşa etmek veya zorlamak amaçlarıyla veya her türlü ayrımcılığa dayalı herhangi bir sebepten dolayı, kasti olarak kişiye uygulanmasıdır. İşkence, kanuni yaptırımlardan, bu yaptırımların bir parçası olarak veya arızı olarak ortaya çıkan acı veya eziyeti içermez.” Ulusal hukukun yanı sıra, diğer uluslararası ve bölgesel anlaşmalar, özellikle BM Sivil ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nin 7. Maddesi, işkencenin daha kapsamlı tanımlamalarını içerir ve daha geniş durumları kapsar.

İnsan ticareti mağduru: insan ticareti suçunun mağduru (veya bu durumdan kurtulan) kişiler. İnsan ticareti: *“sömürme amacı için, tehdit yolu ile veya güç kullanımı ile veya çeşitli şekillerdeki zorlama, adam kaçırmaya, aldatma, yetkilerin kötüye kullanılması veya bir hassasiyetin istismar edilmesi veya başka bir kişi üzerinde kontrol sahibi olan kişinin rızasını almak için ödeme veya kazanç sağlama ve sunma yoluyla kişilerin temin edilmesi, ulaşımlarının sağlanması, nakledilmeleri, barındırılmaları veya alınmaları.”* Mağdurun rızası söz konusu değildir. (Bkz. Madde 3, ATP)

Refakatsiz çocuk: hem ebeveynlerinden hem de diğer akrabalarından ayrılmış ve kanunla veya göreneksel olarak bakımından sorumlu bir yetişkin tarafından bakılmayan çocuk. (Bkz. CRC GC 6 (2005), §7).

Hukuksuz gözaltı: ulusal mevzuat uyarınca gerçekleştirilmeyen gözaltı. Ulusal mevzuat ile uyumlu ancak uluslararası hukuka aykırı gözaltı de yasal olmayan gözetim olarak kabul edilir (Bkz. UNHCR-DG 3).

EK II: SEÇİLMİŞ REFERANS MATERYALLER

UNHCR

Temellere Dönüş: Kişilerin Hürriyet ve Güvenlik Hakkı ve Mülteciler, Sığınmacılar, Vatansız Kişiler ve Diğer Göçmenlerin İdari Gözetimine Alternatif Uygulamalar (Back to Basics: The Right to Liberty and Security of Person and 'Alternatives to Detention' of Refugees, Asylum-Seekers, Stateless Persons and Other Migrants) Alice Edwards, Nisan 2011, PPLA/2011/01.Rev.1. <http://goo.gl/QrAIYp>

Uluslararası Koruma Hakkında Küresel İstişareler, *Kitlesel Sığınma Hallerinde Mültecilerin Korunması: Genel Koruma Çerçevesi (Protection of Refugees in Situations of Mass Influx: Overall Protection Framework)*, EC/GC/01/4, 19 Şubat 2001. <http://www.unhcr.org/3ae68f3c24.html>

'Bir Ülkede Kanuni Olarak Kalma' – Yorumlama Hakkında Bir Not (Lawfully Staying' - A Note on Interpretation), 3 Mayıs 1988. <http://goo.gl/t9WcGJ>

Uluslararası Koruma Hakkında Küresel İstişareler /Üçüncü Tur: *Bireysel Sığınma Sistemleri Bağlamında Anlaşma Standartları Dahil Sığınmacıların Kabul Edilmesi (Reception of Asylum-Seekers, Including Standards of Treatment, in the Context of Individual Asylum Systems)*, 4 Eylül 2001, EC/ GC/01/17. <http://www.unhcr.org/4e3944069.html>

Hızlandırılmış sığınma usullerine ilişkin etkili çare hakkında BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Bildirisi, 21 Mayıs 2010. <http://goo.gl/YTa8QJ>

Koruma Hakkında Gündem (Agenda for Protection), (UNHCR, 3. baskı, 2003).

Sığınmacı, Mülteci, Göçmen ve Vatansız Kişilerin İdari Gözetimine Alternatif Hakkında Küresel Yuvarlak Masa Değerlendirmesi: Özet Sonuçlar, Mayıs 2011 (OHCHR ile). <http://www.unhcr.org/4e3944069.html>

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği

İnsan Haklarının İzlenmesi Eğitim Kılavuzu Mesleki Eğitim Serisi, Sayı 7, 2001 (revize ediliyor). <http://goo.gl/ohYNnH>

İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezalandırmanın Etkili İncelenmesi ve Belgelendirilmesi hakkında Kılavuz Serisi, no. 8, 2001. <http://www.refworld.org/docid/4638aca62.html>

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR), İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezalandırmanın İncelenmesi ve Belgelendirilmesi hakkında Kılavuz ("İstanbul Protokolü"), 2004, HR/P/PT/8/Rev.1. <http://www.refworld.org/docid/4638aca62.html>

Engellilerin İnsan Hakları Sözleşmesinin İzlenmesi: insan hakları gazetecileri için Rehber, mesleki eğitim serisi No. 17, New York ve Geneva, 2012. <http://goo.gl/hStTU>

Sığınmacı, Mülteci, Göçmen ve Vatansız Kişilerin İdari Gözetimine Alternatif hakkında Küresel Yuvarlak Masa Değerlendirmesi: Özet Sonuçları Mayıs 2011 (UNHCR ile). <http://www.unhcr.org/4e3944069.html>

BM Özel Usulleri

BM İnsan Hakları Konseyi, 'Göçmenlerin İnsan Hakları Konusunda Özel Raportör François Crépeau, Düzensiz Bir Durumda Göçmenlerin Gözetimine Alınması' (Report of the Special Rapporteur on the Human Rights of Migrants, , Detention of Migrants in an Irregular Situation) A/HRC/20/24, 2 Nisan 2012. <http://goo.gl/Y4a1r>

BM İnsan Hakları Konseyi, 'İnsan Hakları Konseyinin Özel Raportörü tarafından işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya cezalandırma hakkında hazırlanan Ara Rapor' ('Interim Report by the Special Rapporteur of the Human Rights Council on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment'), Juan E. Mendez, A/66/268, 5 Ağustos 2011. <http://goo.gl/uUqyo>

BM İnsan Hakları Konseyi, 'Özellikle Kadınlar ve Çocuklar Olmak Üzere

İnsan Ticareti Mağdurları Hakkında Özel Rapor' ('Report of the Special Rapporteur on Trafficking in Persons, especially women and children'), Joy Ngozi Ezeilo, A/64/290, 12 Ağustos 2009.

<http://www.refworld.org/docid/4aae4eee0.html>

BM İnsan Hakları Komisyonu, 'Keyfi Gözaltı Konulu Çalışma Grubu Raporu' 7. İlke , No.5, BM Belgesi. ('Report of the Working Group on Arbitrary Detention', Deliberation No. 5, UN Doc), E/ CN.4/2000/4, 28 Aralık 1999 (WGAD-D5). <http://goo.gl/OMjFOF>

BM İnsan Hakları Konseyi, 'Keyfi Gözaltı Konulu Çalışma Grubu Raporu', (Report of the Working Group on Arbitrary Detention) BM Belgesi. A/HRC/7/4, 10 Ocak 2008 (WGAD-2008). <http://goo.gl/2eBomL>

BM İnsan Hakları Konseyi, 'Keyfi Gözaltı Konulu Çalışma Grubu Raporu', (Report of the Working Group on Arbitrary Detention) BM Belgesi A/HRC/13/30, 18 Ocak 2010 (WGAD-2010). <http://goo.gl/Jrjmes>

BM İnsan Hakları Konseyi, 'Keyfi Gözaltı Konulu Çalışma Grubu Raporu', ('Report of the Working Group on Arbitrary Detention'), BM Belgesi A/HRC/16/47, 19 Ocak 2011 (WGAD-2011). <http://goo.gl/mKodFu>

BM İnsan Hakları Anlaşma Kuruluşları

HRC, Genel Yorum No. 7, 'İşkence veya zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya cezalandırma' ('Torture or cruel, inhuman or degrading treatment or punishment') (Madde 7), (1982). <http://goo.gl/ZAUWzL>

HRC, Genel Yorum No. 15, 'Sözleşme kapsamında yabancıların konumu' (The position of aliens under the Covenant'), (1986). <http://goo.gl/ZAUWzL>

HRC, Genel Yorum No. 21, 'Özgürlüğünden mahrum edilen kişilere insani muamele' ('Humane treatment of persons deprived of liberty') (Madde 10), (1992). <http://goo.gl/ZAUWzL>

CRC, Genel Yorum No. 6, 'Vatandaşı oldukları ülke dışında olan refakatsiz ve ebeveynlerinden ayrı düşmüş çocuklar' (Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin'), (2005). <http://goo.gl/UyxBx>

HRC, Genel Yorum No. 8, ICCPR Madde 9: 'Kişilerin özgürlüğü ve

güvenliği' ('Liberty and security of person') (1982). <http://goo.gl/9ynkYc>

HRC, Taslak Genel Yorum No. 35, ICCPR Madde 9: *Kişilerin özgürlüğü ve güvenliği* ('Liberty and security of person') (Genel Yorum No. 8 ile değiştirilmek için gelecek olan). <http://goo.gl/QFST31>

Bölgesel Kuruluşlar

CPT, Özet CPT, *Özgürlüğünden Mahrum Bırakılan Kişilere Yapılan Muamelelere ilişkin Standartlar* (Standards Relating to the Treatment of Persons Deprived of their Liberty) (CPT/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2013). <http://www.cpt.coe.int/en/docsstandards.htm>

Ulusal Kuruluşlar

Avustralya İnsan Hakları Komisyonu (AHRC), *Göçmenlerin gözetimine alınmasına ilişkin insan hakları standartları* (Human rights standards for immigration detention) 2013. <http://goo.gl/0wcBvj>

İngiliz Cezaevi Teftiş Kurumu (HMIP), *Beklentiler: Gözetimdeki Göçmenlerin Koşullarının ve Maruz Kaldıkları Muamelelerinin Değerlendirilmesine İlişkin Kriterler*, 3. versiyon , 2012. <http://goo.gl/JDxxFs>

STK'lar

APT, *Polisin Gözetimi Uygulamasının İzlenmesi: Uygulama Kılavuzu*, 2013. <http://goo.gl/ABD5j5>

APT ve CoE, *Göçmenlere Yönelik Gözetim Merkezlerinin Ziyaret Edilmesi: Parlamenterler için Kılavuz*, 2013. <http://goo.gl/TP8Owy>

APT, *Gözetim Yerlerinin İzlenmesi: Uygulama Kılavuzu*, 2004. <http://goo.gl/ABD5j5>

APT, *Gözetim Yerlerinin İzlenmesi: STK'lar için Uygulama Kılavuzu*, 2002. <http://goo.gl/ZRZAq>

APT Gözetim İzleme Bilgi Notu No. 1: *'Etkili Tavsiyelerde Bulunmak'*, 2008. <http://goo.gl/uOWtW1>

APT Gözetim İzleme Bilgi Notu No. 2: *'Önleyici Gözetiminin İzlenmesi Bağlamında Görüşme Yapılacak Kişilerin Seçilmesi'*, 2009. <http://goo.gl/D7qArd>

APT Gözaltı İzleme Bilgi Notu No.3: 'Gözaltı İzlenmesi Sırasında Tercüman Kullanılması', 2009. <http://goo.gl/DRiaPc>

APT, Gözaltı İzleme Bilgi Notu No. 4: 'Gözaltı İzlenmesine İlişkin Yaptırımların Risklerinin Azaltılması', 2012. <http://goo.gl/P00NJd>

APT ve Uluslararası Ceza Reformu, Gözaltı İzleme Aracı- İşkence ve kötü muamelenin önlenmesi için risk faktörlerinin değerlendirilmesi, 2013. <http://goo.gl/4lZCRa>

APT ve Uluslararası Ceza Reformu, Gözaltında Tutulan Kadınlar: Toplumsal cinsiyet konusunda hassas izlemeye ilişkin bir kılavuz, 2013. <http://goo.gl/5JE78h>

APT ve Uluslararası Ceza Reformu, Özgürlüğünden Mahrum Bırakılan LGBTİ Bireyler: Önleyici İzlemeye İlişkin bir Çerçeve, 2013. <http://goo.gl/46nGq1>

IDC, Mülteciler, Sığınmacılar ve Göçmenlerin İdari Gözetimine İlişkin Standartlar ve Yasal Çerçeve: Bir Kılavuz, 2011. <http://goo.gl/RRhFwh>

IDC, Alternatifler Var: Gereksiz İdari Gözetimin Önlenmesine İlişkin El Kitabı, 2011. <http://idcoalition.org/cap/>

IDC, Parmaklıklar Arasında Çocukluk, 2012. <http://goo.gl/yEUrZM>

Jesuit Refugee Service (JRS) (Mülteci ve Sığınmacılara yardımcı olan uluslararası Katolik bir örgüt), İdari Gözetim Altında Kırılgan Hale Gelmek 2010. <http://www.refworld.org/docid/4ec269f62.html>

Nottingham Üniversitesi İnsan Hakları Merkezi, İdari Gözetimin İzlenmesi ve İnsan Hakları hakkında Eğitim Kiti, 2008. <http://goo.gl/lMxST>

UNHCR
The UN
Refugee Agency

Uluslararası Koruma Bölümü

BM Mülteciler Yüksek
Komiserliği

Case Postale 2500
1211 Geneva 2, Switzerland
www.unhcr.org

**İşkenceyi Önleme Derneği –
APT**

Centre Jean-Jacques Gautier
Case Postale 137 CH
1211 Geneva 19, Switzerland
www.appt.ch